

Proprietatea Bibliotecii
Universității Iași

X-20

0 000041 26677
Periodice

1 ed de bancat
X-20

REVISTA
LUMEA
NOUĂ

DIRECTOR,
MIHAIL MANOILESCU

1-2

ANUL IX
IANUARIE-FEBRUARIE

1 9 4 0

Inreg. Trib. Ilfov sub Nr. 502,938

BIBLIOTECA GRIGORE-PATA (1881)

7 | 1940 | 1140

REVISTA

LUMEA NOUĂ

Director: MIHAIL MANOILESCU

SUMARUL

MIHAIL MANOILESCU	Înțelesul social al războiului
ALEXANDRU M. RANDA	Talazurile trase
NATALIA DINU	Titu Maloescu, văzut și altfel
GĂRG. N. NICOLAESCU	Creionări pe marginea evenimentelor {Argumente «Pro-neutralitate»}
NICOLAE MANAROVICI	Spiritul indian, englez și german
MIHAIL MANOILESCU	Problematika «Chestiei țărănești»

PĂ LINIA VREMII NOASTRE

Axa Brennero — De la un suflet de șofer... — Rolul intelectualilor. (Fragment din volumul în pregătire asupra «NAȚIONALISMULUI CONTEMPORAN»). — Europa eroică. — Destinul Vienei. — Ingineria în actualitate. — Economia de mâine. — Psihologie populară aplicată. — Materialismul nostru. — Ziare și reviste primite la redacție.

CONDIȚII DE ABONAMENT

200 lei pe an pentru particulari
500 " " " " întreprinderi
1000 " " " " marile întreprinderi
100 " " " " studenți, preoți, învățători și săteni.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. VIITOR No. 44

Anul IX, Nr. 1—2

LUMEA NOUA

IANUARIE — FEBRUARIE 1940.

„BUCOVINA” I. E. TOROUTIU, BUCUREȘTI

Înțelesul social al războiului

de MIHAIL MANOILESCU

În articolul nostru din numărul 7—10 al anului trecut intitulat „Sensul războiului” nu am euzizat nicidecum examinarea tuturor aspectelor pe care le înfățișează acest războiu, pe cât de înspăimântător pe atât de enigmatic.

Acel articol al nostru constituia abia o mică introducere — și aceia mutilată — într'un câmp de gândire în care de astăzi înainte pentru multă vreme vor avea să scotocească toți aceia cărora Dumnezeu le-a dat neliniștea de a cerceta și pasiunea de a voi să înțeleagă.

Am schițat atunci sensul războiului sub aspectul său *biologic*. Astăzi vom încerca să înțelegem războiul sub aspectul său *social*, acest din urmă cuvânt referindu-se — în chip restrâns — numai la diferențele de clasă și la luptele sociale.

Războaiele de până acum n'au făcut decât să creeze probleme. Astăzi, poate pentru prima dată în istorie, un războiu *rezolvă* o problemă.

Este problema socială în integralitatea ei.

În adevăr, veacul al 19-lea a însemnat pentru omenire o luptă continuă pentru ameliorarea contrastelor sociale. Acest veac nu a reușit să dea o soluțiune problemei generale a claselor și nici problemei speciale a mizeriei masselor muncitorești, deși a adus o continuă îmbunătățire în situația acestor masse.

Ca să întrebuițăm o expresie tipică din limbajul social modern, vom spune că veacul al 19-lea înseamnă o continuă evoluție spre mai bine *înăuntrul* sistemului social existent, dar nu răsturnarea și înlocuirea sistemului însăși.

In ce constau, la urma urmei, problema socială și idealul de dreptate socială? *In a realiza o societate omenească în care să existe o corespondență cât mai perfectă între eforturile — cantitative și calitative — desfășurate de fiecare om și satisfacțiile sale.*

Perfecțiunea socială se leagă astfel nu de ideea de *egalitate*—care este o idee pur mecanică, utopică și nenaturală—, ci de ideea de *echitate și de dreptate*.

Perfecțiunea socială nu înseamnă *egalitate* de beneficii și de folos individual, ci *proporționalitate* justă între eforturile fiecăruia și răsplata acestor eforturi.

Societatea burgheză a reușit — grație imperfecțiunilor din organizarea sa — să trezească convingerea unanimă că există o antiteză fatală și iremediabilă între *dinamismul social și dreptatea socială*. Aceasta înseamnă a pretinde că realizarea dreptății sociale diminuează beneficiile oamenilor de inițiativă și de creație în viața economică și prin aceasta amortește însăși puțința de mișcare și de progres economic.

Viitorul imediat va rezolvi această mare controversă și va stabili dacă într'adevăr există un contrast fatal și iremediabil între dreptatea socială și dinamismul social. El va arăta dacă nu este posibilă concilierea între dinamism și dreptate și dacă progresul *social* nu poate fi însoțit în aceeași măsură de un progres *economic*.

O mare experiență de după războiul mondial care ar fi putut lumina această controversă, a fost adusă de comunism. Dar rezultatele sale au constituit un imens aport în favoarea teoriilor burgheze și a mentalității burgheze. *S'ar putea spune că nu a existat un mai mare bine pentru burghezie decât comunismul cu toate insuccesele sale.* Căci comunismul a dovedit¹ pentru toți oamenii² de o gândire simplistă că dreptatea socială este legată indespărțibil de sărăcie și de stagnarea economică!

Evident, concluziunea aceasta este grăbită și falsă. Experiența aceasta este valabilă numai pentru o anumită țară: Rusia și pentru o anumită metodă de realizare a dreptății sociale: comunismul.

Nu trebuie însă uitat că Rusia reprezintă o țară primitivă în datele ei sufletești, ca și în cele sociale, și că ea înseamnă un haos neorganizat și aproape neorganizabil.

Dacă experiența socială a comunismului s'ar fi încercat într'o țară de mare nivel cultural și de o mare disciplină națională cum este Germania, desigur că ar fi dat rezultate superioare celor din Rusia, *(fără ca prin aceasta să afirmăm o singură clipă că metoda comunistă ar reprezenta o cale lerică pentru omenirea actuală!)*

Insuccesul comunismului rus este datorit metodei de a realiza idealul dreptății sociale printr'un egalitarism simplist și brutal!

Cu totul alte rezultate s'ar putea obține pe linia dreptății sociale — și s'au obținut într'adevăr — în țările Europei centrale, Italia și Germania, unde fără a se ajunge la un comunism absurd, fabrica ca și ogorul au fost declarate instrumente ale vieții naționale.

Fabricantul ca și agricultorul au fost socotiți ca implinind o funcțiune națională și încet, încet, beneficiile individuale au fost reduse și comprimate până la nivelul strict necesar la care ele mai pot constitui (împreună cu alți factori de ordin psihologic) un stimulent pentru acțiunile de conducere ale economiei. Beneficiile capitaliste au fost reduse în special în Germania printr'o serie de măsuri care au strâns din ce în ce mai mult capitalistului posibilitatea de a se îmbogăți într'un chip dăunător pentru sănătatea economică a țării și pentru echilibrul său propriu.

Întâiu *prețurile controlate* înseamnă de fapt reducerea tuturor beneficiilor la un quantum maximal, dinainte stabilit. Apoi *salariile controlate* ale muncitorilor înseamnă iarăși diminuarea marjei de câștig a patronilor și suprimarea aproape completă a beneficiilor excepționale. În sfârșit, *stabilitatea pieței interne* suprimă un element de îmbogățire, altădată foarte important și foarte des întâlnit și anume câștigul din speculă. În acest regim nici o speculă asupra mărfurilor și nici o speculă asupra acțiunilor nu mai poate constitui o sursă normală și licită de câștig...

În sfârșit, tot înainte de începerea actualului războiu, în Germania impozitele veneau să diminueze enorm partea rămasă liberă la dispoziția capitaliștilor.

Dar de când a venit războiul situația capitaliștilor din Germania a evoluat și mai mult spre restrângere și modestie.

Întâi veniturile capitaliștilor — ca și toate celelalte venituri — trebuie să fie depuse într'o anumită proporție la bănci, ceea ce diminuează colosal *marja de consumație* a tuturor celorla cu venituri de o oarecare importanță.

Dar cea mai extraordinară formă de socializare s'a realizat prin consumație.

După micșorarea marjei libere pentru cheltuelile capitaliștilor, diminuare realizată prin stabilitatea prețurilor și a salariilor, prin suprimarea speculei, prin impozite draconice și prin obligativitatea economisirii veniturilor, a urmat forma cea mai drastică de restrângere a drepturilor capitaliste pe calea consumației. Căci la ce folosește oare unui capitalist să aibă un venit mare care ar fi de pildă venitul de 100.000 mărci pe an — care este aproape un venit maximal în Germania —, dacă el este restrâns în consumația sa de benzină pentru plimbările cu mașina și în consumația sa alimentară la toate capitolele mai importante? Ce isvor de bucurie mai poate însemna pentru un capitalist un venit mare, dacă atunci

când trebuie să-și cumpere până și cravatele, el n'are la dispoziție decât un număr de puncte pe cartela sa (Bezugschein) ca și cel din urmă din lucrătorii săi ?

*Concluziunea este că în Germania de astăzi s'a realizat un grad neașteptat de mare în socializare, nu numai în repartiția veniturilor dar și în năzuințele și spiritualitatea colectivității adică, în ceea ce am putea numi cu cuvântul german *Gesinnung*.*

*Întreaga elită socială apare astfel consacrată mai mult binelui public decât preocupării de confortul său. Ea împlinește funcțiunii și comandamente încadrate în ansamblul politicii de Stat și se ocupă înainte de orice de ridicarea stării masselor și de succesul războiului. Astfel comunitatea populară — acea *Volksgemeinschaft* de care se vorbește atât de mult în Germania —, devine o realitate sinceră iar nu numai o vorbă bună pentru întrunirile de Duminică.*

Iată de ce, prin deosebire de alte războaie și de alte națiuni, Germania de astăzi realizează această situație unică și paradoxală: în timpul războiului tendința de socializare nu numai că nu s'a suspendat, dar s'a accentuat într'un ritm deosebit.

După vechile concepții burgheze, orice războiu și orice sguđuire externă duce la suspendarea și amânarea oricăror reforme sociale ! În Germania de astăzi, dimpotrivă, reformele sociale se fac și acum în fiecare zi și constituie, în gândul conducătorilor germani, tocmai una din condițiunile esențiale de succes ale actualului războiu...

Noi românii putem fi în această privință mândri, fiindcă în trecutul nostru războiu am dat dovada că suntem capabili de un sacrificiu în favoarea marilor masse și prin împropietărire — care a constituit pentru atâția oameni un mare sacrificiu — am realizat în ansamblu și în chip global un mare act de dreptate socială.

Iată cum, dacă privim mai aproape aspectul celor două tabere în luptă, se luminează marile controverse dintre ele pe terenul pur social. Nu este vorba numai de lupta dintre națiunile bogate și dintre națiunile sărace, dintre națiunile statice și cele dinamice, dintre națiunile stagnante și cele prolifiche, ci este vorba de mai mult decât atât: de un mare contrast între națiunile bazate pe inegalitate și inechitate socială și între cel care își clădesc o viață nouă pe principii de echitate și de dreptate.

Iată de ce am putut spune la început că războiul actual, prin deosebire de altele, rezolvă unele probleme și că rezolvă în special problema socială.

Omenirea neutră care privește la acest războiu așteaptă — în chip conștient sau inconștient —, marea lecție socială care va fi cuprinsă în sentința lui. În această așteptare nu este numai curiozitatea de a ști dacă învinge o tabără sau alta, ci este mi ales interesul de a cunoaște dacă va învinge o ideologie sau alta. De acest fapt atârnă soarta omenirii și evoluția ei socială în viitor.

De când este lumea, numai învingătorii au constituit modele pentru alții. Dacă în acest războiu Germanii vor învinge — sau dacă cel puțin printr'o pace transacțională vor dovedi că nu pot fi învinși, — atunci învățămintele sociale ale Germaniei de astăzi se vor generaliza și metoda socializantă a noului regim german va cuceri lumea.

Intr'o broșură a noastră publicată cu mulți ani înainte, intitulată „Sensul antiburghez al revoluției naționale” arătam că nu poate să existe astăzi o mare revoluție națională care să nu fie în acelaș timp și o revoluție socială, adică o prefacere din adâncuri a claselor sociale. Acest sens social al lumii celei noi a dat chiar oarecare paralelism de mișcare acțiunilor de dreapta față cu cele de stânga.

Desigur, nu trebuie să ne grăbim în optimismul nostru chiar dacă rezultatele războiului vor consacra definitiv metodele socializante bazate pe o înaltă spiritualitate care au fost întrebuițate în Germania. Căci aceasta nu va însemna că aceste metode pot fi imitate repede și cu ușurință de celelalte state ale lumii.

Pe cei care vor încerca să se ridice spre aceste idealuri sociale, prin metode identice sau asemănătoare, multe decepții îi pândesc în cale. Căci este greu să mai întâlnești undeva în lume condițiile unice pe care le întrunește Germania.

Unde se mai găsește o disciplină naturală, făcând parte din structura intimă a sufletului popular, ca acolo? Unde se mai găsește un spirit de organizațiune mai perfectă, capabil mai găsește dela idee la practică fără desamăgiri? Unde se mai găsește o etică națională și socială mai înaltă?

Dar, în afară de aceasta, fiecare țară va trebui să adapteze metodele sale după caracterul specific al poporului său.

În adevăr, ce mare deosebire va fi între socializarea care se va împlini în țările agricole, față de aceia care s'a împlinit în țările industriale! Și ce mare deosebire va fi — deși aceasta nu apare prea evident la primă vedere — între țările ortodoxe și cele catolice în ceea ce privește interpretarea și realizarea socializării!

Dar acestea sunt probleme pe care viitorul va avea grije să le rezolve. Pentru prezent un singur lucru putem să constatăm cu toată rigurozitatea științifică și cu tot sentimentul

de răspundere pe care îl avem când scriem aceste rânduri ce vor putea fi citate mai târziu: *Lumea burgheză a murit. N'a omorît-o bolșevismul. Ba dimpotrivă, bolșevismul a reușit, prin contrast, să-i prelungească viața și să-i întărească rândurile inspăimântate de marea lui nereușită.*

Lumea burgheză a fost omorită de prima mare experiență socializantă încununată de succes: este experiența începută de Italia și desăvârșită de Germania.

Dacă războiul actual va verifica metoda socializantă din Germania de azi și dacă va consfinți forma superioară de viață socială dezvoltată acolo, atunci el va rămâne în istoria omenirii ca un fapt de mileniu, pe lângă care războiul mondial de acum 26 de ani va fi socotit doar ca un vast măcel, fără sens și fără semnificație.

MIHAIL MANOILESCU

Talazurile trace

de ALEXANDRU M. RANDA

I.

După legenda antică, Tracia este țara de naștere a zeului războiului. Herodot numește națiunea tracă «cea mai puternică după indienii» și «irezistibilă, dacă e unită». Marele trac Constantin, primul împărat creștin, alege peninsula tracă «Europa», care dă continentului nostru întreg denumirea de azi, întru întemeierea cetății credinței universale și imperiale.

Spațiul tracic este cel mai important rezervor rasial al lumii ariene. Tracia de azi nu este decât o mică parte a Traciei antice. Sub numele de Tracia, Grecii nu înțeleg numai regiunea imediat limitrofă lumii lor, ci spațiul gigantic dintre marea egeică și Ucraina locuit de masa nenumărată a popoarelor nordice consângene. Centrul de gravitate rasial al acestui bloc de popoare puternice, numeroase și autohtone ¹⁾, al căror nume indigen era probabil „Drascoi”, nu e situat la Dardanele ci la Dunăre.

Nu cunoaștem migrațiunii dela Sud spre Nord; dimpotrivă Tracii gravitează în direcția clasică a descălecatelor. Ipoteza unei imigrări a Dacilor dela munții Rhodopului în Ardeal, susținută de Tomaschek, e infirmată în mod strălucit de Părvan. Intreaga masă tracă, dinamică și flexibilă, se găsește în mișcare continuă spre Miazăzi. Toți autorii sunt unanimi în prețuirea elitei lor nordice, getice. După Herodot, Geții sunt «cei mai viteji și cei mai cinstiți dintre Traci». Rămăși în leagănul rasei, ei reprezintă întreaga austeritate nordică, pe când triburile emigrate spre miazăzi sunt contaminate de vițiile lumii mediterane și slăbesc în forța lor militară și morală. Con-

1) Chiar și Stram, pg. 120: „Nu vedem, pe cine ar fi înlocuit ei”.

tinuarea descălecatelor nordice improspătează mereu sângele eşaloanelor înaintate, ale căror conducere e asumată totdeauna de ultimele roşuri rasiale, cari mai păstrează superioritatea sufletească şi trupească a geţilor.

Geniul de conducere al beliducilor balcanici este o emanaţie directă a sufletului getic. Alexandru, Lysimach, Pyrrhos, Cantacuzinii sunt incarnaţiile cele mai strălucite ale nordului getic, care nu supravieţuieşte astăzi decât în sângele poporului românesc. Tomaschek crede, că Dardanismul ar fi contribuit la alcătuirea Românismlui. Nu negăm cătuşi de puţin legătura dintre Românisml şi Dardanism, îl socotim însă pe acesta din urmă, care a dat Bizanţului pe marele Iustinian, drept o emanaţie rasială a nordului getic, a cărui misiune îndrumătoare se resimte în întregul spaţiu tracic. Regiunea geto-dacică propriu zisă, se întinde nu numai în Balcani, dar şi departe de hotarele răsăritene ale României moderne, în Ucraina. N'a fost un obiect, ci un subiect al preistoriei. «Dacii ca popor s'au întins mai departe decât Dacia ca ţară». Pe când, după Ptolemeu, baza politică a strămoşilor poporului românesc se întinde, ca şi azi, între Dunăre, Nistru şi Tisa, Agrippa ne arată o sferă de influenţă mult mai vastă: «Getica finiuntur ab oriente desertis Sarmatiae, ab occidente flumine Vistula, a septentrione Oceano, a meridie flumine Histro, quae patent longitudine milia passuum CCLXXX in latitudine qua cognitum est milia passuum CCCLXXXVI». Dacii coistoboci se aşează pe calea chilimbarului baltic, pe Vistula de jos. (Schütte). Tot pe malurile Vistulei se întinde poporul mixt geto-celtic al Anarţilor. Arstieţii, apoi Bessii, ajung în Silesia. Carpil, ai căror toponimie e getică, pomeniţi pe la 380 de Zosimus sub numele caracteristic de „Carpodacai” se leagă strâns de munţii „Carp”-aţi. Graniţa apuseană a Dacilor se găseşte, după Strabon şi Pliniu, pe malurile râului Maris, identificat cu râul de graniţă ungaro-german: March. Spaţiul geto-dacic cuprinde deci Ungaria în întregime. Vechea civilizaţie bănăţeană este o poartă de eşire a motivului specific ardeleano-danubian al spiralei, care caracterizează arta preistorică a regiunii româneşti. Ea nu este nici pano-nică, nici ilirică; dimpotrivă, influenţele ei se pot urmări până în arta protoetruscă a Italiei.

II.

Contimporanul lui Cesar, Boerebista, îndeplineşte misiunea unificării politice a spaţiului getic: «Boerebistas Getul, luând conducerea naţiunii sale, a ridicat pe oamenii aceştia înraţi de nesfârşitele războaie şi i-a îndreptat prin abţinerea şi sobrietate şi ascultare de porunci aşa încât, în câţiva ani, a întemeiat o mare împărăţie şi a supus Geţilor pe toţi vecinii.

Ba era de mare primejdie și pentru Romani, pentru că trecea Dunărea fără să-i pese de nimeni și prada Tracia până în Macedonia și cu Ilyrii i-a pustiiat cu totul și pe Boiile cari ascultau de regele Critasiros și pe Tauriscii i-a șters de pe fața pământului" (Strabon). Hotarele acestui imperiu pan-getic, al căruia capitală era probabil Argidava bănățeană, se întind până în Boemi, în Balcani și pe Bug. „Intinderea statului lui Boerebista întrecea cu mult suprafața de azi a statului nostru. Ea n'a mai fost atinsă apoi niciodată, în tot decursul istoriei românești" (2) (Giurescu). Boerebista ar fi întemeiat un imperiu mai capabil să reziste Romei decât Macedonia sau Mithridat. Dar conspiratorii pigmei, cari se ridică, ca și ucigașii lui Cesar, împotriva disciplinei de fier introdusă de geniul omului superior, distrug opera de unire abia înfăptuită. În fața presiunii suebe, sarmate și yazigice dacii se retrag în munți; acest ultim reduct al rezistenței cade în 101—106. Catastrofa întâmplată sub domnia lui Decebal zădărnicește pentru două milenii orice afirmare de independență a spațiului românesc.

Fresca Ateneului începe cu un cuceritor străin. Dacii au pierdut totul, în afară de onoare. Prada făcută de romani este atât de mare, încât Traian renunță la veniturile anului fiscal 106 și dăruiește fiecărui contribuabil roman 650 de denari. Minunea continuității nu începe cu plecarea legiunilor, ci cu intrarea lor în țară; continuitatea formală a limbei latine a fost supraestimată în dauna continuității reale, rasiale, a sângelui geto-dacic. Continuitatea și expansiunea românească este expresia concretă a stabilității rasiale a spațiului tragic. Alexandru cel Bun va stăpâni Poctiția getică, Ștefan cel Mare își va întinde sfera influenței sale domnitoare până în Crimeia tracă, iar imperiul Asanizilor, Muntenia lui Mircea și Șerban Cantacuzino reînviază sinteza balcanică macedoniană și bizantină. Departe dincolo de hotarele actuale, în Istria, în Albania, în Grecia, în Iugoslavia, în Bulgaria, în Ucraina, se mai zăresc urmele unității trace, reprezentată prin singurii moștenitori direcți ai tracismului, prin români. Națiunile exotice, invadând în decursul evului mediu în spațiul tragic, au reușit să desnaționalizeze Moesia și să rupă românismul în două fără a reuși să extermine cu totul rasa mândră³⁾. Hotarele

2) C. Giurescu, „Istoria Românilor” I, p. 54.

3) Limba românilor istrieni mai era răspândită în prima jumătate a veacului al XVIII-lea, nu numai în munți, dar și la coasta dalmatină și în insulele Quarnerului (Fischer, Herk., pg. 149). Amănunte prețioase despre trecutul românesc al Moraviei la Dumitru Crânjală, „Rumunske Wewy w Karpatech”, Praga, 1930. Orașul Walachisch-Meseritsch din Moravia ca și cetatea, azi dispărută, Vlasia, din Galiiia, ilustrează expansiunea medievală a romanismului. Printre minoritarii etnici se găsesc numeroase elemente băștinașe desnaționalizate. Și rasiștii străini, Guenther de pildă, observă divergențele rasiale puternice dintre maghiari și Secui. Nu vrem să intrăm în amănunte și ne mărginim să cităm lucrările d-lor. C. și M. Caragea și S. Reli (Moștile Cantacuzinești în nordul Buc-

țării nu constituiesc în consecință un maximum, ci un minimum al dreptății istorice imanente. Actualizarea potențialului imperial al continuității geto-tracice nu depinde decât de un Boerebista.

III.

Orice analiză științifică a migrațiunilor ariene preistorice confirmă legile identității și continuității spațiului tracic și român. Aceste migrațiuni iradiază din România de azi, nucleul nordic al spațiului tracic, în trei direcții dominante: spre Sud, peste trecătorile apusene ale Balcanilor, până în Grecia; spre Sud-Est, trecând Balcanul răsăritean, și înaintând dincolo de Propontida, departe în Asia mică, iar spre Est, dealungul țărmului Mării Negre, legând Carpații cu Crimeia și Caucaz. Ansamblul acestor migrațiuni alcătuiește evenimentul fundamental al istoriei antice.

Numele insulei Samothrace dovedește expansiunea egeică a tracilor. Pe insulele Lemnos și Rhodos, inscripțiile trace abundă. Influența toponimică a Carpilor din Carpați se extinde până în insula Carpathos și, se afirmă, dincolo de Arhipelag, în numele orașului cypriot Carpasia. Nu insistăm asupra importanței numeroșilor elini de origine thracă sau semi-thracă, cum ar fi Thucidide, descendentul regelui Oloros, Strabon, Menandru, Antistene, Demosthene, poate chiar Sofocle, nici asupra înrâurilor orphice, cari modifică structura spirituală a crezului grecesc. Origina thracă a migrațiunilor preistorice eline se evidentiază cu probabilitate crescândă. Străvechiul nume al „Danailor” amintește origina „dan”-ubiană, precum rădăcina „Sparta” răsună în numele regilor traci (Spartacos). Insuși cuvântul Chersos ascunde rădăcini tracice. Disciplina nordică a spartiaților, fondul muzical al sufletului lor eroic, amintește pe Geți. Istoriografia personalizatoare a decadenței elenistice atribuie constituția lycurgică unui singur om excepțional. Dar acest stat sătesc, această tabără de ostași oțeliți, păstrează sistemul de organizare al clanurilor cuceri-toare, descălecate dela nord. În timpul migrațiunilor. Elada întreagă era populată de triburi de structură asemănătoare. Dar pe măsură ce restul elinilor decade din punct de vedere rasial și politic, se va afirma egemonia stăpânilor spartiați rămași printr'un conservatism admirabil pe nivelul virtuților migrației dorice, asupra Peloponesului, apoi asupra Greciei întregi. Când Sparta este prinsă și ea de vârtejul decăderii, se va înălța imediat „basileia balcanică” a Macedonenilor, a căror origine „moesică” este susținută de Hellanicos.

vinei, Văleni de Munte, 1931 și „Amintiri dintr'un castel vechiu la Nistru”, Cernăuți, 1923). Documentele inedite din arhiva conacului autorului au fost în marea lor majoritate distruse în decursul primului război mondial.

Talazurile trace se întind asupra întregii peninsule balcanice. Elita getică înaintază până în împrejurimea Salonei ilirice. Darsii (Daversionii) ating malurile Adriaticei. Toponimia regiunii Salona-Appollonia este edificatoare. Tabula Peutingeriană arată, pe drumul Norona-Scodra, stațiunile Asamo, Adzizio și Berzumno, aproape identice cu Samus-Asamus, Azizis și Berzobis din Banat și Ardeal. Edonii nordici, dintre Strymon și Nestos, sunt stăpâniți pe la 300 de regele Geta, care domnește asupra împrejurimilor Pangeului. Trausii se așează pe malurile Strymonului, la Besudava, deci în vecinătatea Sofiei de azi. La răsărit înaintază poporul Corpilor, identificat cu Carpii, întemeitorii orașului Carpudaimon la nordul Heamului. Valea Oescului și valea Hebrului se getizează. Pretutindenii răsar orașele descălecătorilor și pretutindenii răsună numele caracteristic de „Dava”. Pulpudava și Uscudava mai trăesc și azi, sub numele de Philippopol și Adrianopol.

Coborând valea Hebrului (Mărița), valurile nordice trec dincolo de Propontida. Coloritul arian al Asiei mici nu se datorește elinilor. Desigur, grecii, pornind dela Tenedos și Lesbos au întemeiat Cyme, Smyrna și Magnesia; într'un ritm foarte viu au urmat alte colonii, Ephesos, Colophon, Priene, Halicarnas, Phocaia, Miletul. Colonizarea greacă nu se mărginește cu coasta apuseană, ci se întinde și în Propontida, unde găsim Cyzicos, Lampsacos, Perintul, Chalcedonul, Bizanțul și pe malurile Pontului Euxin, unde apar orașele Sinope și Trebizonda. Grecii au încercuit Asia mică, colonizând litoralul ei. În schimb, popoarele dunărene năvălesc pe „axa ariană” în inima continentului.

În veacul trecut, s'au descoperit cele șase straturi ale ruinelor troiene, cari dovedesc revărsarea continuă a maseilor ariene în Asia. Pârvan datează imigrația Treurilor balcanice de pe Oescus, împreună cu aceea a Cimmerienilor — probabil sub conducerea geților — pe la 600 înainte de Hristos. Năvălitorii trec dincolo de Troia, spre Abydos-Adrammytion. Trallii traci întemeiază pe malurile golfului astacenic, Trallion. Numele Dardanilor din Serbia zilelor noastre răsună în „Dardan”-elele și la „Dardu”-poris. Capora carpodacică de pe Tyras seamănă cu Cepora byzantină, Abrittus din Getia crobryzică cu Abretene din Mysia. Orașul Sangia sau Sangas, poate și râul Sangarios, amintește Sangidava dacă. Râurile Tiarantos și Argessis din Bythinia se leagă de geto-daicul Tiarantos și Argesis-Argeșul, Moesia „bulgară” cu Mysia asiatică, Eneții din Pind cu cei din Paphlagonia. Pomenirea prin Diodor a Tracilor bythinici este neîndoelnică. Karsiai din Mysia descinde de Carsium din Dobrogea, poporul bythinic „Caucones” din „Caucoenes” (Dacia). Toponimia Asiei dovedește rolul hotărâtor al elitei geto-dacie; dincolo de Chalcedon, se înalță orașul Dacybyza, simbol al expansiunii dunărene.

După savanții kemaliști statul hitiților ar fi constituit o avangardă a turanismului — o interpretare, care seamănă cu tentativele istoricilor unguri, să dovedească că Arpad n'ar fi fost primul maghiar în Panonia. Pe la 1200 înainte de Hristos, statul hitit e înlocuit prin acel al frigienilor ardeleni. Imperiul „căciularior” frigieni este de factură robustă, ca și caracterul legendarului țaran Gordias, precursorul cesarilor ciobani ai imperiului roman între 200 și 600. Dar pe carul țaranului Gordias se încarcă bogățiile lui Midas. Roiurile prospete ale Trerilor, Edonilor, Cimmerienilor, năvălesc din Balcani în Asia, măturând statul predecesorilor lor frigieni, degenerați.

După ocuparea orașelor Abydos, Antandros și Sinope, masa ariană se lovește pe la 675, în Capadocia de rezistența Assyriei. Dar Ninive și Lydia cad în 606 și 546 în mâna cuceritorilor arieni. De atunci, majoritatea triburilor Asiei Mici, Paphlagonii de pe Halyz, Carienii de pe Meandru, chemați ca mercenari la Ierusalim, Tramillii, Lycienii și Lelegii au un pronunțat colorit arian și dunărean. Timp de 1500 de ani, Asia mică rămâne în stăpânirea rasei ariene. Bătălia dela Mantzikert din 1070 după Hristos n'a distrus numai opera constructivă a Bizanțului, dar și aceea a Persanilor, a Macedonenilor, a Seleucizilor, a Romanilor și aceea a lui Mithridat. Totuși, turanizarea Asiei mici, începută dela 1070 prin Selducii și continuată dela 1500 prin Osmanii, nu este rasială, ci numai religioasă. Gonind pe Greci, kemaliștii n'au eliminat decât o mică parte, târziu emigrată, a rasei ariene. Masa turcită a populației descinde din popoarele balcano-danubiene 4).

A treia cale a migrațiilor tracice duce dealungul țărmului nordic și estic al Mării Negre. Ptolemeu mai cunoaște un „Cleidav” dincolo de Tyras. Așezările compacte ale Geților se întind până la Nipru. Mateescu citează 41 de nume tracice pe la Olbia; Pârvan adaugă încă 17. În veacul al treilea înainte de Hristos roiurile getice înaintează până în Crimeia; ultimele lor urme se zăresc între Nipru și Cuban. Pârvan leagă Sarzii balcanici, a căror capitală Sardica va deveni Sofia bulgară, cu Sarzii de pe gurile Niprului. Tot lui Pârvan se datorește constatarea interesantă, că insula, deserving drept bază maritimă a primilor coloniști milezieni pe la Olbia, păstrează până astăzi numele Berzan, derivând din geticul Berzobis-Bersamae-Berzumno, Burziaion-Berzana. Cuvântul getic pentru culoarea albă se mai regăsește în limba lituană pentru mesteacăn, iar în românească și albaneza modernă pentru barză. Rostovțev descrie inscripțiile tracice din Panticapeoni, din veacul al VI-lea și sanctuarul tracic al Mangopului tau-

4) Celții, respinși în 279 î. d. Ch. de Greci, se fixează în 235 după lupte crâncene cu Antiochos I Soter și Attalos I din Pergem, în Phrygia mare, denumită de atunci înainte, Galatia. Ancyra, capitala Turciei kemalistice, va fi sediul lor principal. După moartea ultimului suveran de sânge galic, Dejotarus, Galatia devine o provincie română (25 d. Chr.)

ric, cu al cărei ultim vlăstar se va încuscri, două mii de ani mai târziu, Ștefan al Moldovei. Numele de Rhoimetalces, Cotys, Rhescuporis, Spartocos, dovedesc coloritul balcanic al regalității bosporitane, care stăpânește gurile Don-ului. Invers, preoții zeilor taurici vor oficia a Cavarna (Juricek), iar Mangalia-Kallatis, răzvrătită împotriva diadochului Lysimach, va fi susținută de bosporitanul Eumelos.

După Strabon (XII, XIII, 4, 5) numele și populația Caucazului ar fi de origine „balcanică”. Arhișul armenesc amintește Argișul trac și numele regelui armean Argestis, pomenit în „Strămoșii” (95) ar deriva din aceeași rădăcină comună. Cuvântul persan și osetic dan-a (apă) derivă dela Danubius-Danastrus-Danaprus-Don. Pomenirea prin Herodot a Tracilor și Indienilor în aceeași frază (IV/99) nu este deloc întâmplătoare. Coborîrea Indienilor ca și a Persanilor dela masa arienilor europeni este bine stabilită. Calea tracilor a fost străbătută de toate popoarele ariene cuceritoare ale Asiei; marșul lui Alexandru cel Mare împotriva Persiei și Indiilor nu este prima, ci ultima manifestare a expansiunii balcano-danubiene. Dumnezeuul geto-român este nu numai Zeus, dar și „Dayus”, stăpânul suprem al Panteonului indic. Moștenirea tracă constituie mândria supremă a rasismului românesc.

Titu Maiorescu văzut și altfel

de NATALIA DINU

Cu ocazia comemorării unui centenar dela moartea lui Titu Maiorescu, s'au rostit, de către personalități de seamă, elogii privitoare la multiplele sale activități. S'a vorbit astfel de estetik, de psiholog, de critic și de profesor, dar nu s'a insistat asupra greutăților pe care le-a întâmpinat *omul*, de-a lungul rodniciei sale activități.

Creдем deci că este potrivit să aruncăm o privire asupra vieții celui mai ilustru promotor al culturii noastre, sărbătorit azi pretutindeni, cu neprecupețite laude.

În cele ce urmează, vom încerca să luminăm o latură din viața lui Maiorescu, uitată pentru lumea de astăzi, să arătăm neajunsurile și umilințele prin care l-au răsplătit contemporanii, într'un cuvânt să relevăm tinerilor de azi ceea ce nu s'a spus la comemorarea lui... nu pentru a-i știrbi din glorie, ci dimpotrivă pentru a i-o mări, dacă aceasta e cu putință.

Maiorescu a fost — ca toți oamenii mari de altfel — dușmănit și urit de mulți. Nici un mijloc pentru a-l distruge n'a fost omis: procese infame, în care i se punea la îndoială cinstea, moralitatea, patriotismul, destituiri din posturile ce ocupa, atacuri de tot felul. Nimic însă nu l-a făcut pe omul, poate cel mai corect al veacului, să se abată o clipă dela drumul cel drept sau să se clinească în credința sa.

Vom face o scurtă expunere a nedreptăților cărora a fost supus și a felului cum a reacționat în împrejurări vitrege.

Abia reîntors în țară, după terminarea de studii strălucite la Berlin și Paris, primește postul de director al Liceului Național din Iași, pe care îl schimbă apoi, din proprie inițiativă, pentru cel mai modest de director al Școlii Normale. Aici desfășoară o intensă activitate, pentru luminarea generațiilor tinere de învățători.

Este caracteristic faptul că, deși reușise să intre în magistratură la București, a renunțat la această carieră, pentru a se închina școlii, îndrumătoarea tinerilor generații. Gestul lui și rodnicia-i activitate n'au fost însă prețuite, căci noul director de minister, Vasile Alexandrescu (Ureche), îl îndepărtează din acest post, unde Maiorescu făcea un real apostolat, pentru a numi în loc pe o rudă a sa.

Scos din direcția școlii se vede silit să se reîntoarcă la avocatură. Între timp colegii din Universitate, unde el ținea cursuri de filozofie, îl aleg, deși avea abia 23 ani, rector. Însă nici aici nu va fi lipsit de dușmăni. Deosebit completamente de colegii lui — printre care luptătorul ardelean Simion Bărnuțiu — atât prin cultură cât și prin păreri politice (partizanii lui Bărnuțiu urmăreau o unire federativă cu Austria și erau împotriva aducerii unui Domn străin) foarte curând se naște între el și aceștia o prăpastie. Geloși de succesul lui Maiorescu, care creștea zi de zi în urmă prelegerilor ținute de societatea Junimea și a apariției revistei „Convorbiri Literare”, colegii transilvăneni partizanii lui Bărnuțiu și N. Ionescu, „din fracția liberă și independentă” — intentează lui Maiorescu un proces în care i se contesta calitatea de cetățean român. Iată-l deci pe fiul naționalistului ardelean, Ion Maiorescu, pe cel care avea să jertfească tot prinosul muncii sale pe altarul neamului, acuzat că nu e cetățean român! Istoria cunoaște uneori cumplite ironii!

Sentința Casației din 27 Oct. 1867 îi recunoaște cetățenia.

Aceiași oameni care încercaseră să-i conteste cetățenia, caută acum să-i știrbească prestigiul de moralitate ce câștigase. O clică în frunte cu același N. Ionescu înscenează un odios proces, în care era acuzat de atitudini imorale avute față de elevele școlii centrale unde ținea cursuri de limba română. Acest proces, menit să-i surpe autoritatea morală — nu intrăm în detaliile revoltătoare — se sfârșește prin achitarea acuzatului. Sfârșitul procesului nu însemnează însă și sfârșitul persecuțiilor.

Personalitatea lui Maiorescu era prea strălucitoare, el însuși era prea departe de mediocritate, pentru a putea fi suportat de colegii săi, care se bălăceau în apele stătute ale celei mai înțepenite lipse de orizont.

Profitând de concediul cerut de Maiorescu pentru a pleca în Germania, spre a-și căuta azul primejduit (de altfel la o ureche azul a rămas definitiv pierdut), cabala îl acuză că neglijează profesoratul. După ce se reîntoarce cu o ureche infirmă, reîncepe cursurile și pledoariile la tribunal. A fost suficient să fie văzut la tribunal și G. Mârzescu, ministru de Justiție, adversar al Junimei îl acuză că pierde vremea la tribunal în detrimentul Universității, trimițându-l în judecata juriului profesoral din București. G. Costaforu, rectorul Uni-

versității din București, constată că suferința de ureche nu e reală și deoarece acuzatul a „compromis demnitatea caracterului profesoral” (Vezi Soveja T. M. pag. 73), hotărăște să fie destituit. Iată-l deci pe acel care făcuse amvon din catedră, pe prototipul corectitudinii și al exactității, acuzat de compromiterea demnității profesoreale!

Dar, în timpul care mai era până la apel, se schimbă guvernul și Carp este numit la Culte. Bineînțeles că refuză aprobarea sentinței și Maiorescu rămâne profesor mai departe. Dar acest proces îl împiedică pe Maiorescu să intre în cabinetul format de Manolache K. Epureanu, căci abea scos de sub acuzație nu putea fi investit cu o funcție atât de importantă.

Când însă, după un an (1871), se formează un nou cabinet conservator, în frunte cu Lascar Catargiu, junimiștii aderă la programul guvernului și intră în Cameră ca majoritari. Bineînțeles că printre aceștia era și Maiorescu.

Rămas profesor la Iași, Maiorescu face o adresă Ministerului de instrucție cerându-i un concediu, pentru a se putea duce la București la deschiderea Camerei, în urma convocării primite. El oferă chiar ca suplinitor în locul său pe Alexandru Xenopol. Ministrul de atunci Chr. Tell, refuză concediul. Maiorescu fiind însă convocat oficial la București, pleacă înștiințând ministerul că renunță la salariul său în timpul sesiunii, în favoarea suplinitorului numit de minister. Față de această atitudine, Chr. Tell decide că profesorul Titu Maiorescu va fi socotit demisionat din învățământ. Am dat toate aceste amănunte pentru a scoate cât mai bine în relief absurditatea acestui act.

Deputat majoritar, Maiorescu este destituit de un ministru din partidul cărui a se alăturase. Ceeace socotim însă și mai caracteristic pentru probitatea lui Maiorescu și micimea contemporanilor săi este epilogul acestei afaceri. La 1874 vine Maiorescu ministru la Instrucție în locul lui Tell și reîntegrează pe N. Ionescu — acela care instigase infamele procese dela Iași — destituit odată cu el, și din aceleași motive, dar pe sine însuși nu se reîntegrează. Astfel Maiorescu rămâne 13 ani, până la 1884, afară din învățământ. Acela care a înțeles ca nimeni altul misiunea de profesor, care și-a sacrificat cei mai frumoși ani pentru luminarea tineretului, a stat 13 ani afară din școală, în timp ce toți nechemaiții intoxicau generații întregi cu ineptiile lor.

Căderea cabinetului L. Catargiu în 1876 aduce cu sine darea în judecată, de către camera liberală, a tuturor ministrilor ce-l alcătuiseră. Iată-l deci pe Maiorescu apărând din nou pe banca acuzării. De data aceasta cinstea lui este pusă la îndoială. Nu este locul aici, să cităm acuzațiile aduse lui Maiorescu, deși ar merita să fie cunoscute în întregime, dar vom pomeni câteva doar în treacăt. Maiorescu este invino-

vădit între altele de risipă a banilor publici, fiindcă a mărit leafa revizorilor Eminescu, Filipide și alții dela 250 lei pe lună la 500 lei, a împrumutat și ajutat pe Eminescu și Slavici la studii în străinătate, și a dat subvenții pentru studenții din străinătate etc. Iată capetele de acuzare pe baza cărora Maiorescu a fost dată în judecată. Somat să se prezinte în fața comitetului de acuzare, Maiorescu, este adus cu mandat de aducere și interogată de Fleva. El însă refuză să răspundă la vre-o întrebare, deoarece nu recunoaște competența organului care-l interoghează. Intre timp se publică în toată țara, prin diferite comune, rezumatul punctelor de acuzare aduse fostului guvern, spre a fi cunoscute tuturor crimele acestora. Dar camera liberală nu are curajul să meargă mai departe și nu trimete pe acuzați înaintea judecătorilor lor naturali. Astfel ei rămân, după cum spune Maiorescu (Ist. cont. a Rom. pg. 102) „în situația fantastică a unor oameni definitiv acuzați, dar indefinit nejudecați”. În sfârșit după doi ani în Ian. 1878, camera retrage acuzarea.

Se va zice că în fapt Maiorescu nu a avut cine știe ce de îndurat în urma acestei situații. Dar dacă ne gândim numai la suferințele prin care trece un om nevinovat atunci când este acuzat pe nedrept și apoi dacă ne reamintim că la această epocă era privat și de catedră și silit să practice avocatura, spre a-și asigura existența, dealtfel destul de modestă, vom înțelege prin ce criză sufletească a trecut Maiorescu în acești ani.

Abia prin anul 1884 încep să se mai limpezească zorile. Maiorescu este numit profesor, de data aceasta la Facultatea din București și apoi la 1888, redevine ministru în cabinetul junimist de sub prezidenția lui Teodor Rosseti.

Nici în această vreme nu va fi însă scutit de josnicele atacuri din presa liberală, care îl acuzau pe el, cel mai adevărat apărător al românismului, că este un factor de germanizare.

Iată-l pe Maiorescu înaintând în vârstă și devenind cel mai de frunte îndrumător al noilor generații, părintele tuturor tinerilor și patriarhul culturii române. Aceștia sunt poate cei mai frumoși ani din viața lui, când Maiorescu din aula Universității din București, răspândea prin graiul lui lumină și dragoste de tot ceea ce este frumos și curat în sufletele tinerilor, care-i ascultau încremeniți cuvântul. Nici un profesor dela el încoace nu a cunoscut o asemenea afluență de ascultători și nici o atât de caldă înțelegere din partea elevilor.

Se părea în acea vreme că magistrul își va încheia viața în mijlocul elevilor, pentru care jertfise atâtea. Dar și de data aceasta nimicnicia omenească s'a opus la o încununare atât de frumoasă a carierei lui Maiorescu.

În vara anului 1909, Maiorescu este numit împreună cu încă doi membri, într-o comisie de judecată. Acest om însă

atât de curat sufletește, refuză, având în vedere și vârsta lui, să facă parte dintr'o astfel de comisie și demisionează din această însărcinare. Față de acest refuz, Haret, ministrul de instrucție de atunci, răspunde în felul următor: „Dvs. sunteți obligat să acceptați acum dacă ați acceptat să fiți ales; la din contră ar fi un refuz de serviciu” (Soveja: T. M. pg. 100). Astfel se încheia cariera celui mai prob și mai dezinteresat profesor pe care l-a avut Universitatea românească, sub acuzarea de refuz de serviciu. Ca urmare la aceasta Maiorescu demisionează din profesorat, de data aceasta pentru totdeauna. El părăsi universitatea, fiind sărbătorit de elevi și profesori într'o solemnitate deosebită.

Ieșit pentru totdeauna din școală avea totuși să-și mai slujească țara, în arena politică de data aceasta, fiind în fruntea guvernului care a încheiat glorioasa pace dela 1913.

Am aruncat această scurtă privire asupra vieții lui Maiorescu, pentru a constata toate greutățile și piedicile pe care acest deschizător de drumuri, le-a avut de întâmpinat. Mișelia și mediocritatea s'au unit spre a-l înfrânge, dar n'au izbutit pentrucă personalitatea senină a lui Maiorescu a trecut peste aceste nimicnicii.

Este stranie coincidența care a făcut ca toți oamenii noștri mari să fie persecutați și ignorați de contemporani.

Maiorescu se întâlnește pe acelaș drum cu Eminescu, Hasdeu și atâția alții. Toate valorile noastre autentice au trebuit să sufere înjosiri și umilințe, până în clipa când au fost recunoscute ca atare.

Acel care toată viața a fost de o corectitudine și de o probitate exemplară, a fost acuzat de risipă a banilor publici și de neglijare a catedrei. Celui mai sincer și mai realist reprezentant al ideii naționale i s'a contestat cetățenia română. Acel care și-a închinat toată ctivitatea ridicării neamului, a fost acuzat de cosmopolitism.

Iată tot atâtea ironii ale soartei !

Însă, pe deasupra acestor joshnicii care însoțesc pe orice om de seamă, se înalță strălucitoare biruința lui Maiorescu. Toate jertfele și suferințele lui nu au fost zadarnice, căci idealurile pentru care a luptat s'au realizat.

Maiorescu a trecut senin pragul lumii viitoare, conștient că și-a îndeplinit misiunea. Pentru deschizătorii de drumuri noi nu contează niciodată mulțimea piedicilor pe care le întâmpină și a jertfelor prin care le înving.

Biruința totală a idealurilor pentru care luptă — biruință care vine întotdeauna, mai curând sau mai târziu — este țelul lor suprem. Acest țel l'a atins Maiorescu, definindu-și astfel o poziție personală și durabilă în istoria spirituală a neamului românesc.

Creionări pe marginea evenimentelor

— Argumente „Pro-neutralitatea” —

În numărul trecut al Revistei «Lumea Nouă» Dl. Profesor Mihail Manoilescu, scriind despre necesitatea ca țara noastră să rămână neutră până la sfârșitul acestui război, spunea că, deși avem declarații solemne și autorizate în favoarea neutralității, totuși «nu avem în deajuns o doctrină a neutralității noastre, adică un sistem coerent de argumente, care să convingă poporul nostru că politica de neutralitate este singura care se impune pentru interesele românești».

Mă gândesc parcă cu teamă, câtă dreptate are Dl. Prof. Manoilescu în afirmația D-sale. Are dreptatea oamenilor de gândire înaltă, ce înțeleg problemele zilei de mâine și care cu eforturi, abia pot determina pe semenii lor să accepte adevărurile spuse. Câte odată, chiar au neplăceri, se fac desagreabili enunțând idei ce spre a fi înțelese de contemporani, aceștia trebuie să face eforturi de gândire, iar spre a fi aplicate, necesită aceleași eforturi de adaptare.

Când D-sa acum câțiva ani în urmă spunea în Parlament de evoluția ce se produce în omenire, care va influența și țara noastră, precizând între altele, că peste câțiva ani vom avea și noi un Parlament corporatist, câți au fost cei ce l'am înțeles? Majoritatea au ironizat și... totuși azi avem Parlament corporatist.

Cazurile în ceea ce-l privește pe D-sa sunt numeroase. Mă opresc însă aici, căci nu aceasta vreau să lămuresc acum.

Ceea ce mi-am propus este — așa cum titlul articolului spune — găsirea de argumente Pro-neutralitate, care în momentul actual este, cred, o necesitate vitală a românismului.

Asupra originii războiului, s'a scris și se va mai scrie mult, obiectiv sau tendențios. Pe noi românii însă, care suntem în cauză ne interesează să știm adevărul, întrucât numai adevărul știut ne va indica drumul de urmat, căci dacă trebuie să fim atrași în război, trebuie să știm și pentru ce ne vom bate.

în războiul trecut, cu toate riscurile, am eșit din neutralitate, deoarece aveam de realizat unirea tuturor românilor într-o singură țară. Dar acum? Evident consolidarea internă. Aceasta se face însă în pace și prin politică înțeleaptă, știut fiind că războiul deslănțuit, la răndu-i antrenează patimele și suferințele ce altfel cu timpul se presupune că s'ar estompa.

Atunci care sunt cauzele războiului și întrucât aceste cauze ne afectează pe noi?

Atât din punct de vedere al ideologiei, dar cu deosebire din punct de vedere material, războiul, în linii mari se poartă între Anglia și Germania și care războiu, fatal trebuia să izbucnească în actuala stare de lucruri, acum sau mai târziu.

Deoparte Germania, țară în plină expansiune normală și naturală și deci care se bate pentru dreptul ei la viață, iar de altă parte Anglia ce-și apără Colonile — bogății acumulate din diverse războaie duse în ultimele trei secole.

Deci în război, trebuia cândva să se înfrunte, de-o parte poporul German de 80 milioane, cu o deosebită vitalitate și creație în domeniul civilizației, însă strâns pe un spațiu destul de mic în raport cu populația ce trebuie hrănită, iar de alta, poporul Englez de 40 milioane, asemenea civilizată și situat pe un teritoriu mic în raport cu necesitatea de alimentație, având însă colonii în suprafață de patru ori cât Europa și al căror pământ e plin de toate bogățiile imaginare.

Angliei i s'a alăturat Franța, care la fel are de apărat vastul său teritoriu colonial.

Rusia, voind să-și consolideze granițele prin acapararea de puncte strategice, a profitat de faptul că marile puteri erau ocupate. Prin aceasta s'a văzut și ea antrenată în acest război și nu se știe până la ce punct e încântată de acest fapt.

Atunci se pune întrebarea: avem noi vre-un interes de a intra în război? Răspunsul e destul de clar: «Nu». În schimb ne vom apăra de vom fi provocați căci așa se explică de ce anul trecut, când în preajma Sf. Paște se credea că vom fi atacați de anumiți vecini, întreaga populație chemată, s'a dus sub drapel cu elan și îndârjire spre a-și da viața pentru apărarea frunțurilor. Atmosfera era alta în toamna ce trecu, când zvonuri circulau spunând că armate străine ar voi să treacă prin țara noastră și căroră ar fi urmat să ne alăturăm și noi spre a combate...

Deci doctrina neutralității noastre e în însăși instinctul de conservare al poporului român și acest instinct s'a manifestat în decursul veacurilor, noi fiind opera lui. Iată deci argumente în favoarea neutralității actuale. Acestea împreună cu alte multe ce trebuiesc scoase în evidență, făcute cunoscute, urmează să formeze doctrina neutralității în întreaga-i amploare ce merită să i se dea. Neliniștea D-lui Prof. Manoilescu, atunci când cere să avem un sistem coerent de argumente în

favorarea neutralității, e neliniștea fiilor aleși ai națiunii ce în momente de primejdie dau alarma, ne cheamă să ne apărăm.

Contra cui? E cineva care ne amenință? Ne cere cineva să ieșim din neutralitate? Oficial și deocamdată, posibil, «nu». D-l Prof. Manoilescu se va fi gândit însă și la acea propagandă dela persoană la persoană în folosul unora dintre beligeranți făcută de indivizi ce nu ar avea nimic de pierdut în cazul când noi am avea soarta Poloniei. Asemenea, D-sa se va fi gândit și la anumite ziare dintre care, unele se vând cu un leu, dar a căror hârtie singură costă mai mult și care cu mici excepții publică aproape exclusiv știri exagerat favorabile numai unei părți dintre beligeranți. Și, să nu ne amăgim. Deși conferința inter-balcanică și însăși M. Sa Regele a stabilit politica noastră de strictă neutralitate, totuși lipsa de obiectivitate în transmiterea știrilor de către ziarele lipsite de imparțialitate ne cauzează mare rău, influențând în sensul dorit de ele asupra opiniei publice, creionând o atmosferă de neliniște, nesiguranță, simpatie sau ură contra celor ce eventual nu ar merita nici una și nici alta, cu alte cuvinte pregătind opinia publică în vederile lor.

Și atunci, alături de cei ce le-au înțeles intențiile necurate și periculoase, în cadrul permis de cenzură să procedăm la restabilirea adevărului, uzând doar de știrile transmise de ele interpretându-le însă obiectiv, în vederea găsirii de argumente pentru menținerea neutralității.

Deoarece însăși ascunși adversari ai neutralității noastre se feresc de a spune cine are și cine nu are dreptate în acest război — și aceasta pe motiv că nu ar mai fi obiectivi — și noi să evităm această discuție tot pentru același motiv.

Tema discutată de ei e cine va învinge și ce pericol sau avantaj prezintă pentru noi. Evident ei nu o spun direct dar peste tot lasă să se deducă.

Cine va învinge? Cât sunt de tari beligeranții ne interesează căci în cazul rău inspirat de ei al intervenției noastre, trebuie să presupunem cât va dura și dacă vom avea cu ce purta războiul, căci războaiele de lungă durată nu le pot duce decât țările mari. Finlanda după 4 luni del uptă, a trebuit să încheie pace.

În analiza și interpretarea situației de fapt a marilor țări beligerante, ne vom servi numai de fapte reale și știri publicate exclusiv în ziarele românești, deci știri ce au fost cenzurate, adică găsite bune de publicat. Cu modul acesta nu vom fi amputați în text.

Puterea militară germană s'a văzut — oricine ne-ar spune contrariul — când în 18 zile au lichidat Republica Polonă cu 34 milioane locuitori și relativ bite echipată. Asemenea în 2

zile au recucerit dela Franco-Englezi ținutul dintre cele două fortificații Maginol și Siegfried, ținut pe care aceștia îl ocupaseră cu grele lupte în timp ce Germanii lupta în Polonia.

S'a spus apoi că vor capitula ne-având hrană. Această afirmație era dedusă din faptul că Germanii au raționalizat repartiția alimentelor. În ultimele luni, aceleași măsuri le-au luat: Italia neutră, Franța și în deosebi Anglia. Aceasta poate fi o dovadă de lipsă dar tot așa de bine poate fi dovadă de prevedere. Relativ la învingerea germaniei prin infometare, Amiralul Japonez Nohumasu Suetsugu, spune că Anglia nu va câștiga războiul atâta timp cât Germania are prietenia Italiei și a Rusiei. (Universul din 15/II/a. c.).

De când Rușii sunt aliații Germanilor, calitățile cu care erau prezentați ieri, azi sunt defecte. Li se spune că sunt slabi luptători. Presa Suedeză în special, din potrivă, susține că Rușii luptă cu eroism înfricoșetor în Finlanda. Despre armamentul rus, elogiât în războiul din Spania dar găsit prost azi, ziarele italiene vorbesc numai de bine. Să notăm că atât Suedezii cât și Italienii, nu arată multă amiciție Rușilor.

A mai rămas tema internaționalismului rusesc pe care binevoitorii noștri sfătuitoari ne-o prezintă spre a ne arăta ce dușmani periculoși ne sunt. Noi însă, vom face o deosebire între statul rus care își urmează calea sa evolutivă și Cominternul, acel birou creat cu scopul propagandei peste hotare a marfei de export numită comunism. Relativ la Comintern, Ministrul de externe al Japoniei, D-1 Arika (Universul din 15 Febr. a. c.) spune că lupta Japoniei se îndreaptă contra Cuominternului, iar nu contra Statului rus.

Am scris mai sus că Statul rus urmează calea sa evolutivă. În adevăr, noi trebuie să ne reamintim că, revoluția rusă a fost făcută cu mult sprijin de culoare internațională, pentruca apoi acei sprijinitori să se transforme în beneficiarii revoluției. Mai mult de 20 ani, au huzurit, stăpânind fostul imperiu țarist, până când o conștiință națională rusă s'a înfiripat cu toată teroarea la care a fost supusă. Spre a se potoli spiritele, a trebuit ca D-1 Stalin să creeze Republica evreiască, unde deocamdată au fost trimiși numai o parte din un popor ce lăsat liber să conducă masele, e factor de desagregare al mediului în care trăește.

Anglia, ca suprafață e cel mai mare imperiu ce cunoaște omenirea azi. Însă în timp ce Statele-Unite ale Americii, ori China, ori Rusia Sovietică, sunt concentrate, Anglia, e răspândită pe toate continentele ca teritoriu deci și ca forță, iar în plus are părți componente — și nu dintre cele mai mici — ce sunt contra războiului. Vom lua dovezile tot din ziarele românești ce au trecut pe la cenzură.

Nu sunt 3 luni decând citeam cu toții despre mișcarea propusă în Parlamentul Uniunii Sud Africane de către fostul Prim Ministru al acelei Uniuni, Generalul Herzog, de a se înceta războiul cu Germania. Deși el e în opoziție totuși a avut 59 voturi pentru și abia 81 contra. Dar dacă el ar fi fost la conducere, câte voturi ar fi avut pentru? Și războiul nici nu a început! Și să ținem seama că această Uniune e compusă din Statele: Transval, Colonia Capului, Oranj, Natal și cele 2 Africe de est și de vest luate dela germani, toate în suprafață de peste 2 milioane Km², iar ca bogății în aur și diamant — nervul războiului — sunt primele pe glob.

Tot în ziare am citit recent, faptul divers că Primul Ministru al Canadei D-l Mackenzie King, a dizolvat Parlamentul Canadian spre a elimina dela conducere, elementele ce sabotează continuarea războiului cu Germania. Deci, în Canada, o parte din populație — având reprezentanți în Parlament — nu vrea război cu Germania. Și, spre a-l continua se întrebunțează forța. Canada, e mare cât Europa, are bogății imense și are mare afinitate față de Statele-Unite cu care întretine un comerț intens. Nu ar fi de mirare ca într-o zi din Dominion englez să devină parte integrantă a Statelor-Unite. Acest eveniment e dorit atât de Statele-Unite cât și de Canada. O știe și Anglia. În sprijinul celor afirmate, citez declarațiile făcute în toamna ce trecu de către actualul Ambasador al Angliei în Statele-Unite, care între altele, spunea că, pentru binele omenesc, Anglia e gata să renunțe la Colonii. Declarația aceasta a fost publicată în ziarele românești.

Nu e fără importanță — pentru lămurirea noastră — să cunoaștem situația reală din India, cea mai populată colonie engleză — 250 mil. locuitori — crezută sursă inepuizabilă de material omenesc bun de trimis pe frontul european și izvor de bogăție fabuloasă, bani așa de necesari englezilor în actualul război.

Comitetul executiv al congresului indian ținut la 20.III.940 — a votat cu o majoritate covârșitoare de voturi o mișcare, care respinge propunerile Marelui Britanii de a acorda Indiei Statutul de dominion englez, cerând acordarea imediată a independenței Indiei (Curentul 25.III.940).

Deci iată la ce se reduce sprijinul pe care Anglia speră să-l găsească în marea sa colonie, India.

În judecarea situației Angliei, asemenea să mai ținem seama și de o parte din opinia publică a Japoniei, această veche amică, — în fond veche adversară — a Englezilor în Asia. Tot în ziare românești trecute pe la cenzură, am citit declarația fostului ambasador Nipon la Londra care spunea că să nu surprindă dacă se va vedea la un moment dat, aliniindu-se de o parte Germania, Italia, Rusia și Japonia.

Spre a termina analiza forței de care dispune Anglia, voi cita din discursul ținut de D-l Ernest Berin, Secretar General al sindicatului transporturilor Engleze — Sindicat ce numără mai mult milioane de membri. D-sa cere ca imperiul francez să fuzioneze cu cel britanic fiind apărate de linia Maginot și flota Engleză (ziarul Jurnalul din 4/1/940). În plus acest bloc ar urma să înlesnească raporturile franco-engeleze ce Statele-Unite» omenirea reorganizându-se pe baza politicii americane expuse de D-l Cordell Hull.

Dacă înțeleg bine cele de mai sus, rezultă că relațiile dintre Franța și Anglia de-o parte și Statele-Unite de alta, nu sunt prea cordiale. În adevăr, mulți americani văd cauza războiului trecut și prezent în coloniile franceze și în special cele engleze, ce trebuie lăsate libere «omenirea urmând apoi să se reorganizeze pe baza politicii americane» care cere libertatea desăvârșită popoarelor ce vor dispune singure de ele.

Despre Franța, sora noastră mai mare, de care suntem legați prin afinitate și amintiri, cât de greu ne este să o vedem în acest conflict în care nu știm sau ne e greu să spunem cine are dreptate. E situația judecătorului ce se recuză văzând printre împričinați o rudă. S'ou văzut însă cazuri, când magistrații au judecat pe membrii familiei lor și totuși au dat sentința cea justă.

În 1931, aproape ca și acum atmosfera politică era încărcată. Popoare careau să se opună cu forța sau doreau să vadă pe alții opunându-se cu armele revendicărilor germane. Mica înțelegere, adică Cehoslovacia, România și Iugoslavia, ar fi urmat să atace pe Germani imediat ce ei ar fi încercat unirea cu Austria, care unire era neplăcută mai mult pentru alții decât pentru Mica Înțelegere și în deosebi pentru România.

Și atunci ca și acum dacă este adevărat — ni se cerea să atacăm Germania, cu care țară poporul român, însă, dorea să rămână în bune relații. Cu aceea ocazie, în câteva articole, am făcut un tur de orizont al situației politice. Și, scriind de relațiile noastre cu Franța, în un articol intitulat Franța și România (Oltenia Economică Nr. 19 din 16 Mai 1931) între altele spuneam: «Desigur, Franța ar fi foarte încântată ca micile țări, inclusiv România să scoată castanele din foc pentru marea noastră prietenă, însă cu prețul vieții a multor soldați. Admirabil în teorie, însă popoarele nu vor să mai audă de război și Anschluss-ul se va face». Iar mai departe și în încheierea articolului spuneam «Astfel, cu toată recunoștința și nețărnamurita dragoste ce-i purtăm, fatal speranțele noastre se vor îndrepta spre Germania, căci interesele noastre nu numai economice dar și politice, ne dictează o atitudine tot mai prietenească față de ea».

Recitând rândurile de mai sus am impresia că le-am scris recent.

Nu ași putea termina acest articol «Argumente Pro-neutralitate» fără să scriu de rezultatele conferinței Consiliului Permanent al Înțelegerii Balcanice. Concluziile conținute în cele șapte puncte sunt edificatoare. Voi cita câteva. Punctul I: Interesul comun al celor patru State pentru menținerea ordinii și securității în sud-estul Europei. Punctul II: Ferma lor deciziune de a continua politica lor hotărâtă, pacifică, menținându-se strict pozițiile față de conflictul actual, în scopul de a feri această parte a Europei de încercările războiului. Punctul VI: Prolungirea pactului Balcanic pentru o nouă perioadă statutară de 7 ani, cu începere dela 9 Februarie 1941.

Nu numai presa Statelor în cauză, dar în special ziarele beligeranților s'au întrecut în a elogia hotărârea înțeleaptă a Înțelegerii Balcanice de a rămâne în neutralitate. Am fi fost măguliți de elogi, dacă cu câteva zile mai înainte, în deosebi presa engleză lăsa să se înțeleagă că, dacă neutri nu-și cunosc interesele și nu intră în acțiune alături de aliați, atunci s'ar putea să treacă peste voința lor, urmând apoi ca neutri să suporte consecințele. Aceasta a fost o decepție și o chemare la realitate, întrucât era în contrast cu discursul ținut de Cancelarul Hitler în noaptea de anul nou, când vorbind de relațiile dintre Germania și România, pe care le găsea corecte și de bună prietenie, termina spunând că transmite României recunoșcătoare mulțumiri pentru neutralitatea ei.

Totuși, noi Românii, nu cerem beligeranților pentru atitudinea noastră de corectă neutralitate — din moment ce toți sunt mulțumiți de aceasta — decât să fim lăsați liniștiți, să ne desvoltăm liberi și neinflențați pe aceste meleaguri, să aducem aportul nostru de muncă și creație acestei Europe al cărei popor suntem și să nu fim forțați și nici tentați a interveni în acest conflict al altora.

În vederea realizării acestui ideal, armata și poporul român au făcut zid de beton și oțel în jurul fruntariilor. Se cuvine ca și în interiorul țării să ne pregătim, ținând trează opinia publică asupra importanței ce prezintă pentru noi menținerea neutralității, creînd ceea ce D-l Prof. Manoilescu numește așa de frumos și profund «Doctrina neutralității noastre».

GRIG. N. NICOLAESCU

Spiritul indian, englez și german

În marea revistă germană „Freude und Arbeit” Heft 3, 1940, organ oficial al Biuroului Central Internațional „Freude und Arbeit”, de sub conducerea ministrului Dr. Robert Ley, pe lângă alte articole privind aspecte din viața țărilor care fac parte din această Asociație Internațională — printre care se numără și România — găsim un interesant articol care poartă titlul de mai sus.

Valoarea lui este cu atât mai mare cu cât se datorește unui fiu al Gangelui — d. Taraahand Roy — care cu atâtă competență și obiectivitate a redat această icoană vie a celor trei spiritualități — cele mai semnificative ale lumii.

Pe de altă parte, cu prilejul expoziției „Freude und Arbeit” care a avut loc în vara trecută la București, am avut ocazia de a ne convinge de spiritul organizator, de competența și zelul pe care această asociație internațională îl depune pentru promovarea muncii prin deviza „Bucurie și muncă”. Deasemeni ne este cunoscută activitatea celebrului ei conducător, d. dr. Robert Ley, care, pentru muncitorimea germană, reprezintă o culme și un ideal.

Dar, să lăsăm pe Taraahand Roy să vorbească, urmărindu-l de aproape și căutând a pătrunde în sufletul său plin de mister ca și cursul tumultuos al Gangelui pe malurile căruia — scaldate în soare și verdeață — și-a legănat copilăria și și-a format caracterul.

Vorbind despre spiritul indian, el spune:

„Caracterul spiritului indian nu poate fi lămurit și înțeles decât doar din punct de vedere istoric și etno-biologic. De o importanță foarte mare pentru explicarea caracterului acestui spirit este clima tropicală a spațiului său vital care are drept urmare o bogăție și o varietate a naturii fără comparație în lumea întreagă. *Supraabundența ianței indiene, străină pentru simțul european, corespunde supraabundenței naturii din India.*”

„Și tot așa precum vegetația îmbelșugată și iuteala desvoltării ei au excitat într'un mod neobișnuit fantezia indianului, făcând din el un om de o mare mobilitate spirituală, și vestejirea vremelnică îl face să incline spre filozofie. Schimbarea rapidă din natură îi trece prin fața ochilor și el își caută un punct de reper în goana neîncetată a fenomenelor. El îl caută zadarnic în lumea exterioară pentru ca în sfârșit să-și ia calea spre interiorul său. *În microcosmosul sufletului său propriu el găsește cheia înțelegerii macrocosmosului.* Cunoașterea de sine pe care o câștigă părăsind lumea fenomenelor pentru a se dedica lumii interioare constituie pentru dânsul în același timp o cunoaștere a lumii. *În sufletul său propriu eternul devine trăire și atunci își dă seama de unitatea a tot ce este liință*”.

„*În timp ce în Europa voința de putere și dorința de plăcere sunt considerate și astăzi încă drept feluri supreme, Indianul, în viața sa spirituală, năzuește spre o stare continuă a fericirii, uitând adesea de exterior*”.

Despre caracterul englez el se exprimă astfel:

„Englezul are un caracter cu totul diferit. El este un om de dincoace. El nu vede decât ceea ce privește pe el personal și ceea ce este de folos pentru existența sa. El este ego-centric și de aceea de o brutalitate și intoleranță extrem de mari, mai ales când el vede că existența sa este în joc.

Este adevărat că luat în parte, ca individ, Englezul este distins și capabil și de o prietenie adâncă, dar în politică el nu-și cunoaște decât doar interesul său propriu și orice mijloc îi este bine venit pentru a-și atinge scopul. Noi, Indienii, știm din experiența proprie ce importanță putem acorda promisiunilor sale. *El joacă în afară rolul de avocat al democrației și al libertății, dar nu se sinchisește să acționeze la fel în practică*”.

„Englezul este un dușman al gândirii conștiente și de aceea nu înțelege filozofia și concepția despre viață a celorlalte popoare. Pentru el, ceea ce este englez constituie tot ce este mai bun și mai minunat în lumea aceasta. „Right or wrong, my country” este lozinca sa. *El este de părerea că clima engleză este cea mai bună, judecătorul englez cel mai excelent, femeia engleză cea mai frumoasă, și „Secret Service” cel mai incomparabil din lumea întreagă*”.

Iar despre Anglia afirmă:

„Ea face promisiuni goale pentru a păcăli popoarele și gândul îi este îndreptat spre dominația prin forță și exploatarea lumii”.

Trecând la analiza siritului german se exprimă astfel:

„Germanul își are rădăcinile în misticism și metafizică, dar cu toate acestea este atât de legat de pământ încât el prezintă un interes foarte puternic pentru lumea înconjură-

toare și are realizări imense în diferitele domenii științifice. Misticismul și metafizica sunt tocmai punctul de tangență intimă între Germani și Indieni. În aceste domenii, cele două popoare au făcut accesibile lumii valorile cele mai profunde”.

„Nu este nici o exagerare în afirmația Germanilor că „a fi german înseamnă a face un lucru nu numai de dragul lucrului”. Germanul este posedat de un impuls pentru cercetare și știință. El nu cunoaște odihna atunci când trebuie să rezolve o problemă”.

Germanul nu este contemplativ ca indianul, dar el crede la fel ca și indianul în valori eterne și nu se dă înapoi dela nici o jertfă pentru a salva aceste valori”.

„Indianul se simte în Germania ca în țara sa, deoarece Germanii au un suflet profund care este propriu al Indienilor”.

Iar în încheiere :

„Pentru mine este o plăcere să pot constata că nu cunosc nici un alt popor care să aibă un sentiment al ordinei, o capacitate de organizare și de disciplină admirabilă cum este poporul german. El a făcut ca Germanii să ajungă astăzi unde sunt. Atâta vreme cât ei dau dovadă de disciplină și îndeplinirea datoriei, nici un popor de pe pământ nu-i va putea învinge”.

NICOLAE MANAROVICI

Problematika „Chestiei țărănești”

de MIHAIL MANOILESCU

Pentru cine citește presa noastră de reviste și ziare, o mare tristețe îi invăluie gândul în fața totalei lipse de maturitate politică pe care o vedește manifestarea scrisă a intelectualității noastre.

De când, din fericire, a dispărut din presa zilnică problema palpitantă «când pleacă și cine vine» presa pare că a amuțit. Dincolo de orizontul intrigilor politice, presa nu-și mai găsește singură rostul. Este drept că paginile ei sunt numeroase și ziarele sunt dolofane, dar **partea de gândire politică și socială din ele este nulă**. Dacă n'ar fi norocul războiului cu știrile lui oarecum senzaționale și dacă ziarele noastre nu s'ar refugia în literatura pură — care la noi înseamnă de obicei povestiri foarte palpitante despre Lelea Maranda — atunci aceste voluminoase ziare ar risca să apară cu paginile goale.

Că există numeroase probleme naționale care merită debătute și că mai ales într'un regim care a suprimat politicanismul este prilejul ca aceste probleme să fie ridicate pe primul plan al preocupărilor țării, la aceasta nu gândește nimeni.

Să nu invoace nimeni pentru această lipsă de idei, existența cenzurii. Nu cenzura împiedecă pe cineva să cerceteze în mod inteligent și obiectiv marile noastre probleme naționale. Ceia ce îi împiedecă pe scriitorii și ziaristii noștri să o facă este în realitate mintea lor goală de preocupări și inima lor seacă de sensibilitate.

Câte probleme nu s'ar putea discuta astăzi la lumina zilei cu o participare sufletească intensă din partea publicului? De pildă problema muncitorilor. Ce pasionantă este lupta de integrare sufletească a muncitorimei în comunitatea națională de care atâta vreme fusese desprinsă prin curente de stângă! Și câte chestiuni de detaliu nu pune ridicarea materială a muncitorimii sau românizarea ei prin sânge și prin atitudine sufletească...

Dar problemele culturale ale noastre nu sunt oare toate deschise și nefixate măcar pe liniile lor mari.

Cine a formulat oare problema mare a **sensului** culturii noastre? Vom rămâne noi oare la concepția unei culturi de uz intern și aproape a unei **culturi de consumație** a unor adevăruri de import sau ne vom ridica cu gândul și cu străduințele noastre către un **imperialism cultural** care ar face să strălucească spiritul românesc — sprijinit mai ales de ortodoxie — în Balcani și în toate țările răsăritene?

Dar problema minorităților nu ar merita ea oare desbătută pe un plan înalt, stabilind într'o discuțiune cu minoritățile însăși care sunt idealurile și limitele pe care le fixăm în conlucrarea dintre minorități și noi?

În sfârșit problema capitalismului românesc și a spiritului său, ce interesante chestiuni ridică, care nu cad numai în competența specialiștilor — economiști sau financiari — ci care cer colaborarea tuturor oamenilor de gândire — atâți cât sunt — din toate domeniile. Oare capitalismul nostru urmează să se desfășoare în vechiul fâgaș al veacului al 19-lea, dând naștere unei burghezii tot așa de înguste și tot așa de egoiste ca aceia care a caracterizat acest veac? Sau în țările noi și sub imperiul noilor curente idealiste din Europa centrală s'ar putea concepe la noi un dinamism economic rezemat tot pe proprietatea privată, dar despris de acel egoism feroce și de acea îngustime de minte care caracterizează burghezia?

Cu un cuvânt, am putea desvolta noi o burghezie funcțiune națională și numai funcțiune națională?

Înainte de toate acestor probleme este însă una și mai tulburătoare și mai actuală: este ceea ce noi am numit cu un nume de veche și tristă evocare «chestia țărănească».

Noi suntem singurii care am deschis această problemă în mai multe numere din «Lumea Nouă» și avem sentimentul că odată mai mult vom avea tristul rol de profet al unor clipe grele.

Și dacă am păstrat clasicul titlu de «chestia țărănească» este ca cel puțin în generațiile mai vechi el să trezească acel fior și acel sentiment de primejdie de care era legată pe vremea răscoalelor din 1907 această dureroasă problemă.

Căci chestia țărănească există și devine din ce în ce mai acută. Acest moment al redeschiderii chestiunii țărănești a fost prevăzut de mulți oameni de Stat. A fost prevăzut și de Carp pe când combătea exproprierea și de generalul Averescu a doua zi după ce parlamentul său votase improprietărea.

Pentru toți oamenii cu o viziune clară, improprietărea n'a rezolvat chestia țărănească, ci numai a amânat-o. Ea a dat țării un anumit respiro pentru ca să poată pregăti o soluție definitivă a acestei probleme.

Din nenorocire dela 1920 de când s'a votat improprietărea și până astăzi au trecut 20 de ani inutili, care n'au contribuit cu nimic pentru a se da slouția cea mare și adevărată acestei chestiuni. Nimic nu s'a făcut în acest timp pentru a se opri presiunea demografică pe care o reprezintă populația excesiv de densă și a cărei viață devine din ce în ce mai grea.

O ameliorare s'a adus — nu în mod conștient și ca rezultat al unei politici de Stat, ci prin simplul joc al intereselor private — pe calea industrializării. Dar și aceasta a fost prea puțin importantă față de amploarea problemei.

Cum se formulează chestia țărănească; iată tot ce ambiționăm să dezvoltăm în cursul acestui articol.

Înțelegem să stabilim **problematica** chestiei țărănești, fără a anticipa asupra soluțiilor și fără a intra în detalii cari nu sunt compatibile cu acest prim articol.

Astăzi populația României este de cc. 20.000.000 de locuitori din care circa 80% adică 16.000.000 de locuitori trăesc la țară. Proporția bărbaților între 15—60 de ani este de cca. 27,5 la sută, adică de 4.400.000, iar femeile de aceeași vârstă reprezintă cam aceleași număr.

Densitatea populației agrare pe kilometrul pătrat de pământ cultivabil este la noi de 74 locuitori. În acelaș timp populația noastră — după cum este bine cunoscut — crește cu mai bine de 1,25% pe an, așa încât după cum arată economistul jugoslav Franges precum și economistul german Reithinger, către 1960 densitatea populației agricole va fi de 93 locuitori pe km. pătrat cultivabil !!

Cifrele arată că densitatea actuală agricolă este la noi de două ori mai mare decât în Germania unde atinge abia 48 locuitori pe km. pătrat de pământ cultivabil.

Concluzia noastră va apare pentru mulți paradoxală: avem aproape de două ori mai mulți țărani decât ne trebuie pentru o agricultură rațională ca aceia care se practică în Germania sau în Danemarca.

Circa șase milioane de țărani prea mult! Iată prima noastră constatare.

Iată de ce nu se poate găsi soluția chestiei țărănești dacă se menține actuala proporție dintre sat și oraș. Cu orice preț trebuie ca o mare parte a populației țărănești, să degajeze satele și să-și găsească o întrebuințare la oraș în industrie sau în meserii.

Aceasta presupune o industrializare masivă a României și o schimbare totală a actualei ei structuri economice.

Dela prima vedere se poate atunci observa cât de absurdă și de criminală a fost teoria și politica acelor economiști ai partidelor de stânga ca d. Madgearu și alții, care s'au ridicat, dela început împotriva industrializării țării. Nu știi ce să condamni mai mult la acești oameni, care aveau curajul, pe baza unor astfel de idei, să-și ia răspunderea conducerii țării: totala lor lipsă de comprehensiune sau magnifica lor ignoranță.

Intr'adevăr unde au văzut acești oameni, undeva pe pământ o țară cu o populație agricolă densă ca la noi care să fie o țară fericită și bogată? Țările cu o astfel de densitate agricolă sunt totdeauna țări ale mizeriei. China reprezintă modelul lor cel mai desăvârșit. Acolo densitatea agrară este și mai mare decât în România, iar mizeria populației nu se poate nici descrie, nici imagina. De atâtea ori, foștii noștri țărăniști ne vorbeau de Danemarca ca de un model pentru noi,

dar uitau să spună întâi că Danemarca întreagă este o mare fermă de aprovizionare a Angliei și al doilea — lucru și mai important —, că în Danemarca populația agricolă nu are nici pe jumătate din densitatea celei românești.

Cât despre comparația cu Canada sau cu Statele-Unite, ea ne dovedește că aceiași ignoranți incorrigibili n'au înțeles deosebirea esențială dintre aceste țări și noi. Acolo densitatea populației este extrem de slabă iar agricultura se poate practica ca o adevărată industrie, cu mijloace mecanizate, pe suprafețe mari și în unități de exploatare considerabile.

Ideile greșite în ce privește politica noastră demografică și agrară, au născut din confuziunea nepermisă care s'a făcut între două noțiuni deosebite: **densitatea generală a populației**, față cu suprafața țării, densitatea care la noi este mult mai mică decât în occident și reprezintă abia 70 locuitori pe km. pătrat și **densitatea populației agrare, prin raport cu pământul cultivabil**, care la noi este mult mai mare decât în Occident.

În Occident, densitatea generală mare se manifestă printr'o grămadire a unei mari părți din populație la oraș și printr'o densitate agrară mică, pe când la noi densitatea generală mică se manifestă printr'o populație orășenească redusă și printr'o densitate rurală mare, raportată la suprafața pământului cultivabil.

Dar dacă această confuziune se poate face de către unii școlari mediocri, ea nu este îngăduită oamenilor cari se pretind conducători de Stat și cari în numele țărănismului și al anti-industrialismului, au fondat cândva în țara aceasta, un partid politic !

Țările Occidentului sunt caracterizate printr'o populație orășenească enormă. În Anglia, orașele reprezintă 94% din populație, în Germania 65%, în Franța 50% ș. a. m. d. Dar dacă acolo populația orășenească este atât de numeroasă, aceasta se datorește în primul rând, faptului că industria acestor țări lucrează pentru export și că se reazămă pe debușee răspândite în lumea întreagă.

În al doilea rând, însăși consumul intern de articole industriale este enorm, fiindcă standardul de viață al populației

este infinit mai ridicat decât la noi. Dealtfel, în general, tendința în omenire este activitatea necesară producției articolelor alimentare, să ia un loc relativ din ce în ce mai mic în proporție cu activitatea consacrată producției articolelor industriale, care reprezintă confortul vieții. Cu cât omenirea înainteză în civilizație, cu atât muncește mai mult pentru confortul ei și mai puțin pentru simpla ei subsistență.

Care ar putea să fie proporția între populația satelor și a orașelor noastre, care să reprezinte un echilibru oarecum stabil și să rezolve chestia țărănească?

Desigur, aci suntem numai în domeniul ipotezelor. Dacă am ajunge ca populația noastră să se împartă jumătate și jumătate între oraș și sat, atunci la cifra actuală ar trebui ca 6 milioane de locuitori să fie deplasați dela sat spre oraș, adică satul să scadă dela 16 milioane la 10 milioane de locuitori, iar orașul să crească dela 4 milioane la 10 milioane locuitori (aceasta fără a ține seamă de sporul între timp al populației din întreaga țară). În modul acesta densitatea populației rurale pe km. pătrat de teren cultivat ar ajunge să scadă la nivelul celei din Germania de azi.

Iși închipuie oricine ce extraordinară revoluție înseamnă o asemenea deplasare, făcută chiar timp de câteva decenii și ce greutăți tehnice enorme stau în calea unei asemenea migrațiuni interioare. Și apoi cât de rațională trebuie să fie această deplasare, pentru ca ea să reprezinte într'adevăr un stadiu superior de civilizație. Căci nu și-ar închipui nimeni și nu ar putea nimeni să dorească ca o asemenea deplasare să însemne înmulțirea mahalalelor mizere și murdare ale orașelor noastre, așa cum se găsesc astăzi. Ar fi un adevărat imperativ național ca aceste migrațiuni interioare să se facă în chip conștient și pregătit, în orașe noi clădite după concepții moderne.

Desigur, aceste deplasări nu trebuie să aibă un caracter forțat și etatist, ci unul natural. Populația rurală va trebui să se strămute la oraș în măsura în care va găsi și aici de lucru în mod permanent și în măsura în care se va fi stabilit un nou echilibru definitiv, care să garanteze viața acestor orașe.

Citeam deunăzi, cu multă admirație, un studiu al doctrinarului național-socialist profesorul Gotfried Feder, care examinează modul cum trebuie clădit și organizat de astăzi

înainte, orașul german. El demonstrează că tipul ideal al unui oraș este acela cu 20.000 de locuitori și studiază — sub raportul tehnic și edilitar, și sub raportul economic, — condițiile de viață ale unui asemenea oraș, stabilind până și «balanța comercială» și «balanța plăților» unui asemenea oraș, prin raport cu acela al lumii înconjurătoare. Desigur astfel de studii vor trebui alcătuite și la noi când se va păși la operă de amploare și de durată în domeniul migrației interioare.

Pentru a ajunge la o creștere a activității industriale a României, corespunzătoare unei sporiri atât de mari a populației orașelor, trebuie să facem o politică industrială exact contrară aceleia pe care o duce astăzi Statul și anume o politică de sporire a consumului industrial, prin eforturile și prin transformarea industriei noastre într-o industrie pentru mase.

Formula zilei pentru România, este aceasta: «Dă-mi o bună politică industrială și-ți rezolv chestia țărănească».

Căci chestia țărănească nu se poate rezolva decât paralel cu industrializarea României pe o scară și într'un tempo care astăzi nici nu se poate măcar bănui.

Astăzi, agricultura noastră este silită să recurgă la metode inferioare manuale și să evite metodele de lucru mecanice și moderne, fiindcă întreaga populație rurală stă cu brațele încrucișate, așteptând de lucru.

Munca este prea efină la țară, pentruca din punct de vedere privat, să fie rentabil pentru ca o exploatare să introducă culturile mecanice. Pe de altă parte din punct de vedere național, este o adevărată obligațiune ca brațele de muncă disponibile la țară, să fie întrebuințate. Iată de ce agricultura noastră este de fapt terorizată de povara excesului de brațe. Nu ne este îngăduit să modernizăm nici din punct de vedere al interesului privat, nici din acel al interesului național agricultura, fiindcă aceste brațe apasă asupra prețului muncii și fiindcă se cer cu orice chip întrebuințate.

Și atunci problema cea mai esențială este de a degaja agricultura de această presiune, lăsând-o să-și rezolve liberă problemele sale tehnice, exclusiv după legile randamentului tehnic.

Căci în situația de astăzi, suntem siliți să ajungem la concluzii absurde — cum am făcut și noi, într'un recent studiu

publicat în Enciclopedia Română «Productivitatea și Rentabilitatea în Economia Românească» —, că anumite ramuri agricole sau anumite regiuni ale țării au cu atât mai mare merit național, u cât absorb pe hectar un număr mai mare de brațe!

Nimic nu poate fi, în principiu, mai irațional decât aceasta. Dar față cu problema nerezolvită a marelui presiuni demografice, ajungi să socotești drept un merit acela de a produce cu oameni mulți, atunci când întreaga tendință a tehnicii și a științei în lume este aceea de a produce mult, cu oameni cât mai puțini!

Noi am ajuns să clasificăm chiar, în studiul sus citat, diferitele regiuni ale țării după acest merit național «sui generis» care este meritul de a absorbi populația și am ajuns să punem în fruntea clasificării noastre regiunea sub-carpatică a Moldovei și Munteniei și în al doilea rând Muntenia de Șes și Moldova dintre Siret și Prut. Cu alte cuvinte, am ajuns să trecem înaintea tuturor provinciilor țării, pe Vechiul Regat, care are totuși o agricultură mai puțin rațională decât Banatul sau Transilvania și aceasta numai fiindcă Vechiul Regat funcționează ca un burete care absoarbe o mare parte din populație. Ori această putere de absorbție este astăzi o nevoie stringentă, care trece înaintea tuturor celorlalte.

Un alt aspect al chestiunii țărănești este marea inegalitate dintre țăranul proprietar și țăranul argat, inegalitate de care vorbim în altă parte în acest număr într-o notă intitulată «Foamea de pământ».

Numai prin degajarea satelor de o mare parte din populația agrară, se va ajunge la atenuarea acestei inechități: Munca va deveni mai rară și deci va fi mai căutată. Pământul nu va mai atârna în balanță atât de greu față de om și de munca omenească. În felul acesta, agricultura în fața unei munci mai scumpe, va fi silită să-și desvolte rațional cultura ogorului său și să recurgă la mașinism.

Prin același proces, se va ajunge și la sporirea inventarului agricol.

Pământul țării este un bun neextensibil, deși încă valorificabil și ameliorabil. Dar inventarul care îmbogățește acest pământ și îi sporește productivitatea poate fi încă dezvoltat

foarte mult. Studiul nostru citat mai sus, arată că suntem una din țările cele mai sărace în inventar agricol și — fapt caracteristic — bogăția inventarului ca și valoarea pământului la hectar, scade cu cât ne depărtăm dela Vest la Est, adică cu cât trecem dela condițiile Europei occidentale, către condițiile Europei asiatice.

În rezumat, agricultura noastră se caracterizează astfel: **«pământ bogat, utilaj sărac și muncă rău plătită».**

Numai în ziua când munca va fi rară la țară, numai atunci va crește prețul muncii și va spori utilajul mecanic.

Bine înțeles, că nimic durabil și definitiv nu se poate face în direcția acestei noi politici, fără integrarea noastră în economia Europei centrale.

Salvarea noastră va veni din izolarea noastră și a clienților noștri din Europa centrală, de acea faimoasă piață mondială, care ne-a adus atâtea nenorociri. Piața mondială ne-a pus în funcțiune de producția din Canada și Argentina. Ea a făcut ca munca noastră să se risipească într'o clipă prin lovituri de bursă date în țări îndepărtate, unde ni s'a fixat fără participarea noastră prețul cerealelor noastre.

Trei legende economice cată să fie distruse în acelaș timp pentru a realiza și independența noastră economică și o epocă de prosperitate: 1) **legenda aurului** ca unică bază de garanție a monedei; 2) **legenda capitalului** ca singur mijloc de a înzestra țara cu utilaj și 3) **legenda clauzei națiunii cele mai favorizate**, ca singură metodă de politică comercială. Când aceste trei legende vor fi dărâmate și înlocuite prin concepții noi și soluțiuni sănătoase adecvate nevoilor popoarelor, iar nu intereselor bancherilor din Londra, atunci abia economia românească se va îndrepta pe făgașul unei prosperități indefinite.

Bineînțeles că integrarea noastră în economia Europei centrale, presupune și un sistem de transporturi complete și eficiente. Niciun progres economic nu se poate face în țara noastră înainte de a unifica perfect piața internă prin drumuri moderne, care să lege toate orașele și satele, înainte de a lega această rețea națională, prin mari autostrade cu Europa centrală.

Drumul este primul pas al ridicării economice într-o țară agricolă. El realizează înainte de orice, contactul între sat și oraș, adică condițiunea indispensabilă a intensificării schimbului și a sporirii consumației țărănești de articole industriale.

Desigur că în această direcție, un rol mare îl pot juca apele, într-o țară în care noi n'am pășit nici la realizarea unor irigațiuni elementare, care pot reinvia regiuni întregi, necum la acele planuri grandioase de irigare generală, cum ar fi acelea care privesc întregul șes al Munteniei.

Evident că procesul nostru de industrializare presupune o colaborare intimă cu clienții noștri care trebuie să-și spună cuvântul asupra preferințelor lor și asupra modului cum trebuie organizată pregătirea industrializării produselor agricole. Totul poate fi valorificat pe loc, dacă avem instalațiile necesare, dela gălbenușul de ou și până la prunele care devin aproape fără valoare dacă nu se transformă imediat în marmeladă.

Nu se poate concepe ridicarea agriculturii noastre, dacă nu avem în acelaș timp cele trei elemente întrunite: **plaja, transportul și tehnica.**

O problemă accesorie, ce nu poate lipsi din această inventariere a tuturor problemelor parțiale care constituie rezolvarea chestiunii țărănești, este întrebarea de a se ști **care este forma optimă de proprietate care merită încurajată.** După studiile noastre recente, în starea actuală a agriculturii noastre, maximul de rentabilitate privată **ca și maximul de venit național-economic pe hectarul de pământ,** este realizat de proprietatea între 10—20 hectare. Această proprietate însă nu realizează și optimul social, adică nu realizează acel merit național «sui generis» de a absorbi cât mai multă populație la hectar, fiind întrecută sub acest raport, de proprietatea sub 5 hectare, care reușește să realizeze maximul de densitate a populației, bine înțeles odată cu maximum de sărăcie.

Se pune însă întrebarea, dacă această proprietate între 10—20 hectare care reprezintă optimul în condițiunile actuale le-ar mai reprezenta și în condițiunile de mâine, când satul ar fi vidat de o mare parte din populația lui? În această privință, problema rămâne deschisă în discuția specialiștilor.

Inutil să mai adăogăm că în sistemul de probleme care merită semnalat pentru rezolvarea chestiunii țărănești, este și dezvoltarea culturilor speciale, cum sunt viile, care realizează o productivitate de 24.000 lei pe cap de om, pe când productivitatea medie a agriculturii este abia de 7.800 lei.

Concluziunea noastră este că chestiunea țărănească nu se poate rezolvi numai la țară; ea se rezolvă mai ales la oraș și prin oraș.

Căci dacă, de pildă, printr'o minune ar spori într'o zi la dublu producția la hectar a tuturor cerealelor și culturilor românești, agricultura noastră n'ar fi în stare nici să vândă această producție, nici s'o transporte și nici s'o conserve.

Totul trebuie dezvoltat paralel și coerent printr'un mare program național, dacă voim să ajungem la dezvoltarea armonică a tuturor forțelor economice a țării și la rezolvarea chestiei țărănești, în cadrul echilibrului economic general.

Înainte de orice, agricultura trebuie degajată de excesul de brațe care constituie o cauză a mizeriei și a înapoerii sale tehnice. Tot ce-i prea mult, nu-i bun, spune un proverb, care — ca toate proverbele —, are partea lui de adevăr, dacă este aplicat unde trebuie. Dar mai ales, nu este bun să ai un exces de muncă neîntrebuințată, care istovește prin mizerie energia fizică și care face să lăncezească prin deprimare puterea omului de a voi.

PE LINIA VREMII NOASTRE

Axa Brennero.

Latinii spun, într'un proverb vestit, că și cărțile au soarta lor ca și oamenii. Acelaș lucru s'ar putea spune și despre localitățile geografice. Sunt cuvinte menite să însemne astăzi victorii și mâine dezastre. Sunt localități menite să simbolizeze astăzi discordia iar mâine unirea între popoare.

Bucureștii de pildă ca centru de negocieri diplomatice și ca oraș în care s'au încheiat mai multe păci dealungul istoriei a însemnat când un moment de strălucire a românismului — cum a fost la 1913 — când unul de ingenunchere — cum a fost la 1918.

Tot așa, Versailles a reprezentat pe rând căderea și triumful Franței.

Brennero — obscura localitate din Pasul Alpilor — a simbolizat multă vreme în diplomația europeană discordia între Germania și Italia și un izvor de neînțelegeri și conflicte posibile pe chestiunea minorității germane înglobate în Italia.

Astăzi aceste chestiuni au dispărut iar Brennero și-a căpătat o însemnătate exact contrară. Întâlnirea dintre conducătorii celor două popoare, la Brennero a dat acestei localități o nouă simbolică care nu va mai dispărea niciodată: *Brennero este trăsătura de unire, Brennero este simbolul însăși al axei.*

Care va fi fost cauza imediată a acestei întâlniri istorice este greu de stabilit pe bază de simple informațiuni. Dar logica poate să ajute mult pentru a completa informațiunile care lipsesc.

În momentul în care Germania se pregătește să dea pe frontul aerian și maritim occidental o lovitură împotriva Angliei, care nu are precedent în istorie, era elementar ca să-și asigure întâi liniștea în Orient.

Or, dintre toate popoarele din Orient, cel mai nervos apare astăzi poporul turcesc. Printr'o bizară răsturnare a tu-

turor concepțiilor populare despre temperamentul diferitelor națiuni, la cele două extremități ale Europei popoarele care țin recordul nervozității sunt acelea considerate altădată cele mai flegmatice: Englezii pe de o parte și Turcii pe de altă parte! Ele arată o febrilitate și un neastâmpăr care altădată caracterizau doar pe latini.

Or, dacă din Turcia putea porni o mișcare de tulburare în Orient aceasta era în mare măsură și fiindcă anumite raporturi nu erau clare între două puteri care au cuvântul lor de spus în bazinul estic al Mediteranei: Rusia și Italia.

Turcia se găsește într-o permanentă opoziție cu Italia din cauza prezenței italienilor în insulele din coastă ale Dodecanezului.

Pe de altă parte, regiunea petroliferă din Caucaz prezintă un punct vulnerabil de cea mai mare importanță pentru Germania de astăzi, punct asupra căruia s'ar putea îndrepta, sub îndemnul englezești, o acțiune turcească.

Câtă vreme între Italia și Rusia persista marea animozitate marcată dela începutul războiului până astăzi, Turcia putea să speculeze această situație și să facă un joc periculos și tulburător în această parte a Europei.

De aceea era de o urgență și de un interes esențial ca conflictul dintre Italia și Rusia să ia sfârșit și să se garanteze astfel liniștea turcească printr-o virtuală luare între două focuri a republicii fondate de Kemal (dar care și-a pierdut în scurtă vreme spiritul kemalist!).

Iată explicația esențială a înțelegerii dela Brennero: *a provoca o împăcare între Rusia și Italia înseamnă a garanta liniștea Turciei și cu aceasta în mare măsură liniștea întregului Orient.*

Că la aceste fapte esențiale s'a adăugat coordonarea concepțiilor și acțiunii Germaniei și Italiei în toate marile probleme europene este un fapt logic și firesc.

Că în această întrevvedere se vor fi discutat și atitudinea comună față cu eventualele sugestii ale Statele Unite — precum și condițiunile unei păci viitoare din care nu va lipsi desigur aceea a degajării Mediteranei de „punctele obligate” deținute de Marea Britanie — aceasta este iarăși incontestabil.

Ceeace pare însă a fi prezentat stimulentele imediat al întrunirii dela Brennero este situația în Orient a cărei interpretare ne-am îngăduit să o dăm în aceste puține rânduri.

Dela un suflet de șofeur..

...am înțeles și am învățat mai mult decât ași fi citit un întreg volum despre Germania nouă.

Călătoream, acum câteva zile, dela Viena spre Baden bei Wien și întâmplarea m'a așezat alături de șofeurul taxiului.

Era un tânăr de 19 ani. Toată mașina lui era decorată cu mici distincțiuni primite pentru contribuția dată la ajutorul de iarnă (Winterhilfe).

Îmi povestea cu ochii luminați de bucurie că a recrutat și că așteaptă să fie chemat ca soldat în carele de asalt. „Înțelegi d-ta — îmi spunea el — că noi vienezii, avem și noi ambiția noastră. Noi voim să-i arătăm Fuiererului că suntem și noi tot așa de viteji ca și ceilalți germani și că numele rău pe care l'am avut ca armată austriacă era datorit lipsei de însuflețire și caracterului amestecat al acestei armate compuse din atâtea naționalități”.

„Noi tinerii, îl înțelegem pe Fuhrer. Este drept că și bătrânii sunt cu toată inima lângă el, dar nimeni nu-l poate urma cu mai mult entuziasm decât noi”.

„Noi am văzut cu ochii cum a dispărut în Austria șomajul, cum a încetat specula, cum s'a întins pretutindeni dreptatea. Este drept că războiul a venit prea repede, abia la doi ani după Anschluss. Dacă am fi avut șase ani înaintea noastră, Austria întreagă ar fi fost altfel formată în spiritul cel nou”.

„Dar toate acestea nu înseamnă nimic. Noi simțim că Fuehrerul nostru trăește numai pentru noi, că în viața lui nu există nimic pentru el însuși și pentru ambiția lui. De aceea suntem gata să-l urmăm oricând, oricât de lung și de greu ar fi drumul”.

Așa mi-a vorbit un șofeur de 19 ani pe o șosea întunecată, într'o noapte de ger și vânt, pe când ochii — ca și mâinile lui — erau fixați cu atențiune pe volan.

Mi-a fost desigur greu să redau aici întocmai cuvintele pe care mi le-a spus. Dar mi-ar fi și mai greu să pot face pe cineva să perceapă mlădierea caldă a glasului și strălucirea de entuziasm a ochilor lui, când îmi vorbea astfel.

Ce fericit este un popor care în mijlocul sbuciumului lui poate să aibă—repetat în atâtea milioane de exemplare—un asemenea chip de tânăr.

M. M.

Rolul intelectualilor.

(Fragment din volumul în pregătire asupra *Naționalismului contemporan*)

Se cunoaște cât de mare și hotăritor este în viața naționalităților — și mai târziu în viața națiunilor — rolul intelectualilor.

În acelaș timp însă, toate spiritele mari ale lumii, ca și experiența comună făcută de către fiecare din noi, ne arată că intelectualii reprezintă partea cea mai labilă, cea mai nesigură, cea mai oportunistă și — ca să nu cruțăm termenii — cea mai lipsită de caracter din corpul unei națiuni. *Și aceasta, chiar și atunci când intelectualii coincid perfect ca etnicitate cu masa națiunii.* Bineînțeles că atunci când clasa intelectuală este un amestec eterogen al cărui centru de greutate nu se așează pe aceeași verticală deasupra centrului de greutate a masei etnice populare, aceste defecte ale intelectualității sunt exagerate până la un divorț sufletesc adânc față de națiune.

Napoleon, Bismark, Mussolini, Hitler au avut dispreț pentru intelectuali din cauza caracterului lor nesigur și laș. Noi împărtășim pesimismul lor.

Trăind într'o țară orientală unde scăderile morale — de altfel ca și virtuțile —, au amplitudini mai largi, am ajuns să cunoaștem până în fund oroarea sufletului de intelectual. Intelectualul prezintă cel mai mare pericol politic fiindcă nu oferă nici un fel de rezistență proprie în față elementului forță. El nu constituie o opoziție serioasă pentru regimurile funeste, după cum nu constituie un sprijin pentru cele binefăcătoare. *Orice regim, oricât de imoral și oricât de odios, poate fi sigur dinainte că va câștiga adevărata adeziunea unei imense majorități din lumea intelectualilor.*

Când sunt chemați să implinească o acțiune mare, ei își aduc aminte că sunt „individualități” și „personalități” și găsesc în aceasta motiv de a-și refuza tributul de jertfă și de disciplină față cu acțiunile de salvare națională. Dar devin de îndată integrabili, solidari și gregari, când îi adună invidia împotriva unei adevărate personalități care îi covârșește prin superioritatea sa, dar care nu are la îndemână puterea politică ca să le ofere avantajii și situații.

Când însă aceeași personalitate se impune în Stat prin puterea ei proprie și prin sprijinul masei, atunci ei se grămădesc în jurul său, tot atât de târători în fața învingătorului pe cât au fost de indiferenți în fața luptătorului încă neincoronat de succes.

Este sigur că proporția oamenilor de caracter este înclinată mai mică în clasa intelectuală decât la oamenii simpli. Masa mare a poporului — și în special masa țărănească — este în toate țările din lume, fie industriale fie agricole, cu totul altfel.

Ea prezintă o anumită rectitudine morală, o desinteresată (dacă o vedem în întregul ei iar nu în anumite unități locale) și are un simț al dreptății care o face să se revolte sincer — deși nu totdeauna activ — împotriva regimurilor pătate de imoralitate și de injustiție.

Nenorocirea cea mai mare a națiunilor este tocmai faptul că masele țărănești, cu un fond etic atât de adânc, sunt statice iar dinamismul aparține tocmai clasei intelectualilor care reprezintă atâta instabilitate și — cu o expresie germană prea potrivită — atâta Unzuverlässigkeit (nu se poate conta pe ea....).

Desigur și masa țărănească are o valoare politică mare însă în măsura în care apelăm la ea pentru a o consulta în probleme de instinct, iar nu în probleme de tehnica guvernării.

Ceia ce constituie, fără exagerare, o *problemă de destin* pentru o națiune este chestiunea dacă relativă deficiență a intelectualilor ține de natura formațiunii intelectuale sau numai de anumite contingente sociale trecătoare. Precizând ideea ne întrebăm dacă intelectualii *ca atare* au fost și vor rămâne amoralii sau dacă această amoralitate este legată numai de locul îngrat ocupat de intelectuali în societatea burgheză a veacului al 19-lea.

Nu va fi nevoie să lămurim psihologiceste dacă formațiunea intelectuală presupune numai de cât un anumit grad de amoralitate, fiindcă ne va fi mai ușor să arătăm că în orice caz *amoralitatea constatată la intelectualii contemporani se datorește într-o imensă măsură organizației burgheze și capitaliste a societății.*

Burghezia a răspândit în toate clasele societății mentalitatea calculatorie, nu numai în împrejurările pur materiale ale vieții dar și în ceea ce privește orientarea omului în problemele lui esențiale. Aderența politică este pentru burghezi de multe ori o chestiune de calcul.

Tot astfel convertirea religioasă, după atâtea exemple, poate fi un gest calculat. Alegerea carierii copiilor este un calcul. Până și alegerea naționalității este tot un calcul.

Calculul și oportunismul sunt astfel de esența burgheziei.

Burghezii adevărați au totuși o anumită bază de existență materială și o anumită siguranță a poziției lor care le dă o relativă independență politică și care face din ei, în anumite momente grave ale istoriei, oameni de rezistență și de caracter.

Intelectualii suferă contagiunea burgheziei în ceea ce privește calculul și oportunismul, dar nu au nici măcar acel element de stabilitate și de siguranță personală al bazei materiale, care dă o anumită axă și o anumită fermitate atitudinii politice.

Ei sunt astfel în bătaia vântului. „*Materializați prin concepțiile burgheze nu au nici măcar acel minimum de stabilitate pe care îl dă ocrotirea materiei.*”

Ca să ilustrăm în concret această considerațiune, este de constatat că intelectualii pot să-și câștige un venit convenabil într-o societate burgheză în măsura în care implinesc

funcțiuni direct utile și remuneratorii ca medici, ingineri, avocați, deși acest câștig durează exact cât viața lor și creiază familiei o stare de precaritate, dacă nu este consolidat în forma unei averi.

De altfel în epoca noastră se observă în toate țările un fenomen de funcționarizare a acestor intelectuali. Profesiunea liberă tinde să dispară la medici, ingineri și avocați care devin cu toții funcționari ai Statului sau ai marilor întreprinderi.

Oficiile medicale, tehnice sau de contencios a marilor întreprinderi absorb cea mai mare parte a acestor specialiști și îi scot din rândul liberilor profesioniști.

Dar, în afară de aceștia, există o parte mare a intelectualității compusă din scriitori și literați, savanți, artiști și ziariști care contribuie într'o mare măsură la formarea opiniei publice și care nu au în societatea burgheză o bază de viață stabilă. Societatea burgheză care înțelege să-și întrețină cu salarii princiere pe artiștii de cinema nu au reușit să dea un suport serios, mai ales în țările mijlocii și mici, celor care împlinesc funcțiuni intelectuale alese, ca scriitorii și artiștii.

În condițiunile de viață burgheze, intelectualii sunt prea lăsați în voia soartei pentru ca să nu se incline la fiecare schimbare a vântului politic. De aceea este atât de interesantă și de concludentă pentru omenirea întreagă experiența pe care o face astăzi fascismul și național-socialismul de a crea noi elite, tot așa de diferențiate, de pregătite și de subtile ca și cele vechi, dar care fiind crescute încă din adolescență sub grija atentă a Statului și a regimului vor putea prezenta o fermitate de caracter mult superioară elitelor actuale.

Noi credem că se poate ajunge în această privință la un echilibru ideal între adeziunea sufletească pe care trebuie s'o albă tinerii Ballila și Hitler Jugend la regimul națiunilor care i-au creat și între spiritul de independență indispensabil celor cu aptitudini de conducători. *Căci această independență departe de a conține în ea germentul răsvrătirii și al disoluției este însăși condițiunea prin care intelectualul poate servi și perfecționa un regim.*

Independența pentru intelectual nu este un privilegiu cari i se acordă pentru individualitatea lui, ci este un atribut necesar — cu caracter aproape tehnic — dat intelectualului în „interesul serviciului”, pe care el este chemat să-l îndeplinească pentru țară și regim.

Pentru a servi, un soldat trebuie să fie înarmat; un intelectual trebuie să fie liber.

În afară de motive sociale care explică amoralitatea intelectualilor, există desigur și un anumit motiv psihologic: intelectualul se sprijină și se bizue mult pe superioritatea lui reală sau închipuită. Prin ea se consolează și prin ea își acordă singur anumite licențe morale. Ineleganța atitudinilor sale este acoperită de eleganța justificărilor. Intelectualul are,

potrivit unei vechi prejudecăți a veacului al 19-lea, credința că la urma urmei talentul și superioritatea intelectuală îngăduie libertăți morale, care nu pot fi valabile pentru masse. Căci ideea că morala este un articol fabricat de intelectuali pentru uzul masselor nu era cu totul străină de mentalitatea veacului al 19-lea.

Desigur și acest motiv psihologic nu este etern; el poate fi restrâns și anulat ca și motivul social. Iar sarcina cea mare a nouilor regimuri este tocmai să inverseze acest raționament al intelectualilor, insuflându-le din vreme convingerea — în teorie banală — că intelectualii au datorii mai mari decât massa și trebuie să se supuipe dealungul vieții lor întregi unui regim de rigori morale, mult mai severe decât acelea ale masei.

M. M.

„Europa eroică”

„Europa eroică” este titlul valoroasei cărți publicată în cursul anului trecut de d. Alexandru Randa, distinsul nostru colaborator.

Este semnificativ pentru cultura și publicistica noastră faptul că despre o asemenea carte nu s'a vorbit aproape de loc.

„Europa Eroică” este o viziune a marilor curente vitale care străbat astăzi vechiul Continent și-l regenerează.

Cea mai importantă parte a cărții — sub titlul „Europa nordică” — este consacrată fenomenului de ridicare a rasei germane. A doua parte, sub titlul de „Italica”, este consacrată fascismului. A treia parte „Pontica” este o încercare de sistematizare a destinului poporului românesc, acest „produs necunoscut al istoriei” așa cum îl numește d. Randa.

Nu știi ce să prețuești mai mult în această carte: seriozitate bagajului de informațiuni — care în cecece privește în special problema rasistă și problema migrațiilor în orientul european înseamnă o minunată erudiție sau originalitatea profundă a gândirii.

Dacă ar fi ceva de criticat în acest volum este că consacra poate prea multe detalii pentru a retrasa istoria bine cunoscută a național-socialismului și a fascismului, cecece face ca să piardă câte odată firul conducător iar cetitorii să nu-și poată face sinteza tuturor faptelor care se desfășoară caleidoscopic.

Este drept că publicul nostru este atât de puțin informat — și mai ales atât de puțin obiectiv informat — în cecece privește fascismul și național-socialismul, încât ar folosi să se spună chiar și lucrurile cele mai elementare. Dar d. Randa este un spirit prea ascuțit pentru ca să-și îngreueze drumul către concluziile sale atât de clare și către sintezele sale atât de cuprinzătoare, printr'un material de fapte de multe ori obositor.

Nu trebuie uitat că publicul nostru cetitor cumpără prea rar o carte care nu este roman și că deci chiar prezentarea faptelor celor mai pasionante ale istoriei noastre contemporane cere o anumită pedagogie pentru ca oamenii să poată urmări cu minimum de efort și cu minimum de timp un număr prea mare de date și de sugestii utile.

Rezumatul acestei frumoase cărți este în aceste rânduri: *„Europa egalitară a revoluției din 1789 dispăre. În locul ei se înalță Europa eroică eternă a revoluțiilor din 1922 și 1933 care asumă din nou conducerea concertului continentelor”*. Aceasta este întreaga carte.

Cât privește faptele nenumărate evocate în sprijinul tezelor sale ele sunt prin ele înșile de atâtea ori mai mult decât interesante. Câți oameni știu de exemplu că în momentul când America de Nord și-a declarat independența, din cei 3 milioane și jumătate de locuitori ai săi aproape jumătate erau germani; că tribunalul din New-York și New-Jersey întrebau limba germană; că garda personală a lui Washington vorbea nemțește, că faimoasa declarațiune a poporului american a fost tipărită întâi în limba germană și că atunci când a fost să se aleagă limba oficială s'a decis cu o majoritate de un singur vot în favoarea limbei engleze față cu cea germană.

Un capitol de o importanță mare pentru înțelegerea multor aspecte din civilizația contemporană este intitulat: *„Invasia internațională catolică”*. Considerațiunile d-lui Randa sunt esențiale în această direcțiune, concludente și — prin prisma unor anumite tendințe obscure de astăzi — mai actuale ca oricând.

„Catolicismul este prima internațională politică; din acest punct de vedere nu este decât o deosebire aproape imperceptibilă între Valican și Kremlin”.

Ce cuvinte profunde și cât de des se verifică ele în realitatea politică, cuvinte la care nu ne rămâne decât să adăugăm citațiunea din Moenius pentru a găsi cheia atitudinii catolicismului față cu marile mișcări naționale moderne: *„catolicismul îtrânge coloana vertebrală a oricărui naționalism”*.

În ceea ce privește deosebirea între cele două biserici — ortodoxă și catolică — d. Randa are cuvinte definitive:

„Niciodată biserica pravoslavnică nu s'ar fi abătut dela linia ei de conduită unitară, de tradiție vie a creștinismului răsăritean”. — *„Dar confesiunea apuseană se îndreaptă treptat spre ideea statală a cetății eterne”*.

Deosebirea între caracterul spiritual al ortodoxiei și caracterul politic al catolicismului răsare aici în cuvinte sobre dar pregnante.

Dar câte alte considerațiuni adevărate și adânci nu se întâlnesc în această carte din care am fi ispitiți să cităm atât de mult!

În ceea ce privește vechea monarhie habsburgică — pe care aliații Anglo-Francezi ar fi, pare, înclinați s'o restabilească cel puțin în parte, — iată ce scrie d. Randa:

„Imperialismul habsburgilor, catolicilor și evreilor formează o sinistrală trinitate destructivă: aceia a dușmanilor de moarte a naționalismului creator”.

Câtă actualitate prezintă și invocarea unui pasagiu din „Mein Kampf” a lui Hitler în care acesta explică cu anticipație politica de astăzi a Germaniei:

„Cuceririle de pământ din Europa nu se pot realiza decât împotriva Rusiei în alianță cu Anglia. Dar o politică de expansiune colonială și comercială se poate concepe numai împotriva Angliei cu Rusia”. Această frază scrisă cu prilejul criticii adresate politicii wilhelmiene ne face să apreciem așa de bine împrejurările de astăzi.

Să nu se supere d. Randa că îi facem un merit chiar și din admirabilele citațiuni pe care le utilizează în studiul său. Ce este de pildă mai interesant decât cuvintele spuse de d. Lloyd George a doua zi după tratatul dela Versailles: „Nu mi-ai putea imagina o cauză de războiu mai naturală pentru viitor decât încercuirea cu State mici a poporului german care fără îndoială s'a dovedit a fi una din rasele cele mai viitoare și puternice ale lumii”.

Bătrânul de astăzi, Lloyd George, apare în lumina favorabilă a unui om care a înțeles la vreme și a profetizat...

În ordinea faptelor importante pe care d. Randa are talentul să le pună în evidență și să le scoată din obscuritatea în care au fost păstrate în chip intenționat de către o publicistică aflată în anumite mâini, merită semnalat și cel dintâi Anschluss dintre Austria și Germania proclamat în toamna anului 1918.

D. Randa ne arată că după prăbușirea Austro-Ungariei *adunarea națională din Viena a proclamat în ziua de 12 Noiembrie 1918 unirea fără condițiuni cu Germania*, iar articolul fundamental al noiei Constituțiuni suna astfel:

„Austria germană face parte integrantă din Reichul german”. Această hotărâre — spune d. Randa — a fost spontană în toată țara ca și hotărârile dela Alba-Iulia și Cernăuți. Dar prin art. 88 al Tratatului dela Saint Germain, Austria este silită să-și modifice Constituția în alt sens...

Noi am întreba pe mulți din oamenii politici care își îngăduie să discute cu multă gravitate chestiunile contemporane dacă cunosc acest moment atât de hotărâtor și atât de semnificativ: *o Austrie care fără național-socialism, și fără propagandă și fără nici o pregătire sufletească specială își declară a doua zi după războiu adeviziunea ei la Anschluss...*

Aceasta arată cât de artificială a fost viața Austriei în cei 20 de ani care au urmat după aceia.

Ne oprim aici.

Cartea d-lui Randa este o carte de fapte, prezentată cu o abilitate și cu un relief puțin obișnuite; ea este și o carte de idei din acelea menite să rămână.

Aceasta credem că este destul pentru ambițiile cât de mari ale unui autor.

MIHAIL MANOILESCU

Destinul Vienei.

Cu prilejul Târgului de Mostre din Viena, am petrecut trei zile în fosta capitală a Habsburgilor despre care de când Austria s'a încorporat la Reich, o literatură întreagă — dealtfel foarte desinteresată și lipsită de orice caracter tendențios! — o înfățișează drept muribundă.

De ce oare, numai de cât, trebuia să fi murit Viena? Fiindcă nu mai are arhiduci de operetă și nici conți cheflii care să spargă cu sticla de șampanie oglinzile localurilor de noapte? Sau fiindcă nu mai are evrei speculanți și nici exhibiții de feminități internaționale?

Nu. Pentru orice observator nepărtinitor, Viena nu numai că nu a murit dar trăește o nouă viață, întinț mai curată și mai înaltă decât aceia de altădată.

Național-socialismul are marele dar de a arăta o adâncă înțelegere, nu numai pentru marile probleme de ansamblu ale Reichului și ci pentru toate măruntele aspecte parțiale ale regiunilor sale. Dacă ar fi să definim într'un cuvânt metoda național-socialistă am spune că acest regim are simțul totului ca și simțul părții.

Cu acest spirit, noul regim i-a dat Vienei un nou caracter și o nouă misiune în lume. Dar, ca orice lucru care este sănătos și cuminte și această nouă misiune este îndreptată pe o brazdă veche și adâncă, trasată de învățăturile istorice.

Pentru cine privește geografia locală a Vienei un lucru este isbitor: de jur-împrejur, Viena este înconjurată de dealuri care ar vrea par'că s'o despartă de restul lumii. O singură față este liberă. Ea se deschide spre imensitatea unei câmpii: este fața ei dinspre Sud-Est.

În această simbolică determinare este însăși misiunea istorică a Vienei.

Această misiune cată Viena de astăzi s'o împlinească în toate manifestările ei.

Târgul de mostre, cu un caracter eminent tehnice, de anul acesta este foarte caracteristic. În plin războiu se realizează minuni în activitatea tehnică de pace, iar mărfurile germane se prezintă mai îngrijite și mai perfecte decât înainte.

Deasupra acestei manifestări uimitoare a tehnicii și industriei germane și pe portalul de intrare a acestei expoziții

a tuturor minunilor tehnice, un singur cuvânt ar fi la locul său: „Trotzdem”.

„Totuși” este deviza vremii în această fostă Austrie în care a dispărut de mult șomajul și lăncezeala, pentru a face loc unei activități economice de înaltă tensiune.

Viena, orașul de care nu există român mai cult care să nu-și aibă legate amintirile sale, n'a murit: *Viena s'a regenerat.*

M. M.

Inginerii în actualitate.

Inginerii sunt, prin destinul lor, meniți unei activități pe cât de productive pe atât de obscure. Rare ori un inginer se ridică, ca inginer, în conștiința publică și devine prezent în galeria oamenilor reprezentativi ai popoarelor.

Toată opera tehnică și științifică pe care se reazimă puterea și bogăția unei națiuni este datorită inginerilor. Dar aceasta nu face a ei personali să iasă din anonim.

Meritele personale inginerești sunt apreciate tot în familia restrânsă a inginerilor. Lumea se extaziază în fața lucrărilor lor, dar nu se întreabă decât rare ori cine este autorul lor.

Orice artist de mâna a doua și orice politician de mâna a șaptea apare mai curând pe ecranul actualității decât cel mai merituos inginer ale cărui creațiuni înseamnă o înscriere pe linie de veac a energiei pozitive a națiunii.

De aceia a fost un moment mare acela când inginerii au reușit să se impună în atenția publică fără nici un fel de năzuință de reclamă și fără nici un fel de organizare de propagandă.

În luna Februarie, inginerii grupați în Asociația A.G.I.R. care cuprinde pe toți inginerii de toate specialitățile, au ținut, sub președenția d-lui Prof. Ing. Mihail Manoilescu un congres, cu care prilej au inaugurat și Casa inginerilor români.

Inaugurarea și debaterile congresului au reușit să atragă atențiunea opiniei publice asupra activității inginerești și au făcut să se reverse un val de simpatie plin de prețuire pentru aceste minunate elemente intelectuale pe care se sprijină lumea modernă.

În cadrul revistei noastre nu am putea să dăm o dare de seamă a acestui congres. Dar pentru a reda atmosfera acestui congres vom cita câteva fraze din discursul d-lui Prof. Manoilescu, Președintele AGIR-ului. La discursul de deschidere, d-sa a caracterizat cele trei domnii ale Regilor României prin raport cu tehnica în felul următor:

„În timpul domniei Regelui Carol I — într'o epocă europeană de liberalism economic și de frenetică inițiativă privată — în România tehnica se dezvoltă, în chip paradoxal, aproape exclusiv sub egida Statului, în sectorul lucrărilor publice ditate de interesul general.

Era zodia drumului de fier.

După domnia scurtă ca un vis a Regelui Ferdinand în care tehnica românească a trăit intens în zodia tunului, — eforturile inginerimei s'au îndreptat sub domnia Majestății Sale Regelui Carol al II-lea, în chip năvalnic spre sectorul industrial.

Printr'o situație din nou paradoxală, într'o epocă care se arată pretutindeni etatistă, la noi a înflorit, vie și creatoare, inițiativa privată.

Numele de inginer, populare altădată, erau *Anghel Saligny* și *Elie Radu*, — meșteri Manole ai sistemului nostru de comunicație.

Numele de ingineri populare astăzi sunt acele ale marilor căpitani de industrie, făuritori ai aparatului nostru de producție.

Expansiunea industrială se așează în contrast cu ritmul lent al lucrărilor publice și pune o problemă de armonie și de echilibru.

Căci este în adevăr timpul ca Statul să-și reia rolul său tradițional și — într'o rivalitate fecundă cu particularii — să apară din nou ca marele constructor al țării.

Această nouă fază spre care am vrea să ne îndreptăm astăzi este *zodia tehnicei integrale*.

La banchetul de închidere a congresului, D-l Prof. Mihail Manoilescu a spus între altele:

„Nați observat Dv. cum noi inginerii în adolescența noastră dela cele dintâi probleme pe care le rezolvam la „Gazeta Matematică” și dela cele dintâi proiecte din Politehnică, eram în căutarea esteticii, a unei estetici particulare ingineresti? Nu era acea estetică care rezultă din combinarea unor culori, ci aceia a lucrului gândit logic, care dă senzația supremă de frumos!

Această concepție estetică a vieții face din inginer un pioner al viitorului. Este concepția care îl aduce pe om să se închine în fața operei sale proprii. Căci — trecând peste porunca Decalogului — inginerul se pleacă smerit în fața chipului cioplit eșit din însăși mâna lui.

Pentru vremurile ce vor să vină noi suntem — cu un cvânt biblic — „sarea pământului”. Noi suntem cei care anticipează spiritul viitorimei.

Căci ce este oare ingineria? Este ea o ramură oarecare a științelor? Este ea etajul superior al activității tehnice? Este o profesiune oarecare care se poate alinia alături de celelalte? Nu! Ingeria este ceva mai mult și mai înalt, care nu poate fi prins în texte de legi: *ingineria este o concepție de viață*.

Este o concepție de viață în contrast cu concepțiile materialiste de care ar voi să o lege unii.

Căci nu este nici o legătură între scopurile înalte ale inginerului și între mijloacele sale, care se reazemă în mod inevitabil pe materie.

Oare arhitectul medieval care ridică piatră peste piatră ca să înalte catedrale, era—fiindcă se servea de piatră—materialist? Nu. Căci scopul și sensul construcției sale era idealist”.

L. N.

Psychologie populară aplicată.

Două măsuri pline de adâncă înțelegere a sufletului mulțimilor au fost luate în Germania dela începutul războiului, două măsuri menite să întărească armata germană mai mult de câteva corpuri înarmate până în dinți.

Cea dintâi este dispoziția ca nici o înaintare să nu se mai poată face în timpul războiului decât pe front. Sub orice motiv și oricât de mari ar fi meritele celor rămași acasă în serviciul interior, înaintarea la orice grad nu poate fi concepută decât în lupte.

A doua măsură este aceea că toate popotele ofițerești au fost desființate iar luptătorii de pe front — dela generalul comandant de armată și până la cel din urmă soldat — se hrănesc toți dela bucătăria comună. Mâncarea soldaților de altfel este cât poate fi mai bună și mult mai bună decât a civililor rămași îndărătul frontului.

L. M.

Materialismul nostru.

Am petrecut trei zile la Viena, trei zile în care m'am confundat cel puțin în parte cu viața unui oraș mare în timpul acestui războiu, cu o viață care desigur este trăită la fel la Berlin, la Paris sau la Londra.

Totul acolo este măsurat. Nici o bucurie nu așteaptă pe om dealungul zilei, afară doar de împlinirea datoriei lui. Nici măcar o nevinovată plimbare cu mașina nu-și poate îngădui funcționarul care a lucrat o zi întreagă intens și obositor.

Măsură în alimente, *deși nu excesivă*, măsură în cărbuni, dar mai presus de toate întunericul cu acțiunea lui deprimantă și aproape sguuitoare pentru suflet.

Și totuși această viață mai mult decât spartană era suportată acolo cu seriozitate, cu bună voință, ba chiar cu oarecare umor eroic.

Ce deosebire între această viață și cea dela noi...! La noi, unde Calea Victoriei se răsfată în lumină, în veselie, în mișcare, la noi unde dineurile și recepțiunile se urmează unele după altele pentru orice pretext, la noi unde mâncarea, — ah! mâncarea —, ia în cercurile burgheze proporții lipsite de orice decență.

Dacă este ceva culminant în această lipsă de cuviință față cu o Europă care suferă, este desigur etalajul de bună-tăți de tot felul din vitrinele băcăniilor depe Calea Victoriei. Varietatea delicatelor aduse din toate părțile, revărsarea de belșug, savoarea luculiană a alimentelor, toate acestea intristează pe cel care vine din Europa în războiu.

Căci la urma urmei, poate că ar fi firesc să simțim și noi oarecum o comunitate sufletească cu această Europă de care ne este legată soarta. În ea am trăit. Ea ne-a format — poate chiar prea mult — în cursul celor din urmă două veacuri. Pe ea am mâmuțărit-o cu atâta pasiune în toate aspectele ei frumoase și ridicole. Pe ea o idealizăm în visurile noastre și din ea am făcut atâta vreme modelul nostru.

Iar astăzi, noi ne răsfățăm într'o viață sardanapalică și nu simțim o clipă că o anumită cuviință ne impune să fim mai stăpâniți și mai puțin dați poftelor inferioare, în clipa când marile națiuni ale Europei trăesc o viață de doliu.

M. M.

Economia de mâine

Războiul de astăzi va produce, lent dar sigur, o nouă schimbare în mentalitatea lumii economice, în angrenajul general al factorilor activi și în structura și sensul de evoluție al economiei.

Liberalismul va primi lovitura de grație prin măsurile de ordine națională cari se iau și se întind acum, și prin cele de ordine internațională cari vor apărea mâine, după războiu. Ambele categorii de măsuri nu vor avea durată efemeră, ci se vor permanentiza, ca un cadru firesc în care vor avea să se miște și să se desvolte de aci înainte spiritul și inițiativele economice individuale.

Marea încordare de forțe pe care o implică războiul de astăzi și vastul sistem de măsuri ce se întind mereu pentru a crea din fiecare Stat și fiecare economie națională un întreg cât mai omogen, mai unitar și mai puternic, vor constitui, mâine, un fel de zăgazuri, de baraje cari vor împiedica decăderile sau reculurile în mentalitatea individualistă a economiei. Sistemul de ordine pe care îl impune astăzi războiul creează de pe acum o pardosea *morală* și o pardosea *instituțională*, cari nu vor îngădui reîntoarcerile.

Și grație necesităților de războiu, dar și datorită influenței ideilor din alte țări, noțiunea de Stat s'a modificat radical. A dispărut vechea fantomă a Statului-jandarm, — spectator agnostic și pasiv al vieții economice.

Astăzi politicul (în sensul lui superior și pur, prin referire la colectivitate) a pătruns adânc în domeniul economic pe care îl purifică de pervertirile și degenerările lui infra-

individualiste, și îl fecundează lent în spirit solidarist, de comunitate.

Referirea la colectivitate este un criteriu permanent și indiscutabil, de acum. Nu s'a știrbit nimic, nici teoretic nici practic, din libertatea și inițiativa individuală, dar ele au fost orientate înspre interesul *colectiv*, adică în fond tot interesele individuale, însă nu văzute *izolat*, fiecare, ci în *ansamblu* logic și organizat.

Economia națională este astăzi cadrul optim și unitatea firească de formare și de dezvoltare a vieții economice. În ea se condensează și se leagă armonic toate principiile de solidaritate și de ordine, și în ea își găsesc aplicarea cea mai desăvârșită și perspectivele cele mai largi.

Chiar dacă din actualul războiu ar ieși învingătoare Statele cari luptă sub steagul libertăților, acele libertăți nu vor mai fi cele de ieri. Principiul libertății a luat contact cu rațiunea și s'a convertit în ordine. Economia nu va renunța niciodată la ordine, ci o va desăvârși din ce în ce mai mult.

Economia de mâine nu va fi nici liberalistă, nici statalistă, nici comunistă. Va fi *corporatistă*, adică organizată pe baze *funcționale*.

Evenimentele actuale impun funcționalismul economic, însă forțat și dominat de sus în jos, *prin Stat*. Mâine, funcționalismul va trebui să ajungă opera schimbării de mentalitate și opera organizării economice a națiunii, pentru a stăvilii individualismul nu inițiativa individuală, abuzul de libertate nu libertatea, dominațiile și spoliierile cătorva, nu interesele firești ale tuturor.

Economia de mâine, traversând epoca de astăzi atât de bogată în învățăminte, va fi economie de *colectivitate*, economie *umană*, economie de *ordine*.

CHR. P.

Ziare și reviste primite la redacție.

Reviste:

Ramuri, Revista Industrială, Biserica și Școala, Libertatea, Viața Agricolă, Economia, Satul, Revista Asociației Învățătorilor Mehedințeni, Cronica Românului, Dimândarea, Agricultura Nouă, Sfarmă Piatră, Revista Școlii, Buletinul Informativ.

Ziare :

Gazeta Farmaciilor, Drapelul Nostru, Curierul Cooperator, Gazeta Acționarilor și a Societăților anonime.

BIBLIOTECA „LUMEA NOUA” REVISTEI DE STUDII

Director ProL MIHAIL MANOILESCU

Tel. 213/26 ■ Administrația: Str. Viitor Nr. 44 ■ Tel. 213/26

- No. 1 MIHAIL MANOILESCU. — *Revizuire și anticipări (epuizat).*
Discurs la masa) în Senat.
- No. 2 MIHAIL MANOILESCU. — *O lege economică reacționară.*
- No. 3 MIHAIL ȘI GRIGORE MANOILESCU. — *Sindicalizarea legală a industriilor (epuizat).*
Expunere de motive și anteproect de lege.
- No. 4 MIHAIL MANOILESCU. — *O activitate parlamentară corporativă.*
Potru discursuri în Senat din Decembrie 1932.
- No. 5 MIHAIL MANOILESCU. — *România, Stat Corporativ (epuizat).*
- No. 6 MIHAIL MANOILESCU. — *Lupta Ortodoxiei împotriva materialismului (epuizat).*
- No. 7 MIHAIL MANOILESCU. — *În zodia organizării (epuizat).*
- No. 8 MIHAIL MANOILESCU. — *Regimul nostru fiscal.*
Asigurările sociale.
- No. 9 MIHAIL MANOILESCU. — *Spațiul economic corporativ.*
- No. 10 MIHAIL MANOILESCU. — *Profesiunile libere în Statul Corporativ.*
- No. 11 MIHAIL MANOILESCU. — *Filosofia și doctrina corporatistă.*
- No. 12 MIHAIL MANOILESCU. — *Proecții și Profesorii în Statul Corporativ.*
- No. 13 MIHAIL MANOILESCU. — *În apărarea industriei și comerțului.*
- No. 14 MIRCEA VULCĂNESCU și MIHAIL MANOILESCU. — *Tendențele tinerei generații.*
- No. 15 MIHAIL MANOILESCU. — *„Românismul și dreptul său”,*
Discurs ținut în Senat la 3 Decembrie 1935.
- No. 16 CHRISTIAN PETRESCU. — *Procesul valorii și salariul într-o economie național-corporativă.*
- No. 17 CHRISTIAN PETRESCU. — *Considerațiuni pentru o nouă știință economică.*
- No. 18 MIHAIL MANOILESCU. — *Portugalia lui Salazar (epuizat).*
- No. 19 MIHAIL MANOILESCU. — *Generația nouă și politica veche.*
- No. 20 MIHAIL MANOILESCU. — *Două reforme aparente.*
- No. 21 CHRISTIAN PETRESCU. — *Instituționalism și spiritualitate.*
- No. 22 MIHAIL MANOILESCU. — *Legea împotriva muncii și a jertfei.*
- No. 23 CHRISTIAN PETRESCU. — *Concepția mișcării de dreapta asupra burgheziei și proletariului.*

A apărut, de asemenea:

MIHAIL MANOILESCU. — *România Stat Național-Corporativ*

INSTITUT DE ARTE GRAFICE
BUCUREȘTI

I. E. TOROUTIU

Prețul Iei 20.—

REVISTA
LUMEA
NOUĂ

DIRECTOR,
MIHAIL MANOILESCU

3-4

ANUL IX
MARTIE-APRILIE

1 9 4 0

Inreg. Trib. Ilfov sub Nr. 502/938

REVISTA

LUMEA NOUĂ

Director: MIHAIL MANOILESCU

SUMARUL

MIHAIL MANOILESCU	Puncte cardinale în războin.
Prof. I. SAFTA-CLUJ	Imperativul politic și politica agrară.
ALEXANDRU M. RANDA	Cesarii ciobani.
N. SEVER CĂRPINIȘANU	Maxime și comentarii corporatiste.
ILIE GHIBĂNESCU	Evoluția modernă a Statului român.
M. M.	În ce constă inferioritatea industriei românești?

PE LINIA VREMII NOASTRE

Ora Italiei. — În noaptea învierii. — Pe drumul lui Vasco de Gama. — Între etern și contingență. — Invățătură din Norvegia. — Controlul prețurilor și mentalitatea economică. — Moartea lui Iancu Brezeanu. — Democrația sinucigașă. — Influența economică a Germaniei. — Turism și tineret. — Informații. — Însemnări.

CONDIȚII DE ABONAMENT

200 lei pe an pentru particulari	
500 " " " "	întreprinderi
1000 " " " "	marile întreprinderi
100 " " " "	studenți, preoți, învățători și săteni.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. VIITOR No. 44

Anul IX, Nr. 3—4

LUMEA NOUĂ

MARTIE — APRILIE 1940.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

„BUCOVINA” I. E. TOROȚIU, BUCUREȘTI

Puncte cardinale în războiu

de MIHAIL MANOILESCU

De atâtea ori în cursul războiului actual se simte nevoia ca — printr'o sinteză a rezultatelor obținute și printr'o desfășurare perspectivă a celor viitoare — să se stabilească exact coordonatele situației militare și politice.

Sunt atâția oameni care ar dori să capete în câteva cuvinte imaginea exactă a războiului cu tot ce cuprinde în ea *pozitiv*, *posibil* și *probabil*. Desigur unor interlocutori atât de pretențioși nu li se poate satisface dorința, fiindcă nu este ușor să rezumi în puține cuvinte un fenomen atât de complex. Dar o examinare pe îndelete ne poate da până la sfârșit o impresie unitară și poate constitui o orientare pentru spiritul curios al omului.

Care sunt, întâi, elementele *pozitive* ale actualului războiu? Configurația războiului actual este cu totul alta decât a celui de acum 25 de ani. Rusia cu imensele ei rezervoare este acum la dispoziția Germaniei în loc să fie adversara ei. Chair dăunăzi ziarele engleze se plâneau că prin Wladivostock Germania reușește să se aprovizioneze cu materiile fine absolut indispensabile cum sunt cauciucurile și alte produse exotice.

Aceasta înseamnă că Rusia reprezintă nu numai prin ea însăși dar și prin calea deschisă pentru Ocean un aport de mărimea întâi în lotul Germaniei.

În al doilea rând Germania dispune de Polonia cu resursele ei.

În al treilea rând — bazându-se pe relațiuni foarte cordiale cu Sud-Estul european — ea are calea deschisă pentru a primi din această parte a Europei cantități de mărfuri, dacă nu imense în orice caz de primă importanță pentru nevoile sale.

În sfârșit, în acest moment, odată cu sfârșitul campaniei din Norvegia — care face ca și Suedia să fie o țară complet asediată de către Rusia și Germania — *Scandinavia și Danemarca sunt pe deaîntregul în mâna Germaniei din punct de vedere economic.*

Pentru a măsura importanța acestor țări este destul să spunem că toată aprovizionarea cu lapte și unt a Angliei se face din Danemarca și că 80% din lemnul de mine — atât de esențial pentru producția cărbunelui și fierului englez — era adus până azi din peninsula scandinavă.

Reducând expunerea noastră la aceste puține elemente suntem totuși îndreptățiți să scoatem concluzia că *blocarea Germaniei este o himeră* și că Germania de astăzi dispune de o libertate dacă nu nelimitată în orice caz foarte mare în a se aproviziona cu tot cecece pretinde războiul.

Dacă trecem acum dela elementele *pozitive* la cele *probabile* trebuie să ne oprim în primul rând asupra situației din bazinul mediteranean. Arătăm într'un alt articol că în chip mai mult decât virtual Italia este alături de Germania ca o rezervă gata să intervină în momentul cel mai bun.

Aliații nu pot opune o singură clipă o rezervă de aceeași importanță. Se va vorbi poate de Statele-Unite. Dar cine poate conta pe Statele-Unite în cursul acestui an? Marea mașină democratică este imobilizată și incapabilă legalmente de a se mișca atâta vreme cât alegerile din Octombrie nu vor desemna un nou președinte atotputernic! Până atunci actualul președinte nu are nici dreptul legal, nici dreptul moral de a angaja țara într'un act atât de grav cum este intrarea în războiul european.

Desigur alții vor vorbi de nesfârșitele rezerve reprezentate de colonii. Acest cuvânt de colonii este însă astăzi prea vag și prea discutabil ca să mai însemne ceva. Ar mai putea oare cineva astăzi, când în India s'a hotărât rezistența civică împotriva războiului, să mai vorbească de sprijinul armatei indiene?

Pentru orice observator imparțial este o deosebire enormă între contribuția pe care au dat-o coloniile în timpul războiului mondial și aceia pe care par dispuse să dea astăzi. O a doua operație care apare probabilă la orizontul apropiat este o tulburare a păcii în Mediterană și o intrare a Italiei în războiu. Dar aceasta ar însemna un atac masiv dat de Mareșalul Balbo din Libia împotriva Egiptului, atac care nu ar putea fi contrabalansat decât în parte de amenințarea trupelor franceze din Tunis.

Într'un asemenea caz vom trăi una din paginile cele mai paradoxale din istoria universală și vom vedea luptând la umbra piramidelor pe soldații francezi din armata lui Weygand nu pentru a cuceri Egiptul pe seama Franței ca pe vre-

mea lui Napoleon, ci pentru a-l apăra și a-l păstra pe seama aliatei care cere atâtea sacrificii, Anglia.

Desigur că atacul în Egipt va preocupa îndeajuns armata generalului Weygand pentru a nu ne mai face să presupunem ca probabilă o acțiune vie a acestei armate în Caucaz, — acțiune care ar fi de altfel grav împiedecată de situațiunea comunicațiilor din Turcia spre Caucaz.

Dacă acum, eșind din domeniul *probabilităților*, trecem în acela al *posibilităților*, atunci alături de atâtea autorități militare din Occident *trebuie să ne înfățișăm eventualitatea acelu masiv atac al Germaniei de care vorbea articolul din Daily Telegraph reprodus de „Lumea Nouă” în numărul 7—10 a. t.* Acest atac apare și mai posibil în clipa în care Germania dispune de Danemarca și de Norvegia, așa încât poate alinia la egală distanță, paralel cu coasta de vest engleză, o serie de aeroporturi și de cuiburi de submarine așezate parcă anume pentru a constitui cea mai periculoasă linie de bătaie pentru un atac împotriva Angliei.

Dintre toate eventualitățile războiului acesta este aceea care ar avea un caracter mai decisiv. Spre ea se concentrează atenția înfrigurată a tuturor observatorilor și ea face obiectul de îngrijorare a celor interesați.

S'ar putea ca în cursul lunilor Mai și Iunie să trăim unul din cele mai dramatice momente din istoria Europei și să vedem împlinindu-se un fapt de arme care ar răsturna geografia și care nu s'a mai văzut de acum 1000 de ani, depe vremea invaziei Normanzilor.

Imperativul politic și politica agrară

de Prof. I. SAFTA, Cluj.

În cuvântarea sa de la Düsseldorf, în anul 1932, Führerul Cancelar Hitler definea astfel rostul politicii: „*Politica nu este și nu poate fi altceva decât observarea intereselor vitale ale unui popor și executarea practică a luptei sale pentru viață prin toate mijloacele*”. Scopul politicii național-socialiste este: Conservarea, asigurarea și sporirea comunității poporului care singură și în mod exclusiv formează un scop în sine, pe când organizația și Statul nu alcătuiesc decât forme vii politice și mijloace necesare, ale căror valoare se măsoară după utilitatea pe care o prezintă pentru conservarea și sporirea vitală a poporului¹⁾.

Sunt cuprinse în aceste idei principii eterne, valabile pentru oricare politică, care vede în popor un organism viu, a cărei principală funcțiune biologică este sporirea și lupta pentru forme superioare de viață.

Se înțelege că asemenea concepții politice sunt recuzate de curentele individualiste sau comuniste, care stăpănesc încă lumea; nu e mai puțin adevărat, că ele au dus pe culmile vieții unul din cele mai puternice și mai numeroase popoare ale lumii. Acest popor prezintă astăzi o unitate de viață perfectă. El a dovedit celorlalte popoare, că voința fanatică de a fi, de a progresa, de a înlătura toate fisurile de natură să creeze în organismul național funcțiuni secundare și potrivnice vieții, e suficientă pentruca un popor umilit și hărțuit de lupte interne, ajuns la marginea prăpastiei, să se ridice în scurt timp, îmbrăcând forme de viață superioare.

Pentru noi Români experiența germană are o semnificație deosebită. Santinele la postul cel mai înaintat al civilizației europene, cum am fost numiți în ultimul timp, avem

¹⁾ K. Meyer: „Ordnung und Gefüge der deutschen Landwirtschaft“ Berlin 1939.

de jucat, aci la porțile Europei, un rol important în istorie. Paralel cu acest rol trebuie să ne trăim viața independentă în mijlocul celorlalte popoare potrivit cu valoarea biologică de care dispunem, cu însușirile noastre vitale și rasiale, cu însăși originea noastră de vlăstar al unuia dintre cele mai puternice popoare.

Ralierea noastră la principii politice sănătoase, eterne, nu numai că nu întâmpină dificultăți, dar se impune ca fiind absolut necesară. Putem proclama așadar drept țintă a politicii românești naționale: *respectarea intereselor națiunii, descoperirea tuturor resurselor practice menite să o ducă la sporire, la înflorire, la putere, la forme de viață superioară și utilizarea neobosită a acestor resurse.*

Acesta trebuie să fie imperativul politic al unei Români tari, renăscute. Lui trebuie să i se subordoneze toate celelalte imperative, considerate adeseori ca scopuri în sine, fără legătură cu organismul viu al națiunii.

Trebuie să ne obicinuiam să privim viața de stat sub unghi totalitar, în sensul că orice manifestare, orice măsură să aibă în vedere totalitatea vieții naționale și nu sectoare diferite ale acesteia, căci așa cere concepția organică despre viață.

În lumina acestor idei, *politica agrară trebuie să îmbrățișeze țintele generale, permanente ale vieții naționale.* „Politica agrară alcătuiește o parte constitutivă fundamentală a politicii generale” spune unul dintre doctrinarii național-socialismului.

O politică agrară sănătoasă nu se va ocupa de agricultură ca atare, ca de o verigă desprinsă din mijlocul realităților vii ale națiunii, ci va considera această îndeletnicire fundamentală a poporului nostru ca pe o funcție națională, pusă în slujba totalității națiunii. Ținta pe care trebuie să o urmărească o asemenea politică va fi, pe lângă sporirea forței biologice a națiunii, sub multiplele ei aspecte, *ridicarea standardului de viață a poporului prin toate mijloacele ce-i stau la dispoziție.*

Avem în această privință pași giganți de făcut înainte, căci vedetele politicii românești din trecutul apropiat nu găsiseră altă formulă pentru fixarea acestui standard decât tradiționala mămăligă cu ciapă. Or, cu asemenea bagaj caloric nu putem aspira la o viață mai bună, mai superioară și mai ales nu am fi putut deveni niciodată puternici, temuți, așa cum trebuie să fim în cea mai frumoasă și mai bogată țară a bătrânei și sbuciumatei Europe.

Cesarii ciobani

de ALEXANDRU RANDA

„Vom rămâne noi oare la concepția unei culturi de uz intern și aproape a unei culturi de consumație a unor adevăruri de import sau ne vom ridica cu gândul și cu străduințele noastre către un imperialism cultural care ar face să strălucească spiritul românesc — sprijinit mai ale de ortodoxie — în Balcani și în toate țările răsăritene ?”

Mihail Manoilescu.

Migrațiunea Macedoneană. Arianizarea Asiei mici s'a înfăptuit esențialmente prin Balcani și Bosfor. Migrațiunile veacului al XII-lea și al VI-lea înainte de Hristos aduc pe Cimmerieni dincolo de strămtori. Patru secole mai târziu urmează migrațiunea macedoneană. Grecii se infiltrează prin Dardanele, înființează Perintul, Cyzicul, Bizanțul și profită de pulsarea continuă a schimbului eurasiatic. Dar propulsiunea balcanică este elementul primordial și fundamental, pe când parazitismul elin alcătuește elementul secundar și accesoriu.

Macedonenii nu sunt o emanație a elenismului. Hellenicos susține emigrația lor preistorică din Moesia dunăreană. Spiritualitatea suprapusă a elenismului ascunde un fond de austeritate ilirică care deriva de getismul nordic. Dominarea elinilor democratizați și degenerați prin proaspetele eșeloane rasiale ale nordului nu este o excepție, ci o regulă a istoriei. Cu același drept, cu care s'a vorbit de o migrațiune preistorică dorică, se poate vorbi și de o migrațiune istorică macedoneană.

Spiritualitatea admirabilă a grecilor a fost mereu compensată prin incapacitate imperială. Filip și falanga distrug pe Demosthene și democrația ¹⁾. Congresul corintic din 337 nu-

1) Macedonia minusculă, care abia atingea o zecime din mărimea teritorială a României întregite, reușește să reunească cu o repezițiune uimitoare întreaga peninsulă balcanică sub steagurile ei. Șapte ani

mește pe învingătorul nordic „strategos autocrator” al unei ligi panelenice. Un „Synedrion” suprem reunește toate statele grecești. „Barbarismul” balcanic pregătește baza, peste care se va înălța epopeea alexandrină.

Manifestul „Philippos” al lui Isocrate, care invită pe regele Macedoniei să orânduiască haosul elin și să cucerească imperiul Achemenizilor persani depășește în îndrăzneală și chibzuință spiritul contimporanilor. Isocrate sfătuiește pe macedoneni să se mărginească cu Asia mică, dela Cilicia mediterană până la Sinope pe Pont. Isocrate descrie pentru prima oară hotarele bizantinismului. Propunerile de pace făcute de ultimul Achemenid, Dareios Codomannos, după înfrângerea dela Issos corespund ideilor lui Isocrate; cedarea provinciilor dinspre apus de Euphrat. Dar în ciuda sfaturilor lui Parmenion, Alexandru răspunde, că nu pot să existe două astre solare pe cer.

Evul mediu a văzut coexistând două state moștenitoare ale Macedoniei și Persiei; Bizanțul și statul Sasanizilor, granița imperiilor formând-o tocmai Euphratul și se obișnuiește să se denumească această dualitate imperială „ochii lumii”. Isocrate, Dareios, Parmenion, s’au arătat mai prevăzători decât Alexandru. Totuși, sinteza balcano-iranică a lui Alexandru, de parte de a fi lipsită de importanță, pregătește viitoarea sinteză bizantină. Căsătoriile mixte din 324, introducerea ceremonialului Achemenizilor, adaptarea purperei, diademei, chiliarchiei persane, incadrarea iranienilor în falanga și întrebuințarea constantă a călei imperiale persane marchează etapele pregătitoare ale viitoarei contopiri realizate de Diocletian și Constantin.

Dintre succesorii lui Alexandru, Lysimach este acela care se apropie cel mai mult de funcțiunea împăraților bizantini ale erei postcrestine. Numit în urma morții lui Alexandru (323) guvernatorul Traciei, el ridică plecând dela această balcanică, un imperiu nou. Precum Philippos era căsătorit cu Geta, fata regelui trac Cotelas, Lysimachos se va căsători cu fata lui Dromichaite. Contingentele trace²⁾ bat în 313 pe Callatieni și pe Lycon, comandantul flotei pontice a Diadohului asiatic, Antigonos. La 308, Lyimach se numește basileus, trece în 307 în Asia și obține în 301, coalizat cu Seleucos și ajutat de elefanții indieni ai lui Candragupta, biruința dela Ipsos, în Frigia

după înscăunarea lui, Philippos cucerește Thessalia. În 348 cade Olyntul, în 346 Delphoi. Marea Neagră este atinsă în 342, iar un an mai târziu Thracia a devenit o provincie macedoneană. Dominarea strămtorilor, încercată în 340 încă nu reușește; Philippos este respins în fața Bizanțului, ca și Ștefan cel Mare în fața Chilie. Dar în 338 coaliția thebano-ateniană este sfărâmată la Chaironeia. Garnizoane macedonene intră în Chalcis, Corint și Ambracia și îngrijesc de disciplinarea lumii grecești.

2) Contribuția tracă la expansiunea macedoneană este puternică. Situlces salvează viața lui Alexandru. Pe când grecii în genere se opun, ostirea alexandrină este esențialmente balcanică.

mare, unde peste 2000 de ani grecii vor fi goniți din Asia prin Cemal³⁾. În 292, Lysimachos încearcă să cucerească ținuturile geților transdanubieni; în 288 el anexează jumătatea Macedoniei, dela 284 înainte o stăpânește în întregime. Pe Hiespontos se înalță noua capitală a imperiului, Lysimachia, precursoroarea Bizanțului bosporitan⁴⁾. Dar în 281 Lysimachos cade pe câmpul de luptă dela Curupedion, în apropiere de vechea capitală a Lydiei, și creațiunea lui politică, care ar fi devenit înaintemergătoarea Bizanțului medieval, se desface în bucăți. Un Lysimach biruitor ar fi ridicat capitala lui de pe Dardanele deasupra Antiochiei și Alexandriei; poziția geostrategică incomparabilă, a Lysimachiei ar fi întunecat centralele excentrice ale Diadochilor syrieni și egipteni. Abia 600 de ani după genialul Lysimach, Constantin cel Mare va deveni realizatorul sintezei balcano-bizantine, impuse prin necesitățile geopolitice și istorice ale axei ariene.

Axa ariană. Câmpurile clasice de luptă ale lui Alexandru cel Mare, dela Granicos (334), Issos (333) și Gaugamela (331) sunt situate pe aceeași axă, pe care înintaseră, acum patru milenii, poporele ariene spre Asia, pe care s'a hotărât soarta lui Cyrus, Xenophon și Lysimach și care a devenit coloana vertebrală a imperiului bizantin. Centrul de gravitate strategic al Romei se mută, după cucerirea Macedoniei, în Balcani. Bătăliile hotărâtoare ale războaielor civile, dela Pharsalos (48), Philippi (42) și Actium (31) evidențiază importanța crescândă a spațiului traco-illiric. Septimiu Sever devine împărat în virtutea puterii sale de conducător al contingentelor illirice. Asediul Bizanțului și bătălia dela Nicea îl fac stăpânul imperiului. Bătăliile lui Decius, Claudius și Valens, la Abrittus, Naissus și Adrianopol, în 251, 269 și 378 sunt acțiuni de apărare ale axei alexandrine împotriva presiunii excentrice gotice. Teatrul luptelor externe și interne ale imperiului se mută dela Traian înainte definitiv pe axa Carnuntum-Constantinopolis-Ctesiphon. Luptele pretendenților se desfășoară călare pe axă⁵⁾, a cărei importanță este întărită prin Constantin cel

3) Pe când Seleucos moștenește răsăritul iranian, Lysimachos obține Asia mică. Ca o zonă neutră, se intercalează între hotarele ambelor puteri mari un șir de stat tampoane, sub stăpâni locali indigeni; Pontos, Armenia, Cilicia, Capadocia. Este o situație aproape identică cu cea a evului mediu și granițele corespund în genere cu planul lui Isocrate și realitatea bizantină.

4) Nu este absolut sigur, dacă în 309 s'a mai înflințat o a doua Lysimachia pe istmul Perecopului, care leagă Crimeia de stepele sarmate.

5) În 284, Dioclețian e învins la Margus, aproape de gurile Moravei, de armata lui Carinus și învinge totuși prin căderea adversarului său. Soarta atacului prin surprindere deslănțuit de Maximinus Daza împotriva lui Galeriu se decide în 313 în Tracia, între Adrianopol și Constantinopol. După înfrângerea lui, Daza se retrage până în Cilicia, unde dispăre „morte simplici” de pe scenă. Constantin cel Mare bate în 314 pe Liciniu la Cibalis, aproape de Sirmiuul sârbesc, apoi la Adrianopol, iar, după reluarea ostilităților în 323, tot la Adrianopol, la Chryopolis lângă Constantinopol

Mare și ridicarea în 326 a Bizanțului la rangul unei capitale. Numele Bos-forului simbolizează sensul geopolitic al Constantinopolei. „Trecerea boilor” din Balcani în Asia, legarea „Europei” tracice cu Asia este misiunea primordială a acestui oraș. În urma dispariției imperiului apusean, jumătatea asiatică a axei dela Constantinopol până în Cilicia crește în importanța ei, devenind calea clasică de apărare și atacare a Bizanțului ⁶⁾.

Tentativele de expansiune excentrică, apuseană, a lui Pyrrhos, Spartacos, Iustinian, n'au fost încununate de succes. Imperiul bizantin pierde repede provinciile situate în afară de axă — Italia, Siria, Egiptul, Africa și s'a consolidat în limitele istorice ale lui Isocrate, Parmenion și Lysimach. Eșecul cruciadelor se datorește în mare parte excentricității lor geostrategice. În loc de a sprijini Bizanțul amenințat și a recuceri Asia mică, cruciații risipesc timp de două veacuri elitele apusene în Siria și distrug cetatea creștinismului în 1203 printr'o lovitură transversală; flota celei de a patra cruciadă intră prin Dardanele ca și flota aliaților în 1918. În consecință, Constantinopolul și axa ariană cad în mâna turcilor, devenind instrumente de amenințare împotriva Europei ariene. În calitate de cetate anticreștină, Constantinopolul se transformă într'un centru de orientalizare, regresiune și barbarizare a spațiului bizantin. Legătura dintre lumea pontică și Mediterana este întreruptă. Manevrelle pe linia interioară ale oștirilor otomane se vor desfășura însă și acum pe linia Bagdad-Brussa-Belgrad. Europa eroică, care cucerește între 1500 și 1900 toate continentele, se mărginește cu penetrația pacifică simbolizată prin linia orient-expresului.

Roma și Balcanii. Afirmația profesorului Léon Homo, că masa Italicilor ar fi imigrat dela nord-est, din regiunea Maramureșului, este departe de a fi fantezistă. Contribuția largă a Ilirismului ⁷⁾ la sinteza italică este incontestabilă și se mai recunoaște prin răspândirea sufixului toponimic -ona (Salona, Verona) până în inima Italiei și s'a vorbit, cu o anumită exa-

---

și la Chalcedon. Pe axă se decide bătălia dela Murs, care pecetluiește în 351 înfrângerea lui Magnentiu și înălțarea lui Constantiu, nimicit la rândul lui prin actul lui Iulian Apostata, care înaintează în 361 cu armata lui dela Naissus-Nis spre Constantinopol. În urma morții lui Constantiu întâmplată la Mopsucrene în Cilicia, Iulian birue fără luptă. La Siscia, aproape de confluența Savei și a Culuipei, Theodosiu cel Mare îl doboară pe Maximus, în 388.

6) Dela împăratul Theophilos (829—842) înainte Bizanțul va fi legat cu granița printr'o linie de telegraf optic, plecând dela muntele Auxentin lângă Chrysopolis și întinzându-se dealungul „axei” (Olympul dela Brussa și muntele Argeios aproape de Caesarea) până la castelul Lulon pe creștele munților Tauros.

7) După expunerile admirabile ale d-lui profesor Balotă, Ilirienii nu sunt o rasă de sine stătătoare, ci o variantă a rasei trace. Deosebirile se datoresc condițiilor geografice.

gerare, de un „Iac iliric”, ce-ar fi fost Adriatică, înainte de a deveni „mare nostrum” sau „mare nostro”⁸⁾. Războiul dintre Romani și Epir în 281—272 este prima întâlnire istorică în luptă a romanismului cu balcanismul⁹⁾. Pyrrhus va fi urmat în această luptă de Philipos al V-lea și de Perseus. Bătăliile dela Cynoscephalae (198) și Pydna (168) consacră învingerea Macedoniei. Idealul Epiroților și Macedonenilor, întemeierea unui imperiu apusean cuprinzând Balcanul și Italia meridională, n'a reușit; individualismul anarhizant al graecurilor sabotează acțiunile lui Pyrrhos, Philippos și Perseus, care din urmă încearcă să atace Italia pe la nord printr'o coalitiție¹⁰⁾. Balcanismul mai vădește un episod de epopee în lupta sa antiromană; rezistența eroică a tânărului trac Spartacus, evadat în decursul războiului mithridactic din școala de gladiatori dela Capua. Marele revoluționar, care răzvrătește sclavii peninsulei italiice întregi, vroia să ducă masa celor eliberați dincolo de Alpi și să-i colonizeze în regiunea dunăreană unde era să se formeze imperiul lui Boerebista. Genialitatea conducătorului trac nu putea să se impace cu prădălnicia masselor¹¹⁾. Spartacus cade, Balcanul e supus. Dar n'au trecut trei secole și spiritul balcanic va traciza întregul imperiu roman. Incepe era Cesarilor ciobani.

Cesarii ciobani. Ridicarea prin armata dunăreană a lui Septimiu Sever în 193 după Hristos¹²⁾ inaugurează epoca balcanică a imperiului, care va dura până în 610. Sever, ce-i adevărat, încă nu este de origine balcanică. Faptul că tatăl său, guvernatorul Panoniei, purtase numele de Geta și că fiul lui

8) Străm. 246.

9) Mommsen vede în ciocnirea dintre Pyr și Roma „o luptă dintre milite și mercenarism, între cohorte și falangi, între regimul senatorial și regalitatea militară, între forța națională și talentul individual”. Această formulă retorică este incompletă și inexactă. Nu putem să ni-l lufștișăm pe Pyr ca reprezentant al individualismului; mai degrabă acest rol incumbă Grecilor. Epiroții cu și Macedonenii intruchipează această admirabilă disciplină balcanică, care a creiat falanga. (După Străm. 231, Pyr ar fi căzut în Italia; în realitate el moare după reîntoarcerea sa, la Argos).

10) Perseus încearcă a deslănțui „o migrațiune de popoare, care ar fi anticipat polițica bizantină a veacului al V-lea după Hristos” (Eduard Schmidt, 1896).

11) Spartacus atrage pe slavii Campaniei, bate mai multe oștiri romane și își extinde stăpânirea asupra Lucaniei și Bruttului. În anul 72, o parte a oștii sale se separă de el sub conducerea Gallului Crixus și este distrusă de Romani. Spartacus bate dincolo de Appenini pe Consulul Clodianus, apoi pe celălalt consul Gellius, iar în Picenum armata consullor reuniți. Marea idee care stă la baza mișcării revoluționare, întrece obișnuitele revolte sociale; Sclavii refuză să plece spre Dunăre. Spartacus mai bate pe consulul Mummius, se retrage în fața presiunii unei armate superioare la Bruttium, străpunge iarăși cordonul lui Crassus și fără îndoială ar fi avut încă strălucite victorii, dacă nu ar fi fost părăsit de masa partizanilor săi, cari sunt împrăștiți și masacrați de romani. În Lucania, Spartacus moare ca un erou, succumbând unei mase înfinit superioare romane.

Sever se chiamă la fel simbolizează prețuirea Geticului ca atare. Spațiul tracic începe să-și reafirme puterea sa istorică inerentă; în 202, garda balcanică va înlocui pretorienii Romei. Caracalla (211-217) se complăce în rolul Marelui Macedon; el ridică statui în onoarea lui Alexandru și formează o „falangă macedoniană”. Ostașii acestei falange poartă nume istorice celebre prin vitejia alexandrinilor iar însuși împăratul poartă costumul cuceritorului legendar și își însușește numele de Aurelius Alexander¹³⁾.

Nu intrăm în amănuntele fratricidului, care elimină pe Geta, a cărui înscăunare era plănuită de provinciile dunărene. Caracalla, la rândul lui, e omorât în Mesopotamia, unde încearcă să întunece gloria lui Alexandru. După interregnumul scurt al prefectului Macrinus (217) susținut de garda illyrică, Domnia trece la Elagabal și Severus Alexander. Primul, biruit de illyrienii lui Macrinus, dar înscăunat din cauza lașității adversarului, se va complăce în lula unui zeu syrian, cel de al doilea în rolul lui Alexandru Macedon, înfruntând puterea persană renăscută a Sasanizilor.

Balcanismul integral începe cu Maximianus Thras (235—238). „Indigenii ajung aum stăpâni pe sud-estul european, romanicii de sânge latin ca și cei cari păstrează în numele lor amintirea originii trace”¹⁴⁾ spune d-l Iorga, urmând formula lu Mommsen a unei „ilinizări” a imperiului¹⁵⁾. Philippus Arabs (244—249) ar fi fost „peste originea lui arabă” de origine balcanică și el (Philippus Arabs Thraconites). Numele lui Philippus este un indiciu de reînviere a macedonismului, care se va manifesta în schimbarea numelui orașului Palpudava în Philippopol.

Armata dunăreană își afirmă întâietatea și după căderea lui Philippus, ridicând în 249 pe Decius, originar din Bubalia, situată în Panonia de jos. El cade în 251, împreună cu fiul său,

12) După „Ist. Rom.” II/924 Sever s'ar fi ridicat împotriva lui Commod. Acest împărat e asasinat însă la LI.193 și în locul lui vine Pertinax.

13) Este aceeași endință de resurrecție a macedonenilor pe care o vom întâlni după mai mult de 15 secole la țarii ruși, cari vor simboliza misiunea lor expansivă prin numele de Alexandru și Constantin.

14) „Ist. Rom.” II/313.

15) „Nu numai demnitatea supremă e reținută un timp de oameni născuți în peninsula balcanică, — înainte de 200 împăratul Pertinax fusese procurator decenarius în Dacia și în mai multe rânduri avusese un rost în apărarea Dunării, iar ultimul Praeses Daciae, Simonus Proculus Iulianus, sub Gordian, era de pe la Serdica și guvernase Tracia”. — „Conducătorii nu sunt romani, ci Illyrieni, deci oameni dintre Marea Adriatică și Neagră. Dar cultura și tradiția romană, mai ales cea militară, i-a făcut capabili, să scape încăodată lumea antică. Nu era nici o plăcere, ci o soartă nefastă, de a deveni un împărat roman. Incapabili nu îmbracă purpură decât sub constrângere, și cei mai buni nu se precipită la domnie ci recunosc în ea o datorie, un destin. Înălțarea morală este indiscutabilă”. (Buckhardt, Const. ed. IV, pag. 20).

la Abrittus în Moesia de sus în lupta împotriva Goților și este urmat de împărații provinciali Aureolus, Ingenuus, Saturninus și Regilianus, originari din Illiric, din Moesia și chiar din Dacia. Acest Regilianus, cel mai interesant dintre vestiții „treizeci tirani” pe la 260 „erat gentis daciae, Decebali ipsius, ut fertur, affinis”¹⁶). Pe monedele lui, ca și pe acele ale lui Aurelian, apare simbolul soarelui. El este ales de provincialii, cari îl părăsesc însă în curând, de frica teribilului Gallien, ucis la rândul lui în 268 de șeful Cavaleriei dalmatiene și un legat al armatei dunărene. Viitorii împărați illyrieni, Claudiu (268—270) și Aurelian (270—275) ar fi fost inițiatorii asasinatului.

Aurelian e fiu de țăran din viitoarea „Dacie ripensia”, mama lui era preoteasa unui cult al sorelui în regiunea Dunării de jos; și pe monedele lui, ca și pe acele ale lui Regilian, figurează soarele, „sol invictus”. Probus (276—282) și Carus (282—283) precum și Numerianus și Carinus (283—284) sunt illyrioți și ei ca și marele Diocles din Diocleia, inițiatorul iranismului integral¹⁷). Galeriu, colegul imperial al lui Dioclețian, fiu de cioban gigantic, ca și Maximinus Thrax, ar fi fost de origine dacă¹⁸). Constantius Chlorus, tatăl lui Constantin cel Mare, este de origină balcanică și el¹⁹). Vărul lui Galeriu, acest precursor ultrapăgân al lui Iulian Apostata, poartă numele simbolic de Maximinus „Daza”. Maximian, celălalt împărat numit de Dioclețian, e fiu de țăran din Sirmium; pe câmpurile muncite de părinții săi se ridică palatul său imperial. La Naissus (Niș) se naște marele Constantin, a cărui mamă era o simplă cârciumăreasă localnică ridicată, ca și 2000 de ani mai târziu, Caterina, în rangul unei împărătese.

Dioclețian desăvârșește detronarea Romei. Împăratul își mută reședința la Nicomedia bythinica, apoi la Salona Dalmatică, și lichidează privilegiile pretorienilor pretențioși și a senatorilor servili. Dictatura „Sabarariilor” asupra imperiului absorbă forțele balcanice în interesul lunei romanice. Ierarhia

16) Originea dacă e atribuită și lui Aureolus, fiu de cioban, ca și Maximinus Thrax, ucis prin trădare la Aquileia în 236, de reacțiunea romană.

17) Diocleia, orașul natal al lui Dioclețian, e aproape de Cattaro de azi.

18) D. C. Cerkez relevă într'un studiu extrem de interesant, (Univ. 18.II.1940) părerea savantului danez Kinch: „Galeriu, dac de origine, pierzând primul războiu făcut cu legiunile romane, pornește al 2-lea război (din 297) cu armata dacică... pentru a da satisfacție poporului dac și a spulbera rușinea Columne Traiane din Roma”. După Lactantiu, „Galerius a mers pân'acolo, că a vrut să schimbe până și titlatura: Să nu se mai numească imperiu roman, Sed Daciscum cognominaretur”. Buckhardt, op. cit., pag. 47 pomeneste origina dacă a lui Galeriu.

19) Constantin e un văr al lui Claudiu Gothicul; „il appartenait, par son père, Constantius Chlorus, à une famille noble de la Mésie”. (Vasiliev, Histoire de l'Empire byzantin” I, 53).

imperială este răsturnată printr'o revoluție antiintelectuală a caracterelor care pregătește biruința morală a creștinismului.

Nu facem aci istoria lui Constantin cel Mare, care ridică, ajutat de ostașul trac cu nume regal, Valeriu Rhometalca, creștinismul la rangul său cuvenit. Pe chersonesul tracic, un trac romanizat ridică capitală nouă imperiului. Impărțirea imperiului în 335 arată importanța covârșitoare a regiunii balcanice²⁰. După căderea ultimului reprezentant al dinastiei constantiniene, Iuliana Apostata (361-363) care încerca și el să pășească pe calea lui Alexandru cel Mare și dispariția cumnatului său Procopiu, stăpânirea balcanică continuă prin Domniile panonice ale lui Valentinian (364—375) și Valens (364—378). Fiii lui Valentinian Gratian (375—383) și Valens, căzuți, primul printr'o revoltă, al doilea prin mâna Goților la Adrianopol, sunt înlocuiți prin spaniolul Theodosiu (375—395). Acesta însă se leagă de soarta dinastiei valentiniene prin căsătoria lui cu Galla. Tradiția militară a spațiului dunărean e afirmată prin marele Aetius, originar din Durostor, prins încă ca băiat de Goții lui Alaric și dus ca ostatec în tabăra Hunilor, pe cari îi va birui în Gallia, pe câmpurile catalaunice, în 451. Aetius este sufletul rezistenței romane între 423 și 454. Marcellinus este continuatorul lui.

Imperiul apusean se destramă până în 476. Fiii Gallei și ai lui Theodosiu, Honoriu (395—408) și Theodosiu II (408—450) stăpânesc răsăritul. Dela 455 înainte, dinastia răsăriteană se stinge iarăși în linia ei bărbătească. După Domnia senatorului trac²¹ Marcian (450—457) se ridică tribunul trac Leon, supranumit cel Mare (457—474) „originaire de Thrace ou de „Dacia în Illyricum” (Vasiliew). Fiica lui Leon, Ariadne, se va căsători cu Zenon, apoi tot cu un om al Balcanilor, cu silentiarul Anastasiu, originar din Dyrrachium-Durazzo. Urmează un cesar al regiunii dunărene, Vitalian, născut la Zaldava și Dardanul Iustin din Bederiana, situată în Serbia de azi.

20) Cei mai mulți dintre împărații balcanici sunt uciși de soldații anarhizați din cauza disciplinei de fier, impusă legiunilor desfrânate în numele unui ideal superior. „Italia gentium domina gloriae vetustae, Pannonia virtute”. Contingentele Illyrice, „lovianii” și „herculianii” sunt în fruntea tuturor regiunilor. În Paneg. gen. Maxim. C. 3 misiunea eroică a regiunii dunărene apare evident. „In quibus (provinciis) omnis vita militia est”. Nu este exclus, ca vreo legătură mistică să fi unit pe cei mai mportanți dintre fii aceștia a Balcanilor. S'ar putea să existe legături între cultul cavalerilor gemeni și dualismul dinastic introdus de Dioclețian și Maximin, născuți amândoi în aceeași zi, dualism, care se oglindește, poate în relieful în Porphyry din Veneția, care înfățișează Constanțiu Chloru și Galeriu. Tetrarchia Dioclețiană congresul din Carnutum din 307, personalitățile balcanice ale lui Liciniu, Galeriu, și a demoniului Daza au un colorit pronunțat magic ironic, care pregătește lumina creștinismului biruitor prin opera lui Constantin.

21) În 335 Constantin împarte imperiul. Fiii săi, Constantin și Constantiu, primesc partea de apus a Impărăției și partea de răsărit iar vărul

Iustin devine întemeietorul dinastiei dardanice, care stăpânește destinele imperiului răsăritean timp de 60 de ani și sub domnia căreia Marele Iustinian, născut la Tauresium în 483, atinge ajutat de geniul fiului de țaran balcanic, Belisar ²²⁾, apogeul expansiunii teritoriale (527—565). Efortul gigantic se răzbună sub ultimul dinast dardanic, Iustin al doilea (565—578) și sub dominațiile tracilor Tiberiu II și Phocas (602—610), când nu numai provinciile excentrice, dar chiar și peninsula balcanică cad în stăpânirea barbarilor. Slavizarea distruge capacitățile conducătoare ale Balcanilor, care nu renaște decât parțial și târziu de tot, în cadrele bizantinismului, prin dinastiile balcanice ale „Macedonenilor”, Comnenilor și Cantacuzinilor, și prin ultimii „Cesari ciobani”, Petru și Asan, întemeietorii imperiului româno-bulgar. În rezumat: Bizantinismul nu este de origine greacă ci balcanică; forțele creatoare ale Balcanilor sunt însă nordice, getice. Renașterea bizantinismului nu poate fi năzuită decât de urmașii direcți ai rasei geto-trace; de moștenitorii imperiului răsăritean.

---

său Dalmatius regiunea illyrică. „Constantin cel Mare a dat poate această parte illyrico-grecescă, împreună cu noua capitală, Constantinopol, nepotului său numai din cauză, că această perlă a imperiului ar fi însemnat în mâna unuia dintre fiii lui obiectul celor mai teribile conflicte. S-ar putea opune acestei versiuni faptul, că lui Dalmatius i-a revenit o poziție deosebit de primejdioasă și amenințată. Dar mijloacele de apărare echivalau primejdia; oricine posedă provinciile illyrice, generalii și soldații lor, putea să se împotrivescă întregului imperiu”. (Burckhardt). Masacrul din 338 răstoarnă însă situația; învingătorul luptei fratricide, Constant, înlătură, prin persuasiune, pe bătrânul Vetrano, ales de legiunile illyricului.

22) Ideia originii slave al lui Iustinian este presită. „On doit complètement écarté la théorie de l'origine slave de Iustinian”. (Vasiliev, op. cit., 170). Rolul conducător al peninsulei balcanice încetează aproape automat cu invazia slavă și nu începe să renască decât târziu, după refluxul rasial manifestat prin reapariția elementelor de baștină, românești. Din aceeași cauză respingem și ipoteza, susținută de Ranke-Graves, după care marele Beliduce Belisar ar fi fost de origine slavă (Beli-tsar).

Maxime și comentarii Corporatiste

de N. SEVER CĂRPINIȘANU

Cultura și arta — ca și civilizația în genere — datoresc mult mai mult corporațiilor decât este în deobște recunoscut.

Corporațiile au creat o *Renaștere* înainte de *Renaștere* .

Ele au premers această mare descătușare a spiritului nu numai prin educarea artiștilor renumiți ai *Renașterii* în modestele ateliere ale corporațiilor sfârșitului Evului Mediu, ci și prin prezența acelor opere anonime de artă, care au servit, acestor artiști de model și de inspirație în aceste ateliere. Prezența acestor opere anonime — rezultante ale mediului de creație corporatic — a constituit *instrumentul de izbândire* a spiritului nou.

Asifel corporațiile, în și prin atelierele meșterilor respectivi, au realizat cele dintâi, *descătușarea* operei artistice de canoanele scolastice. Depe urma acestei descătușeri a prins avânt, mecenizându-se, gustul spiritului nou al Medicșilor, Sforzilor, Gon-Gazilor, Visconților, de unde apoi s'a ajuns la desăvârșirea descanonizării, din circuitul dogmatic al Evului Mediu, printr'un Brunelsco, Cellini sau Donatello.

Breasla nu este un element economico-politic, ci un fenomen biologic; ea are o manifestare vitală aparte; o morală aparte; un mediu, făurit din condensări de emoțiuni trecute; din reziduri de senzații încercate — dintr'un tumult, istoricește frământat de aceleași aspirații, de aceleași înfrângeri, de aceleași victorii.

Viața breslei este distinctă și permanentă. Se adaptă, se transformă; poate fi micșorată sau mărită; nu poate fi însă, niciodată distrusă.

Revoluția franceză, care a fost cea mai mare încercare istorică de a distruge breasla, a eșuat în această tentativă: breasla și corporatismul au supraviețuit în spiritul, în mediul, în elementul său vital, prin sindicate, prin cooperatie, pentru

ca astăzi să-și amplifice puterea, cuprinzând socialul, politic și naționalul.

Corporatismul — ca și naționalismul — are o formă de civilizație ca și o formă de cultură, care slujesc deopotrivă, realului și idealului.

Deaceia, oridecâteori împrejurările au îngăduit, în istorie, întâlnirea corporatismului cu naționalismul, faptul s'a petrecut spre profitul poporului, în avantajul progresului și spre ilustrarea epocii.

În corporație, tradiția joacă rolul cheiei de boltă din arhitectură.

Tradiția are acest rol — abstracție făcând de prestigiul său istoric — pentru că aci ea are o realitate creatoare: obiceiuri de prezență și mijloace de acțiune veșnic înnoite; experiențe eficiente, degajate din vechi înțelepciuni; memorie și conștiință profesională; abilități, aptitudini și instincte dezvoltate în jurul procesului de creație — proces care constituie însuși duhul de viață al corporației.

Tradiția constituie astfel, o organicitate în timp; o incorporare a utilului trecut, în utilul actual — mai mult decât o propulsie: o direcție.

Instrument de creație, tradiția corporatică nu păstrează inutilul, cum nu păstrează inesteticul. Cu ajutorul acestei tradiții, corporatismul a mijlocit progresul, l'a promovat; a realizat revoluții — nu s'a făcut instrument al reacțiunii — niciodată.

Corporația este, prin excelență, potrivită moralei sociale; nu exclude însă morala individuală.

Aceasta din urmă — sprijinită după Bergson pe *respectul de sine* — este chiar mai puternică, în corporațiuni decât în societatea individualistă — fără ca prin ea individul să se simtă detașat de grupul său.

Respectul de sine în corporație nefiind o consecință a poziției — element de anarhie în dozarea valorii morale — ci un corolar admirativ, consecvent desăvârșirii profesionale a fiecărui ins — este un element de concordie, fiind în același timp unul din stimulare.

Mai mult încă: respectul de sine devine aci un element de continuă întărire a spiritului social.

În corporațiunile primitive, marii meșteri deveneau zeițăți și prototipuri, iar aspirația pentru atingerea acestui prototip dobânda ferveare mistică.

Astfel, se poate vorbi de o morală individuală a creației în breaslă, sprijinită pe un *sentiment social al respectului de sine*.

Există în breaslă un subconștient colectiv în care germinează creația, un subconștient al desăvârșirii, care ajută conștiința individuală la împlinirea cu succes funcțiunii profesionale.

În morala breslei, *ideia de justețe* are aspectul unui echilibru vital. Din acest echilibru naște aci *echitatea* ideii de justețe fără de care această noțiune ar fi goală de sens, limitându-se la un raport matematic.

Astfel, ideia de justiție și ideia morală țin în breaslă, locul unei preocupări rezolvite.

Dacă totuși breasla se resimte de râvna pentru justiție, această râvnă are caracterul unui sentiment ce tinde spre exterior; se produce ca o revendicare îndreptată spre organizarea socială.

S'a afirmat că sistemul corporatist este incapabil să aclimatizeze abstracțiunea; nu poate reține, *obiectiv*, adâncul noțiunilor: justiție, egalitate, personalitate umană, ideia de sacru — noțiuni cu o consacrată valoare morală.

Mă întreb: este oare atât de indiscutabilă, valoarea morală a acestor abstracțiuni? Nu au servit ele omenirii, mai degrabă, pentru o păgubitoare îmbogățire cu iluzii, exacerbând individul pe calea unei îndumnezeiri ireale?

Dar în afară de aceasta nu abstracțiunea a fost elementul de control, subiectul de conformism al realului; ci realul a prilejuit, mai totdeauna, abstractului, adaptarea, puterea și chiar existența sa.

Corporatismul aclimatizează totuși o abstracțiune: aceia a legilor isvorâte din pozitivă cunoaștere. Un sistem politic care nu s'ar avânta de aci în doctrină, pentru constituirea țelului său cu scopul de a transforma după această cunoaștere, realitatea, și-ar creia sie-și un balast care-l va împiedica dela desăvârșire.

Sistemul corporatist este deci impropriu idealurilor?

Nicidecum. Numai că aceste idealuri, văzute prin prisma cunoașterii pozitive, se numesc *scopuri*.

Ribot afirmă că „primele sentimente sociale s'au manifestat în societățile de reproducțiune”.

O corporațiune este un fenomen biologic, dovedindu-se a fi o formă primară a vieții, prezentă chiar în clanurile preistorice. Corporațiunea a fost astfel, din cele mai vechi timpuri — prin creierea de generațiuni de profesioniști, prin transmitere de secrete de meșteșug — adevărată cursă a făclilor! — o *societate de reproducțiune*.

În acest chip, corporațiunea își fixează locul printre primele societăți care au dezvoltat sentimentul social.

Se poate face cu succes, o paralelă între instinctul sexualității — luat ca embrion al dezvoltării sociale — și instinctul creației prin muncă — instinct sublimat, de aceeași origină — și care tinde la desăvârșirea aceleiași sociabilități.

„Amorul a ascuțit creionul celui dintâi desenator”: cel dintâi desen al acestuia, a fost ca un copil, făurit însă în altă matriță.

În corporațiuni, morala poartă marca dublei sale existențe: *instinctivă*, spontană, inconștientă — reacțiile împotriva trădării, deloialității, etc. — și *conștientă*: legi, regulamente interioare, tradiții, obiceiuri, etc.

Iată-le prezente cele două elemente ale conștiinței morale: sentimentul și judecata în circuitul solidarității.

„Tendințele sociale — mai spune Ribot — nasc din natura lucrurilor, din condițiunile de existență, din afirmațiunea voinței de a trăi. Tendințele sociale sunt auxiliarele instinctului de conservare”.

În începuturile organizării sociale acest instinct de conservare a dobândit, ca expresie primordială, nevoia de a munci, aceasta primind ca formă, corporația primitivă.

Istoricii în cercetrea antichității, etnologii în cercetarea vieții popoarelor primitive de azi, s'au isbit continuu de existența acestei forme primare în care omul și-a organizat nevoia de a munci.

Iată deci, o nouă dovadă, după care, corporațiunea, nascând din natura lucrurilor, ca o expresie a condițiunilor de existență, a nevoiei de creație în interiorul acestor condițiuni, stă la baza originii tendințelor sociale.

Un scriitor francez cu însemnată reputațiune, afirmă că „statul este virtual opus familiei pentrucă constrânge și lovește interesele ei imediate”.

Acest scriitor face confuziune între *familie* și *spiritul strimt de familie*.

Fac aceeași confuziune unii adversari ai corporatismului, opunând statului *spiritul strimt de breaslă*.

„La famille est la molecule sociale” — spune Paul Bourget. Are dreptate în acest sens că în afara spiritului de familie, *strimt*, opus socialului și statului, se mai poate vorbi de un spirit de familie favorabil lor.

Acest spirit — amprenta socialului și statului asupra celui de familie, se manifestă ca o *stare de conștiință* și este o stare de conștiință.

Dacă în fața acestuia mai persistă *spiritul strimt de familie*, protivnic socialului și statului, se datorește faptului că femeia, care este elementul principal de coeziune în familie, prin neparticiparea sa la gestiunea social-politică este mai puțin pregătită, posedă mai puțin starea de conștiință favorabilă socialului și statului.

Consecvent se poate afirma că femeia, în general, nu are prezent, un *sentiment al socialului și statului* — care este o prelungire a celui de familie; nu are încă acest sentiment.

O excepție importantă și semnificativă, o fac femeile încorporate în breslă; femeile care prin munca lor, trăiesc viața de breslă. Acestea au dobândit, prin mijlocirea breslei, sentimentul socialului ca și starea de conștiință potrivită căreia familia se vede integrată în stat.

La aceste femei spiritul strimt de familie devine din această cauză redus într'o măsură atât de importantă, încât se poate chiar vorbi de o slăbire a sentimentului celular, familiar, separatist.

S'a spus: corporatismul restrânge libertățile — făcându-se în această privință mult caz de cuvintele lui Taine: „est plus gênant pour l'exercice de la raison et de la liberté de l'individu”.

Există fel și chip de a înțelege libertatea; există o libertate anarhică, cum există o libertate creatoare; o libertate justă și o libertate injustă. Corporatismul este compatibil numai cu libertatea justă.

Deaceia prin regimul corporatist anarhia în cugetare ca și anarhia în manifestare se exclud prin forța lucrurilor.

Extravaganțele de acest fel în corporatism, se ofilesc dela sine, — ca într'un mediu neprielnic.

Evoluția modernă a Statului român

de ILIE GHIBĂNESCU

Înțelegerea stării prezente a unei societăți omenești este condiționată de cunoașterea unor serii nesfârșite de fapte și acte istorice, cari au precedat-o.

A trata problemele istorice sau sociale ca o teoremă matematică și a căuta explicații prin comparații și analogii cu alte medii sociale, diferite ca evoluție istorică și origine etnică, înseamnă să dai dovadă de lipsă de simț istoric și de pregătire sociologică.

O scurtă privire asupra dezvoltării țărilor române într'un stat modern, până în epoca actuală, ne va înlesni să înțelegem prezentul și să întrezărim calea ce-o avem de străbătut în viitor.

I.

Prin tratatul dela Adrianopol 1829, când Turcia este silită să ne acorde libertatea comerțului, țările române deschid porțile capitalismului occidental, reprezentat prin mărfurile engleze.

Sămânța revoluției e aruncată.

Odată cu mărfurile capitalismului apusean, reprezentanții lui aduc și o ideologie burgheză, fără de care nu se poate face comerț: libertatea de a dispune de persoana sa și de marfa sa, desființarea privilegiilor etc.

Realizarea acestor condiții însemna pentru țările române o mare și profundă revoluție socială. Astfel începe lupta pentru răsturnarea vechiului regim agrar și introducerea noii organizări burgheze.

Țăranii, prin situația lor economică, robi pe moștile boieresti, căci iobăgia era aproape echivalentă c'o robie, prin totala lor lipsă de cultură, nu puteau constitui un factor politic activ și revoluționar în frământările sociale ce aveau să urmeze.

Lupta se va da între cele 2 fracțiuni ale boerimei conducătoare: *Cei mari* își vor apăra pozițiile și vor lupta pentru păstrarea privilegiilor, ei vor constitui mai târziu puterea reacționară, reprezentată prin partidul conservator; *Cei mijlocii*, nemulțumiți că nu se pot înfrupta de toate avantajele celor mari, îmbrățișează interesele capitaliste și devin în scurt timp discipolii noii ideologii revoluționare. Ei vor forma mai apoi partidul liberal.

Actul istoric dela 1864 înseamnă desființarea juridică a vechiului regim agrar, slăbirea ca influență, în mecanismul de stat, a marilor proprietari, cari încep să decadă și să se desființeze ca forță politică; de alta, atrași de mirajul vieții burgheze a apusului, încep să-și ipotecheze moșiile și în cele din urmă le pierd.

Aci trebuie reținut un fapt: treptata și succesiva desființare a boerilor în treburile publice nu se face paralel cu crearea unei burghezii puternice, capabile să-i ia locul în guvernarea țării. Și atunci ne trezim c'o constituție din cele mai liberale (1866), bazată pe principiile democratice stabilite de ideologia apuseană burgheză a revoluției franceze și fără clasă conducătoare.

În astfel de împrejurări în apus, în secolul al 17-lea și al 18-lea, când clasa conducătoare e minată și burghezia în germine, se institue o forță centrală absolutistă. E perioada de aur a absolutismului luminat din apus, care face trecerea societăților burgheze europene dela faza mercantilistă a capitalismului la cea democrată liberală, Anglia la 1688, Franța la 1789; sub influența acestei ideologii liberaliste, democratice și individualiste protagoniștii liberalismului român introduc în țară constituția dela 1866.

Nevoile noastre sociale cereau o formă de guvernare centralistă, capabilă să facă unitatea națională și să transforme regimul nostru agrar medieval, într'o organizare nouă, capitalistă.

Constituția nu ne mai permitea o formă de guvernare absolutistă monarhică, așa cum s'a petrecut în apus, pregătind națiunile pentru faza liberalismului.

Se crează deci, în afară de cadrele constituționale, o grupare politică, ridicată din clasa boerilor revoluționari, care-și însușiră doctrina burgheză democrată, grupare, care mai tâziu ia numele de *oligarhie*. Ea guvernează în același spirit și cu aceleași mijloace ca și absolutismul luminat dela începutul statelor moderne burgheze, fiindcă problemele ce le ridică societatea românească în această epocă erau analoage cu problemele fazei de consolidare a mercantilismului european: crearea statului național modern român, centralizator, unitar și omogen.

Oligarhia își îndeplinește rostul ei istoric în mod desăvârșit; e tutela burgheziei în formație. În această calitate ia toate măsurile pentru a servi și proteja interesele capitalismului în România: „distruge regionalismul medieval, dăunător comerțului, unifică efectiv politic, social și juridic țara, dezvoltă rețele de căi de comunicație, înființează institute de credit, ca în urmă să creeze și să susție industria națională”¹⁾.

Intocmai ca și absolutismul apusean, oligarhia în executarea acestui program își crează o vastă burocrație și un militarism docil, căci capitalismul, ca să pue bazele statelor moderne, distruge deosebiri regionale ale vechiului regim și tinde la unificare și coeziune națională. Instrumentul de execuție al acestei operații îl constituie *birocrația* și *militarismul*. Ambele aceste aparate sânt create din nevoile capitalismului pentru nașterea și consolidarea statelor moderne și le găsim la toate societățile burgheze apusene, în faza de tranziție dela regimul agrar la noul regim democrat capitalist.

O altă anomalie ce decurge din introducerea constituției prea democratice pentru un stat de structură primitivă, deabia ieșit din regimul medieval agrar, e instituirea vieții parlamentare.

Ea presupune clase sociale deplin formate, mature și conștiente de interesele ce le reprezintă în stat și pe care le apără și impune cu convingere.

La noi clasa marilor boeri e în decrepitudine, țărănimea abia ieșită din starea de iobăgie, săracă, incultă și incapabilă să joace vr'un rol social-politic, iar burghezia în formație.

Pe această structură socială și politică nu se poate ridica de cât un regim de autoritate centralist și absolutist. E *oligarhia*, care grupează în jurul ei toate forțele revoluționare și formează partidul liberal; de alta, forțele reacționare, partidul conservator al marelui proprietăți. Intre aceste 2 grupări se dă lupta parlamentară, cu toate aparențele unei vieți democratice apusene, cea dintâi reprezentând interesele burgheze ale capitalismului român, cea de a doua tradiția reacționară.

În apus partidele politice, prin forța lor numerică și economică, prin rezonanța ce-o au în masse și opinia publică, impun schimbările de regim, confirmate și de monarh. La noi partidele își caută reazămul lor politic în favoarea regală. Se desfigurează regimul parlamentar și se crează un antagonism între ordinea legală și cea reală. Adesea s'a vorbit la noi, cu drept cuvânt, de minciuna constituțională, care nu-i altceva de cât reflexul antagonismului de mai sus.

În 1881, o dată importantă pentru evoluția vieții noastre economice, oligarhia întemeiază un institut de credit,

1) Ștef. Zeletin, vezi *Burghezia română și Neoliberalismul*.

Banca Națională și cu ajutorul ei intervine în mod activ în întreprinderi financiare și industriale, privind fazele nucleului de dezvoltare a burgheziei naționale.

Mercantilismul e în floare.

Este în natura societăților burgheze întârziate să sară peste era liberalismului, direct din mercantilism la era *imperialismului financiar*, așa cum au făcut America și Germania.

Capitalul de bancă, în această fază, finanțează comerțul și industria și impune naționalizarea ei. Capitalismul își crează un program de reforme sociale, pe care caută să-l execute cu ajutorul puterii de stat: *autarhie, contingentare, organizare*. E o ideologie naționalistă, de coordonare a tuturor funcțiilor de stat, de organizare, cu crearea unui regim autoritar, centralist.

Cu anul 1903 întăm și noi pe calea supremației financiare, căutăm să îndeplinim funcțiile sociale ale capitalismului cu forțe naționale, fără a avea însă o deplină dezvoltare a industriei. Punem bazele unei burghezii naționale.

Introducerea formelor de organizare capitalistă burgheză, într'un tempo vertiginos, fără să avem posibilitatea ca așezămintele noi să se poată adapta mentalității noastre rurale, așa cum s'a petrecut în apus, unde fiecare fază a evoluției burgheze a durat veacuri, crează mari turburări în dezvoltarea noastră de stat și o violentă reacțiune din partea partidului conservator.

Orașele devin centre de viață comercială și economică, satele în schimb, rămân mai departe în uitare, cu sufletul lor medieval primitiv, păstrătoare de tradiții și de datini naționale și tot mai ostile orașelor, care împrumută o nuanță cosmopolită.

E un neajuns, pe care-l face pretutindeni capitalismul, la început: dezacordul dintre *orașeni și țărănime*. Primii se bucură de toate avantajile culturii și civilizației, cei din urmă trăesc în mizerie, lipsiți de beneficiile vieții moderne. Se crează astfel 2 lumi cu 2 mentalități, cu 2 morale și mod de a simți, foarte dăunătoare unității unui popor.

Partidul conservator a reacționat violent împotriva preferențelor structurale și organizării noastre sociale, create și dirijate de partidul liberal.

Neputând lupta cu succes pe teren politic, reacțiunea se refugiază pe terenul *ideii*, punând bazele unei culturi ostile spiritului burghez, cunoscuta cultură critică junimistă.

Ura contra partidului ce înfăptuește statul nostru modern burghez străbate toate straturile sociale.

E criza politică, socială și culturală în care se găsește liberalismul în preajma marelui războiu.

După înscrierea actului celui mai glorios din viața neamului, *unirea politică a tuturor Românilor* de către aceiași

autori cari ne-au dat statul modern, situația oligarhiei se agravează.

Ura pentru felul cum a condus războiul crește, populația rurală capătă pământ și cu această reformă agrară partidul conservator se desființează. Prin votul obștesc țărănimea devine factor hotărîtor în viața publică. E organizată în partid și încearcă să ia locul politicei conservatoare, dându-se ca păstrătoarea tradiției rurale, apărându-și c'o violență necunoscută drepturile politice, încălcate și nesocotite atîta vreme. Acuză pe liberali de reacționarism și ia atitudine ostilă inovațiilor burgheze, încercînd să facă din țara românească *un stat țărănesc*.

Cum vedem, o nouă forță politică se ridică în calea evoluției statului nostru burghez.

Pe măsură în care cresc greutățile ce le întîmpină liberalismul nostru, în desăvârșirea statului burghez, întregirea noastră națională ridică noi probleme urgente, imperativele categorice sociale ale veacului al 20-lea, așa precum le numește d. M. Manoilescu, sugestiv și convingător, de dezlegarea cărora atîrnă vitorul statului.

Ele sînt:

1. *Unitatea politică odată realizată, urmează să fie transformată treptat și metodic, într'o unitate culturală și sufletească, ca să realizăm coeziunea și solidaritatea neamului în jurul dinastiei.*

2. *Naționalizarea vieții publice, mai ales economice, începută din primul deceniu al veacului prezent.*

Problema naționalizării, în provinciile alipite, Ardeal, Bucovina, Basarabia, după unire se ridică cu gravitatea unei probleme de existență națională.

3. *Organizarea statului și crearea de noi instituții, reclamate de nevoile organice ale timpului, ca să faciliteze jellurile supreme ce stau înaintea statului român.*

Față de aceste deziderate urgente naționale, oligarhia se vede din ce în ce mai paralizată în activitatea ei constructivă din cauza opoziției ce se ridică impetuoasă, în numele unei democrații exagerate și iluzorii, de o parte; de alta, ideologia burgheză, care realizase România Mare și Modernă nu găsește aprobarea păturii noastre culte.

În numele culturii oficiale, această pătură combate evoluția statului nostru și mobilizează toată intelectualitatea românească împotriva liberalismului.

În această atmosferă grea și turbure oligarhia ne oferă Constituția dela 1923, document oficial de necesitatea unei noi organizări a statului, care însă e departe de a corespunde programului de realizări ce-l aștepta națiunea.

Viața publică ia, în ultimul timp, o formă gravă de adevărat războiu civil, care amenința statul cu dezagregarea.

Apoi, marile deziderate naționale ce-și cer soluția sub pedeapsa compromiterii viitorului nostru, sânt așa de urgente și așa de grele, încât reclamă *concurusul unanim al nației conștiente și organizată, ca să-și capete înălptuirea.*

Partidismul, producător de învrăjbiri și risipitor de energii, nu poate face față împrejurărilor. Ne trebuie o simplificare și o altă structură de stat.

De unde ne mai putea veni mântuirea ? Din sfere înalte, de unde veghează la destinele neamului se ridică la timp *Regele nostru.*

El pune capăt luptelor de partid și crează regimul nou, autoritar, ce evoluiază spre corporatism, regim pe care-l avem în curs de organizare.

In ce constă inferioritatea industriei românești ?

de MIHAIL MANOILESCU

Este prea bine cunoscut rolul pe care l-am avut noi personal ca apărător al industrializării României. Este notorie acțiunea practică pe care am desfășurat-o în țară începând cu expoziția industrială dela 1921 ca și lupta dusă pe plan științific și teoretic în străinătate pentru a dovedi necesitatea industrializării țărilor agricole.

Am susținut industria din motive pur economice făcând abstracțiune cine reprezintă această industrie și cât de străini sunt adesea de sufletul românesc beneficiarii ei direcți.

Cum spuneam și altădată, a fost pentru noi o permanentă tragedie că a trebuit să apărăm din motive obiective economice o industrie care, pe planul simțirii românești, aveam atâtea motive s'o detestăm.

În teoria noastră am luat de bază — întocmai ca și clasicul economist german List — ipoteza că industria într'o țară ca România produce mai scump decât industria străină similară și că este natural să producă mai scump. Dar punându-ne înaintea această ipoteză defavorabilă am putut să demonstrăm totuși cât de mare este folosul economic *direct* și *actual* pe care îl avem chiar depe urma unei asemenea industrii inferioare.

Vine însă momentul să ne întrebăm de ce oare industria românească să producă numaidecât mai scump decât cea străină ? De unde rezultă oare că în toate ramurile sale ea este condamnată la o asemenea inferioritate ?

Această presupunere a unei industrii care nu poate produce decât mai scump ca străinătatea nu este ea oare rezultatul unei simple prejudecăți ?

Prin opoziție cu atâtea motive clasice și generale care explică și scuză inferioritatea unei industrii tinere, noi găsim atâtea motive noi și particulare României care să demonstreze pentru ce industria românească ar trebui să producă — și *trebuie* să producă — mai eftin decât cea străină:

1) *România este în primul rând țara muncii eftine.* Pentru că este și țara pâinei eftine. Nivelul salariilor românești în agricultură este extrem de scăzut și corespunde standardului de viață mizer al populației rurale. Dar, într-o corelație destul de strânsă cu acest fapt, și nivelul salariilor industriale și meșteșugărești este la noi extrem de redus.

Toate datele naturale ale noastre duc către menținerea unor salarii coborâte. Numai factorii artificiali scumpesc la noi salariile.

De pildă, asigurările sociale reprezintă sarcini pe cât de grele pe atât de puțin legitime în atâtea cazuri. Cum am demonstrat de atâtea ori, asigurările sociale funcționează ca un mecanism cu un randament mizerabil. Din 10 lei pe care îi plătește muncitorul și patronul la un loc pentru îmbunătățirea soartei muncitorilor abia 2 lei se întorc îndărăt sub formă de ajutor efectiv al muncitorilor iar restul de 8 lei sunt cheltuiți de către o biurocrație lacomă și rău organizată.

Oricum ar fi, chiar și fără aceste sarcini, salariile rămân în România de o eftinătate fabuloasă și ar trebui să constituie ca atare baza de căpelenie a unei producții industriale eftine.

2) *România este țara materiilor prime eftine.* În această privință nu este nevoie de prea multe dovezi, fiindcă cea mai bună dovadă este aceea că exportăm atâtea materii prime, exportul făcându-se totdeauna dela piața mai eftină către cea mai scumpă.

Sunt eftine la noi materiile prime agricole, adică tot ceea ce poate constitui baza industriilor alimentare: grâul, carnea, legumele și toate produsele animale și vegetale. De câte ori intervin în acest domeniu scumpiri excesive, ele sunt datorite politicii fiscale sau altor măsuri greșite de Stat.

Dar sunt eftine în România și combustibilele și mine-reurile bazate pe bogăția subsolului. Costul acestor materii prime depinde esențialmente de prețul muncii și de aceia toate produsele care au la bază aceste materii sunt sau trebuie să fie eftine.

3) *România este țara energiei eftine sau mai exact este țara energiei abondente care ar trebui prin aceasta să fie și eftină.* Energia este reprezentată în primul rând prin petrol și derivatele sale a căror eftinătate naturală se dovedește și prin posibilitatea pe care o avem de a concura cu produsele similare din străinătate.

În România este și ar trebui să fie extrem de eftin gazul de sondă care se pierde în mare parte și nu este distribuit.

Ar trebui să fie efitin *gazul metan* care numai grație unei politici fiscale absurde este scumpit în mod artificial.

Efitin ar trebui să fie și cărbunele a cărui extracție se bazează în primul rând pe muncă.

Abondența acestor combustibile ca și abondența lemnului (care însă nu ar trebui consumat decât în mod excepțional cu combustibil) face din România o țară privilegiată între toate, în ceea ce privește capitolul energiilor atât de esențial în viața industriei.

4) *România este țara transportului efitin.* Fiindcă transportul este condiționat de așezarea apelor și de efitinătatea energiei. Or, în ceea ce privește apele, România este bine cunoscută cu Dunărea care constituie o cale incomparabil de favorabilă și de iericit așezată pentru legăturile României cu Europa Centrală.

Și totuși tarifele noastre arată că România este în fapt o țară de transporturi scumpe!

Țara care are energie efitină și materii prime abondente —, dela piatră și până la bitum — pentru construcția șoselelor moderne, poate realiza un transport intensiv și efitin până în cel din urmă sat al ei.

Datele și condițiunile prealabile pentru a avea transportul efitine există în România. Dacă transporturile sunt scumpe vina este numai și numai a lipsei noastre de organizare.

. . .

Iată dar patru factori esențiali care ar trebui să facă produsele industriale ale României mai efitine decât acelea ale multor alte țări.

Ce ar putea atunci să fie mai scump în România? Poate doar capitalul.

Să examinăm puțin această problemă a scumpetei capitalului sub dublul ei înțeles: întâi în ceea ce privește costul *instrumentelor de producție* și în al doilea rând în ceea ce privește *remunerarea capitalului investit*.

Întâiu, instrumentele noastre de producție, mașini și instalațiuni, nu urmează să fie în mod necesar mai scumpe decât cele din străinătate.

În adevăr, în ceea ce privește produsele metalurgice indigene — alături de celelalte motive generale care privesc toate industriile — nu este nici un motiv special care să justifice pentru ce ar trebui să fie mai scumpe decât produsele străine pentru toate acele articole *care pot fi produse în junctiune de debușeu intern*, adică pentru care debușeu intern este destul de important ca să permită o producție „în mare” și deci rațională a lor.

Evident că dacă uzinele noastre metalurgice ar produce mașini speciale, pentru care nu găesc în cursul unui an decât unul sau doi amatori în toată țara, aceste mașini ar reveni la prețul exagerate.

Dar un program național trebuie să împiedece industriile noastre de a se arunca în sectoarele de producție a unor astfel de mașini, care nu pot fi produse decât în funcțiune de debușee enorme, ba chiar de debușee mondiale.

Pe lângă acestea există încă un motiv care efteneste enorm instalațiile unei fabrici în România și anume faptul că unele țări industriale și în special Germania exportă cu prețuri de dumping, așa încât România beneficiază de fapt de prețul privilegiate, mai mici decât cele de pe piața internă germană.

Iată dar atâtea motive care arată pentru ce nu se poate demonstra în mod peremptoriu că industriile românești ar trebui să-și procure mașinile și instalațiile mai scump decât industriile similare străine...

În ceea ce privește cel de al doilea aspect al efinității capitalului și anume remunerarea capitalului privat este de observat un lucru: în studiul publicat de noi în *Enciclopedia României* intitulat: „Productivitate și rentabilitate în agricultura românească” am arătat că rentabilitatea globală a industriei românești în 1937 a fost de 16,8% și că venitul capitalului reprezenta 15,4 miliarde. Dacă am reduce aceste venituri la jumătate — ceea ce înseamnă o comprimare destul de masivă și de excepțională — ele s'ar coborî abia cu 7,7 miliarde lei, adică la abia 12% din valoarea brută a produselor industriei care atinge 64,5 miliarde.

Așa dar admitând că există o scumpire a capitalului în sensul unei remunerații exagerate a acestuia, ea nu poate încărcă prețul produselor industriale românești decât cu maximum 12%.

Desigur că este aici o anumită marje pentru eftenirea produselor industriale, dar nu această mare este cea mai importantă și în orice caz remunerarea capitalului nu explică singură scumpirea atât de mare a produselor românești față cu cele străine.

În concluzie toate cele arătate până acum demonstrează că în România produsele industriale ar trebui să fie mult mai eține decât sunt. Efinătatea ar trebui să se realizeze mai ales la industriile cu debușeu intern care ar trebui să lucreze tot mai în plin.

Este bine cunoscut că întreprinderile mari prezintă în general o mare superioritate asupra celor mici realizând produse mai eține. Este deasemeni bine cunoscut că orice întreprindere care se bazează pe un capital important investit produce cu atât mai ețin cu cât lucrează mai aproape de capacitatea ei maximă de producțiune. *Industriile mari sunt dar*

prin excelență industriii de masse și pentru masse. La ele interesul întreprinzătorului coincide cu interesul național, întrucât beneficiul procentual al capitalismului devine maximum când producția este maximă.

Soluțiunea pe care o indică considerațiunile teoretice — pe care nu putem să le dezvoltăm aici — ca și cunoașterea practică a industriei noastre este dar una singură: *dezvoltarea industriilor de masse bazată pe un consum din ce în ce mai larg al masselor.*

Din nenorocire însă, politica fiscală și economică dela războiu incoace ne pune în situația paradoxală de a face din toate industriile românești, industrii de lux. Industrie de lux este industria zahărului, industrie de lux este industria conservei. De lux este și industria postavului și a mobilelor și până și industria fierului! *Abundența resurselor naturale a țării nu se reflectă prin nimic în prețurile articolelor industriale românești.*

Această stare nenorocită a durat atâta vreme, încât românii nici nu-și dau seama de dânsa. Marele masse populare dela noi s'au obișnuit cu ideea că cele mai multe din articolele industriale sunt „bune numai pentru boeri”.

Iată de ce trebuie schimbată radical concepția noastră și politica noastră industrială, orientând industriile spre aprovizionarea masselor.

Eftenirea trebuie urmărită prin sporirea producției. Acest adevăr elementar este însă la noi ignorat și nesocotit. Și totuși eftenirea prin sporirea producției este posibilă. Dacă examinăm producția industriei românești din 1937 care se ridică la 64 miliarde lei putem ușor demonstra că o treime din această sumă este reprezentată prin *cheltuielile fixe ale industriilor* și numai două treimi prin *cheltuielile proporționale* cu cantitatea produsă. Dacă am mări dar cu 50% producția acestei industrii, cheltuielile fixe aproape nu s'ar mări, iar sarcina lor asupra prețului ar scădea cu 1/3, adică prețul produselor industriale s'ar diminua automat cu 11%.

Același principiu și aceeași metodă s'ar putea generaliza în întreaga noastră economie națională și în toată gospodăria de Stat. Au de pildă căile noastre ferate deficitare? Soluția nu este decât una singură: *sporirea traficului prin eftenirea tarifelor.* Costul transportului se va diminua, cifra de afaceri va fi mult mai mare, iar căile ferate își vor echilibra bugetul *prin masa transportată iar nu prin mărirea tarifului.*

Această politică este cu atât mai indicată cu cât la calea ferată cheltuielile de personal care sunt quasi fixe reprezintă o proporție formidabilă. Cu același personal și cu aceeași întreținere transportând cu 50% mai mult realizezi o diminuare formidabilă a costului de transport.

Aceiași politică ar trebui să o facă Statul împreună cu Ținuturile, Județele și orașele. *Idealul este să ai impozite mici pe o materie impozabilă mare. Materia impozabilă nu poate crește atâta vreme cât diminuezi veniturile și comprimi consumul printr'o politică de scumpire continuă.*

Nu este locul aici de a desvolta o idee pe care am început s'o aplicăm pe vremuri în calitatea noastră de ministru de industrie și de comerț și anume ideea *impozitelor și tarifulor diferențiale*, adică a unor impozite și tarife minime de favoare, care se aplică fiecărei întreprinderi *pentru cantitățile suplimentare produse în fiecare an față cu anul precedent.* Această politică dinamică poate duce la rezultate surprinzătoare dacă este aplicată cu o tehnică superioară și cu multă abilitate.

Desigur, în fața acestei teze, industriașii noștri ar putea invoca unele cauze care justifică inferioritatea industriei românești: fie inexperiența conducătorilor, fie randamentul mai redus al muncitorilor. Toate aceste dificultăți care se traduc în practică printr'o oarecare scumpire a produselor le înțelegem și le admitem. Dar nu trebuie uitat că ele pot fi compensate de un singur factor și anume de utilajul industriei românești care fiind în general foarte recent reprezintă forma cea mai perfecțională la care a ajuns în străinătate orice fabricațiune. Această superioritate tehnică este menită să compenseze în mare măsură inferioritatea prin cipială invocată a industriilor tinere.

Concluziile la care această scurtă parcurgere a peisajului nostru industrial ne conduc sunt următoarele:

1) Nu există azi — nici măcar pentru o epocă trecătoare — o inferioritate fatală a industriei românești față cu industria străină, așa cum o admitea List. Există numai o scumpire artificială a tuturor factorilor de producție prin politica fiscală și prin politica economică a Statului.

2) În România toate elementele esențiale ale producției sunt tratate de Stat ca și cum ar fi articole de lux. Combustibilul, materiile prime, transportul, ba chiar și munca (prin legislația muncitorească și asigurările sociale) sunt tratate ca articole de lux. Însăși circulația juridică a bunurilor este, grație nenumăratelor timbre, sancționată și pedepsită ca un act reprobabil.

3) În ceea ce privește industria putem spune că nu avem Stat și nu avem politică de Stat. Ministerele economice nu s'au ocupat în chip analitic rând pe rând de fiecare industrie pentru a stabili condițiunile particulare ale sale de viață și a-i studia transformarea ei în industrie de masse printr'o

mare politică de estinare. Căci, după cum am repetat de atâtea ori, nu există *industrie* ci numai *industrii*, adică ramuri de industrie, fiecare cu condițiunile sale specifice de viață și cu problematica ei.

4) Dacă *lipsa de acțiune* în ce privește orientarea industriei poate fi câte odată scuzată, în nici un caz nu poate fi scuzată *lipsa de viziune*.

Dacă Statul nu poate *acționa, cel puțin să studieze*.

Dacă Ministerele nu pot lucra, să lucreze cel puțin — pentru pregătirea unei eventuale acțiuni — Oficiile de Studii.

Și în special acel vast Oficiu de studii pe care îl constituie Consiliul Economic Superior.

PE LINIA VREMII NOASTRE

Ora Italiei

Pentru națiuni ca și pentru oameni, viața cu amărăciunile și meschinăriile ei zilnice nu merită trăită decât pentru anumite clipe mari și rare, care înseamnă satisfacții și compensări supreme.

Însăși posibilitatea aceasta a sufletului de a se lăsa răsplătit printr-o bucurie de o clipă pentru toată amărăciunea înghițită dela răutatea oamenilor în ani îndelungați de răbdare și de așteptare confirmă pentru filosof caracterul pur *calitativ* al fenomenelor psihice.

Căci orice idee de compensare *cantitativă* între suferințe și bucurii este exclusă odată ce există acest dar minunat și unic al omului de a trăi minute mai prețioase decât deceniile.

Un astfel de minut trăește acum Italia.

Înainte de a intra în războiul în care o așteaptă noi victorii — în al *treilea* războiu al fascismului și al *cincilea* de sub domnia lui Victor Emanuel III — Italia reputează un adevărat triumf politic și moral.

Este oare nevoie să-l mai explicăm și să-l mai interpretăm ?

Oare nu poate face oricine comparația între atitudinea față de Italia pe care unii au avut-o eri și cea pe care ei o au astăzi și nu poate oricine să perceapă aici un contrast care constituie un omagiu pentru nobila țară și conducătorul ei ?

O recapitulare a marșului fascist care se desfășoară de aproape 20 ani încoco se sintetizează în două serii de fapte: din partea Italiei fasciste un șir neîntrerupt de izbânzi, din partea adversarilor ei un șir nesfârșit de jigniri.

În ziua când călcând în picioare anarhia, Ducele intra în Roma ca să deschidă — pentru nesfârșirea secolilor —

era fascistă, țările democratice tratau noua revoluție cu comparații de carnaval.

Când a doua zi după triumf începea pacificarea socială în lumina unor concepții de echitate necunoscute încă și sub imboldul unei elite naționale de o supremă desinteresare personală, stânga europeană considera fascismul drept un simplu instrument în mâinile capitalismului...

Când fapta și doctrina fascistă creșteau zi de zi — într'o splendidă împletire dintre acțiune și idee, — fundamentând prin corporatism și prin partidul unic viitoarea organizare a tuturor Statelor lumii, în țările de stagnare instituțională și de aversiune pentru orice idee nouă, revoluția fascistă era considerată ca o lovitură episodică menită să se spulbere fără urmă.

Când, mai târziu deschizând drumul afirmării drepturilor sale în afară, Italia fascistă realiza acea minune militară care se cheamă campania din Etiopia, câteva mari State amăgitoare, urmate de multe State mici amăgite, se aruncau în penibila și stupida aventură a sancțiunilor — punct culminant al acțiunii care nu încetase nici o clipă împotriva noii Renașteri italiene și europene.

În sfârșit când, într'o splendidă mișcare de generozitate, Italia își trimetea atâția din cei mai buni fii ai ei ca să decidă alături de generalul Franco victoria Spaniei celei nobile și pure, nici o insultă și nici o calomnie nu era cruțată eroicilor legionari ai lui Mussolini.

Căci acolo în Spania se confruntau popoarele de *visiune totalitară* cu popoarele de *incomprehensiune totalitară* pentru care vibrațiile secolului nou nu găsesc rezonanță și cuvântul geniilor sale reprezentative nu găsește înțelegere.

În 19 ani de fascism, lumea cea veche — din cabinetele miniștrilor de externe până pe scenele de reviste ale bulevardelor — făcuse totul pentru a lovi în fascism și a jigni pe fasciști.

În 19 ani de luptă și de creație, fascismul simțise toate formele dușmăniei, dela adversitatea colectivă, solemnă și anonimă cultivată de Geneva, până la ura, cu un comic caracter personal, revărsată în articolele oricărui gazetăraș evreu.

În tot acest lung șir de ani țara lui Mussolini nu s'a coborât ca să răspundă la nivelul de subsol și de hrubă a adversarilor ei.

Cu o demnitate italiană și fascistă ea s'a pregătit și a așteptat.

Iar azi își trăește începutul apoteozei.

Cei care altă dată vorbeau cu ușurință despre Șeful mării revoluții, se întreabă azi cu grijă în fiecare dimineață dacă Ducele s'a sculat bine dispus.

Cei care îl insultau trivial prin presa lor ignobilă își aleg azi cele mai frumoase și mai măgulitoare cuvinte din dicționar atunci când vorbesc despre *Dânsul*.

Cei care eri aruncau spre Roma nouă, ironii și impertinențe, azi, la cea dintâi încruntare din sprâncene a marelui ei conducător, își feresc grăbit navele lor din calea flotei italiene trimițându-se să înconjoare, ca acum atâtea secole, pe la Capul îndepărtat — care pentru ei nu se mai poate numi al Bunei speranțe, ci al Desnădejdei și al Umilinței.

Căci azi a sosit, ora așteptată, prevăzută și pregătită, ora Italiei.

M. M.

In noaptea învierii.

Treceam odată într-o Sâmbătă de Paști pela ora șase după amiază pe strada largă din Viena care duce spre statuia lui Tegethof. Privirea mi-a fost atrasă de o mulțime care eșea în sunetele clopotelor dintr-o biserică grămădindu-se pe strămtul trotuar din față. Preoții în procesiune cântau ceva, dar vocea lor era acoperită și de huruiala tramvaelor și de toate zgomotele nelămurite și vulgare care se ridică veșnic din pavajul marilor orașe.

Apropiindu-mă curios de mulțimea din jurul preoților am înțeles că ea sărbătorește Invierea. Căci așa se sărbătorește Invierea în Bisericile catolice.

Și m'am gândit atunci la Invierea noastră, la Invierea ortodoxă, la zgomotele orașului care se potolesc la ceasul sfânt din noapte, la creștinii strânși în jurul bisericilor noastre care atunci — o singură clipă într'un an — ies din modestia lor ca să arate că, la urma urmei, ele sunt începutul și sfârșitul tuturor lucrurilor.

M'am gândit la bisericuța noastră dela Visarion, am văzut pe falnicul preot Petrescu coborând scările și împărțind lumină credincioșilor, am văzut lumea plecând într'un târziu cu lumânările în mână în noaptea de April. Și am simțit odată mai mult cât de frumoasă, cât de unică este ortodoxia noastră.

La Paști, trăim mai intens decât oricând ortodoxia; cu omenescu din ea, cu poezia ei și — mai mult decât orice — cu caracterul ei adânc românesc. *Căci ortodoxia este peisajul nostru național, este sensibilitatea țării și tot tremurul ei.* Nu este în această mărturisire numai o înclinare sentimentală strict subiectivă, ci un adevăr obiectiv — pe care l-ar putea simți chiar oamenii veniți din alte părți ale lumii care nu ar fi catolici —. Este adevărul că formele de mărturisire ale ortodoxiei au în ele ceva infinit mai dulce și mai uman decât a celorlalte biserici creștine...

Iată de ce nu există compromis și tranzacție posibilă cu ortodoxia. Ortodoxia nu poate rămâne decât ceea ce este. În conferințele noastre asupra credinței ortodoxe, am făcut de atâtea ori nu elogiul — fiindcă ortodoxia nu are nevoie de elogiul — ci recunoașterea ortodoxiei.

Această ortodoxie autentică, neclintită, neschimbată este axa sufletului nostru românesc.

Biserica Unită pe care lipsa de viziune (și aci !!) a lui Ion Brătianu a socotit-o în Constituția dela 1923 drept „a doua biserică națională” nu este decât rezultatul unei erori și a unei devieri pe linia politică dela linia bisericii noastre unice care este biserica ortodoxă.

De ce să fie oare Biserica Unită a doua biserică națională atunci când în fapt ea face parte din universalitatea papală ?

Aceste gânduri le-am frământat mai intens anul acesta în noaptea Învierii plecând cu lumânarea în mână dela Biserica Visarion.

Poate că deasupra lor a plutit, ca un accent de gravitate, obsesia vremurilor tulburi pe care le trăim astăzi. Este o vreme când suntem amenințați din toate părțile, de toate primejdiile și când ducem dorul de atâtea bunuri ale sufletului pe care altădată le-am avut.

De aceea gândul ni se îndreaptă spre Dumnezeu mai aprins ca totdeauna ca să-l roage: „Doamne, primim toate încercările Tale, dar lasă-ne Ortodoxia”.

M. M.

Pe drumul lui Vasco de Gama.

Multe și minunate sunt surprizele și întorsăturile istoriei. Cine ar fi crezut că după patru veacuri și jumătate de istorie navigatorii Europei și mai ales strălucitul protagonist al tuturor explorărilor care sunt britanicii să se reîntoarcă la căile urmate pe vremea lui Vasco De Gama...

Căci, în adevăr, Anglia a dat ordin flotei sale să nu mai traverseze Mediterana, această mare devenită prea îngustă pentru cuirasatele ei.

Canalul de Suez tăiat cu atâtea sacrificii în calea mărilor și a continentelor iese acum din serviciu, atâtea vreme cât o amenințare poate fi actuală din partea puterii dominante a Mediteranei care este Italia.

Această întoarcere la primitivism în materie de navigațiune costă enorm. Petrolul din Golful Persic va fi adus în porturile engleze pe un drum de patru ori mai lung decât cel de astăzi, drum în care consumul de combustibil reprezintă mai mult decât însăși încărcătura...

Ce mare transformare în economia mondială și mai ales în raporturile de forță ale puterilor lumii înseamnă această abandonare a Mediteranei.

Și ce cale lungă și glorioasă reprezintă ea pentru fascism. Acum 18 ani presa londoneză și pariziană vorbea de „Cezarul de Carnaval” și trata revoluția fascistă drept o operetă. Astăzi este destul ca fruntea Dictatorului dela Roma să apară încrețită pentru ca mândrele bastimente ale mândrului Albion să pornească în drum greoi și lung, înconjurând pe la Capul Bunei Speranțe ca pe vremea lui Vasco De Gama.

M. M.

Între etern și contingentă.

Afară de primul deceniu, veacul al XX-lea nu a cunoscut acea stare care, atunci când este întemeiată pe consens și mulțumire, reprezintă o emblemă de distincțiune a omului: pacea.

După apocaliptica urgie a războiului mondial, ceiace a urmat nu se poate numi „pace”. Dacă n’au existat pericole iminente de noi conflicte armate, a existat însă o atmosferă de neîncredere și de bănuieli reciproce, în care războirea de astăzi (abia începută) era pregătită pe îndelete, și sufletește și politiceste și ca armament. În domeniul economic mai ales, după războiul a adus până acum un deceniu de dezordine crescândă, camuflată după aparențele unui avânt iluzoriu care a dus fatal la criza economică din 1929, și un altul de trezire și de eforturi pentru refacere și acomodare.

Nu a existat de fapt o perioadă de liniște, în care să se afirme și să dea roade spiritul de colaborare și de armonie, voința raționalizată a omului și efortul lui sistematic. Criza mondială deslănțuită în 1929 și efectele ei au descoperit toată goliciunea situației false de până atunci, anomaliile și cusururile structurii sociale și economice existente.

Astăzi, când s’a început ciocnirea a două din puterile cele mai uriașe de distrugere pe cari le-a cunoscut istoria, — omul de bun simț se întreabă, în chip firesc nedumerit: de ce atâtea pierderi de oameni? de ce atâtea distrugere de bunuri materiale? de ce atâtea risipire de eforturi omenești pentru instrumente de distrugere? Ce nu s’ar fi putut înfăptui, oare, de fiecare țară, cu munca și materialele consumate pentru „armament”?

Iată întrebări cari se află pe buzele tuturor. Ele dau singure un răspuns, prin însăși senitmentul de dreptate pe care îl inspiră.

Dar acest sentiment nu apare decât ca un ecou vag, nedefinit, din latențele tainuite ale sufletului omenesc, din aspirațiile lui. Căutând răspunsul la aceste întrebări pe un plan superior și în ansamblul condițiilor cari justifică un răspuns just, ajungem însă la constatarea (aparent paradoxală) că, totuși, întrebările de mai sus nu cuprind în ele și răspunsul, adică cheia situațiilor istorice de astăzi nu se află în răspunsul pe care li-l dă repede bunul simț.

În logică pură, fără referire la cursul istoriei și la complexul situației de astăzi, s'ar părea că, dacă fiecare popor ar fi avut cumințenia de a-și construi, de pildă, drumuri publice, case pentru săraci și instituții de cultură, și-ar fi rezolvat problema lui de existență mai bine și mai just decât se încearcă astăzi pe calea aceasta îngrozitoare a războiului.

Judecată însă problema lumii de astăzi în perspectiva indefinită a timpului și în complexul condițiilor și stărilor de fapt pe cari le-a acumulat istoria, ajungem la încheierea că, totuși, situația de astăzi nu avea altă soluție decât încercarea de forțe. Desigur că forța are în ea ceva barbar, repulsiv și degradant pentru om, când o întrebunțează pentru rezolvarea problemelor sale de viață. Totuși astăzi se pare că are o justificare pentrucă:

1. Soluționarea de interior a problemelor existenței popoarelor nu poate să aibă decât o valabilitate limitată, de maximum o generație. După aceasta, problema s'ar extinde și ar deveni și mai acută.

2. Raporturile de astăzi dintre State și popoare sunt raporturi de forță, cari cu greu ar putea fi schimbate de bună voie de cei cari dețin forța. Rațiunea nu biruie forța decât folosind altă forță.

3. Pe deasupra conflictelor de putere, stau față în față două idei, două concepții de viață, cari își verifică acum eficacitatea și adevărul din ele. Aceste concepții de viață, cu *isvoare de putere*, își vor măsura dreptul de a conduce de aci înainte istoria omenirii, prin însăși concluzia forțelor pe cari le-au creat.

Iată de ce credem că ciocnirea actuală de puteri era fatală. Prin ea se va afirma nu interesul imediat, nu contingentul situațiilor atâtor colectivități omenești, ci principiul de viață care va avea să îndrumeze lumea pe o lungă perioadă de timp de aci înainte. Pacea trebuie să aibă un sens, altul decât războiul.

Va fi libertatea? Va fi disciplina? Rezultatele acestora sunt de pe acum variat concludente în diferitele domenii de activitate ale omului. Nici forța respectivă nu ar putea conchide cu valoare absolută, căci pe deasupra rezultatelor ei, istoria a întins totdeauna firul nevăzut al unei logici de dezvoltare, care continuă sau rectifică lent concluzia violentă a oricărei lupte.

În războiul de astăzi trebuie să vedem lupta între principiile trecătoare și cele veșnice ale spiritului omenesc, între omul aservit materiei și omul stăpânind spiritul, între contingentă și etern.

De partea oricui va fi *adevărul*, acesta nu va ieși învins. Și numai el interesează.

Istoria a cunoscut idei cari au biruit chiar când purtătorii ei au fost înfrânți.

Chr. P.

Invățăture din Norvegia.

Victoria fulgerătoare a Germaniei în Norvegia este plină de învățăminte. Ca totdeauna, învățămintele nu se scot din tabăra celor victorioși, ci din cea a învinșilor.

Ce arată rezultatele războiului din Norvegia ?

Întâi că, *principial*, este cea mai mare greșală ca momentul militar să fie dominat de momentul politic și că o anumită mișcare strategică să se execute sub presiunea opiniei publice. Pentru a nu îngădui nici o confuziune, vom spune că este firesc ca politicul și numai politicul să determine oportunitatea războaielor și fixarea atitudinii unei țări între o tabără și alta, dar odată războiul declanșat el devine o operațiune tehnică care trebuie lăsată tehnicienilor, adică marilor căpitani de oaste.

Acești tehnicieni trebuie să aibă libertatea deplină de a hotărî la rece, fără nici un fel de presiune a străzii și fără nici un fel de injoncțiune din partea acelei cucoane nervoase și buclucașe care se cheamă opinia publică. Generalii singuri la biroul și sub cortul lor trebuie să hotărască unde și cu ce forțe trebuie să atace. A-i sili să atace unde nu este potrivit și la un moment inoportun fiindcă opinia publică este nerăbdătoare, înseamnă pentru o națiune a merge la sinucidere din nervozitate.

Astfel de atitudini iau numai regimurile politicește slabe, regimurile democratice. Regimurile totalitare, deși sunt în înțeles superior adevărate regimuri de opinie publică, nu se lasă influențate de opinia publică, în chestiuni de strategie și de tactică.

O a doua învățătură a războiului din Norvegia este că *expedițiunile nu reușesc în general când sunt făcute împotriva unei armate de calitate egală sau superioară*. Războaiele duse departe de baza unei armate, peste mări, nu reușesc decât împotriva Cafrilor, a Zulușilor sau a Abisinienilor! Războiul mondial a dovedit că nici împotriva Turcilor nu au putut reuși acțiuni militare îndepărtate...

Cum și-au putut dar închipui Aliții că un corp expediționar va putea triumfa împotriva unei armate ale cărei calități ei singuri le recunosc ?

Iată două învățăminte, dintre care mai ales cea dintâi are o valoare universală. Pentru toate popoarele și pentru toate timpurile.

M. M.

Controlul prețurilor și mentalitatea economică.

Perioada aceasta de neutralitate armată și de pregătire intensă a țării noastre pentru orice eventualitate, a avut darul să învețe pe multă lume și s'o obișnuiască cu o seamă de lucruri cari înainte vreme se păreau anormale și dăunătoare.

În general, a obișnuit-o cu ideea aceasta, — cu care mulți „economisti“, stăpâniți de fantomele unor dogme teoretice pe cari ei nu le-au gândit niciodată, încă nu s'au familiarizat —, de economie ne-liberală, de economie orientată, controlată, cenzurată.

Iar dintre înfățișerile cele mai curente ale nouilor tendințe de schimbare în economia românească, *controlul prețurilor* este fenomenul *cel mai grav* (în logica concepției clasice) și totuși găsit astăzi ca *cel mai firesc* de toată lumea.

Justificarea și însemnătatea controlului prețurilor o poate demonstra astăzi, indirect, eventualitatea absenței lui. Care ar fi situația dacă nu s'ar face acest control ? Până unde ar merge prețurile și cât de mult ar schimba raporturile de structură în economia noastră, își poate ușor închipui oricine !

Nu discutăm acum dacă acest control a venit la timp sau prea târziu, cum și dacă se exercită riguros și eficace sau are prea multe scăderi. Acestea ar fi întrebări al căror răspuns nu este în logica teoretică, ci în situațiunile de fapt, pe cari le cunoaște oricine și le poate aprecia.

Trebuie să constatăm însă, odată cu toată lumea de bună credință, că măsurile luate au avut totuși efecte: urcarea prețurilor a *fost oprită*, deocamdată.

Însăși această oprire bruscă, datorită controlului prețurilor și măsurilor luate pentru comunicare, afișare etc., arată dint'odată atât *anormalitatea* cursei nebunești de ridicare a prețurilor din ultimele luni, cât și *firescul* controlării și împiedicării unor astfel de fenomene anormale, morbide. Cine putea găsi o justificare speculei mereu în creștere din ultima vreme ? Și cine nu admite măsurile de reprimare luate ?

Iată că însăși faptele se însărcinează să demonstreze — pentru cine nu putea pricepe altfel, — logica și necesitatea intervențiunii politice în domeniul economic, care nu este și nu trebuie considerat un domeniu de interes privat.

Economia înseamnă interes de colectivitate și prin aceasta se integrează dela sine în ceiace se cheamă „politică”.

Controlul acesta al prețurilor, — care include ideea de justiție și de echilibru economic, — va ajunge în curând o noțiune familiară până la banalitate, pe buzele tuturor opoziționiștilor de ieri și a nedumiriților de azi, — împreună cu altele ca organizarea economiei, intervenționism, planuri etc.

Controlul prețurilor actuale nu este decât un început în această discuție.

Dacă el ar fi operat însă prin mijlocirea unor *organe corporative*, oportunitatea și eficacitatea lui ar fi fost *altele*, căci prin capilaritatea sistemului corporativ, o urcare nejustificată într'un compartiment al economiei ar fi provocat imediat reacțiunea adecuată a celorlalte, păstrându-se unitatea și structura sistemului, fie împiedicând urcarea, fie determinând urcări corespunzătoare în toate sectoarele de venituri. Astăzi pe spinarea *veniturilor fixe* se adună, din treaptă în treaptă, toată urcarea intolerabilă a prețurilor, — ceiace va avea urmări mâine, ca probleme sociale vaste, și mai complicate decât ieri.

Poate însă că schimbarea de ideologie în conducere și cadrul de organizare corporatistă vor interveni la timpul oportun.

CHR. P.

Moartea lui Iancu Brezeanu.

Ultimul reprezentant al marelui generații de actori români, a reamintit grăbiților de astăzi multe aspecte uitate din viața liniștită de odinioară. Pentru unii a fost o bună ocazie să afle că Iancu Brezeanu trăise până mai ieri între ei, alături de amintirile-i „pritocite” de Gaby Mihăilescu.

„Ritmul nou”, cu alinierea și dărâmarile rapide, cu ciupercăria blocurilor care sgârie sentimentul artistic sănătos, și năvala unei lumi fără rădăcini cât de firave în țărna bătătorită de urmașii lui Bucur, au contribuit laolaltă pentru a rășlui, pe rând, popasurile lui Brezeanu.

Ghiță Ranetti, Nae Țăranu, Nae Petrescu, Mantu, etc. plecaseră de mult, iar celebrele bodegi cu nume curioase pentru cei de azi („Bene Bibente”, „La 12 Apostoli”, cași multe altele, au căzut pe rând sub târnăcopul edilitar sau toba perceptorului.

Singur și străin, în orașul luat în stăpânire de lumea nouă a veneticilor, Brezeanu nu se mai regăsea decât în căsuța lui modestă din strada Atelierului.

Sunt multe amintirile pe care trecerea lui în lumea celor cari l-au înțeles și au „combătut” cu el ni le turbură astăzi. Unele merg spre anii copilăriei, undeva pe malurile Dunării,

când la grădina Bolintineanu, la Paby sau la Butu, marele actor întârzia lângă Titu Guzianu, Ion Luca Caragiale și alții.

L-am regăsit mai târziu în bodega de sub Teatrul Național, la „Balcani”, unde făcea ultima haltă înainte de a merge acasă, și, ca o surpriză plăcută, mai totdeauna când noile comitete ale studenților dela Politehnică își sărbătoreau succesele cu puțin alcool și multă voce bună.

Dar, din tot ceea ce timpul și împrejurările ne-au îngăduit să legăm de numele lui Brezeanu, o singură întâmplare e bine să fie cunoscută de lumea nouă, pentru morala ei piluitoare.

Era prin iarna lui 1935. În parcul din Sinaia, pe o potecă îngustă, străjuită de valurile albe ale zăpezii, am întâlnit pe Iancu Brezeanu împovărat de tristețe. Plângea ! Și nu fiindcă era amărit și insultat ci numai la gândul că va trebui să-i spună „lui madame Brezeanu” ceea ce un oarecare Mateescu îi făcuse.

În două cuvinte istoria se petrecuse astfel: În timpul guvernului național-țărănist, primarul din Sinaia un om de suflet și de carte, reușise să imortalizeze figura marelui actor printr-o modestă statuie așezată peste drum de Cazino. Bustul îl dăduse însuși Iancu Brezeanu, care-l avea în dar dela un prieten sculptor. Aici venea în fiecare dimineață „madame Brezeanu” ca să privească cerul, munții și fruntea soțului ei proiectată pe brazii de pe Piscul Căinelui.

Cu schimbarea guvernului a revenit primar Mateescu, care se pricepea la mărci poștale, afaceri de bodegă și alte diverse probleme tot atât de intelectuale. În marea sa chibzuință domnul primar a socotit ca terenul, pe care opoziția așezase bustul lui Brezeanu, era mai nimerit pentru un depozit de benzină cu vespasiană.

Cum a debătut consiliul marea problemă nu știu. Fapt este că o încheiere a fost concepută în sensul ca „incriminatul” să fie totuși anunțat în prealabil de marea operă edilitară.

A primit astfel Iancu Brezeanu o adresă oficială — a cărei copie se poate găsi în arhiva primăriei — prin care e somat să-și.... ridice bustul într'un anume termen, altfel primăria se va vedea obligată să îngrijească ea de acest lucru.

Iată de ce plângea Iancu Brezeanu în parcul înzăpezit al Sinaiei, neîndrăznind să meargă acasă cu asemenea veste !

În guvernul de atunci se găseau destui oameni de inimă, care să-i înțeleagă durerea. A fost, deci, posibilă o soluție intermediară: bustul a fost mutat mai la vale, pe șosea, iar cazinoul a primit ca partener artistic ceea ce-i hotărîse excelența sa primarul.

Mateescu s'a înscris astfel într'unul din acele capitole ale vieții noastre politice pe care viitorimea le moștenește cu

degust și intristare. În timp ce Brezeanu a rămas tot ceea ce fusese: marele actor și tipul reprezentativ al unei familii care cinstește istoria neamului românesc.

G. NIVALIS

Democrații sinucigașe.

După ce că nu sunt în stare să asigure forța necesară unui Stat și prestigiul lui în afară de sisteme de ordine politică și de randament economic, democrațiile nu prezintă nici măcar puțința reculegerii în momentele dramatice ale unei colectivități, când se cere un efort care nu poate fi realizat decât prin ordine și unitate.

Să ne gândim la exemplul britanic, — exemplu clasic de democrație liberală, citată de toți guralivii și la toate ocaziile. Sistemul nu a funcționat în interesul superior al „comunității britanice” timp de peste 20 ani după război, și Anglia a fost surprinsă nepregătită de către agresiunea germană. În câteva luni s'au făcut eforturi pe cât de gigantice pe atât de disperate, dar avansul inamicului este greu de anulat prea curând.

Iată însă că, cu toată această inferioritate trecătoare în pregătirea materială a războiului, sistemul democratic citat oferă o lacună plină de riscuri: *ritualul discuționist* al parlamentului în asemenea momente și pretenția de a se pune pe masă cifre și informații secrete, esențiale pentru apărarea națională. Se încearcă un fel de voluptate a sincerității inutile.

Inamicul a și profitat și dă lovituri tocmai în acest timp de zăpăceală și de lipsă de unitate.

În această privință, străvechile democrații erau mai logice și funcționau mai adecuat împrejurărilor: în clipe de restriște, democrația făcea loc conducătorului unic al poporului, care putea să asigure orientarea de ansamblu și să păstreze unitatea și continuitatea unui sistem de măsuri: *dictatorul*. Democrația era periodic alternată de dictatura salvatoare.

Acum, când nu mai este vorba de iluzii, ci de constatări reale, de ce nu s'ar recurge la binefacerile unității discreționare de conducere? Trebuie ales *omul*, dar acesta, unul, să conducă și să fie responsabil.

Democrațiile cari nu concep și nu admit și interimatul dictaturii sunt sisteme clădite pe iluzii, pe cari le doboară realitățile de aiurea.

Un astfel de sistem democratic nu moare, se sinucide, — dacă nu-l salvează norocul sau prietenii.

CHR. P.

Influența economică a Germaniei.

Intre multele feluri de activitate cari depind de concepția omului și de voința lui, economia este cea dintâi care se resimte de tot ceea ce însemnează înțelegere nouă a vieții și mai ales voință de ordine.

Voința economică este *predestinată* ordinii, fie că s'ar adopta *rațiunea individualistă*, fie că s'ar recunoaște *rațiunea colectivistă*.

Ni se pare că, *tocmai de aceea*, orice contact al economiei cu ideea de ordine este imediat fructuos. Oricâtă rezistență ar opune un mediu economic desordonat influenței altuia ordonat, efectele se afirmă cu forța aceea imbatabilă pe care o au toate construcțiile *lirești*.

Ideea de ordine este în esența și la baza lumii. Nu este de conceput absența ei tocmai în miezul vieții sociale: economia. Prin structura ei instinctivă și deci individualistă, economia nu chiamă, nu absoarbe rațiunea, totuși rațiunea se introduce, se infiltrează singură sub forma ideii de solidaritate și de ordine, — afirmându-și superioritatea și trănicia ori de câte ori este pusă în balanță și ori de câte ori se verifică în forța ei practică.

Așa se face că influența principiilor de ordine economică ale corporatismului fascist sau ale organizării național-socialiste este din ce în ce mai puternică și capătă realizări numeroase în mai toate țările, dar în special în cele învecinate.

Simpla prezență a unei economii de ordine, a unei economii sistematic articulate pe criterii de colectivitate, — cum este de pildă, alături de noi și cu foarte numeroase legături, economia germană —, a făcut ca și noi să adoptăm o serie de reforme și de măsuri de organizare cari ne aduc numai bine și pe cari nu le vom părăsi chiar dacă ni le-am însușit așa de târziu. Dacă n'ar fi să ne gândim decât la organizarea metodică a cultivării și exportării plantelor oleaginoase (ținând seamă și de interesele țaranului), cum și la organizarea și controlul producției de petrol, la care se adaugă, recent, vastul plan pe cinci ani asupra agriculturii românești, și totuși iată tot atâtea transformări fericite pe cari le datorim contactului ideologic și economic cu țările *de ordine* economică, între cari primul loc îl deține *Germania*.

Regăsirea e ușoară. Salutăm începutul și așezăm în el nădejdele cele mai entuziaste pentru un *măine* luminos de solidaritate românească și de ordine economică.

Stă în grija guvernului ca principiul „spațiului vital” să însemneze colaborare și solidaritate, nu altceva.

Ordinea respectă ordinea; dar subjugă firesc desordinea și haosul.

Turism și tineret.

A-ți cunoaște Țara din mijlocul căreia te-ai ridicat, a-i cerceta comorile de artă care sălășluiesc în ea, a-i cunoaște istoria călcând pe urmele trecutului și a te integra în sufletul ei colectiv desprins din obiceiuri și tradiții, din cântece și din folclor, toate acestea constituiesc un îndemn — și mai mult chiar —, un imperativ în special pentru tineretul nostru.

Pe drumuri prăfuite de țară, pe poteci de munte, prin văi roditoare de ape, prin sate, prin orașe, prin cetăți cu nume glorioase, pretutindeni găsim acest produs — unic în lume — distilat în alambicul istoriei, care este *sufletul românesc*. El este plămădit în ambianța naturală a solului Țării noastre cu care face parte integrantă.

De aceia a cunoaște sufletul poporului nostru, a te confunda cu el într'un tot unitar, înseamnă a colinda, a străbate țara dela un cap la altul, a desprinde din doine auzite pe vârfuri de munți sau pe plaiuri bogate, toată suferința neamului nostru vreme de atâtea veacuri.

În formarea oricărui tânăr, atât pe plan fizic cât și pe plan intelectual, toate acestea constituiesc un comandament de seamă care nu poate fi satisfăcut decât prin organizarea pe plan național a turismului și prin dezvoltarea gustului pentru frumusețile naturii.

Dar însăși această noțiune de turism nu este încă bine definită. Mulți consideră și astăzi turismul ca un sport în care accentul cade pe rezistența fizică a drumețului. Puțini sunt aceia care să înțeleagă, și cu mult mai puțini aceia care să practice, turismul ca un mijloc de desfătare sufletească și de formațiune morală. La temelia lui trebuie să sălășluiască întreaga noastră spiritualitate ca neam. În acest sens turismul este o școală.

„*Tinere cunoaște-ți Țara*”, această poruncă isvorită din înțelepciunea unui vrednic înaintaș a cărui figură de dascăl îmi va sta totdeauna înainte drept o pildă vie de patriotism constructiv, are în ea ceva aidoma cu porunca filozofiei lui Socrates „cunoaște-te pe tine însu-ți”.

Astăzi turismul este la îndemâna tuturor. El nu mai formează apanajul claselor avute care să-și facă din practicarea lui aproape un monopol. Oricine, cu mijloace modeste, poate face turism. El a devenit astfel *un dar al masselor*, căutând a se întrebuința prin turism timpul liber al muncitorilor.

Dela turismul Companiei Cook ajungem astăzi la turismul de masă făcut pentru masă și pentru înălțarea massel. El este menit să desvolte atâtea calități sociale care lipsesc și atâtea componente spirituale ale sufletului românesc.

Ca toate sporturile de echipă turismul este în această privință un admirabil mijloc de formare a spiritului colectiv.

Și, în acest domeniu, tineretul are un rol de căpetenie de împlinit și anume acela de a ridica turismul la locul pe care îl merită.

Dar aceasta nu îl va putea realiza decât practicându-l.

Nicolae Manarovici

Informații.

Revista berlineză de fină intelectualitate „*Geist der Zeit*” publică în fruntea numărului său din Aprilie 1940, un articol al d-lui Profesor Mihail Manoilescu intitulat „*Der Sinn des Krieges*”.

După informațiunile noastre articolul a fost deosebit de comentat.

Insemnări.

Nouile regimuri sunt create de spiritele mari și consolidate de cele mediocre.

Tot ce este numai cantitativ e superficial; tot ce este numai calitativ e primitiv.

Omenirea nu se împarte între oamenii care au anumite idei și alții care au idei opuse.

Ea se împarte între oamenii care au idei și între cei cari n'au niciuna.

Filosofia este arta de a sistematiza semnele de întrebare.

Inima determină faptele noastre; rațiunea le justifică.

Societatea anonimă înseamnă o răspundere micșorată. Statul este cea mai perfectă dintre societățile anonime; el n'are răspundere de loc.

Economiștii sunt ca farurile de automobile; cu cât se încrucișează mai multe cu atât te împiedică să vezi drumul.

Cinematograful este literatura motorizată.

M. M.

BIBLIOTECA
REVISTEI DE STUDII "LUMEA NOUA"

Director Prof. MIHAIL MANOILESCU

Tel. 213/26 ■ Administrația: Str. Viitor Nr. 44 ■ Tel. 213/26

- No. 1 MIHAIL MANOILESCU. — Revizuri și anticipări (epuizat).
Discurs la masa în Senat.
- No. 2 MIHAIL MANOILESCU. — O lege economică reacționară.
- No. 3 MIHAIL ȘI GRIGORE MANOILESCU. — Sindicalizarea legală a industriilor (epuizat).
Expunere de motive și antiproiect de lege.
- No. 4 MIHAIL MANOILESCU. — O activitate parlamentară corporativă.
Patru discursuri în Senat din Decembrie 1932.
- No. 5 MIHAIL MANOILESCU. — România, Stat Corporativ (epuizat).
- No. 6 MIHAIL MANOILESCU. — Lupta Ortodoxiei împotriva materialismului (epuizat).
- No. 7 MIHAIL MANOILESCU. — În zodia organizării (epuizat).
- No. 8 MIHAIL MANOILESCU. — Regimul nostru fiscal.
Asigurările sociale.
- No. 9 MIHAIL MANOILESCU. — Spațiul economic corporativ.
- No. 10 MIHAIL MANOILESCU. — Profesiunile libere în Statul Corporativ.
- No. 11 MIHAIL MANOILESCU. — Filosofia și doctrina corporatistă.
- No. 12 MIHAIL MANOILESCU. — Prooții și Profesorii în Statul Corporativ.
- No. 13 MIHAIL MANOILESCU. — În apărarea industriei și comerțului.
- No. 14 MIRCEA VULCĂNESCU și MIHAIL MANOILESCU. — Tendințele tinerei generații.
- No. 15 MIHAIL MANOILESCU. — „Românismul și dreptul său”.
Discurs ținut în Senat la 3 Decembrie 1935.
- No. 16 CHRISTIAN PETRESCU. — Procesul valorii și salariul într-o economie național-corporativă.
- No. 17 CHRISTIAN PETRESCU. — Considerațiuni pentru o nouă știință economică.
- No. 18 MIHAIL MANOILESCU. — Portugalia lui Salazar (epuizat).
- No. 19 MIHAIL MANOILESCU. — Generația nouă și politica veche.
- No. 20 MIHAIL MANOILESCU. — Două reforme aparente.
- No. 21 CHRISTIAN PETRESCU. — Instituționalism și spiritualitate.
- No. 22 MIHAIL MANOILESCU. — Legea împotriva muncii și a jertfei.
- No. 23 CHRISTIAN PETRESCU. — Concepția mișcării de dreapta asupra burgheziei și proletariatului.

A apărut, de asemenea:

MIHAIL MANOILESCU. — România Stat Național-Corporativ

REVISTA

LUMEA NOUĂ

Fondator: MIHAIL MANOILESCU

Redactor responsabil: MIRCEA V. PIENESCU.

SUMARUL

MIHAIL MANOILESCU	Trei Legende Economice.
CRISTIAN PETRESCU	Antisemitismul un ideal în deșănțare.
ALEXANDRU M. BANDA	Romania și România.
NICOLAE MANAROVICI	O politică de comunicații.

PE LINIA VREMII NOASTRE

O lacrimă pentru Irași. — Inerția sulistească. — Italo Balbo. — Naționalizarea Presei. — Franța cea nouă. — Ne-ceilățenii. — Când ne învățăm străinii. — Insemnări. — Profesorul Manoiilescu în Germania. — Biserica și Artă. — Economia spațiului. — De la îmbogățire la aprovizionare. — Cerealele.

CONDIȚII DE ABONAMENT

200 lei pe an pentru particulari	
500 " " " " " " Intreprinderi	
1000 " " " " " " marile Intreprinderi	
100 " " " " " " studenți, preoți, învățători și săteni.	

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. VIITOR No. 44

Anul IX, Nr. 5—6

LUMEA NOUĂ

MAI — Iunie 1940

Trei legende economice ¹⁾

Legenda aurului, capitalului și a națiunii cele mai favorizate

de MIHAIL MANOILESCU

Nu exagerăm dacă spunem că Germania și în parte și Italia, trebuiesc privite de țările neutre ca singurele surse din care este posibil să se desvolte o știință nouă economică. Știința economică ia naștere, sub formă nouă și în adevăr nou, numai acolo, unde o viață nouă a poporului deschide într'adevăr căi noi și unde prin noi condițiuni principiale de viață se creiază un spațiu nou social și economic.

Economistii sunt rare ori pionieri, ei sunt mai adesea colaboratori și încă mai adesea comentatori ai noului spațiu economic. Spațiul nou economic este la ei în devenire; Germania n'a inventat numai principiile esențiale, ci le-a și experimentat. Succesul dobândit confirmă durabilitatea spațiului nou economic, care are tot atâta în comun cu vechiul spațiu liberal, ca spațiul pământului cu spațiul lunii.

Vechia știință economică liberală care este după cum se știe, o unealtă a industrialismului monopolic englez și aproape un produs secundar — un produs defectuos — al industriei engleze, s'a străduit mereu să invente și să mențină anumite legende economice. N'o spunem acum, unde întregul sistem englez este pe cale să dispară, pentru prima oară, am spus-o acum 12 ani și mai mult, scriind — și în limba engleză — că la orice ladă cu marfă engleză se adaogă și un volum de Adam Smith, pentru a convinge popoarele lumii că nu există în genere o afacere mai bună decât cumpărarea produselor industriale engleze.

Este greșit să se creadă că legendele aparțin în general numai bunelor timpuri vechi...!

Și timpurile de azi au legendele lor...

1) Conferință ținută la Școala de Inalte Studii Economice din Berlin în ziua de 7 Iunie 1940.

Dar în contrast cu frumoasele și poeticele legende vechi, legendele economice de azi sunt numai un vâl pentru a acoperi anumite interese urâte.

În Europa de Sud-Est se spune că graiul a fost dat omului numai pentru a putea ascunde gândurile sale.

Aceasta este adevărat... însă nu pentru graiul omului în general, ci poate numai pentru limba engleză...

Cele trei legende, care ar putea purta stampila „made in England” sunt:

legenda aurului,
legenda capitalului,
legenda națiunii celei mai favorizate.

Legenda aurului este menită să controleze schimbul de mărfuri și de aur prin centrala mondială Londra (bineînțeles contra taxe).

Legenda capitalului este menită să facă ca aprovizionarea oricărei țări cu industrie proprie și cu altă aparatură economică să depindă de piața capitalului Londra.

Legenda națiunii celei mai favorizate este menită să împiedice alianțele intime economice regionale și să garanteze mărfii engleze pretutindeni un „passe partout” valabil în general în lume.

Fiecare din aceste trei legende are un caracter absolut și exclusiv.

Fără bani, nici-o plată internațională.

Fără capital, nici-o investire.

Fără clauza națiunii celei mai favorizate, niciun comerț mondial.

Scopul articolului nostru este a demonstra că, cu toate că există aceste legende, s'a dovedit azi că, nu numai că este posibil să se facă plăți internaționale fără aur, investiții fără capital și comerț extern fără clauza națiunii celei mai favorizate, ci că și efectul poate fi încă mult mai favorabil!

Această demonstrație revoluționară se datorește Germaniei.

Dacă dorim să definim din punct de vedere psihologic și istoric-economic sensul profund al acestei noțiuni a aurului, îl putem caracteriza cu un singur cuvânt:

aur înseamnă primitivitate,

primitivitate sufletească și tehnică economică.

Sufletește, aurul este, după cum se știe, un obiect de venerație ba chiar un obiect de cultură la toate popoarele primitive.

În ce raport însă stă acest cult al aurului cu prejudecățile aurului al burghezimei moderne?

De ce a devenit aurul un obiect de venerație al seco-

lului al 19-lea? De ce a simbolizat acele vremuri și de ce viața sufletească a burghezimei s'a unit atât de intim cu aurul? Aceasta este expresia unei alese forme de primitivitate.

Aurul este forma modernă primitivă de a privi lumea: care se numește individualism. Aurul nu este altceva decât intruparea materială a individualismului. Aurul este simbolul și unealta economică care face cu puțință și încurajează individualismul și egoismul.

Ce înseamnă oare „aurul” din punctul de vedere al micului burghez?

Inseamnă împuternicirea lui de a se despărți de orice legătură cu patria și de a rămâne oriunde în lume, călătorind sau strămutându-se bogat și puternic.

„Omul cu sacul de bani” pe care l-am întâlnit încă scurt timp înaintea actualului război, nu este altceva decât personificarea egoismului cras, care a otrăvit atmosfera secolului al 19-lea.

Deaceea pretindem că, din punct de vedere al educației economiei naționale și din punct de vedere al eticei naționale, administrarea devizelor, complicată și distrugătoare de nervi de azi, cât și controlul devizelor, este mult mai favorabil decât economia aurului simplă și ușoară de altă dată.

Sistemul controlului valutar are un efect educativ și moral, mai mare ca orice predică. Primitivitatea individualismului a fost gonită cu biciul din sufletul omului.

În afară de această parte psihică, aurul mai prezintă, ca mijloc exclusiv internațional de plată și din punctul de vedere tehnic, o adevărată primitivitate. Sistemul standardului de aur se cheamă în afară ca și înăuntru, automatism.

Acest automatism care merge prea departe, dovedește o oarecare lenie în gândire și acțiune. El este comod și întrucâtva sigur, după cum se cuvine popoarelor cari doresc numai comoditatea și siguranța. Pentru popoarele mai tinere, ca de pildă cele din sud-estul Europei, acest mijloc nu este nici comod, nici sigur, fiind atât de greu de realizat, încât devine aproape utopic. Aurul rămâne totuși privilegiul unor popoare, și este destinat să mai mărească superioritatea economică existentă a acestor popoare bogate.

Deaceea Germania nouă a deschis tuturor popoarelor lumii, prin succesele sale economice, calea de a se libera de dictatura aurului.

Deaceea experiențele germane au valoare universală...

Dacă am adus aurului reproșul sever al primitivității, o facem în mare parte pe motivul că progresele tehnice de plată internațională poate să întrecă cu mult aurul.

Evoluția omenirii arată mereu o linie ascendentă de noțiuni și mijloace concrete și abstracte.

Această revoluție generală a secolului al XX-lea are deci un singur sens. Se petrece într-o singură direcție. Pornește dela naturalism și automatism la conștiință și organizație. Toate ce au fost ieri instinctive, devin azi conștiente. Toate ce au fost ieri accidentale, devin azi metodice.

Pretutindeni materia este înlocuită de intelect, pretutindeni folosirea materiilor și obiectelor concrete este înlocuită de folosirea forțelor intelectuale omenești.

Dat fiind această tendință generală, de ce ar fi aurul singura moștenire a timpurilor și metodelor trecute care să rămâie neschimbată ?

Asigurarea reglementării diferitelor conturi de import și export ,aproximativ a 30 State din lume, prin mijloace pur intelectuale, adică prin convenții pur conștiente, fără a se baza pe vechile remiteri de aur concrete, mai poate fi o problemă în timpul unei tehnice atât de dezvoltate a contabilității.

De aceea nepotrivirea care există între dobânzile intelectuale în toate domeniile de muncă omenească, pe de o parte, și menținerea mijlocului primitiv de plată în aur, pe de altă parte, nu poate persista.

Prin urmare legenda aurului, împreună cu teoreticienii ei, cu naivitatea și camăta ei, s'a sfârșit azi...

În consecință popoarele sud-est europene sunt primele care se bucură și care admiră Germania pentru izbânda ei asupra aurului, care este o victorie a intelectului asupra materiei și o victorie a creației asupra celor dobândite. O victorie a voinței și organizației asupra liberalismului leneș și inconștient.

*

A doua legendă economică care poartă aceeași marcă de fabrică menționată, este legenda capitalului.

Se pretinde că capitalul este un factor principal al producției, tot atât de primar — și indispensabil ca munca însăși. Capitalul și munca sunt deci doi factori omogeni cari trebuiesc considerați de către economiști ca simetrici...

Aceasta este însă o mare eroare, fie din punct de vedere științific, fie din punct de vedere cosmopolit.

Numai munca este o sursă originală a activității creatoare... Capitalul este un factor intermediar, derivat din aceasta, o simplă procedură menită să scurteze drumul între muncă și producție.

Este drept că putem pune întrebarea: Creiază capitalul de investire producția, sau invers, creiază producția curentă capitalul de investire la întreprinderi industriale care există de mult, aproape fără limită ?

Întrebarea pare îndrăzneată și lipsită de sens. Pentru

că este evident că pentru a putea crea o producție se cere ca primă condiție un capital de investire.

Dacă însă examinăm problema mai de aproape, observăm că prețul produselor finale poate să acopere, în condițiuni normale, nu numai costul tuturor materiilor prime, combustibilului, salariilor, impozitelor, etc., ci și uzura instalațiilor industriale.

Lucrătorul din industrie creiază simultan cu mărfurile noi și valoarea instalațiilor necesare pentru producție.

Instalația industrială privită pe termen lung este restabilă prin funcțiunea normală însăși.

Pentru viața nelimitată a întreprinderilor din punct de vedere național este fără importanță a se desbate dacă capitalul produs din nou în acest fel, acoperă instalațiile existente în funcțiune, sau pe cele viitoare care urmează să fie înlocuite.

Important este numai faptul că capitalul investit este restabil în parte cu fiecare bucată de marfă și că clientul care cumpără o unitate din această marfă, procură astfel și capitalul necesar pentru construirea fabricii.

În cele din urmă clientul, adică cumpărătorul mărfii, este întotdeauna acela care procură capitalul pentru o industrie. Atât timp ce cumpărăm marfa indigenă, procurăm capitalul pentru industria națională. În caz invers procurăm capitalul pentru industria străină.

În urma acestor considerațiuni și expuneri, rolul capitalului de investire pare neînsemnat și de natură secundară.

Capitalul de investire este numai un mijloc provizoriu și temporar, fiind indispensabil, în mod exclusiv, la punerea în funcțiune a fabricii.

Orice procedeu și orice mijloc de credit al statului care este în stare să învingă aceste dificultăți momentane la început, trece ca capitalul de investire și înlocuește capitalul particular, considerat până acum ca indispensabil.

La vedere cu termen lung există numai un *singur* factor de producțiune (cu excepția naturii) și acesta este *munca*. Față de om și munca sa, capitalul are un rol subordonat. Ea este ca și producția față de producător, ca și creația față de creatorul ei.

Aceste afirmațiuni capătă o însemnătate deplină în mersul și devenirea Germaniei de azi...

O țară săracă în capital, cum este Germania nu mai este determinată și nevoită să alege în străinătate spre a lua cu împrumut capital străin cu sacrificarea independenței sale...

Pentru combinarea matrimonială a forțelor de muncă germane cu comorile naturale germane, nu mai este nevoie de binecuvântarea bancherilor englezi și americani.

Această căsătorie este în regulă, chiar și fără această formalitate...

Aceasta înseamnă însă, să rupem cu prejudecata capitalului. Revoluția naționalistă a dăruit Germaniei chiar și lumii întregi, nu numai înfrângerea robiei dobânzilor, — întrucât nivelul dobânzilor pare a fi sufocat pentru munca poporului — ci și înfrângerea robiei capitalului în genere.

Firește că această tehnică germană pentru înlocuirea capitalului prin credite interne, reprezintă o mare carte ale cărei taine nu sunt încă exact cunoscute în străinătate.

Iată de ce tinerele popoare din Sud-Estul Europei sunt entuziasmate de aceste abilități financiare și nu au un vis mai frumos decât să poată folosi cu acelaș succes acest procedeu demn de admirat.

*

Mai rămân de discutat asupra celei de a treia legendă, legenda principiului națiunii celei mai favorizate.

Ca și celelalte două și această legendă are aceeași origină: *Anglia*, și acelaș scop: să promoveze interesele englezești.

Ca și celelalte, și această legendă este îmbrăcată în forma inofensivă a unui principiu de valabilitate generală, care vrea să promoveze egalitatea și egalitatea în drepturi a tuturor națiunilor, fără să ascundă favorizarea unei singure națiuni.

Intr'adevăr, nimic nu pare mai grandios decât clauza națiunii celei mai favorizate.

Clauza națiunii celei mai favorizate corespunde cu principiul democratic al egalității generale a cetățenilor față de legi. Ea se numește ca și răposata Societate a Națiunilor — *democrația națiunilor*, de această dată în domeniul economic.

Dar ca tot ceea ce este democratic, și clauza națiunii celei mai favorizate, este deasemenea o minciună și o ipocrizie.

Sub mantaua egalității și a grandiozității, ea promovează pe cei mai puternici și sacrifică pe cei slabi.

Este suficient să vă reamintesc un singur fapt ca să vă convingeți de adevăratul caracter al acestor clauze.

În tratatul dela Versailles s'a prevăzut în mod categoric că Germania mulți ani dearându-l în convențiunile sale comerciale nu va putea face nici o excepție dela această sfântă clauză!

Această clauză vrea să împiedice orice apropiere între două state. Ea împiedică orice regionalism geografic și orice economie de spațiu mare.

După această clauză nici Germania nu poate acorda României un tarif preferențial, nici vice-versa.

Industriașul german și proprietarul rural român nu se pot înțelege prin reciprocitate sub protecția statelor respective spre a-și garanta reciproc anumite avantagii speciale....

Datorită principiului clauzei națiunii celei mai favorizate, vine fermierul canadian și oprește orice invoială, ce nu se face cu aprobarea lui.

Acest principiu înseamnă dreptul de amestec general al tuturor împotriva tuturor. El este în contradicție cu condițiile complementarității economice între State vecine și activează, așa zicând, — și împotriva geografiei.

Revenind la principiul națiunii celei mai favorizate, avem ferma credință că înfrângerea acestui principiu înseamnă victoria spiritului de organizație.

Vechea clauză comodă este înlocuită numai de un nou și complicat sistem internațional, care însă trebuie să fie în stare să țină seamă de situația geopolitică specifică a oricărei țări.

Înlăturarea clauzei și marile spații economice unitare ce iau naștere prin aceasta, pun însă pentru statele din Estul Europei problema cea mai importantă ce poate fi pentru acestea: problema compensării prețurilor.

În momentul în care Germania și Statele din Sud-Estul Europei, pot să se invoiască asupra unor anumite prețuri speciale pentru produsele ce se schimbă între ele, care nu corespund prin clauză în mod automat cu nivelul prețului mondial general, se naște întrebarea cum trebuie să fie fixate aceste așa numite prețuri *interne* pentru spații mari, spre a se înlătura orice nedreptate și în special orice exploatare între State?

Prin aceasta ajungem la teza noastră cunoscută că exploatarea va continua să dăinuiască până când prețurile produselor agricole se vor urca, iar prețurile produselor industriale vor scădea în așa chip, în cât în comerțul internațional munca anuală a unui lucrător industrial să poată fi schimbată, în mod aproximativ, cu munca anuală a unui plugar, iar nu cu munca anuală a unui număr de zece plugari.

În această privință am avut prilejul să facem o experiență foarte instructivă. După cum se știe, teoriile noastre asupra exploatării țărilor agrare de către comerțul internațional cât și asupra neînlăturabilei industrializări a țărilor agrare, a întâmpinat o rezistență colosală în țările industriale... Numai în Germania au luat economiștii cei mai competenți o atitudine deosebită... Cei mai mulți din ei, printre cari Domnii: Profesor Wagemann, Profesor Brinkmann, Director Grädel dela Oficiul Statistic, Profesor John, Schüttauf, Fröhlich, Keller, Telheim și Siegfried, au admis că teoriile noastre corespund faptelor.

Au adăugat însă că aceste fapte aparțin trecutului, de-

oarece exploatarea menționată de noi era obișnuită și inevitabilă numai în cadrul pieții mondiale și liberaliste.

În viitor și în cadrul spațiului economic marea exploatare va fi înlăturată, fiindcă scopul comerțului exterior va fi *aprovizionarea*, iar nu *îmbogățirea țării industriale și sistemul prețurilor reciproce compensatoare, contractuale va exclude principal orice exploatare.*

Această teză a economiștilor germani este tot așa de justă cât este și imboldatoare. Așteptăm cu deplină încredere executarea și realizarea ei în viața economică a popoarelor.

Astăzi se vorbește mult despre economia de mare spațiu. Aceasta a devenit un cuvânt cu răsunet.

Fiecare din noi își are concepția sa proprie asupra lui... însă nîciodată nu am cercetat dacă aceste diferite concepții se potrivesc.

De aceia e timpul să studiem mai de aproape acest mare spațiu. Firește că vorbim despre marele spațiu: Europa Centrală și de Est.

Este cu puțință că acest mare spațiu, a fost studiat de germani cu un plan de stat major — detaliat și temeinic, ca multe alte teme actuale.

Însă cu toate acestea, ar fi și mai bine, dacă această concepție de mare spațiu s'ar studia simultan și în comun de toate statele interesate.

Deocamdată nu cunosc nicio problemă mai frumoasă pentru economiștii Germaniei, Italiei și ai Europei de Est.

Poate că ar fi cea mai bună ocazie să se țină un congres pentru o asemenea lucrare comună, în care s'ar putea elabora într'un chip exact mai întâi problematicul acestui mare spațiu.

S'ar putea începe — și de ce nu? Cu teoria și doctrina marelui spațiu care ar putea fi un mare stimulent pentru mulți economiști (sau mai bine zis economiști de mare spațiu), ca apoi să se discute cu teme toate chestiunile speciale ca: repartizarea producției, chestiuni de valută, rețele de comunicații etc.

E timpul să se pună la punct tot ce privește pacea viitoare cât și organizația viitoare a Europei.

Economiștii din noua Europă trebuie să fie atenți.

Victoria pe câmpul de luptă are un curs mai accelerat decât gândurile D-voastră.

Antisemitismul, un ideal în defensivă

de CHRISTIAN PETRESCU

Pe linia concepției de viață care stă la baza ordinii economice corporatiste, — și care poate fi considerată de valoare *absolută și virtualmente universală* prin elaborarea ei în termeni de colectivitate, — antisemitismul, altoit pe mai toate mișcărilor din cari s'au născut economiile corporatiste, trebuie înțeles nu în degenerările lui mitice, ci în caracterul său de *atitudine împotriva unei mentalități deosebite de cea care stă la baza economiei corporatiste*¹⁾.

Antisemitismul mișcărilor naționaliste nu înseamnă decât opunerea unei concepții de viață, altele socotită desagregantă și umilitoare din punct de vedere social și omenesc.

Italia nu a cunoscut dificultățile unei probleme evreiești și de aceea fascismul nu a avut multă vreme o nuanță antisemită. Dimpotrivă, în Germania, care a avut alte condiții de dezvoltare și altă structură economică, tema s'a pus în accente grave. Național-socialismul inițiat de Hitler a pus problema semită în împrejurări și în termeni în adevăr istorici.

Era de altfel firesc ca antisemitismul să se închege definitiv ca atitudine și să se aplice mai întâiu, în Germania, care avea cunoscuta tradiție doctrinară a „rassismului”, față de care poziția anti-semită este numai aspectul negativ²⁾.

Doctrina germană arată foarte clar că „antisemitismul” nu este îndreptat împotriva religiei, ci *împotriva particularităților rase evreiești*, cari nu s'au schimbat nici prin opresiunea precedentă, nici prin libertatea de astăzi³⁾.

1) În genere, național-socialismul consideră pe evreu ca elementul *disolvator al unității „völkisch”,* cu care se mândrește rasa germană, și apoi ca o pledică reală în înfăptuirea aceluia specific „*deutscher sozialismus*”, de care vorbește doctrina (Sombart).

2) FEDERICO FEDERICI: „*Nazional-socialismo*”, Milano, Treves, pag. 25 privește „*rassismul* ca o convingere pozitivă, iar antisemitismul ca negativul ei corespunzător și ca „*mijloc strategic de primul ordin*”.

3) SCHOENERER, cit. de Federici, pag. 29.

Este vorba, deci, de două concepții de viață cari stau față în față: una cea semitică, (individualistă, libertară și desagregantă, materialistă și anarhică), alta cea fascistă ori național-socialistă (colectivistă, solidaristă, disciplinară și spiritualistă).

Idealul acela unitar, general și cu atribute de absolut care stă la baza economiei corporative, s'a văzut amenințat în unitatea și în perspectivele sale, de infiltrațiile principiilor semitice, cari îl denaturează și îi compromit dezvoltarea și acțiunea lui asupra vieții practice. Evreul trebuie considerat ca o toxină permanentă a vieții sociale așa cum o imaginează doctrina corporatistă. Național-socialismul a luat tocmai deaceia atitudine, apărându-și idealurile sale de viață colectivă ⁴⁾.

Așa se și justifică măsurile radicale luate de regimul hitlerist, de a purifica complect mai întâiu viața *spirituală* a Germaniei de tot ce este îndrumare și influență evreiască: eliminările din învățământ, din justiție, din presă, etc. Așa se explică și recenta atitudine în același sens a Italiei fasciste.

Fără îndoială că înlăturarea acestor focare de *pervertire individualistă*, cari sunt în mod incurabil specifice Evreilor, dă rezultate binefăcătoare în viața economică a unei națiuni, care revine și începe să pună în practică *propria* ei concepție de viață ⁵⁾, în gene firesc solidaristă.

Problema se pune asemănător *la noi*, cu adăugirea că în țara noastră argumentele se amplifică prin aceea că *Evreii*

4) D. CANTIMORI, prefață la trad. it.: KARL SCHMITT: „*Principii politice del nazional-socialismo*”, Firenze, Sansoni, 1935, pag. 37: „cele mai violente manifestări antisemite par să trebuiască a fi înțelese, în general, în acest sens: aceste teorii prezintă pe Evreu identic cu „*raționalismul liberal*” negator al misticei realități „*völkisch*”, precum și cu internaționalismul financiar ori cu cel socialist”.

A. HITLER în „*Mein Kampf*”, ed. fr. „*Nouvelles ed. latines*”, Paris 1934, pag. 338, precizează categoric: „*popoarele cari renunță să mențină puritatea rasei lor, renunță în același timp și la unitatea sufletului lor, cu toate manifestările sale... Națiunea germană nu va mai putea să se ridice din nou dacă nu va privi cu hotărâre problema rasei și deci chestiunea jidănească. Chestiunea rasei nu este numai cheia istoriei lumii: este aceia a culturii omenești!*”.

Iar la pag. 299 și 326: „*Evreul formează contrastul cel mai puternic față de Arian... În ce privește civilizația, Evreul contaminează arta, literatura, înșeală sentimentele firești, răstoarnă toate conceptele de frumusețe și de noblețe, de demnitate și de bine și mână pe oameni în domeniul naturii josnice, care este a lui!*”.

5) „*Antisemitismul german este, în substanță, una din formele cu cari se manifestă, chiar abătute pe laturi moarte, aspirațiunile și resentimentele sociale ale Germaniei de astăzi, național-socialiste!*”, CANTIMORI op. cit., pag. 37; iar doctrinarul politic german KARL SCHMITT (op. cit., pag. 49), o declară foarte lămurit: „*prezența altuia, a străinului, însemnează negațiunea felului propriu de existență, și trebuie să fie combătută sau să ne ferim de ea, pentru a salva propriul nostru fel de a fi, conform propriei noastre ființe!*”.

au supra-saturat viața noastră economică: aceasta nu ne mai aparține, și în actele ei nu găsim nimic din ceiace este specific concepției de viață a poporului românesc.

Antisemitismul românesc, dublat de o problemă de existență colectivă, este tot o atitudine luată în baza concepției noastre caracteristice și profund creștine, împotriva unei mentalități sociale care ne este diametral opusă și care tinde să ne acopere.

Economia corporativă românească nu va putea să depășească de tema anti-semită, și obiectivele în această direcție vor trebui precis și eficace încadrate în structura de bază a sistemului.

Fără a rezolva mai întâiu problema de substanțială a *spiritului iudaic din economie*, viața noastră românească nu va putea fi așezată temeinic pe principii de solidaritate și de ordine colectivă.

Național-socialismul german, datorită acelei ideologii particulare care este *rassismul*, a exagerat orientările sale anti-semitice și a transformat o dată pozitivă și trecătoare într'un mit: anti-semitismul german a ajuns, pentru unii doctrinari ai săi, în domeniul „credinței” și e gata să fie „armă de războiu”, și războiul gata să devie „războiu sfânt”⁶⁾.

În această ipostază, este foarte firesc ca doctrina germană să atingă intransigențe nefirești, incompatibile cu premiza spirituală a societăților omenești și cu fundamentul lor solidarist⁷⁾. Totul se explică prin forța primară a aceluși mit cam nebulos și oarecum, care este „rassa germană”.

Înțeles însă așa cum se prezintă în fondul său logic și echilibrat, *antisemitismul* nu este decât o manifestare naturală și hotărâtă a unei concepții de viață amenințată de o altă⁸⁾, deci un ideal în defensivă.

În ultimul timp și corporatismul italian confirmă acest

6) FEDERICI, op. cit., pag. 47.

7) „Orice gândire a Evreului este esențialmente viciată. Un evreu poate să iubească pățimaș Germania și să-și expună viața pentru ea, et tamen judaeus est. Sunt unii Evrei de caracter foarte plăcut, cari ar vrea să ușureze mizeria socială și cari se sbat în politică, însuflețiți de cele mai bune intenții față de poporul german, — et tamen judaei sunt. Mai tare decât ceiace vor ei în cadrul personalității lor izolate, este ceiace specificul rasei lor pretinde dela ei, cu voie sau fără voie. Evreii au dat mai mulți oameni decât cred antisemiții de stil vechiu, pentru apărarea Germaniei, au fost mai valoroși decât se crede și merită Crucea de Fier; totuși nu este îngăduit ca un Evreu să ajungă ofițer. Există Evrei drepti ca Solomon, dar nu se poate ca un Evreu să fie judecător german. Dragostea unui evreu față de o femeie germană poate să fie fără margini, dar căsătoria lor este contrarie legii sângelui german. Cine se căsătorește cu o Evreică trădează Reichul, HANS BLUEHER: „Secessio iudaica”, cit. Federici, pag. 49.

8) A. HITLER: „Mein Kampf”, ed. fr. pag. „lupta care provoacă astăzi, atâta furie are mari obiective: o civilizație luptă pentru existența sa și această civilizație a durat de mii de ani”.

punct de vedere, căci doctrina însăși, — desigur sub îndemnul „Ducelui”, — a luat o puternică atitudine antisemită ⁹⁾, demonstrând, ca și doctrina național-socialistă, că elementele evreiești nu se pot încadra în noua ordine economică a solidarității corporatiste, pe care ele o împiedică sau o defectează. Ca urmare, s'a decretat eliminarea evreilor de pe cuprinsul imperiului italian (cei stabiliți după 1919) și li s'a interzis accesul în școlile și universitățile italiene, unde ei pot infecta noile concepții de viață.

Prin măsurile de neînduplecată severitate luate în Germania, evreii sunt aproape *eliminați din viața economică*.

Aceasta însemnează foarte mult; deoarece, odată liberat drumul, idealul solidarist e pe jumătate atins. Nimeni nu ia poziție împotriva Evreului-om. Mai ales noi, Românii, cari suntem așa de toleranți și îngăduitori, le-am făcut destul loc alături de noi. Oricine se revoltă însă și nu poate admite pe Evreul-*mentalitate*, pe Evreul ca reprezentant al unei anumite concepții de viață, al unui determinat spirit, destructiv, pervertitor și inuman în fundamentele și în obiectivele sale.

Astăzi mai ales, când economia începe să fie înțeleasă din ce în ce mai clar și organizată ca o *problemă de viață în comun*, prin urmare cu date de solidaritate, justiție și bunăstare colectivă, se impune a lua hotărît atitudine împotriva a tot ceiace contrazice și împiedică noile orientări înspre adevărul existenței în colectivități.

Antisemitismul nu însemnează, astăzi, huliganism, ci măsuri ordonate de desinfectare socială, de apărare a unui patrimoniu spiritual și a unor idealuri de solidaritate și de ordine colectivă, cari sunt înscrise definitiv pe morala creștină, pentru că aceasta este ancorată adânc în sufletul omenească și de milenii formează substanța spiritualității lui.

Nu este vorba de o luptă de rasă, ci de conflictul a două concepții de viață: *judaismul*, doctrină mistică a dominației de rasă prin pervertirea morală și inferiorizarea materială a tuturor celorlalte; *creștinismul*, religie a solidarității omenești, a armoniei sociale și a idealurilor spirituale.

Antisemitismul se profilează clar ca o mișcare de afirmare a *ordinei creștine a lumii* și de *opunere* la ceiace o amenință cu deosebire: *spiritul iudaic*, caracterizat de un materialism desagregant și de un individualism animalic și combativ, de care va trebui purificată radical viața economică.

Cine nu luptă împotriva Evreului, luptă fără să știe împotriva lui însuși.

De-acum și România a ajuns să înceapă a înțelege rostul și valoarea istorică a acestui adevăr elementar.

Drumul s'a deschis ! Să începă marșul lumii noi !

9) Primul organ italian, patronat oficial de Statul fascist, pentru desbaterea poziției antisemite a fascismului este revista: „*La difesa della razza*”.

Romania și România

de ALEXANDRU RANDA

Faza finală a migrațiunii popoarelor separă imperiul roman de elita lui conducătoare. Masa geto-dacică și traco-ilirică, barbarizată și izolată, rămâne un popor fără imperiu, iar Bizanțul un imperiu fără popor.

Imperiul fără popor. Bizantinismul și elenismul nu trebuiesc confundate. Majoritatea cetățenilor „bizantini” vorbea grecește, dar nu era formată din greci etnici. Capitala lui Constantin cel Mare n'are aproape nici o legătură cu colonia Megarenilor din 692¹⁾. Constantinopolitani se denumesc cu mândrie „Romaioi”, spre deosebire de „Helladikoî”, de provincialii Greciei propriu zise, ajunsă un „colț pierdut”. În afară de Sardica, marele ctitor a luat în considerare și Troia²⁾, leagănul legendar al romanilor, distrus de Grecii Iliadei. Semnificația geopolitică a Constantinopolei, situată în Tracia, în afară de sfera de influență a grecismului, a fost reamintită de Burckhardt³⁾.

Nu există un antagonism mai mare decât între Olymp și Golgota, între Parthenon și Sfânta Sofia, între atomizarea

1) Orașul își datorește emblema asediului Macedonienilor. „Les soldats de Philippe ayant par surprise escaladé les murs, furent soudain inondés de lumière par un clair de lune inopiné; depuis lors le croissant est devenu l'emblème de la ville”. (Young, Constantinople, 33).

2) Planul și porțile erau isprăvite, când un vis schimbă proiectele lui Constantin.

3) „Să ne amintim de rolul pe care îl jucase așa numitul triumfiu iliric, adică regiunea dintre Marea Neagră, Egeică și Adriatică, în decursul veacului al treilea. Șefii și soldații acestei regiuni, printre cari și familia lui Constantin însuși, salvaseră și stăpâniseră imperiul; Illyricul putea să se pretindă reședința și în consecință Constantinopolul este în prima linie corolarul și coroana de laur a Illyrismului. Un text al lui Zonares confirmă această presupunere. După acest autor, Constantin s'ar fi gândit la început să aleagă un oraș situat în inima Balcanilor, la Sardica (Sofia), alegere care nu putea să fie determinată decât prin prețuirea popoarelor privilegiate (balcanice)”. (Zeitalter, pg. 44).

politică a Eladei și centralizarea bizantină, între statui și icoane, între opliți și catafracți. Admirabilă spiritualitatea elină, egocentrică până la exces, neagă timpul și spațiul și este lovită în consecință de incapacitate imperială. După pacea dela Singidunum din 448, și stingerea dinastiei dardanice (578) Balcanul abandonat și barbarizat trece cu totul pe planul al doilea. Dar misiunea „Cesarilor ciobani” nu este continuată de Elada antică, ci de războinicii Asiei mici. În basinul bizantin s’au adunat cu excepția evreilor, mai toate rasele existente⁴⁾. Elementele de căpetenie ale elitelor imperiale se vor recruta din ținuturile limitrofe ale axei alexandrine.

Isauria, situată ideal între Pamphylia și Cilicia, devine prima moștenitoare a Haemului despopsat⁵⁾. Ascensiunea ei imperială începe în veacul al V-lea, când trarul Leon Macellus (457—474) își formează oștirea din Isaurieni, concentrați la Constantinopol. Șeful lor, Tarasicodissa, se căsătorește cu prințesa Ariadne, e numit în 469 consul și magister militum per Orientem, iar curând după moartea lui Leon devine împărat, luând numele de Zenon (474—491). Lui Zenon se dătoarește eliminarea gărzilor gotice ale lui Aspar (471) și distrugerea regatului herulic al lui Odovacar cu ajutorul Ostrogotilor lui Teoderic, aruncați de diplomația noului împărat împotriva Italiei. Concediați de succesorul lui Zenon, trarul Anastasiu, gărzile isauriene se răsvrătesc în Frigia și furia lor nu este potolită decât de scitul Ioan după o luptă de cincini (492—497) urmată de colonizarea lor parțială în Tracia.

În 717, isaurul Leon, comandantul armatei asiatice, gonește pe Teodosiu al III-lea și întemeiază dinastia iconoclastă care va domina până în 797. Influențat de doctrina armeanului paulician Constantin Sylvanus din Samosata (pe la

4) Arcadiu se căsătorește cu o germană, Theodosiu al II-lea cu o grecoaică. Pretendentul Thomas, împărăteasa Sofia, soția lui Romanos Lecapenos și patriarhul Nicetas ar fi fost de origine slavă, mama lui Leon al IV-lea o fiică a hanului Chazarilor. Nicephoros Logothetes coabază din Arabii creștinați dela Ghasan. Evreii sunt singura rasă rămasă neasimilată. Micile lor colonii, stabilite din veacul al XI-lea în aproape toate orașele, n’au putut să se impună împotriva Grecilor și Armenilor. Căsătoria sorei împărătesei Irene cu un ovrei renegat din Tiberiada, Sarantapechy, constituie un caz cu totul excepțional.

5) Isaurienii cutreeră Mediterana întreagă. În primul războiu mithridatic (87—84 î. Chr.) luptă împotriva Romei. Proconsolul Publius Servilius transformă Isauria între 75 și 70 într-o provincie romană și ia porecla de Isauricus. Pompeius este nevoit să-i combată iarăși în 67. Capitala lor distrusă de Perdiccas, apoi de Servilius, e reclădită sub August de regele Galatiei, Amyntas. În veacul al III-lea, Isaurienii încearcă să intervină în politica imperiului, ridicându-l pe scut pe Trebellianus, care va fi însă bătut de legatul lui Gallien, Causisoleus. Deși sunt învinși de Probus, ei continuă să se extindă în Cilicia. Incursiunile lor din 355, 359 și 368 nu sunt anihilate prin biruințele lui Arbazacius. În veacul al V-lea ei ajung până la Seleucia.

660) el începe lupta împotriva icoanelor. Elada ripostează, proclamând pe la 727 un basilevs de sânge grecesc, iconodulul Cosmas, repede răpus. Impărăteasa Irena (752) se făleşte cu originea ei ateniană. Totuși, biruința iconodulilor nu aduce înscăunarea elementului grecesc. Dinastiile postisauriene rămân asiaticе. Nicephoros Logothetes (802—801) e originar din Seleucia Pisizilor, Mihai al doilea (820—829) și succesorii lui din Armoriul frigian, Nicephoros Phocas (963-969) și Romanos Diogenes (1066—1071) din Capadocia, Comnenii din Paphlagonia, Angeli din Bythinia. După 800, componenta militară armeană devine aproape hotărîtoare⁶⁾. Basilus I-ul, născut în 818 în Macedonia, este de origine armeană. În consecință, întreaga dinastie a Macedonenilor, începând cu Basilus I-ul (867—886) Leon Filozoful (886—912) și Constantin Porphyrogenetul (912—959), dinastie care își va atinge apogeul sub Romanos (959—963), Zimiskes (969—976) și Basilios Bulgaroctonos (96—1025) și care se va stinge cu domniile lui Constantin al VIII-lea (1025—1028) și a împărăteselor Zoé (moartă în 1050) și Carbopsina (moartă în 1056); este de emanație armeană. Marele Photius demonstrează descendența „Macedonenilor” până la Arsacizii și Pehlevizii persani.

Printre generalii cei mai importanți armeni contează: Romanos Lecapenos (914-944); Ioan Curcuas, organizatorul guerilei răsăritene între 920—942, și cuceritor al orașului Nisibis; George Taronites, apărătorul Greciei împotriva Bulgarilor, căzut vitejește la Thessalonica în 996; Catacolon Cecaucomenos, învingător al arabilor sicilioni în 1041 și al Seldjucizilor în 1048; și marele Ioan Zimisces (969—975), denumit în armeneste Ciur Zan. Tratatul încheiat de Basilus al II-lea în 1022 leagă strâns Armenia de Bizanț. Gagigk, ultimul Bagratid, cedează în 1045 regatul din Ani, primind în schimb latitudinii în Capadocia. După ce amiralul Romanos se ridică la demnitatea unui Basileopator și Cesar, iar fiul său Theophylact devine patriarh; Ioan Curculas ajungând comandantul suprem al oștirii, imperiul întreg ajunge a fi condus de Armeni. Influența crescândă dinastică, militară și comercială, exercitată de Armeni, nu va înceta decât în urma bătăliei dela Mantzikert din 1071 și înaintării Seldjucizilor. Defalca-

6) Ultima Olympiadă antică din 393 se termină cu biruința armeanului Varastad. Narses, marele beliduce al lui Iustinian, poate și împăratul Heraclius tot sunt de origine armeană. La Ravenna, Iustinian încalzarmază trei unități de cavalerie de aceeași naționalitate. Pretenđenții Micicius, Bardanes și Artavasd, ridicați în 668, 711 și 741 de tagmele Siciliei, Crimeiei și Asiei mici, erau Armeni. Trupele armenе se mai afirmă în bătălia dela Modrene (743) și nu sunt împrăstiate decât prin trădare. În 813, tagmele iconoclaste îl înscăunează pe strategul Anatoției, Leon al V-lea.

rea armenismului înseamnă o lovitură puternică, de care imperiul s'a resimțit neincetat, neputându-și reveni ⁷⁾.

Elitele axei ariene, elemente răslețe din Balcani, din Asia-Mică și din Armenia, au condus pe rând destinul acestui „imperiu fără popor”. Dar între 110 și 1200 imperiul pierde Armenia, Asia Mică și Balcanii, și se reduce la Elada propriu zisă. Dar atunci va fi invederată incapacitatea imperială a grecilor, prin prăbușirea totală din 1204. Incercările de reînviere, făcute nu în Elada, ci la Nicea, la Trebizonda sau la Mangop, de balcanicii Asanizi sau Cantacuzini, vin prea tâziu. Dela 28 Mai 1453 serviciul creștin al Hagiei Sofia încețază. Păgânii învingători zidesc poarta de aur, strălucit apărată de Andronic Cantacuzino, poartă, prin care va intra, după tradiție, recuceritorul creștin al cetății credinței. Iar *făclia unei idei mari va trece dela imperiul fără popor asupra poporului fără imperiu, dela „România” asupra „României”*.

Poporul fără imperiu. Năvălirile slave, începând sub domnia lui Iustin (518—527) durează aproximativ până în anul 650. Spre deosebire de predecesorii lor barbari, slavii se așează în Balcani, în mase compacte. Blocul traco-daco-iliric e scindat în două trunchiuri mari; în masa daco-romană dela nord și elementele macedo-române dela sud care se împuținează repede. Balcanul propriu zis e ocupat de Croați, Sârbi și Bulgari, cari stăpânesc și asimilează în parte rasa dacoromană și macedoromână. Nu există o rasă slavă. Popoarele numite mai sus au în sângele lor puternice contribuții ale elementelor băstinașe absorbite. Abstracție făcând de elita turanică a Bulgarilor, puțin numeroasă și azi dispărută, spațiul traco-getic posedă deci chiar și astăzi o remarcabilă omogenitate rasială, care va înlesni colaborarea viitoare a tuturor popoarelor balcanice ortodoxe. Simbolul suprem al acestei comunități este misiunea îndrumătoare a „Vlachilor” balcanici între Marea Neagră, Egeică și Adriatică. Vlachi aceștia retrași în munți, continuă tradiția războinică traco-ilirică, domină prin negoțul lor drumurile străbătute în trecut de armatele macedonene și se ridică sub Asanizi la o ultimă încercare de reînviere a misiunii Cesarilor Ciobani.

În Macedonia apuseană, mai ales în Ochrida, Verria, Bitolia, Moscopole, Vlachoclisura și în Chalcidice se găsește o populație compactă valahă. Megalo-Vlachia tesalică, Mikro-Vlachia etolico-acarniană și Valachia epirotă devin centrele cele mai importante. Găsim Vlahi lângă fluviul Marița și în

⁷⁾ S. Runciman, „La civilisation byzantine”, Paris 1934: „L'empire en souffrit, les arméniens... lui avaient fourni plusieurs de ses souverains les plus énergiques... aucune autre race n'obtint, en immigrant, une influence aussi grande que les arméniens”... (pag. 192).

apropierea Sofiei, „in locurile unde odinioară era Dacia Mediterană”. (Ana Comnena). Intreaga toponimie a Balcanilor, precum ne arată d-l Giurescu în „Istoria Românilor”, are un pronunțat colorit romanovalah ⁸⁾.

Dela Romania la România. „Romania” medievală, spre deosebire de „Barbaricum”, este totalitatea teritoriilor care rezistă migrațiunii popoarelor. Treptat cu decăderea imperiului bizantin, denumirea „Romania” trece asupra poporului de elită, denumit românesc, care reușește să absoarbă sau să distrugă triburile năvălitoare, păstrând singur comorile sufletesti ale antichității. După d. N. Bănescu ⁹⁾, legătura rasei daco-romane cu imperiul nu s'a rupt niciodată complect. „Dunărea n'a despărțit de fapt această populație de restul lumii romane”. La fel, d-l Iorga arată, că „cei rămași în provincia părăsită continuă să se simtă tot ai imperiului” ¹⁰⁾. Dioclețian și Galeriu apără personal cetatea Durostor. Constantin cel Mare trece în 332 în Muntenia distrugând o armată barbară și creiază capetele de pod „Constantina Daphne (la Oltenița) și Oescus. Orașul Tomis primește numele de Constantina. Sub Iustinian, guvernatorul

8) Vlasi, Vlahinia, Vlașco Bardo, Bănișor, Cărnul, Cercel, Cercitat, Gurguliat, Păsărel, Văcărel — iată o listă de nume semnificative. Tot pe versantul sudic al Balcanului, în apropiere de Küstendil, numele Cărnul, Crețul, indică o influență identică. Iar pe versantul nordic găsim un Bucur, un Bucurovo, Ruguleț și Strămți. Răurire Bulgariei de nord (Valahia neagră!) poartă și astăzi numele lor băstinașe: Timoc-Timacus, Lom-Almus, Cibrița-Cebus, Ogost-Augustus, Iscer-Oescus, Vid-Utus, Osma-Asimus, Iantra-Iatrus. Orașul Nicopol și-a păstrat numele lui, precum Vidin vine dela Bononia, Arcarul dela Ratiaria, Sofia din Sardica. Vlahii sunt puternici și în regiunea Nișului, precum și în apusul râului Morava, unde înrăurirea lor este manifestată prin următoarele numiri: Vlașca, Vlasic Pianina, Blaci, Zavlaca. Dar nu numai în Serbia, ci și în Montenegro se ridică munții Durmitorul și Visitorul, denumire date de ciobanii valahi, ca și numele de IVauja și Pirlitor. În Bosnia și Herțegovina munții Vlasic Pianina, Vlașca Gromila și orașele Vlahovița, Viasenița, Stupari, sau „Câmpul Valahilor” arată împrăștierea spre apus a românismului medieval. Vlahii ziși „regali”, vlahi „mirilovici” și vlahii „baniani” (dela Banyaluca) înaintează până la Marea Adriatică. (Orașul Zablachie!). În Slavonia a existat odată o „Valahie mică”, al cărei oraș principal era „Craiova velică”, precum și un număr de sate românești: Sintilia, Batrina, Vrabie, Medinți, Scheia, Drăgânești. În Croația e pomenită un „strane vlaske”, un ținut al vlahilor, sub un „cnez”. „Villa Cenican” și „Valachorum villa Martinenci” ar fi iarăși două denumiri topice neîndoelnice românești. Numele persoanelor pomenite în documentele locale medievale sunt hotărât românești: Micula Mohor, Miculu Dnușovici, Mogoș, Tomșa. Avangarda apuseană a romano-vlahilor sunt „cetele” din Stiria (1600) sub voevodul Tomșa, valahii pomeniți „la granița vindica”, cu „căpătenile lor, voevozi și cnezi”, și Maurovlahii istrieni, navigatorii îndrăzneți „Uscoci”, de cari ne amintește canalul „Moriacca”, care separă insulele Veglia și Arbe de coasta ilirică.

9) „Bizanțul și Românitatea dela Dunărea de jos”, București, 1938.

10) Istoria Românilor, București, 1936, II/13.

Thraciei, Chilbudios, trece Dunărea. Flota bizantină urcă Ni-strul în 551 și 813. Mauricios (528—602) trece de două ori Dunărea, la Durostor. Dincolo de fluviu, cetățile romeice, de pildă Asemon-ul, se apără ele singure împotriva Avarilor. Creiarea Bulgariei întrerupe numai în mod trecător contactul cu Romanitatea imperială. În 971, solii fortărețelor transdună-rene se închină lui Tsimisceș, iar dela 1019 ținutul Durostolului este iarăși în mâna strategiilor bizantini.

Continuitatea romanității populare este neîntreruptă. Cuvântul „Torna fratre”, al auxiliarilor bizantini este cunoscut. În veacul al XIII-lea, un oarecare Sabinus, apoi Papa-nus, domină Bulgaria. După Cedrenos, fratele țarului Samuil, David, e ucis la „Stejarii frumoși”, între Castoria și Prespa de „Vlachii chervanagii”. Pe la 980, Vasile Bulgaroctonul dăruiește românului Niculițaș stăpânirea peste Vlahii Eladei. Prin edictul anului 1020 Vlachii sunt puși sub oblăduirea scaunului dela Ochrida, unde va apare în curând un episcopat al Vlahilor. Analele barene se pomenesesc de Valachi. În armata bizantină condusă de Ipso Chitoniris în 1025 spre Sicilia luptă contingente valahe. După Anna Comnena, Vlachii de prin părțile râului Marita sunt înrolați pe la 1090 în armata împă-ratului Alexios, după Cinamos ei intră în oastea lui Manuil, concentrată de Vatașes împotriva Ungurilor pe malurile Pon-tului. Beniamin din Tudela arată, că ei trăesc „absolut inde-pendenti” în munți, și se coboară în șesuri ca să atace pe Greci. Nimeni nu se poate apropia de ei”. Ei apar în apropiere de muntele Athos, pe la 1105 și atacă armata crucia-tilor spre 1190. Enric, administrator suprem al imperiului „la-tin” și Villehardouin amintesc și ei de Vlachi. După Nicetas Choniates, „în vechime se numiau Mysii”, după Anna Com-nena „Daci”. Pudilos-Paduliu anunță lui Manuil atacul Cumanilor, Andronic Comnen e prins de Vlachi în 1164, aproape de hotarele Galiției. După d-l Bănescu, Zimnicea există încă din timpul lui Manuil (Demnitzicos), iar Teleormanul ar fi identic cu munții Teneurmon, locul biruinței strălucite reputate de Manuil asupra Cumanilor. La 1066 protospătarul Niculitzas guvernatorul Vlachilor din Thesalia, care intervine za-dărnice pe lângă împăratul Constantin Ducas pentru restrân-gerea dărilor, e ridicat pe scut de nemulțumiții. Ioan din Gri-miani, Grigore Bumbăcaruli Thedor Scribon Petastas, Slovata, după istorica reunire dela Larissa, în casa lui Verivoiu. Ceta-tea Citros, (Pydna) străvechea capitală a Mecedoniei e luată cu asalt și Bizantinii sunt constrânși să renunțe la dări. Dar o sută de ani mai târziu, răscoala împotriva imperiului gre-cizat va izbucni din nou, când Isac Angelos lovește pe cio-banii Balcanului cu biruri.

Asânizii. Delegații românilor, trimiși în tabăra împăra-tului dela Kypsela, țărani „neciopliți”, Petru și Asan, batjo-

coriți și pălmuiți din ordinul sebastocratorului Ioan, devin conducătorii unei răscoale, pe care Bizanțul nu o va mai potoli. Un crez superior însuflețește cetele Asanizilor, incredințarea că Sf. Dumitru ar fi părăsit pe Greci, așezându-se în Balcani. Strigătele misticilor inspirați, „că Dumnezeu Valachilor și Bulgarilor a încuviințat să se scuture de jugul cel de demult, să pună mâna pe arme și să pornească asupra Romeilor” înseamnă infinit mai mult decât exploatarea interesată a unor epileptici, de care vorbește dușmanul înfocat al răsculațiilor Nicetas Choniates, după care „Asan s'a încumetat ca și diavolul căzut să-și așeze tronul pe munții cei înalți dela nord”. În vara anului 1185 răscoala coboară de pe creștetele munților și vântură rezistența dușmană. Împăratul Isac Angelos reușește, ce-i adevărat, să treacă pe neobservate Balcanul. Petru și Asan sunt nevoiți să se retragă dincolo de Dunăre, în Muntenia. Isac jefuește țările Vlachilor și se întoarce la Constantinopol. Dar Asanizii reiau imediat înaintarea lor; pe malurile Iantrei se formează nucleul noului stat în jurul cetăților Tarevit și Trapețita¹¹⁾. Cetățile lui Iustinian sunt reîntărite. Cele 24 de mănăstiri ale regiunii dela Sliven, o călugărească republică în felul aceleia dela Sf. Munte, vor alcătui un centru spiritual. Strategul Cantacuzenos, apoi și împăratul, sunt atacați noaptea, sau în munți. Vlahii rostogolesc bolovani și stânci asupra coloanelor bizantine în retragere. Isac pierde în fuga coiful său imperial. Hotărît să reînființeze „imperiul Misienilor și Bulgarilor, după cum fusese mai înainte” (Choniates), Asan „uzurpează” (Alberic) titlul imperial, simbolizând misiunea sa domnitoare printr'o coroană, coturni de purpură și hainele cusute de aur, cucerite dela Bizantini.

Inercările Bizanțului de a desarticula statul în formație, dau greș. După asasinarea lui Asan și Petru, Ioniță va lua cârma imperiului nou (1197—1207). Distrugerea Bizanțului prin cruciada a patra (1204) deschide statului Asanizilor perspective mărețe, de protejare a grecilor oprimați de „latini”. Dar orientarea occidentală strică evoluția organică. Încă în 1189, Petru promisese lui Frederic Barbarossa, care pornise prin Balcani în cea de a treia cruciadă, conștient de originea lui „romanică”, ajutorul unei oștiri balcanice de 40.000 de oameni, cerând în schimb recunoașterea lui ca țar. Frederic primise după oarecare șovăială, se înțelese încă repede cu Bizanțul, pentru a continua nestingherit marșul său în Asia Mică. Ioniță va primi în 1199 pe protopopul grec din Brun-

11) Este același regiune, în care, șapte secole mai târziu, armata românească va contribui la desrobirea Bulgariei. Orașul Lovcea este asediat în 1187 ca și în 1878. Comitetele revoluționare bulgare din 1878 se adună la București, Galiți, Brăila, Giurgiu, Oltenița, Turnu-Măgurele, Buzău, Craiova, Ploiești, Chișinău, etc.

disium, Dominic, care se prezintă Cesarului Cioban cu o scrisoare măgulitoare, în care Papa enunță că ar fi aflat prin auzite, că „străbunii lui Ioniță s'ar trage din viță de Romani și că ar fi moștenit dela ei atât generozitatea sângelui cât și curata evlavie ce ar avea-o către Scaunul apostolic ca un drept ereditar”. Postulatele apostolice se concretizează în frază, că Sf. Scaun „și-ar fi propus încă de mult de-a-l cerceta pe Ioniță prin scrisori și prin nunci”. Ioniță fiind „de sânge roman” „așa să fie și cu urmarea că poporul țării, care se zice că se trage dela Romani, să urmeze instituttele bisericeii romane”. Dar deși Ioniță executa toate cerințele curiale, deslipindu-se de biserica pravoslavnică, Papa nu-i trimite coroană de țar ci una de rege. Căci între timp Vaticanul recunoaște și sprijină noul imperiu latin, înființat de cruciați și Venețieni în 1204/1205. Nici poziția juridică de „rex Bulgarorum et Valachorum”, desemnată de Papa, nu e recunoscută de împărații latini. Dimpotrivă, Ioniță primește din partea împăratului nou, Baudouin, ridicat pe scut la 12 Aprilie 1204, un răspuns grosolan, după care „s'ar cuveni ca dânsul să nu se poarte ca un rege cu egalii săi, ci ca un rob ce este el”, și că „ar trebui să arate tot respectul către moștenitorii stăpânilor săi”. Latinii amenință că „vor lua armele în contra lui și-l vor face să plătească scum obrăznicia și îndrăneala lui”. Dar la 15 Aprilie 1205, exact un an dela înscăunarea lui Baudouin, Ioniță bate pe Latini într'o mare bătălie la Adrianopol. Baudouin va muri în captivitatea Cesarului Balcanilor. Dar succesul Românului nu este exploatat îndeajuns. Catolicizarea taе perspectivele politice vaste Imperiului Asanizilor. Nu este cătuși de puțin surprinzător, dacă încă în 1205 Papa se plânge, că ambasadorii lui ar fi fost prost primiți de Ioniță. Căci în această clipă s'a pierdut ultima ocazie, de a salva imperiul.

Dacă Ioniță s'ar fi proclamat, imediat după infiltrarea Latinilor la Constantinopol, protector al Pravoslavniciei, în întregime, și succesor al împăraților balcanici Diocletian, Constantin și Iustinian, în loc de a se mărgini la alimentarea unor răscoale răslețe grecești la Dydimotichon, Vizia, Arcadiopolis și Adrianopol, masele populației grecești ar fi strivit cetele slabe ale Latinilor, împrăștiate într'o lume ostilă lor. Misiunea adevărată a Balcanilor n'a fost niciodată în afară de Bizanț, sau în funcțiune de Bizanț, ci deasupra Bizanțului.

Dar grecii nu se vor înfrăți cu Asanizmul catolicizat și în consecință spiritualicește coalizat cu opresorii lor latini. În curând relațiile lor cu Ioniță se strică cu totul și ei pășesc pe singura cale posibilă; sprijinirea imperiului artificial latin. Sub domniile lu Borilă (1207—1218), Ioan Asan al doilea (1218—1241), Caliman I (1241—1246) și Caliman II (1246—1258) statul Asanizilor se va întinde până la Belgrad și Niș.

El va cuprinde Albania, Macedonia și Tracia, cu excepția orașelor Durazzo, Solonichi și Constantinopol. Biserica drept măritoare va fi reintegrată și se va schița un început de alianță cu Nicea. Dar spiritul imperial și coloritul valahic dela început dspare. O pisanie din 1230 arată pe Ioan Asan al doilea drept singurul stăpânitor al Bulgarilor, fără a mai pomeni pe Români¹²⁾. Trei ani după stingerea dinastiei asanide, în 1261, Paleologii recuceresc pentru Greci tronul imperial dela Constantinopol, fără a fi în stare să-i restituie vechea sa splendoare. Michail Paleologu cade și el în păcatul lui Ioniță, supunându-se în 1274 conciliului din Lyon. După reacțiunea trecătoare a lui Andronicus în 1312, catolicismul va fi întărit prin Ioan al V-lea. Ideia imperială, văduvită de ortodoxie, devine ireală și va fi uzurpată dela 1346 de Sârbii rămași ortodoxi. Nici Sârbii, nici Bulgarii, nici Grecii nu realizează o sinteză imperială. Românii transdanubieni rămân singurii slujitori ai ideii mari. Li găsim dela 1261 în garnizoanele dela Vizia, păstrând porțile Constantinoplei; împăratul Cantacuzenos se va intitula „Rex Valachorum” și se va căsători cu Irina Asan. Numărul și funcțiunea lor scăzută nu pot împiedica prăbușirea imperiului. Dar ideia se va reafila, treptat, cu renașterea românismului la nordul Dunării, în vechiul leagăn al lumii.

Din descălecatul Voevozilor renaște „Domnia a toată țara Românească”, (*Dominatio totius terrae romanae*). Până în veacul al XIX-lea, prticula „Io” cu n suprapus intră în titulatura domnitorilor imperiani. Toți urmașii lui Ioniță Asan păstrează, ca și latinii de odinioară, titulatura de „Cesar” sau „Augustus”. Această titulatură simbolizează imperialitatea domnei românești¹³⁾. Politica principatelor încearcă să înlocuiască bizantinismul prăbușit prin sinteze balcanice. Hașdeu arată¹⁴⁾ cum și Alexandru Basarab concepe ideia unei strânse alianțe cu coreligionarii de dincolo de Dunăre. Prima fiică o dă după Uroș, fiul lui Ștefan Dușan; pe alta, după Strășimir, țarul dela Vidin; a treia după Macedoneanul Vu-

12) Încă în veacul al XVIII-lea, cultura aromânească este superioară. Tipografia atașată academiei din Moscopol fu pe la 1740 „cel mai însemnat cultural al peninsulei”. (S. Pușcariu). „E adevărat, că limba acestei academii era cea grecească și tot grecești erau și cărțile ieșite de sub teascurile moscopolitane, dar tendințele școlii nu erau elenizătoare și nu puteau schimba caracterul românesc al populației, care, acasă, în școlile negustorești, în școlile elementare, și, pe cât se pare, și în biserică, întrebunțau graul strămoșesc. Greceasca era numai mijlocul de a pătrunde în studiile mai înalte”.

13) Originele Craiovei, București, 1878, pag. 66.

14) Tot Hașdeu observă, că vestitul erou al Sârbilor craii Marco, nepot de fiică al lui Alexandru Basarab, Român după numă, cade probabil pe câmpul de luptă dela Rovine, ucis de Românul Ratco, ostaș al lui Mircea cel Bătrân.

cașin, vitiorul rege al Sârbilor¹⁵). Celebrul Marco Crăișorul al Sârbilor ar fi fost deci Român după mamă. Marco cade în 1395, ucis pe câmpul de luptă dela Rovine de Românul Ratco, ostașul lui Mircea cel Bătrân.

Mircea cel Bătrân. Funcțiunea imperială a Munteniei lui Mircea acest „Terrarum Dobrotici despotus et Silistriae dominus”, care va purta titlul „pe amândouă părțile și peste toată Dunărea până la Marea cea Mare și cetății Durostorului stăpân”, este dominarea gurilor Dunăii și a acestui Cap de pod al lui Dumnezeu, ce este Dobrogea. Muntenii sunt mereu în fruntea coalițiilor spontane, formate împotriva Antichristului. Așa, după cererea de ajutor a comandantului grec al Filipopolului, Muntenii lui Vladislav Basarab vor încerca pe la 1363 să înainteze împreună cu Sârbii, cu regii Bosniei și cu Ungurii spre Adrianopol. Prima încercare în stil mare, de a distruge formidabila putere a Turcului, va fi ajutată în 1389 de Mircea. Domnul muntean nu se mulțumește să vie în ajutorul Sârbilor și Bulgarilor cu oștire; legăturile sale diplomatice se vor întinde până în Asia mică, unde el va instiga la răscoala împotriva lui Murad pe emirii din Mentește, Aidin, Șașurșan și Catamuni¹⁶). Nu este vina lui Mircea, că încercarea îndrăzneată nu reușește. Armata creștină este bătută la Cosvopolje. Cruciada lui Sigismund din 1396 este „compromisă” (Xenopol), de nechibzuința Francezilor, care refuză lui Mircea onoarea primului atac împotriva avangărzilor otomane. La Rovine, Românii singuri bat pe Turci; credinciosul fiu al patriarhului de Constantinopol, Mircea va goni pe luga din Moldova, înscăunând pe Alexandru cel Bun. Iar după moartea lui Baiazid, Mircea va interveni în războaiele civile ale Turcilor.

Cu o corabie, pusă la dispoziție de Isfendiari, stăpânul orașului Sinope, Musa, chemat de o solie a lui Mircea, va pleca în Muntenia, promițând domnului român „o regiune întinsă, luată dela Greci”. Mircea îl primește pe Musa cu onoruri mari și îl ajută ca un contingent puternic de trupe, comandat de Dan. Musa distruge și ucide pe adversarul său, Soliman. Dar Sârbii și Grecii se declară pentru fratele lui Musa, Mohamed. Incercarea lui Musa de a ataca Constanti-

15) Bogdan cel Orb încearcă să împiedice năvala Tătarilor prin favorizarea pretențiilor unui pretendent Tatar din Polonia la Chanatul Perecopului. Planul n'a reușit din cauza atitudinii Poloniei.

16) Legenda leagă orașul Craiova de Ioniță. După Dionisie Fotino, „craiu Ion al Bulgaro-Românilor stăpânește și peste cele cinci districte de peste Olt ale Daviei, sub el s'a fondat Craiova, numită astfel după numele lui, fiindcă românește și bulgărește Ion se chiamă Iova sau Ivan, iar regele Craiului, de unde Craiova; acest crai Ion a clădit în Craiova și vechia biserică Băneasa cu hramul marelui Martir Dimitrie. Și anonimul fraților, Cesar Boliac, etc. sus această ipoteză, combătută de Hașdeu (Originele Craiovei, București, 1878).

nopolul, dă greș. Emirii Asiei Mici, răzvrătiți împotriva lui Mohamed, precum se pare, tot de Mircea, sunt doborâți. Mohamed pătrunde în Balcani până la Niș și bate, împreună cu Sârbii, pe Musa în 413. Grecii și Sârbii sunt recompensați prin cesiuni teritoriale. Dar neobositul Mircea va sprijini un pretendent nou, Mustafa, care se dă drept fratele lui Mohamed, a cărui răscoală va avea un caracter ideal. Căci Mustafa este discipolul fostului prim-judecător și prim-sfetnic al lui Musa, Badraddin Machmud din Simanaua, internat după înfrângerea stăpânului său la Nicea. Acest jurisconsult mare, ale cărui studii de drept au „fost folosite de Turci până în veacul al XX-lea, începe să dea expresie unui crez nou, care în urmă îl va despărți de Islam. Ideia dominantă a lui Badraddin este egalitatea Moslimilor cu Creștinii și comunitatea bunurilor. Oștirile, adunate de discipolul său Mustafa pe muntele Stylarios, aproape de insula Chios, nu sunt armatele obișnuite ale războaelor civile otomane; ei sunt conduși de preoți fanatici. Guvernatorul Aidinului, renegatul sârb Șișman cade împreună cu armata sa în munți. Abia după intrarea în luptă a Beglerbegului Rumiliei Baiazid și a guvernatorului Amasiei răscoala va fi înălbuită, Mustafa răstignit. Se pare, că Badraddin fuge în Muntenia, unde va fi prins cu restul aderenților săi și spânzurat la Sereș. Nu credem, cu Xenopol, că Mustafa era un „vântură-țară”, și că încercarea lui Mircea ar fi fost „nesocotită”. Greșeala era de partea Sârbilor, cari n’au înțeles momentul prielnic și de partea domnitorilor constantinopolitani, cari trebuiau să se folosească de această ocazie ultimă, de a-și asigura viitorul, în loc să năzuască niște foloase vremelnice, cari n’au împiedicat, 50 de ani mai târziu, căderea cetății Constantinopol și a restului imperiului bizantin.

Ștefan cel Mare. Asediul anului 1453 distruge Bizanțul, nu Bizantinismul. Fragmentele imperiului desarticulat dela 1204 înainte mai rezistă. Morea cade în 1460, Trebizonda în 1462. Ultima cetate a Bizantinismului e Mangopul tauric, cucerit de Turci la începutul anului 1476. Exact o mie de ani după detronarea lui Romulus Augustulus, și dispariția imperiului apusean, cade ultimul reduit al imperiului răsăritean. Sarcofagul Mariei de Mangop, păstrat în mănăstirea Putnei, ne amintește, că în urma morții rudelor acestei principese, ctitorul mănăstirii era de plin drept moștenitorul acestei cetăți, de a cărei istorie se leagă întreaga evoluție tradițională a Chersonesului tauric. După d-l Tafari, Maria era Comnenă, după d-l Filitti fiica despotului Thoma Paleologu și a Catarinei Asan¹⁷⁾. Atletul lui Christ cuceritorul cetăților

17) „Marie Paléologue, épouse d'Étienne le Grand”, București, 1937, pag. 6.

Chilia și Cetatea Albă, asumă misiunea pontică a Moldovei. Galerele lui îl conduc pe Alexandru, „frater uxoris dominationis meae” la Mangup, unde va cuceri „hereditatem paternam”¹⁸⁾. Cetatea Doros sau Mangop este străvechiul simbol al bizantinismului tauric. Stema domnitorilor ei, încuscriși cu întreaga lume bizantină, este vulturul bicefal¹⁹⁾. Decapitarea prin Turci a lui Alexandru și moartea Mariei nu întrerup trecerea firească a centrului de gravitate spirituală dela Romania imperială la România populară²⁰⁾. Societatea bizantină găsește un asil în Principate. Autorul Efemeridelor dăce, Daponte, scrie Marelui Vornic C. Dudescu: „Frumos este întreg pământul, dar mai frumoasă e Valahia. Singur raiul cel din Edem e mai frumos decât Valahia Daciei”. Numeroasele elemente indezirabile, inerente oricărei emgratțiuni nu sunt decât un aspect parțial al problemei, nu problema însăși. Principatele nu erau pașalâcuri ci protectorate, având o situație preponderentă în comunitatea creștinilor răsăriteni, care constituie un „imperium in imperio”. Neagoe Basarab, Despot Vodă, Vasile Lupu și Șerban Cantacuzino, devin reprezentanții acestei misiuni²¹⁾.

Proteste populare nu vizează fondul bizantin, ci forma fanariotă. După consumarea elitelor „axei ariene”, după pierderea Asiei Mici și a Balcanilor, grecismul absoarbe bizantinismul. „Romania”, care fusese a tuturor, ajunge „Fanarul” Grecilor, un simbol al exploatării. Grecii împrumută principa-

18) Scris. datată din 20.VI.1475 public. de I. Bogdan, în „Documentele lui St. II/234.

19) D-I Bănescu, în „Contributions à l'histoire de Mangoup” (Byzantin, Zeitschrift).

20) Les Bulgares et les Serbes, après une admirable défense, sont tombés tour à tour; le Croissant domine la coupole de Sainte Sophie; l'Europe centrale est directement menacée; il reste cependant une terre modeste de pâtres et de la laboureurs, qui n'a jamais fait partie de l'Empire, mais qui lui doit sa civilisation et sa religion; cette fille éloignée, posthume, pourrait-on dire, de l'Empire d'Orient, va, avant de succomber à son tour, en incarner vaillamment l'esprit et le rôle historique. Étienne, qui vient d'épouser la Byzantine Marie de Mangop, peut légitimement prétendre avoir relevé l'épée de Byzance. Il pourra imiter le cérémonial de Constantinople, se faire peindre dans les églises avec les brodequins de pourpre et s'intituler, comme les basileis, le prince „qui aime le Christ”; ce ne seront pas des vaines imitations; c'est l'affirmation, instinctive peut-être, mais véridique, que la Romanie n'est pas entièrement morte, et qu'un petit peuple, qui, par un jeu du destin (!), se trouve porter le même nom, s'est armé pour la continuation de la lutte seculaire”. (P. Henry, *Mélanges Diehl*, 1930, II/57).

21) „C'est d'après le cérémonial byzantin qu'étaient intronisés les princes (roumains), aussi bien ceux du XV-e siècle que ceux du temps des Ottomans; et c'est en véritables successeurs des empereurs, dans le somptueux costume des basileis qu'ils se faisaient représenter et qu'ils étaient, quand ils venaient à Constantinople, recus par le patriarche, au milieu des acclamations et des polychronia jadis réservés aux maîtres de Byzance”. (Diehl, *Byzance*, Paris 1928, pag. 306).

telor unele personalități interesante și interesate. Despot Vodă cere boerilor „urmași ai Romei” să lupte pentru reintegrarea Bizanțului și monedele sale arată vulturul imperial. În genere însă, continuitatea imperială se manifestă mai degrabă prin elementele balcanice, grecizate, ale elitei constantinopolitane, prin Ghiculeștii albanezi, prin arnăutul balcanic Vasile Lupu, și mai ales prin Cantacuzinii thraci, cărora se datorește în cea mai mare parte substratul sufletesc bizantin al românului de astăzi, care rămân indisolubil legat de soarta acestui popor, ce nu este un popor oarecare ci singurul popor îndreptățit să continue tradiția imperiului ²²).

22) Este un fapt îmbucurător, că și observatorii străini încep să bage de seamă acest fond bizantin al românismului. După contele Kayserling, românismul este profund deosebit de latinitate. „Limba, moștenită de români, nu înseamnă totul. Ceeace importă este spiritul și acesta nu este deloc latin. La intelectuali, el este de un pronunțat colorit bizantin. Dacă astăzi, dintre toți nefrancezii, românii sunt cei care posedă cel mai mult spirit în sensul francez al cuvântului, acest fapt se datorește împrejurării, că, înainte de Paris, spiritul cel mai pătrunzător nu se găsea la Roma, ci la Atena și Constantinopol. Spiritul satiric al românului este absolut bizantin. Astăzi încă România posedă o artă epigramatică, care dela sfârșitul antichității nu înflorea nicăieri pe lume”. După Kayserlingk, liricul Românilor n'ar fi slavizat, cum ar fi cazul la Greci, ci ar mai fi păstrat un anumit statism care ar marca fondul thracic (Spektrum 304). Adevărata misiune a românului a fi să realizeze ceea ce n'a reușit Rușilor. „Istoria Rușilor a început cu o renaștere a spiritului bizantin. Această renaștere s'a terminat după mutarea centrului rusesc dela Kiev la Moscova, unde spiritul lui Gengis Khan era cel dominant. Tradiția cuceritorului mongol este continuată de marxism. Dar tradiția bizantină merită la rândul ei o renaștere. Ar însemna o îmbogățire extraordinară a concertului european, dacă această notă care răsunase în decursul evului mediu și al cărui ecou a declanșat renașterea italiană, s'ar auzi din nou. Dar această renaștere nu poate să vie dela Ruși. Spiritul bizantin al Rușilor dispăruse demult sau devenise ireal. Birocrația țaristă era ireală, biserica era moartă, cel puțin în privința continuității tradiționale bizantine. Numai în liturghie mai rămăsese o umbră a spiritualității bizantine. Dar această supraviețuire nu se datorește nicidecum unei afinități religioase, ci exclusiv gustului Rușilor pentru teatru”. După filozoful german, biserica românească trăește și bizantinismul ar putea să renască, pe plan religios, numai în România. „În virtutea legii de nerepetare, renașterea se va manifesta mercu într'un corp nou. Elada antică renaște, ca artă, în Italia cinquecentristă, ca spirit în clasicismul francez, cu filozofie în idealismul german. În Grecia, Elada antică nu va mai renaște. Dar nici Bizanțul n'o să renască la locul lui de origine. Acest bizantinism înseamnă, față de Elada, o monadă absolut nouă. Acolo, unde reîntruparea bizantinismului în slavism a avut loc până acum, în spiritul bulgăresc, sârbesc și rusesc, întruparea era autentică. Dar n'a avut loc decât pe un plan cultural foarte puțin ridicat, căci diferența nivelului cultural între aceste popoare și Bizanț era prea mare. În România însă, bizantinismul ar putea să renască în expresia lui cea mai înaltă. În tot decursul dominației Turcilor, continuitatea tradițională bizantină n'a fost menținută decât de principatele române. Toate manifestările culturale ale românismului au un caracter bizantin, iar la acest caracter se gândesc Românii, când vorbesc de latinitate”.

O politică de comunicații

de Prof. NICOLAE MANAROVICI

Este îndeajuns de bine cunoscut rolul pe care transporturile îl joacă în viața economică a fiecărei țări, pentru a mai insista asupra lui. Dacă, din punct de vedere general, problema creierii și dezvoltării căilor de comunicație este o problemă capitală, pentru țara noastră, în special, creierea și organizarea unei rețele de comunicații prezintă și se impune ca un imperativ categoric.

De aceea, ea ocupă punctul central în ansamblul preocupărilor vieții noastre economice. Este o problemă care datează de multă vreme și a cărei rezolvare s'a impus încă imediat după terminarea războiului mondial.

Astăzi, după atâția ani dela război, suntem aproape în aceeași situație, atât pe planul înzestrării țării cu o rețea modernă de mijloace de transport cât și pe acela al coordonării și al legăturilor *optime* pe care trebuie să le prezinte diferitele sectoare ale economiei transporturilor din Țara noastră.

S'a impus, de aceea, inaugurarea unei politici de comunicații care să îndrume dezvoltarea în viitor a acestui important factor de civilizație și progres economic. A urmări această politică de comunicații dela origina ei — care după părerea noastră coincide cu înființarea Consiliului Superior al Transporturilor și Tarifelor din Februarie 1939 — înseamnă a înțelege dezvoltarea căilor noastre de comunicație și orientarea care va trebui să i se dea în viitor.

Care sunt criteriile generale după care se stabilește o asemenea politică ?

O politică de comunicații presupune înainte de toate o privire de ansamblu asupra serviciilor de transport, asupra căilor de comunicație (calea ferată, navigația fluvială și navigație maritimă, navigație aeriană, etc.), asupra surselor de energie, ș. a. m. d.

O politică de comunicație trebuie privită sub diferitele ei aspecte. Astfel :

a) *coordonarea transporturilor*. Aceasta este o necesitate care se impune înainte de toate. Coordonarea diferitelor servicii de transporturi publice înlătură concurența dăunătoare atât intereselor private, cât mai ales intereselor naționale prin prisma cărora trebuie să privim dezvoltarea laolaltă a diverselor sectoare ale comunicațiilor.

Pe dealtă parte, coordonarea este necesară pentru adaptarea *formelor optime* și a *serviciilor optime* pe care transporturile trebuie să le împlinească în viața economică. Este, în această coordonare, o operă de complectare a diferitelor servicii publice care se concurează în acelaș teritoriu național.

Aceasta, pornind dela premiza că *transporturile sunt o instituție economică în care interesează în primul rând nu câștigul individual ci funcțiunea națională pe care o joacă în dezvoltarea economică a țării*.

O politică a comunicațiilor trebuie să urmărească dezvoltarea paralelă a diferitelor servicii de transport.

b) *Condițiuni geografice*. O politică de comunicații în al doilea rând trebuie să ajute *dezvoltarea optimă* a fiecărei ramuri de transport, ținând seama de condițiunile geografice pe care le prezintă fiecare regiune. Zic „*dezvoltare optimă*” pentru că aceasta trebuie să urmărească în primul rând politica de comunicații. Orice lucrare publică în materie de transport este o lucrare utilă însă nu toate lucrările sunt lucrări de optimum.

Aici, *rolul important îl joacă studiile* care trebuiesc întreprinse pentru cunoașterea amănunțită a posibilităților de dezvoltare a unei rețele de comunicații.

Și, în acest domeniu — am putea zice virgin — nu există aproape nici un studiu care să cercetze la fața locului posibilitățile reale de dezvoltare a unei artere de comunicație.

c) *Dezvoltarea instrumentelor de transport*. Această condițiune impune în primul rând creierea unui parc de autovehicule; înzestrarea diferitelor noastre sectoare ale economiei de transport cu unitățile necesare. Astfel: înzestrarea căilor ferate cu material rulant; creierea unui parc de vapoare de diverse tipuri pentru marina noastră comercială; înmulțirea numărului de avioane comerciale, etc. etc.

Toate aceste nevoi ne duc la o *politică de investiții* pentru dezvoltarea instrumentelor pe care le necesităm în momentul de față, potrivit stadiului de dezvoltare a economiei noastre.

d) *Sursele de energie*. O altă problemă în legătură directă cu aceia a transporturilor de care va avea să se ocupe o politică de comunicații este studierea surselor de energie

care să furnizeze combustibilul eficient pe care îl necesită transporturile moderne. Căderile de apă, cărbunii, petrolul, etc., sunt tot atâtea probleme foarte puțin studiate pentru care *trebuie din primul moment să ne fixăm o atitudine și mai ales să pornim la o politică de valorificare a acestora.*

Tarifele de transport sunt în legătură directă cu prețul combustibilului pe care diversele ramuri de transport îl folosesc.

De altfel această problemă a surselor de energie este o problemă de care depinde întreaga dezvoltare economică a oricărei țări. Cunoaștem câteva studii—este drept câteva—cu privire la aceste surse de energie, între care cităm :

- 1) Studiul asupra uzinei dela Bistrița.
- 2) Complexul de uzini din cursul superior al Ialomiței.
- 3) Uzina dela Porțile de Fier.
- 4) Uzina din Valea Jijiei ș. a. m. d. ¹⁾.

Tot printre sursele de energie trebuie să menționăm gazele naturale care astăzi au o întrebuințare parțială, dar a căror extindere nu a fost luată încă în cercetare.

e) *Tarife minimale.* În fine o politică a comunicațiilor trebuie să se îngrijească de alcătuirea unor tarife minimale.

Politica tarifelor este un alt punct principal de care depinde dezvoltarea unei sau altei dintre ramurile de transport și prosperitatea însăși a economiei unei țări, transporturile fiind un factor principal care intră în competența prețului de cost, și care au deci un cuvânt hotărâtor în dezvoltarea oricărei industrii.

Problema transporturilor poate fi privită sub două aspecte diferite: sub latura tehnică și sub latura tarifară.

Sub latura tehnică vom cerceta posibilitatea de dezvoltare a fiecărei ramuri de transport iar sub latura tarifară posibilitatea de augmentare a comunicațiilor într-o anumite regiune a țării sau pentru un anumit produs.

Din cele expuse până acum, rezultă că una din problemele inițiale care se pun în acest domeniu al transporturilor este *elaborarea de studii* pentru ca pe baza lor să putem păși la întocmirea unui program de realizări practice.

O asemenea elaborare de studii ar reveni fiecărei administrații publice de transporturi precum: Căilor ferate, Direcțiunea Drumurilor, Regia Porturilor și Căilor de Comunicații pe apă, N.F.R., S.M.R. și LARES etc. Apoi, aceste studii trebuie centralizate și coordonate de către un *institut unic*, care ar avea să se ocupe de studiul integral al problemei.

Este necesar apoi ca toate cele expuse mai sus, pe baza

1) Buletinul AGIR: Comunicare făcută la Congresul AGIR de d-ling. Cartianu.

studiilor pe care le vom face, să fie încadrate într'un mare plan național de lucrări publice.

Acest plan de lucrări publice urmează să se preocupe de toate problemele din domeniul lucrărilor publice pe care țara noastră le cere imperios rezolvate în aceste momente decisive ale dezvoltării sale economice.

Dar, în primul rând, el trebuie să fie în legătură cu rezolvarea marilor probleme care se pune astăzi economiei noastre naționale și românismului în general¹⁾. El trebuie să țină seama în primul rând de rezolvarea pe care vom înțelege-o să o dăm marelui problemă a populației agricole. Suntem prima țară din Europa, după Bulgaria, care avem cel mai mare număr de locuitori agricoli raportați la suprafața terenurilor cultivabile; în același timp, o proprietate rurală fărâmițată și o cultură din cele mai extensive care se poate închipui. Problema agrară va trebui să fie rezolvată în cel mai scurt timp posibil și discuțiunile au și început în această privință.

S'a căzut de acord de către cei competenți că țara noastră să se îndrepte spre o politică de industrializare și de descongestionare a mediului rural de brațele care astăzi stau inactive și în același timp într'un standard de viață care înțrece orice închipuire.

Iată pe scurt două păreri emise :

1. Indreptarea acestei populațiuni rurale spre industrii prin formarea unei noi colaborări economice în cadrul creerii unor orașe moderne.

Aici se înglobează o seamă de studii privitoare la tipul orașelor pe care ar urma să-l adaptăm și la posibilitățile practice de degrevare a mediului rural;

2) Descentralizarea industrială prin creierea unor serii de mici industrii răspândite pe tot cuprinsul țării.

Și într'un caz și într'altul planul național de lucrări publice — care în primul rând va trebui să cuprindă transporturile — va avea să țină seama de rezolvarea acestor mari probleme naționale și sociale care se impune momentului de față.

În privința finanțării unui atare plan, de asemenea sunt diferite propuneri pe care nu le credem potrivite a le expune în cadrul acestei scurte prezentări.

Din cele expuse mai sus rezultă imperios necesitatea întocmirii unui program național de realizări imediate și optime în acest domeniu al transporturilor care ar urma să se întemeieze pe studiile ce urmează a le întocmi fără întârziere.

1) Prof. Mihail Manollescu, comunicare la Congresul Agir. 1940.

PE LINIA VREMII NOASTRE

O lacrimă pentru frați

În ziua de 27 Iunie 1940, plecându-ne vremurilor mai tari decât omul, a trebuit să primim hotărâre despărțitor pe pământul scump al Moldovei lui Ștefan cel Mare.

Basarabia cea cu plaiuri line și cu răzeși de veche spiță românească și o parte din dulcea Bucovina plină de semnele ctitoriilor domnești s'au rupt din trupul țării îngrădindu-se cu zidul de foc al granițelor de omenească hotărâre.

Revista noastră, organ al unei înjghebări ce a luptat pentru o lume mai bună, nu poate lipsi de la doliul țării. Cei din jurul ei ne amintim, cu drag, câtă bună înțelegere și câtă bună primire au găsit, gândurile noastre, între frații basarabeni, cari au crezut și au manifestat credința în triumful ideii naționaliste și a orânduiri corporatiste pe care noi le-am slujit ani în șir. Nu le vom uita sprijinul și indemnul lor de atunci.

L. N.

Inerția sufletească

Schimbarea politicei noastre externe înseamnă o întorsătură istorică, care impune o nouă atitudine sufletească a celor care au în mână lor realizarea ei practică.

Luând în primire ministerul afacerilor străine d. prof. Mihail Manoilescu a ținut să sublinieze acest moment. Adresându-se personalului din minister, D-sa a spus:

„Îmi dau seama că pentru dv. care ați fost colaboratori la o altă politică, există o anumită inerție sufletească. Dar ființele superioare se pot dezbăra de această inerție și își pot pune toate puterile la munca oricărei cauze și atitudini cerute de țară.

„De aceia consider — dacă cuvântul nu este prea grav — ca o lipsă de patriotism atunci când cineva păstrează o anumită inerție sufletească”.

Recomandarea dela externe are un câmp mai larg de aplicabilitate. Lupta contra inerției sufletești va trebui dusă pe toate tărâmurile și cei chemați a realiza noua orânduire trebuie s'o socotească între primele piedici pe care vor avea să le înlăture. În alte părți ea se cheamă „sabotaj”, d. Manoilescu i-a dat un nume mai elegant și poate mai adânc și mai plin de cuprins.

M. V. P.

Italo Balbo

Spintecând văzduhul unui colț din Imperiul Fascist, „Șoimul Squadre-lor Azzure” și-a frânt aripile printre schije de obuz inamic.

A căzut în țărână — alături de valoroșii săi însoțitori — fără a se putea spune că s'ar fi prăbușit; căci atunci când eroilor le este sortit a-și amesteca trupul cu pământul, tot ce aparține eternității se înalță spre culmile gloriei.

Italo Balbo s'a născut în anul 1896 în frumoasa provincie a Ferrarei.

Viața lui s'a desfășurat în două capitole: primul între 14 și 27 ani, când a dus viața de sbucium a ziaristului, a revoluționarului Garibaldian, a studentului și asistentului la Universitatea din Ferrara și a viteazului aviator în timpul marelui războiu, apoi luându-și doctoratul în științe sociale a reluat firul cunoștinței sale cu Ducele și s'a avântat în mișcarea fascistă, unde a ajuns la demnități de comandament și a culminat prin a executa marșul asupra Romei, fiind cel mai tânăr dintre Quadrumviri.

Al doilea capitol, din 1923 până în ziua când s'a jertfit patriei, ocupând demnitatea de subsecretar de Stat la Minis-

terul Industriei și Comerțului și apoi al Aerului. Mai târziu — ajungând General aviator — a fost Ministru al Aviației, în care calitate a înscris pagina de glorie personală și pentru Italia Fascistă. Cu ocazia raidurilor făcute și bătănd faimoasele recorduri mondiale.

Intr'unul din acele raiduri a stăpânit și văzduhul românesc, având ocazia să ne cunoască; iar noi să-l câștigăm de mare prieten.

Mai târziu, în toamna anului 1933, Ducele l'a numit Guvernator al Libiei, când și-a arătat marile calități de colonizator și civilizator și unde a desăvârșit sub directiva acestuia, apărarea militară a acelei părți din Imperiu.

Recunoștința celor cari i-a guvernat în acest colț pământesc i-a fost una din supremele elogi meritate, căci pe tot parcursul Șoselei dela Tobru la Benghazi — astăzi numită Balbia — populația colonizată și băștinașă l'a plâns ca pe un adevărat părinte.

Iar când vâlul de întuneric înfășura în haina de doliu a nopții sicriul, care se îndrepta spre Ferrara, sufletul său se odihnea împăcat prin înălțimile văzduhului — robit de el de atâtea ori — căci etapele vieții sale au fost strălucitoare atât cât le-a trăit pe pământ, cât și în carlinga avionului.

— De acum înainte Italo Balbo va comanda în ceruri armata eroilor căzuți, împreună cu el, în războiul de consolidare a Imperiului Italian.

R. X. Z.

Naționalizarea presei

Am luptat, în coloanele acestei reviste și ori unde ni s'a dat prilejul, pentru o presă națională. Era un desiderat scump inimei noastre pentru că ni-am dat seama direct de falsitatea opiniei pe care o forma presa scrisă sau numai inspirată de indivizi străini de neam.

D. Prof. M. Manoilescu a făcut, pe vremuri, în senatul țării, o lungă și documentată interpelare în chestiunea presei judaizate. Cu acest prilej d-sa a arătat cum, sub nume de veche rezonanță românească, se ascundeau cele mai abjecte elemente ale nației pribegă.

Ni-a bucurt și subliniem cu plăcere, declarațiile d-lui Prof. Nichifor Crainic, privitoare la naționalizarea presei. În numele guvernului d. ministru al Propagandei a făcut următoarea declarație:

„In consecință, guvernul aduce la cunoștință că ziarele românești nu pot fi conduse de evrei, iar în ziarile conduse de români, colaboratorii evrei nu sunt la locul lor”.

Tot cu acest prilej s'au recunoscut și unele greutăți fă-

cute presei prin legi și măsuri luate în grabă. Menționăm de pildă problema publicității, din care a reeșit acel feroce regim de părtinire. D. ministru al Propagandei a făgăduit în dreptare. Este în firea lucrurilor. Dacă se cer presei străduinți noi și se impun sarcini de propagandă și educații, i se cuvine și posibilități de existență — în raport, bine înțeles, cu folosul care îl aduce colectivității naționale —.

L. N.

Franța cea nouă

Cititorii acestei reviste, care de ani de zile schițează imaginea lumii noi — astăzi pe cale de definitivă desăvârșire — își va aminti că până și în notele publicate sub titlul „Pe linia vremii noastre” s'a precizat transformarea radicală a structurii sociale și politice a statelor, dintre cari nu a fost exclusă nici Franța.

Scriitorul acelor rânduri și a acestora de astăzi își amintește de multele ironii cari i-au fost adresate pe atunci când regimul „democratic” al Franței era „tabu”.

Și totuși Constituția din 1875, concepută în frământarea înfrângerii dela Sedan-ul anului 1870 și-a răit viața... Epitaful i-a fost scris — pe rând — pe Blum, Mandel, Stavinsky, Daladier, Reynaud și toată suita.

Astăzi, după înfrângerea dela Sedan-ul anului 1940, Franța își făurește o nouă Constituție, izvor de tămăduire a celor 65 de ani de pervertire, degradare și corupție iudeomasonică, ani înveșmântați în haina conceptelor metamorfozate a plutocrației de ultimă oră.

Deși ne lipsesc detaliile — în momentul când scriem aceste rânduri — după amănunțele succinte a presei franceze, această țară va avea Constituția unui Stat totalitar, așezat pe bazele regimului corporativ.

Iubirea de Patrie, de familie și de muncă sunt principiile înscrise pe noul stindard al Franței și care îl înlocuiește pe acel profanat de injuriile lui Zay și toți ai lui.

Pöporul francez a avut întotdeauna intuiția instinctului de conservare de ultimă oră a existenței lui.

Acest fapt îmi amintetse de o primă pagină a ziarului „Gringoire” — încă înainte de izbucnirea ofensivei dela 10 Maiu — în josul căreia — la mijloc — era figura impozantă a actualului său Șef Suprem Mareșalul Petain, sub care era scris textual: „Eri, mare Mareșal, astăzi, mare diplomat, mâine.....”

...Și cu ziua de „mâine” de atunci este aceea de astăzi, ziarul „Gringoire” a avut dreptate: Franța și-a găsit pe marele său Dictator!

R. X. Z.

Ne-Cetățenii

Principiile fundamentale ale național-socialismului german pătrund, în toată Europa, odată cu vântul prefacerilor pe care le impun noile stări de lucruri. O cunoaștere adevărată se impune mai mult ca oricând. Gândirea și fapta din Italia și Germania au ajuns, în opinia publică românească, denaturate și falsificate de presa și literatura Iudaică; iar încercările de lămurire sinceră și obiectivă, s'au lovit de rezistența directă și indirectă a aceluiași jidani, sau jidoviți, care credeau că, prin aceasta, împiedică triumful idelilor însăși. Și este explicabil dacă știm că în programul național-socialist există acest imperativ de conservare națională:

„Statul trebuie să considere ca cea dintâi datorie a lui să asigure munca și mijloacele de existență ale cetățenilor. Când nu-i stă în putință să hrănească întreaga lui populație, cei ce aparțin altor națiuni (ne-cetățeni) trebuie să fie expulzați din Reich”.

În România procesul a fost invers. Din ocupațiile de directivă spirituală elementul românesc a fost sistematic îndepărtat; iar atunci când a încercat să forțeze ușile tineretului a fost socotit în slujba intereselor străine și urmărit ca atare.

Amintim dispoziția programului național-socialist spre a învedera diferența dintre cetățeni și ne-cetățeni și a aminti un precedent care poate fi folosit. Avem și noi ne-cetățenii noștri și avem și noi datoria de a asigura munca și mijloacele de existență ale cetățenilor.

V. D.

Când ne învață străinii

În revista „Independența Economică” No. 3—4 a apărut, în traducere românească un lung studiu asupra cooperăției românești, semnat de un domn M. Gormpen. Din prezentarea pe care i-o face d. Ion Mihalache aflăm că este vorba de un, așa zis, expert danez adus în țară ca să ne învețe ce este cooperăția și să ne spue cum trebuie să facem ca să avem o cooperăție adevărată.

Lăsăm la o parte faptul că acest domn expert ne propune să ajustăm țara și așezările ei tradiționale, după un calapod care, pretinde D-sa, este cel potrivit spre a ne da și o cooperăție adevărată, pentru că ar trebui să intrăm într'un studiu prea amănunțit care să arate că lucrurile stau tocmai pe dos.

Nu ne vom opri nici asupra afirmației categorice pe care o face: „Concepția cooperativă românească este complet degenerată”, de oarece, expertul danez, nu spune la ce con-

cepție se referă. Noi știm și vom dovedi că avem, în România și cooperative însuflețite de cea mai pură concepție cooperativă, adaptată realităților românești și gânditori care cunosc și au scris în acest domeniu.

M. V. P.

Insemnări

Manifestările durerii ca și ale bucuriei sunt vulgare. Numai liniștea este demnă. Omul capătă adevărata lui noblețe numai când devine statue.

*

Viața ca și spațiul nu are decât trei dimensiuni: a minții, a inimei, a stomacului.

*

Oamenii ca și monumentele depind de perspectiva din care îi privești. De pildă, militarii și diplomații sunt agreeabili numai dacă ajungi să-i privești de sus în jos.

*

În diplomație orice laș poate să facă războiul. Numai oamenii de curaj pot să păstreze pacea.

M. M.

DIN BERLIN

Profesorul Manoilescu în Germania

Deși era așteptat de multă vreme să țină o serie de conferințe în Germania — cari de mai multe ori se anunțaseră —, abia în Iunie i-a reușit D-lui Prof. Manoilescu să poată călători în Reichul III-lea și să vorbească publicului german, căruia îi este destul de cunoscut din publicațiile sale. Și această întârziere i-a fost cauzată d-lui Prof. Manoilescu de „*marea greșală*” ce a făcut-o de a înțelege la timp spiritul vremii și de a cere țării sale să-și cunoască propriile-i interese. Dar tocmai în această „*greșală*” stă meritul d-lui Prof. Manoilescu.

D-l Manoilescu a stat în Germania numai câteva zile, dar a făcut servicii țării sale mai mari decât toate încercările altora de a servi în ultimul moment, unei cauze la temelia căreia au săpat până acum continuu, conștient sau inconștient.

La Viena a ținut o conferință, care s'a bucurat de un auditoriu numeros și select. Prof. Manoilescu a expus cu măiestria-i caracteristică posibilitățile de dezvoltare a relațiilor economice și culturale dintre Germania și țările Sud-estului european. Posibilitățile sunt mari dar trebuiesc servite de voință hotărâtă și de muncă bine organizată.

La Berlin, Prof. Manoilescu a ținut o conferință la Academia Comercială, la care au luat parte foarte mulți profesori, studenți și reprezentanți ai partidului, industriei și comerțului.

Tema a fost cele 3 „legi economice” clasice, a căror valoare este azi perimată și pe cari tehnica și organizarea Germaniei Noi le-a doborât definitiv, „eliberând lumea” de teroarea lor, cum s'a exprimat însăși Profesorul Manoilescu sau pentru a întrebuița limbajul studenților germani „*Friedrich List al României*”. Conferința aceasta a adus foarte multe contribuții lămuririi sensului nou al practicii economice — care înseamnă în acelaș timp epoca de zămislire a unei științe economice noi — și cred că nu trebuie să scape necunoscută cititorilor *L. N.*

Tot la Berlin, a avut loc o primire la Clubul Streinilor, în onoarea inginerilor români, cari au făcut o excursie de studii în Germania, răspunzând invitației colegilor lor germani. Cu această ocazie Prof. Manoilescu a ținut o scurtă conferință, în care a exprimat, admirația inginerilor români pentru știința și organizarea Germaniei Noi. Pe tot parcursul excursiei, grupul de ingineri a fost condus și reprezentat de Prof. Manoilescu, președintele AGIR-ului.

D-l Prof. Manoilescu a utilizat scurta sa ședere la Berlin și a vorbit de două ori la postul de radio german: odată, în limba română, adresându-se ascultătorilor români, și altădată în limba germană, la „*Zeitgeschehen*”. Ziarul „*Völkischer Beobachter*” a publicat un interview cu Prof. Manoilescu, iar presa în general s'a ocupat pe larg de activitatea științifică și ideile cu orizont înalt ale marelui economist Manoilescu.

Printre întrevederile de seamă ale Prof. Manoilescu notăm audiența la Dr. Goebbels, la Reichsleiter, Alfred Rosenberg și la Ministrul Agriculturii Walther Darré.

În scurtul timp, și fără să aibă misiune oficială, Prof. Manoilescu a adus foarte mari servicii țării sale.

C. B.

Biserica și arta

În scurta sa ședere la Ministerul Cultelor și Artelor, d. prof. Horia Sima a formulat țelurile politice pe care trebuie să o facă titularul acestui departament.

Pentru biserică D-sa a spus:

„În ce privește Biserica, sunt pentru o Biserică liberă și stăpână pe sine, nesubjugată nici unei influențe, căreia statul să-i acorde tot sprijinul, fără să-i ceară nimic altceva decât să-și îndeplinească misiunea ei divină, pășorirea sufletelor noastre Daco-Romane”.

Pentru arte d. Horia Sima a precizat:

„În ce privește arta, sunt pentru libertatea totală de manifestare, pentru că acest domeniu al spiritului nu poate fi supus nici unei constrângeri, dar o libertate totală numai pentru români; pentru că un neam cu totul străin de ființa noastră etnică nu poate să adauge nimic spiritualității noastre Daco-Romane”.

Socotim că nu se poate dori ceva mai mult pentru Biserică și pentru Arte. Dacă în vechile regimuri biserica era atrasă, prin slujitorii ei, în treburi protivnice ei, iar artele erau lăsate pe mâini străine de neam, astăzi nu mai este nici un motiv ca biserica să devie independentă și artele să se inspire din forțele creatoare naționale.

M. V. P.

Economia spațiului

Spațiul vital a ajuns în România, prin filtrul presei și a literaturii iudaice, ca o noțiune de întunecate înțelesuri. Prin spațiul vital s'a încercat să se explice o formă nouă de sclavie. În una din conferințele pe care le-a ținut în Germania, d. prof. Mihail Manoilescu, a precizat și această idee. D-sa a spus, la Viena la 1 Iunie, următoarele:

„Problema socială a statelor agrare din sud-est nu va fi rezolvată prin repartizare, ci numai prin *mărirea producției*. *Problema producției va fi rezolvată iarăși, nu prin liberalism economic cosmopolit, ci numai prin principiul marelui spațiu economic.*

Cât timp noi am fost legați de așa zisa piață internațională, prețurile noastre de cereale au căzut în permanență sub teroarea fermierilor din Canada. Urmarea naturală era disparitatea între industrie și agricultură. Prăpastia între oraș și sat se făcea mereu mai adâncă.

Prin economia spațiului vom ajunge la o nivelare dreaptă a prețurilor între produsele industriale ale Germaniei și producția agrară a Răsăritului.

C. D.

Dela îmbogățire la aprovizionare

Transformarea raporturilor de schimb internațional, mai ales pe plan european, impune o verificare a tuturor teoriilor care explicau vechile așezări. D. prof. Manoilescu o face singur în ce privește teoria schimbului internațional formulată de D-sa în binecunoscuta sa lucrare. Iată ce-a spus, în această materie, cu prilejul conferinței pe care a ținut-o la Viena în anul acesta :

„Teoriile noastre despre exploatarea de către comerțul internațional a țărilor agrare și despre industrializarea necesară a țărilor agrare a întâlnit, după cum se știe, o rezistență colosală în țările industriale. Numai în Germania economiștii competenți au luat o altă atitudine. Ei au adăugat, că în viitor nu este de temut o exploatare în cadrele marelui spațiu economic, fiindcă scopul acestui comerț exterior va fi aprovizionarea și nu îmbogățirea țării industriale și fiindcă sistemul prețurilor contractuale reciproce va exclude principal orice exploatare. Această concepție germană este într'adevăr prețioasă și sinceră. Așteptăm cu încredere executarea și realizarea ei în viața economică a popoarelor”.

C. D.

Cerem iertare

Cititorul va găsi în acest număr o seamă de lucruri care ies din cadrul celor două luni pentru care apărem. Explicația trebuie căutată în faptul că atunci când eram gata a ieși, directorul nostru d. Prof. M. Manoilescu, a fost chemat în fruntea Ministerului Afacerilor Străine. Prin aceasta colaborarea sa a căpătat îngrădirile firești locului pe care îl ocupă; iar D-sa a trecut în domeniul realizărilor pe teren.

L. N.

BIBLIOTECA "LUMEA NOUA"
REVISTE DE STUDII

Director Prof. MIHAIL MANOILESCU

Vol. 23/26 ■ Administrația: Str. Viitor Nr. 44 ■ Tel. 213/26

- No. 1 MIHAIL MANOILESCU. — Revizuiti și anticipări (epuizat).
Discuta în mesaj în Senat.
- No. 2 MIHAIL MANOILESCU. — O lege economică reacționară.
- No. 3 MIHAIL ȘI GRIGORE MANOILESCU. — Sindicalizarea legată a industriilor (epuizat).
Expunere de motive și un proiect de lege.
- No. 4 MIHAIL MANOILESCU. — O activitate parlamentară corporativă.
Pairu discursuri în Senat din Decembrie 1932.
- No. 5 MIHAIL MANOILESCU. — România, Stat Corporativ (epuizat).
- No. 6 MIHAIL MANOILESCU. — Lupta Ortodoxiei împotriva materialismului (epuizat).
- No. 7 MIHAIL MANOILESCU. — În rodia organizării (epuizat).
- No. 8 MIHAIL MANOILESCU. — Regimul nostru fiscal.
Asigurările sociale.
- No. 9 MIHAIL MANOILESCU. — Spațiul economic corporativ.
- No. 10 MIHAIL MANOILESCU. — Profesiunile libere în Statul Corporativ.
- No. 11 MIHAIL MANOILESCU. — Filosofia și doctrina corporatistă.
- No. 12 MIHAIL MANOILESCU. — Preoții și Profesorii în Statul Corporativ.
- No. 13 MIHAIL MANOILESCU. — În apărarea industriei și comerțului.
- No. 14 MIRCEA VULCĂNESCU ȘI MIHAIL MANOILESCU. — Tendințele tinerei generații.
- No. 15 MIHAIL MANOILESCU. — „Românismul și dreptul său”.
Discurs ținut în Senat la 3 Decembrie 1935.
- No. 16 CHRISTIAN PETRESCU. — Procesul valorii și salariul într-o economie național-corporativă.
- No. 17 CHRISTIAN PETRESCU. — Considerațiuni pentru o nouă sfilută economică.
- No. 18 MIHAIL MANOILESCU. — Portugalia lui Salazar (epuizat).
- No. 19 MIHAIL MANOILESCU. — Generația nouă și politica veche.
- No. 20 MIHAIL MANOILESCU. — Două reforme aparente.
- No. 21 CHRISTIAN PETRESCU. — Instituționalism și spiritualitate.
- No. 22 MIHAIL MANOILESCU. — Legea împotriva muncii și a jefiei.
- No. 23 CHRISTIAN PETRESCU. — Concepția mișcării de dreapta asupra burghezilor și proletariatului.

A opării, de asemeni:

MIHAIL MANOILESCU. — România Stat Național-Corporativ

L. E. COROIANU

Prețul lei 20.-

REVISTA
LUMEA
NOUĂ

FONDATOR,

MIHAIL MANOILESCU

7-8

ANUL IX
IULIE-AUGUST

1 9 4 0

Inreg. Trib. Ilfov sub Nr. 502/938

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII IAȘI

REVISTA

LUMEA NOUĂ

Fondator: MIHAIL MANOILESCU

Redactor responsabil: MIRCEA V. PIENESCU.

SUMARUL

- MIHAIL MANOILESCU . . . . Triunghiul Economic și Social al
țărilor agricole.
- PAUL HORIA SUCIU . . . . . Fundamentalul și Limitele raționali-
zării economiei românești.
- A. FRUNZĂNESCU . . . . . Necesitatea și posibilitățile de re-
glementare a pieței agricole.
- N. TURLA . . . . . Organizarea Judecătorească în Sta-
tul totalitar român.
- ALEXANDRU M. RANDA . . . . Charisma Cezarilor.
- N. SEVER CĂRPINIȘANU . . . . Intelectualul de provincie — Inte-
lectualul de metropolă.

PE LINIA VREMII NOASTRE

Gânduri în prețuia faptelor. — Credința și Voința Românească. — Sexții
Pușcariu. Limba Română. — Creditul Agricol. — Sistemul D. — Garanții
dăunătoare. — Legiferări Antisemite. — Bazele Europei de mâine. — Cei
ce nu vor să înțeleagă. — Partidul Unic. — Retragera României din
Liga Națiunilor.

CONDIȚII DE ABONAMENT

- 200 lei pe an pentru particulari
500 " " " " întreprinderi
1000 " " " " marile întreprinderi
100 " " " " studenți, preoți, învățători și săteni.
-

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. VIITOR N°. 44

Anul IX, Nr. 7—8

LUMEA NOUĂ

IULIE—AUGUST 1940

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

„BUCOVINA” I. E. TOROŢIU, BUCUREŞTI

Triunghiul economic și social al țărilor agricole : Orașul, Satul, Străinătatea

de MIHAIL MANOILESCU

Titlul acestui articol este cu voință ciudat și enigmatic... Numai după citirea lui ne vom explica complet acest titlu și vom aprecia oportunitatea lui ¹⁾).

Pentru priceperea structurii economice și sociale a unei țări, puține lucruri sunt mai semnificative ca schimbul de produse și de servicii între oraș și sat. Acest schimb însă nu se face numai în mod direct, dela oraș la sat și vice-versa, ci se mai face și în mod indirect astfel că el scapă adesea economistului și sociologului. Această cale indirectă și ocolită este schimbul între oraș și sat prin mijlocirea străinătății.

Intr'adevăr, participarea orașului și satului la comerțul exterior — atât la export cât și la import — precizează multe puncte privind structura economică și socială a unei țări. Am fost obișnuiți a considera exporturile ca un bloc iar importurile ca un alt bloc fără a ne preocupa în ce măsură primele sunt create de oraș și de sat și în ce măsură cele din urmă folosesc orașului și satului.

Este de ajuns a presupune că repartizarea importurilor între oraș și sat nu se face în aceeași proporție ca participarea acestora la exportul care le-a plătit pe celelalte, spre a descoperi o lipsă de egalitate și de echitate și a recunoaște existența unui fel de exploatare indirectă a satului de către oraș.

Concepția funcțională a organismului național, aplicată la oraș și la sat.

Dar înainte de a intra în subiectul nostru nu va fi inutil să ne oprim un moment la unele generalități cu privire la construcția funcțională a națiunii, aplicată la cele două enti-

1) Apărut în limba germană, în revista: Internationale Agrar Rundschau, Iunie 1940.

tăți: orașul și satul. Intra'devăr, după gândirea modernă funcționalismul joacă un rol primordial și constituie un punct de plecare pentru toate dezvoltările relative la națiune în ansamblul ei.

Funcțiunea orașului și cea a satului sunt singurele criterii pentru aprecierea legitimității nevoilor și cerințelor orașului și satului. Bogățiile de cari dispun, și unul și celalt, sunt numai mijloace ce se pun la dispoziția acestor două organisme sociale spre a le permite să-și atingă scopul și anume să-și îndeplinească cum se cuvine misiunile lor naționale¹⁾.

Funcțiunile socială, economică, politică și culturală, într'un cuvânt funcțiunile directoare ale orașului implică nu numai atribuirea de puteri dar tot odată și atribuirea de mijloace printre cari, baza materială adică bogăția figurează în cel dintâiu loc.

De aceea, voim chiar dela început să atragem atenția de a nu se da vreo interpretare schematică gândirii noastre. Nu concepem echitatea între oraș și sat numai în cadrul unei egalități, imposibile și absurde. Atributele funcționale ale orașului cer mijloace materiale mult mai considerabile decât acelea ale satului. Orașul și locuitorii săi trebuie să fie mai bogați „pentru nevoile serviciului”.

Orașul și satul nu sunt două lumi străine una de alta și opuse. Ele sunt legate prin comunitatea destinului și prin funcțiunile lor convergente în serviciul aceleiași patrii. Deci, chiar în cazul când orașul ar apare față de sat ca fiind, pe planul economic și social, privilegiat și chiar „exploatator”, această situație nu ar trebui să fie interpretată neapărat ca o imoralitate socială. Într'adevăr orașul cumulează, în stil mare, funcțiunile de interes comun pentru națiunea întreagă deci și pentru sat. El organizează apărarea națională, dezvoltă cultura națională, federează frunțașii administrației, justiției și învățământului.

Iată de ce, dacă se caută dreptatea, repartizarea, directă sau indirectă, a bunurilor între oraș și sat, această repartizare nu trebuie considerată din punctul de vedere al echității individualiste.

1) În lucrarea noastră „Secolul Corporatismului” Alcan 1934, scriam, cu privire la categoriile funcționale speciale ce se numesc Corporații, rândurile de mai jos ce se aplică de asemenea celor două „Categorii funcționale” Orașul și Satul:

„Există numai scopul suprem al națiunii care este punctul de plecare al oricărei teorii a Statului”.

Pentru servirea acestui scop suprem națiunea se servete de categoriile sale funcționale (corporațiile) cari își asumă fiecare un anumit număr de îndatoriri. Dar pentru exercitarea acestor îndatoriri și pentru buna lor îndeplinire, membrii corporațiilor au nevoie de anumite drepturi. Aceste drepturi derivă din îndatoririle lor și nu pot fi concepute fără ele. Contrar doctrinei individualiste, datoria este aceea care creează anumite drepturi însă dreptul nu creează anumite datorii.

Nu trebuie însă, iarăși să se negligeze cu totul aspectul social, considerând fiecare țară — dintr'un punct de vedere ce s'ar putea numi totalitar — că un tot și declarând orice preocupare de echitate în distribuirea între aceste două mari entități, orașul și satul, ca fiind contrară eticeii naționale.

Între aceste două concepții extreme, punctul de vedere al științei trebuie să fie acela al unei examinări imparțiale a funcțiilor pe care le îndeplinesc orașul și satul și a bazei materiale ce comportă îndeplinirea acelor funcțiuni. Datoria științei este apoi de a face o confruntare între bazele materiale necesare și suficiente în acest scop și repartitia reală a venitului național între oraș și sat, ținând seamă de meritul fiecăreia din aceste entități în crearea acestui venit.

Se înțelege dela sine că o astfel de examinare ne-ar duce prea departe. Am semnalat-o aci mai de grabă pentru a formula corect problematica orașului și satului.

În studiul nostru ne vom mărgini la scopul mai restrâns de a prezenta mecanismul schimburilor între oraș, sat și străinătate și a descrie pe cât posibil exact acest „triumf economic și social”, deducând totodată anumite consecințe imediate și poate, noi.

Conținutul social exact al noțiunilor de oraș și sat.

O problemă prealabilă, spre a ajunge la identificarea funcționării triumfului, este aceea a delimitării celor două concepte: orașul și satul.

Chestiunea se pune, între altele, de a se ști dacă marele proprietar rural, care locuiește în oraș în cea mai mare parte a anului, trebuie trecut în sat sau în oraș.

Credem că marele proprietar trebuie atribuit satului ca producător iar orașului drept consumator. Această interpretare corespunde unei expresii concrete a realității, căci fiecare proprietar are în general două locuințe: una la țară, alta în oraș. Funcțiunea sa de producător îl situează în sat unde el lucrează în colaborare cu țărani ca un factor superior de organizație economică; însă el este inseparabil de oraș în calitatea sa de consumator, căci starea lui socială și rafinarea vieții sale îl așează incontestabil, din punct de vedere sociologic, în categoria orășenească.

O altă problemă de același gen este aceea de a se ști care va trebui să fie poziția întreprinderilor industriale și miniere aflate în general în afara orașelor. Aparțin ele oare orașului sau satului? Răspunsul este foarte clar: prin funcțiunea lor economică ca și prin condiția lor psihologică, ele aparțin orașului.

O a treia problemă este aceea a stabilirii serviciilor de ordin social ce se aduc de către oraș și chiar în oraș satului,

cum sunt spitalele, instituțiile de binefacere, etc. În fine, ar fi poate interesant să cercetăm dacă în sat mai sunt și alte elemente afară de proprietarul funciar cari să aparțină din punct de vedere social și psihologic orașului, ca de exemplu judecătorii, medicii, inginerii agronomii și alți intelectuali, și dacă în oraș nu sunt anumite categorii bine caracterizate cari să aparțină din punct de vedere social și psihologic satului, precum sunt servitorii originari țărani și anumiți lucrători de fabrică cari rămân atașați satului lor și chiar trimit acolo economiile lor.

Dar toate aceste probleme de amănunt nu ar intra în cadrul studiului nostru care are mai de grabă un caracter general și își propune mai cu seamă să semnaleze, pentru ulterioare studii, o problemă.

Evoluția triumphiului economic și social în vechiul Regat al României.

Un studiu de felul acesta despre triumphiul economic al țărilor agricole nu ar putea prezenta un interes deosebit de cât urmărind evoluția acestor țări agricole. A considera numai starea și funcționarea actuală a triumphiului nu ar fi deajuns spre a trage, din această constatare, toate consecințele pe care ea le comportă. De aceea, este indispensabil să aruncăm o privire asupra trecutului uneia din țările agricole cele mai importante din câte există, și anume al României, trăgând concluzii convenite și asupra celorlalte țări agricole după maxima „ub uno disce omnes”.

Pentru România, prima constatare ce s'ar face, întorcându-ne privirile spre trecut, este stabilitatea surprinzătoare a proporției dintre numărul de locuitori din oraș și acela din sat. Într'adevăr, după unirea Principatelor Moldova și Muntenia în 1859, populația României locuia în proporție de 82,4% în sate. În anul 1912, populația rurală a României era de 81,62%. În 1930 populația rurală a României Mari era de 79,8%. Se vede deci că proporția populației rurale în jurul a patru cincimi sau a 80% din populația totală este marea constantă a României.

Dacă examinăm structura comerțului exterior, în trecutul mai îndepărtat, constatăm că înainte de secolul al 19-lea, atâta timp cât cele două Principate Române nu aveau relații internaționale mai întinse și se mărgineau numai la un comerț, mai curând silit, cu Turcia, exportul consta exclusiv din câteva produse agricole ca lână, mierea, vitele, iar importul exclusiv din produse industriale de mare lux. Așa dar, satul exporta pentru a plăti importurile ce foloseau exclusiv orașului²⁾.

2) Este foarte caracteristic că contribuția orașului și satului la formarea veniturilor publice era în trecutul nostru tot atât de inegal.

Erau așa zilele „vremuri bune” cari s'au prelungit până în zilele noastre³⁾.

Rezumând constatările din nota precedentă se poate vedea că între anul 1872 și anul 1913 exportul produselor neagricole — deci nerealizate de oraș — creștea dela 3,5% la 21% din totalul exporturilor.

Care a fost în același interval de timp dela 1852 până la 1913, structura importurilor?⁴⁾

Rezumând datele notei precedente, se constată că importurile în folosul satului au evoluat între anul 1852 și anul 1913 dela 10% la 20% din totalul importurilor.

Apropiind constatările referitoare la exporturi și importuri, putem formula concluziile următoare :

1. Triunghiul economic pe care îl formează satul, orașul și străinătatea îndeplinește funcțiunea specială de a trans-

---

și nedrept. Într-adevăr, bugetul Munteniei în 1859 (Vz. Gheorghe Dobrovici: Istoricul dezvoltării economice și financiare a României, pag. 15), așa cum rezultă din memoriile Generalului Bauer, prevedea la venituri suma de 571.945 lei din cari numai o mică parte provenea dela oraș enume „sferturile breslelor”, 37.070 și venitul sării 44.444, deci în total 81.514, adică 14% din venitul ordinar. În același timp în Moldova (Dobrovici op. citat, pag. 17) bugetul era de 2.303.000 lei din care numai venitul sării de 100.000, adică 5% nu provenea de la sat.

3) Cea mai veche statistică a comerțului exterior ne dă pentru anul 1862 (George Ciuriceanu „La Roumanie économique” Giard, Paris 1928, pag. 132) un export de 111.400.000 lei din care numai 2.500.000 lei materii minerale și derivate și 1.400.000 alte produse, ceea ce face în maximum 3.900.000 lei deci 3,5% din exporturile de proveniență industrială și minerală, tot restul exportului fiind exclusiv agricol. La acea epocă proporția era aceeași atât în ansamblul producției, căci în 1871 (Ion Ghica: Opere complete, vol. II, pag. 214) producția vegetală era de 341 milioane franci iar producția animală de 40 milioane, deci în total producția satului era de 381 milioane, pe când producția minerală nu era decât 19 milioane, deci de 5%.

La finele secolului al 19-lea în 1900 (Ciuriceanu, op. citat, pag. 280) proporția produselor neagricole în export era deja de 12% pentru petrol și 2,39% pentru celelalte produse.

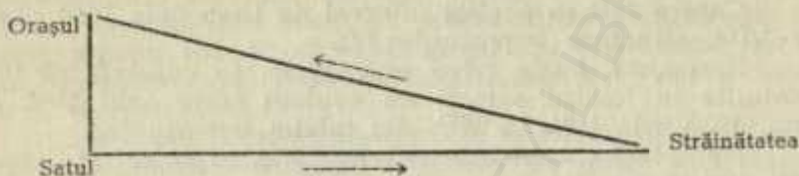
În fine în 1913 (Ciuriceanu, op. cit. pag. 392) proporția produselor neagricole în export era deja de 21% (din care 19,50% pentru petrol și 1,75% pentru celelalte produse).

4) Din tabloul dat de Ciuriceanu, pag. 154, rezultă că în 1852 din totalul importurilor de 64.800.000 lei, cel mult 7 milioane, adică 3 milioane lei pentru produsele textile și 4 milioane pentru fier și mașini agricole pot să fie socotite ca mergând în folosul satului.

Pentru anul 1900 (Ciuriceanu, op. cit. pag. 232) se poate calcula ca folosind satului o parte din produsele textile cari reprezintă 10% din totalul importurilor (sau totalitatea textilelor reprezintă 39,67% iar o parte din mașini cari reprezintă 8% din totalul importurilor (sau totalitatea acestor articole reprezintă 20,30%) deci în total 18% în folosul Statului.

În fine în 1913 (Ciuriceanu, op. cit. pag. 394) se poate atribui satului un import maximum de 30.000.000 lei textile vegetale (din totalul de 64.900.000) un import de metale de lei 40.000.000 și de mașini de lei 30.000.000 adică în total 110.000.000 lei sau în maximum 20% din totalul importurilor (ce se urcau la 512.000.000). Dar această balanță comercială excedentară a satului se echilibrează prin balanța de conturi.

forma excedentele bunurilor produse de sat în bunuri de consumație în folosul orașului. Străinătatea joacă astfel rolul de transmitere intermediară, de elevator sau de pompă aspiratoare și fulantă care transmite produsul muncii satului către oraș (a se vedea schema de mai jos).

2. Acțiunea acestui elevator indirect, pus în mișcare de Străinătate se completează printr'un elevator direct constituit din aprovizionarea orașului cu produsele satului, aprovizionare care e departe de a fi compensată printr'o deplasare echivalentă de articole industriale ale orașului către sat. Funcțiunea acestor doi elevatori este de a furniza pe cale indirectă produsele industriale și de lux iar pe cale indirectă produsele de primă necesitate.

Balanța comercială și balanța conturilor dintre oraș și sat.

Care este compensația juridică a acestei deplasări de bunuri în favoarea orașelor ?

Ce poate oare orașul să ofere satului în schimbul bunurilor ce-i sosesc prin cele două căi arătate mai sus ?

Această compensație se face prin trei căi inegale: serviciile pe cari orașul le aduce satului, dobânzile pe cari satul le plătește orașului și impozitele pe cari satul le dă pentru cheltuelile publice făcute în oraș. Dacă considerăm orașul și satul ca două entități diferite, atunci balanța comercială a satului față de oraș este totdeauna excedentară de oarece satul trimite orașului infinit mai multe mărfuri decât primește.

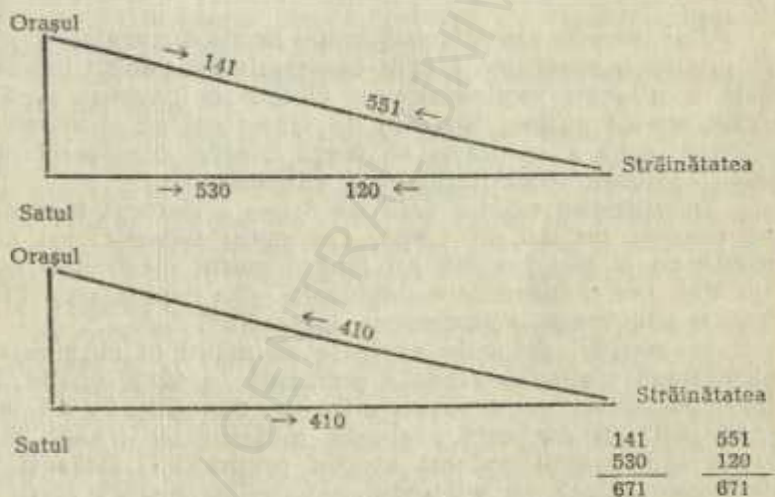
În această privință, este foarte interesant și chiar mai mult decât atât să observăm că satul prezintă în țările agricole, față de oraș, aceeași situație pe care o prezintă țările agricole, în ansamblul lor, față de țările industriale, situație ce se caracterizează printr'o balanță comercială excedentară compensată printr'o balanță de conturi deficitară.

După cum pentru o țară agricolă în ansamblul ei, balanța comercială excedentară nu însemnează bogăție iar pentru o țară industrială în ansamblul ei balanța comercială deficitară nu însemnează sărăcie, tot așa pentru sat balanța comercială excedentară nu însemnează bogăție iar pentru

oraș balanța comercială deficitară nu însemnează sărăcie, ci cu totul dinpotrivă *).

Acum dacă vom să examinăm din punct de vedere cantitativ funcționarea elevatorului indirect (al comerțului exterior) în 1913, găsim un export de 671 milioane franci-aur și un import de 500 milioane franci-aur. Exportul era furnizat în proporție de 21% — adică pentru 141 milioane franci-aur — din partea orașelor iar în proporție de 79% — adică pentru 530 milioane franci-aur — din partea satului. Din întregul import se folosea satul numai de 120 milioane franci-aur, pe când în schimb orașul se folosea nu numai de întregul rest al importului dar încă și de excedentul balanței comerciale care era de 81 milioane franci-aur, ceea ce însemnează că profitul orașului era de $671 - 120 = 551$ milioane franci-aur.

Schema avantajelor și dezavantajilor se prezintă precum urmează iar rezultatul sintetic este faptul că satul trimitea în 1913 orașului prin mijlocirea străinătății 410 milioane franci-aur (în afară de ceea ce îi putea trimite pe cale directă).

Efectul exproprierii moșiilor.

Această situație s'a schimbat foarte mult în urma reformei agrare înfăptuită imediat după război.

5) Trebuie observat că excedentul balanței comerciale poate fi socotit ca acoperind exclusiv operațiuni profitabile satului iar nu orașului.

Intr'adevăr acest excedent servește să acopere anuitățile împrumuturilor de Stat și ale împrumuturilor diferitelor industrii precum și cheltuielile ce folosesc sau au folosit în trecut în întregime orașului. (Este o singură excepție pentru anuitățile împrumuturilor străine în folosul marilor agricultori, dar acele anuități sunt cu totul neînsemnate).

În România-Mare ale cărei dimensiuni teritoriale și economice sunt aproape de două ori și jumătate mai mari decât ale vechiului Regat, reforma agrară a produs o deplasare enormă de pământuri dela marea proprietate către mica proprietate.

Înainte de reforma agrară, din totalul de 20 milioane hectare de pământuri arabile, erau 12 milioane hectare de bunuri *sub* 100 hectare fiecare și 8 milioane hectare de bunuri *peste* 100 hectare fiecare. După reforma agrară, s'a produs o deplasare de 6 milioane hectare dela marea proprietate către mica proprietate, astfel în cât proprietățile *sub* 100 hectare fiecare au atins cifra de 18 milioane hectare iar proprietățile *peste* 100 hectare fiecare au scăzut la 2 milioane hectare.

Predominarea micii proprietăți puneă capăt, în parte, exploatării satului de către oraș și funcționării în felul descris mai sus, a triunghiului elevator.

Contractarea de datorii din partea satului și conversiunea.

Dar orașele nu voiau să scape prada din mâini. Și atunci s'a produs o reacțiune foarte caracteristică pentru inerția socială a claselor exploatoare. Orașul a inventat și a dezvoltat un alt mijloc, tot atât de important ca și marea proprietate, spre a continua să tragă profite considerabile din partea satului. Acel mijloc era camăta.

Indatorarea satelor față de orașe a devenit formidabilă iar orașele puteau să tragă, cel puțin teoretic, tot atâtea profite ca și mai înainte pe timpul mării proprietăți rurale. Așa dar, era o întoarcere deghizată spre exploatarea de altă dată, o adevărată „reaprindeere a focului”.

În adevăr, datoriile agricole se urcau la cifre astronomice. După statistica oficială publicată în 1933, totalul datoriilor particularilor depășea cifra de 52 miliarde lei (exact 52.347.000.000) din cari peste 37 miliarde lei (exact 37 miliarde 376.000.000) apăsau asupra proprietății țărănești sub 10 hectare. Dacă se adăugau, datoria țărănească către Stat și alte datorii netrecute în statistică, cifra totală depășea 70 miliarde.

Or, numai pentru primele 52 miliarde, dobânda mijlocie de 14% reprezenta un total de 7 miliarde lei, cari repartizați asupra celor 14 milioane de hectare de pământuri făceau 500 lei dobândă pentru fiecare hectar. A plăti o dobândă de 500 lei la hectar însemna a apăsa proprietatea țărănească cu o sarcină tot atât de grea ca și cum ar mai fi existat încă marea proprietate!

Deci, întoarcerea la vechiul regim era complectă.

Această situație, în acelaș timp nedreaptă și pericu-

loasă, a luat sfârșit odată cu conversiunea datoriilor agricole (de care nu putem vorbi aci) micșorând enorm ocazia orașelor de a obține aprovizionarea lor din partea satelor fără să dea în compensație mărfuri echivalente.

Triunghiul în 1935.

Ne propunem în acest scurt capitol să calculăm datele triunghiului, cât mai exact posibil, pentru un an recent, anume pentru 1935, tocmai fiindcă dispunem cifrele acestui an referitoare la venitul național.

Vom stabili mai întâi participarea orașului și cea a satului la importuri.

Importul total a fost în 1935 extrem de redus atingând abia 10.847 milioane lei. Din acest import total au putut folosi satului circa $\frac{1}{3}$ a produselor textile în valoare de 2.715 milioane adică abia 900 milioane, apoi circa 50 milioane ale importului de cereale și semințe, 200 milioane ale importului de fier și de lucrări de fier (din totalul de 1879 milioane) și 150 milioane ale importului de aparate, mașini și motoare (din totalul de 1675 milioane)⁶⁾.

Rezultă deci că importul total în folosul satului era abia de 1500 milioane lei.

Cât despre export, care în 1935 se urca la 16.746 milioane, se poate socoti că partea satului este exact reprezentată prin exporturile din regnul animal — 1.627 milioane — și din regnul vegetal — 6306 milioane; tot restul exporturilor de origină minerală precum și „diversele produse combinate” — în total 8821 milioane — se pot socoti că provin din activitatea orașelor⁷⁾.

Exportul de 16.756 milioane lei a servit, pe de o parte să acopere (a se vedea mai sus nota asupra rolului excedentului balanței comerciale) obligațiile din străinătate contractate de oraș și în folosul său, iar pe de altă parte să plătească importurile făcute tot în folosul orașului, cu excepția fracțiunii de 1500 milioane lei calculată mai sus și destinată satului, deci în total $16756 - 1500 = 15256$ în folosul orașului.

În rezumat, se poate spune că satul a exportat pentru 7933 milioane lei importând numai pentru 1500 milioane, cu un deficit de 6433 milioane, pe când orașul a exportat pentru 8821 milioane, importând sau plătind anuitățile sale până la

6) Aceste evaluări sunt făcute pe baza unei analize mai detaliate, pe care este inutil s'o reproducem aci.

7) O ochire rapidă a datelor statistice ne-a arătat că pentru Bulgaria, în 1937, numai 15% din importuri erau îndreptate spre sat, pe când partea satului în exporturi era de 94%!

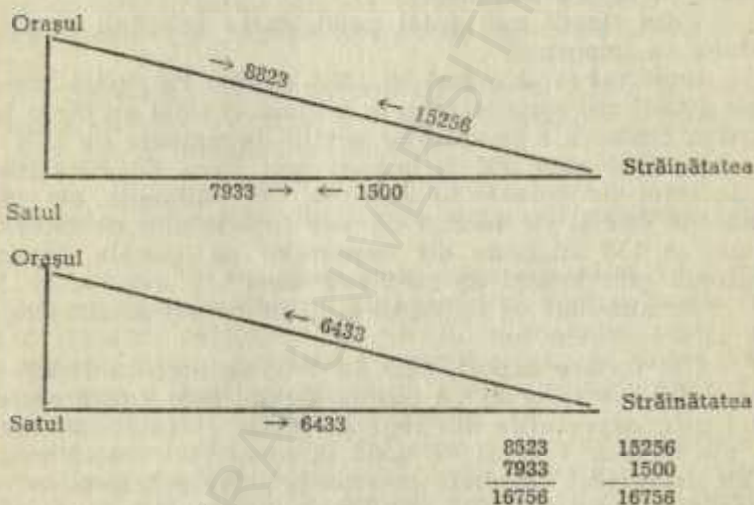
De asemenea, pentru Turcia de astăzi, numai 10% din importuri sunt destinate satului, pe când partea satului în exporturi este de 94%.

concurența de 15256 milioane, cu un excedent de 7635 milioane.

Repartizând aceste cifre pe cap de locuitor (satul reprezentând 15.280.000 iar orașul 3.810.000 locuitori la o populație totală de 19.087.000 în 1935) se poate afirma că fiecare sătean exporta pentru 520 lei importând pentru 100 lei, pe când fiecare exporta pentru 2320 lei profitând de străinătate pentru 4000 lei.

Cele două scheme următoare exprimă în alt mod aceeași situație.

Rezultatul sintetic al acestei analize este faptul că satul trimitea în 1935 orașului, prin mijlocirea străinătății, valori fără compensație pentru 6433 milioane lei în afară de ceace putea să-i trimită pe cale directă.

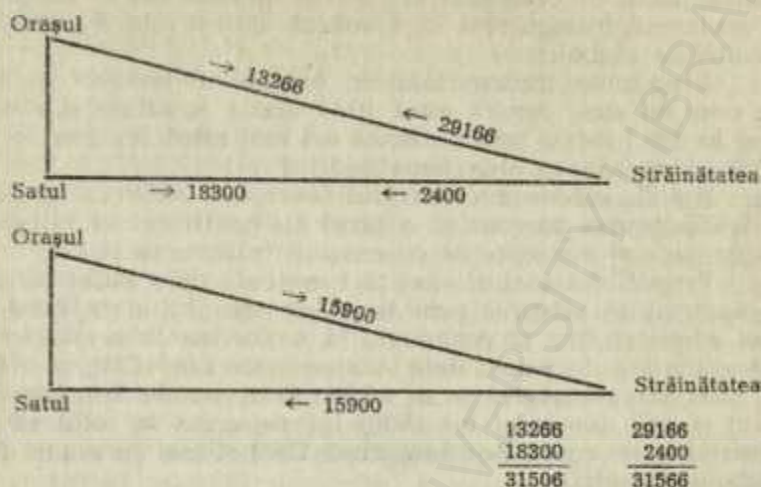
Triunghiul în 1937.

Cu titlu de informație vom da cifrele corespunzătoare pentru anul 1937: Importuri: 20.284 milioane lei din cari 2.400 lei în folosul satului. Exporturi: 31.566 milioane lei din cari 18.300 lei provenite dela sat.

Satul exportă deci pentru 18.300 milioane lei sau pentru 1170 lei de fiecare locuitor și se folosește de importuri numai cu 2400 milioane lei sau cu 153 lei de fiecare locuitor.

Orașul în schimb exportă pentru 13.266 milioane lei sau 3400 lei de fiecare locuitor și se folosește prin importuri (precum și prin plățile făcute în favoarea sa, precum am arătat

aci mai sus) de 29.166 milioane lei sau de 7.500 lei de fiecare locuitor.

Este foarte instructiv de a constata că exportul din 1937 (31.566 milioane) fiind aproape dublu față de acela din 1935 (16.756 milioane), valorile transportate de la sat la oraș de către elevatorul indirect, adică prin mijlocirea străinătății, au trecut de la 6.433 milioane în 1935 la 15.900 milioane lei în 1937, adică au devenit de două ori și jumătate mai importante.

Orice creștere a comerțului exterior într-o țară agricolă mărește în mod proporțional și chiar progresiv, nedreptatea și exploatarea în raporturile dintre oraș și sat.

Dacă presupunem că elevatorul direct (a se vedea mai jos) a transportat aceleași valori în 1937 ca și 1935 adică 11.300 lei, atunci acțiunea combinată a celor doi elevatori va fi reprezentat un „drenaj” de valori de la sat la oraș care reprezintă în total suma enormă de 27.200 milioane!).

Comparații și concluzii.

În franci-aur (la cursul oficial de 33 lei francul-aur) sumele de 6433 și de 15309 milioane lei transportate de elevatorul indirect în 1935 și în 1937 reprezintă abia 193 și 477 milioane, adică pentru România-Mare cifre de aceeași ordine ca și pentru România Mică din 1913 când ea atingea 410 milioane franci-aur.

8) Este adevărat că această cifră ar trebui să fie corectată fiindcă, în urma exporturilor agricole mai active, satul ar fi mărit puterea sa de cumpărare în poduse industriale indigene iar prin faptul acesta elevatorul direct ar fi transportat poate în folosul orașului o diferență netă mai mare decât 11.300 lei.

Iată deci un fapt foarte important de reținut: exportul satului făcut de oraș prin mijlocirea străinătății — adică prin mecanismul triumghiului — a scăzut enorm față de epoca dinaintea de război.

Beneficiile transportate de elevatorul indirect dela sat la oraș nu sunt pentru anul 1935 decât jumătate din ce au fost în 1913 într'o țară de două ori mai mică iar pentru anul 1937 ele depășesc abia beneficiile din 1913.

Astfel, scăderea comerțului exterior, reforma agrară și industrializarea progresivă a țării au contribuit să micșoreze exploatarea și nedreptatea ce existau între oraș și sat.

Progresul social al unei țări agricole pare astfel să poată fi apreciat și măsurat prin trecerea orașului dela rolul său pur administrativ și parazit, (a se vedea Principatele Române înainte de pacea dela Adrianopole din 1829), mai întâi la rolul său comercial (a se vedea Principatele Române între 1829 și anii din jurul lui 1880) iar pe urmă la rolul său industrial (a se vedea România după 1880 și mai cu seamă după războiul mondial).

Este interesant a ne opri un moment la consecințele sociologice ale scăderii comerțului exterior.

În lucrarea noastră despre schimburile internaționale ⁹⁾ am demonstrat că pentru o țară care exportă produse agricole spre a importa produse industriale, scăderea comerțului internațional trebuie considerată ca un avantaj economic pe care trebuie să ne silim a-l realiza.

Acum ajungem la concluzia că micșorarea unui astfel de comerț internațional trebuie considerată și ca un avantaj social, căci aceasta este un mijloc pentru reducerea exploatarea satului din partea orașului.

Această concluzie nouă de ordin social întărește concluzia noastră, veche deja, de ordin economic.

Din toate punctele de vedere, exportul produselor agricole pentru plata importurilor de produse industriale este o operație a cărei limitare și condiționare este bine și avantajos ca să se facă.

Acțiunea elevatorului direct.

Ne propunem acum să evaluăm, pentru acelaș an 1935, acțiunea elevatorului direct adică a schimbului direct de produse între oraș și sat.

Câte produse din propria sa producție trimite satul orașului? Câte trimite orașul satului?

⁹⁾ Théorie du protectionisme et de l'échange international, Giard 1939. Editions: anglaise, italienne, portugaise, 1931. Edition allemande (réédition en 1937) sous le titre: „Die Nationalen Produktionskräfte der Aussenhandels (Junker und Dünnhaupt).

Oupă datele Oficiului de Studii al Consiliului Superior Economic asupra venitului național al României în 1935, venitul provenit dela producția articolelor industriale (venitul orașului) era de 50.000 milioane lei iar venitul provenit dela producția mărfurilor agricole (venitul satului) era de 69.000 milioane lei.

Care este transferul de mărfuri dela oraș la sat, adică care este consumația de articole indigene în satele noastre? Pentru a răspunde la această întrebare nu este suficientă metoda statistică. Trebuie să recurgem la metoda monografică.

Examinând rezultatul monografiilor făcute de Institutul Român de Cercetări Sociale pentru un număr de familii țărănești reprezentative, din toate provinciile românești, ajungem la concluzia sintetică că 71,8% din venitul țărănesc provine din producția mărfurilor agricole iar 9,7% din zisul venit se cheltuește pentru cumpărarea de produse ale orașului.

Rezultă că cumpărările din oraș reprezintă $9,7 : 71,8 = 13,5\%$ din venitul total al producției agricole.

Aplicând această proporție la venitul total al producției agricole din 1935, care este de 69.000 milioane lei, rezultă că satul cumpără dela oraș pentru suma de circa 9.300 milioane lei.

Ne propunem acum să stabilim care este transferul de mărfuri dela sat la oraș, care este consumația de produse agricole (alimentare și altele) în orașele noastre?

Aci nu avem nici o bază de evaluare statistică sau chiar monografică, așa că suntem obligați să recurgem la ipoteze.

O primă ipoteză cu caracter de introducere la o lucrare este aceea că populația orașelor ar consuma produse agricole exact pentru aceeași valoare de cap de locuitor ca și populația satelor! În această ipoteză, consumația orașelor ar fi proporțională cu numărul total al locuitorilor lor, adică 20% din valoarea totală a produselor agricole.

Această din urmă producție este de 43.900 milioane pentru cereale, fructe și vinuri, de 18.500 milioane pentru vite, deci în total de 61.500 milioane.

Consumația orașelor în produse agricole ar fi atunci din ordinea celor 12.000 milioane lei.

Din aceasta rezultă că, în această ipoteză limită chiar, conform căreia orașele ar consuma tot atât de puține produse agricole ca și satul, balanța schimburilor directe între oraș și sat ar fi totuși favorabilă orașului, căci în schimbul a 9.300 milioane de produse industriale trimise satului, orașul ar primi dela acesta cel puțin pentru 12.000 milioane produse agricole.

Dar realitatea este departe de această ipoteză introductivă.

Consumația orașelor pe cap de locuitor în produse agri-

cole este cel puțin de două sau trei ori mai mare decât în sate (dacă se face evaluarea în valori iar nu în cantități).

Intr'adevăr, pe de o parte statistica analizată și interpretată¹⁰⁾ arată că în 1936 salariul mijlociu era în agricultură de circa 12.000 lei pe an iar în marea industrie era mai mult de cât doindoul acestei sume, adică 26.251 pe an.

Pe de altă parte, analiza venitului național pentru 1935 arată că populația rurală, care este de patru ori mai numeroasă decât populația orășenească, avea un venit global de 69.000 milioane lei, deci aproape tot atâta ca și cea dintâi care arată un venit (inclusiv serviciile de ordin comercial, profesional, etc.) de 75.00 milioane lei. Deci, venitul mijlociu pe cap de locutor este cel puțin de patru ori mai mare în orașe de cât în sate.

De altfel, consumația țărănească în produse agricole este excesiv de redusă și de calitate ordinară.

De exemplu consumația mijlocie pe cap de locuitor pentru toată România este de 5 kilograme pe an pentru zahăr (la țară zahărul este aproape necunoscut!), de 9 kilograme pentru petrol și de 0,600 kilograme pentru tutun¹¹⁾.

Pentru toate aceste motive, nu este exagerat a admite că valoarea consumației produselor agricole pe cap de locuitor este de două ori și jumătate mai mare pentru orășean de cât pentru sătean.

Ținând seamă de faptul că populația orășenească reprezintă 20% din totalul țării și că va trebui să socotim cu coeficientul de 2,5, repartizarea alimentelor între oraș și sat se face în mod proporțional cu cifrele următoare: $0,20 \times 2,5 = 0,50$ și 0,80.

Care este valoarea totală a produselor animale și vegetale consumate în interiorul țării? Pentru a avea această valoare, se scade din valoarea produselor vegetale și animale de 61.500 milioane valoarea produselor de acest fel exportate, care era de 7933, și se obține circa 53.500 milioane din cari — după cheia de repartizare dată aci mai sus — 32.900 milioane revin satului iar 20.600 milioane revin orașului.

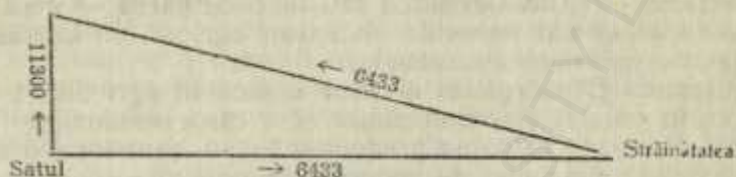
Astfel, elevatorul direct transportă dela sat la oraș mărfuri pentru 20.000 milioane lei iar dela oraș la sat mărfuri pentru 9300 milioane lei, ceea ce revine la un avantaj net pentru oraș de 11.300 milioane lei.

10) A se vedea lucrarea noastră Cursul de Economie politică la Școala Politehnică din București, ediția 1938.

11) Este de altfel cunoscut că alimentația țărănească este exclusiv vegetală. Din studiul d-lui Dr. E. Georgescu: Considerațiuni asupra alimentației țărănești în România (paginile 18 și 19) rezultă că la țaranul român 82,8% din calorii sunt produse de materiile vegetale, din cari 43% de porumb! Carnea intră în această alimentație pentru 11%.

Acțiunea combinată a celor doi elevatori.

Bilanțul activității celor doi elevatori, astfel cum se prezintă pe schema de mai jos, este de 6.433 milioane pentru elevatorul indirect și de 11.300 milioane pentru elevatorul direct, deci în total produse cari valorează circa 18.000 milioane sunt procurate de sat orașului fără compensație concretă sub formă de alte produse.

Nu se poate tăgădui importanța acestui rezultat.

Dacă economistul, care este ispitit mereu să considere fiecare țară ca un singur tot, este preocupat numai cu balanța comercială și cu balanța de conturi pentru o țară în ansamblul ei, sociologul este obligat să privească tot odată și funcțiunea — până aci ascunsă — a celor doi elevatori cari decid despre gradul de prosperitate a satului față de oraș și despre gradul de exploatare (căci trebuie să-i spunem pa-costei pe nume...) a satului din partea orașului.

A introduce această noțiune de triunghi elevator cu două mișcări simultane — indirectă și directă — în știința socială și a urmări în fiecare an evoluția acestui triunghi pentru a-și da seamă de progresul social al unei țări agricole, iată o preocupare interesantă pentru tinerii economiști și sociologi cari sunt nerăbdători de a trage concluzii sintetice și sugestive din grămada de fapte și de cifre ce au cules pe calea monografică.

Se înțelege dela sine că atât concluziile cât și cifrele noastre le considerăm ca o simplă intrare în materie și că vom fi foarte fericiți dacă alții — prin metode încă și mai riguroase — ar izbuti să strângă mai de aproape această realitate socială a țărilor agricole^{12) 13)}.

12) Ar putea omul să gândească că această valoare enormă de circa 18.000 milioane lei ar fi în mare parte compensată prin impozitele ce satul plătește Statului, deci orașului.

Dar o analiză aprofundată (ce nu putem reproduce aci) a bugetului Statului ne arată că acest buget se bazează abia pentru 15%—20% pe impozitele plătite de sat.

Satul contribuie la veniturile Statului mai de grabă prin supraprețul ce plătește pentru produsele industriale cari toate sunt grevate cu impozite grele, directe sau indirecte.

Însă cumpărarea produselor industriale de către sat este, precum am văzut deja, foarte modestă și nu depășește 3200 milioane lei în 1935 chiar dacă impozitele reprezentau o treime din valoarea produselor

Presiunea demografică în sat.

Toți autorii cari s'au ocupat de situația țărilor agricole din Europa orientală sunt de acord că situația proletariatului agricol este marea tragedie a acestor țări¹⁴).

Populația țărănească este prea deasă față de tehnica agricolă actuală și — ceea ce este încă și mai grav — mai cu seamă față de o tehnică viitoare perfecționată, care nu ar reclama — ca în Germania sau în Danemarca — decât un număr încă și mai redus de muncitori agricoli pe kilometrul pătrat de suprafață cultivată!

Muncitorii mărginași a căror muncă în agricultură este din ce în ce mai netrebuincioasă și a căror consumație personală depășește valoarea producției lor — constituie o categorie inutilă din punct de vedere economic și nenorocită din punct de vedere social.

Ei formează clasa semi-șomerilor, iar viața lor nevaloroasă le dă un sentiment vecin cu disperarea, extrem de periculos pentru ordinea socială.

Priviri spre viitor.

Presiunea acestor semi-șomeri va fi din ce în ce mai tare.

Ei vor reține la țară o cantitate din ce în ce mai mare de alimente pentru propriile lor nevoi producând de cap de muncitor din ce în ce mai puțin. Ei vor căuta să scape de mizeria lor refugiindu-se în orașe și împingând spre industrializare prin avantajul salariilor mici.

Se va produce astfel în Europa Orientală un fenomen similar aceluia din Japonia unde munca efină a creat o clasă

industriale, satul nu ar plăti în chipul acesta de cât circa 3000 milioane lei, cifră ce ar trebui să fie adunată la celelalte tributuri pe cari satul le plătește orașului fără compensație.

13) O altă formă de exploatare ce trebuie totdeauna socotită separat este aceea care rezultă din disparitatea prețurilor dintre produsele agricole și produsele industriale.

În toate calculele prezentate mai sus am evaluat totdeauna produsele după mercurialele înregistrate de statistici fără a ține seamă că uneori acele prețuri marchează o mare injustiție și o exploatare tot atât de gravă ca și cea reprezentată prin tributurile în măriuri.

Prețurile ascund (tănuiesc) de altfel această formă larvoidă de exploatare conținută în formula noastră: muncitorul industrial dă produsul muncii sale timp de un an în interiorul unei aceleiași țări în schimbul produsului muncii mai multor muncitori agricoli timp de un an.

14) A se vedea lucrările lui Franges cari formează autoritate și în special articolul său cu privire la teoriile noastre în *Revue Economique Internationale* din Iulie 1938. A se vedea și Reithinger: *Le vsage economique de l'Europe*.

de muncitori industriali cari prin sobrietatea lor vecină cu mizeria n'au nimic comun cu muncitorii industriali din America sau din Europa Occidentală.

Ca o consecință, satele vor da orașelor mai puține alimente decât astăzi iar orașele vor da saelor mai multe produse industriale.

Se va produce o atenuare a exploatării iar triumphiul nu va mai funcționa cu aceeași intensitate în folosul orașului.

Fără îndoială, măsuri ale Statului vom putea să îmbunătățească în mod conștient și metodic dezechilibrul social cauzat de muncitorii agricoli mărginași oferindu-le posibilitatea unei munci continue la marile lucrările publice destinate să creeze un utilaj național complet de autostrade și canale, de ameliorare de pământuri, etc.¹⁵⁾

Printre măsurile de Stat socotim ca fiind de primă importanță o nouă politică cu privire la industria națională.

Intr'adevăr, actualmente industria se bucură de tot felul de privilegii începând cu protecția vamală și terminând cu contingentările cari constituie tot atâtea piedici pentru produsele industriale străine.

Dar în schimbul acestor avantaje, industria nu este îndatorată să îndeplinească o misiune națională precisă. Ea planează după placul intereselor particulare sub un regim care este în ce privește organizația statală dată producției dar profund idealistă în ce privește absența oricărei considerațiuni de interes național de impus industriașilor.

De aceea, industria lucrează exclusiv pentru rentabilitatea sa, ignorând dacă serviciul social ce-l aduce nu ar putea să fie mai important.

De aceea, ea lucrează aproape exclusiv pentru debușul orășenesc și ajunge să-și găsească prosperitatea într'o anumită izolare a orașului de sat.

Astfel se produce un fenomen cu adevărat deplorabil pe care l-am semnalat de mai mult timp, și anume o separație între destinul și avutul economic al orașului și acela al satului.

Orașele se bucură de o prosperitate remarcabilă, industriile lor, sprijinindu-se unele pe altele, constituie un debușu aproape suficient și întrucâtva închis, fără considerare pentru satele cari nu sunt decât un slab debușu al lor în stare de a lăncezi încă mult timp în mizerie și sărăcie.

De aceea, ar fi timpul ca industria să fie integrată cu adevărat în interesele vitale ale națiunii și să fie obligată a lucra pentru mase și pentru ridicarea lor.

15) A se vedea în această chestiune comunicarea noastră la Congresul Internațional al Economisților din Paris în 1937 sub titlul: Efectele economice a lucrărilor publice în țările agricole.

Intr'o țară unde mâna de lucru este — și va fi totdeauna — deosebit de abundentă și puțin costisitoare (România este prin excelență țara cu calorie eftină fie prin cărbuni fie prin petrol sau gaz metan !) este mai indicat de cât ori unde ca industria să producă mult și eftin în loc să producă puțin și scump.

Industria națională în serviciul masselor va fi mai întâi industria în serviciul satului și al țărănimii.

Va fi industria naționalistă nu în sensul perimat al socializării ci în sensul încadrării și alinierii sale în frontul general al serviciilor aduse națiunii.

O industrie a cărei întreagă orientare va fi de a mări bună starea masselor și a înălța nivelul civilizației în sat va pune capăt nedreptății și exploatării ale cărei câteva aspecte numai le-am arătat în această comunicare.

Fundamentul și limitele raționalizării economiei românești

de PAUL HORIA SUCIU
Conferențiar Universitar

Organizarea economiei românești pe baze raționale a eșit din faza discuțiilor teoretice. Prin publicarea decretului lege al deplinelor puteri din 31 Mai 1940, ea a intrat în mod conștient și hotărît pe calea înfăptuirilor practice. Oricare va fi persoana conducătorilor departamentelor economice, această orientare nu va putea fi decât continuată. Mai mult, față de tendințele noiei organizări a Europei după război, raționalizarea economiilor naționale este pe cale să se încadreze în conceptul economiei continentale, conform căruia fiecare națiune va colabora pe baza specializării ei în diviziunea internațională a muncii, integrându-se în marele spațiu de solidarism continental.

În această tendință de solidarism continental, oricare ar fi locul și rostul economiei românești, apare din ce în ce mai lămurit necesitatea de a se extinde raționalizarea dela multiplicitatea întreprinderilor particulare la unitatea economiei naționale. Este deci util să se precizeze fundamentul și limitele raționalizării economiei naționale, atât în domeniul spiritual, cât și în domeniul material.

În domeniul *spiritual*, fundamentul raționalizării se justifică ideologic prin concepția solidarismului național. Această concepție se sprijină pe două idei esențiale: ierarhia intereselor generale față de interesele particulare, precum și coordonarea activităților individuale pentru realizarea unității naționale. Conform acestei concepțiuni solidariste, interesele particulare sunt subordonate intereselor obștești, iar activitățile individuale sunt coordonate în cadrul economiei naționale, așa cum precizează Constituția din 1938, în art. 4, și cum foarte just se exprima în expozeul său din Iunie 1940, fostul ministru al economiei naționale, d. Mircea Cancicov: „Cetățeanul se încorporează în colectivitatea națională prin categoria socială în care își valorifică munca și proprietatea, începând prin a avea obligațiuni față de Statul tutelar al tuturor intereselor, pentru a putea folosi drepturile garantate”.

În domeniul *material*, raționalizarea înfățișează proiecțiunea în realități a concepțiunii solidarismului național. Ea este rezultanta sistematizării producțiunii, organizării desfacerii, disciplinării consumației și a justeții repartițiunii, precum și a coordonării tuturor acestor activități într'un scop unitar.

Scopul raționalizării economiei naționale poate fi pur economic, precum: autarhizarea, adică satisfacerea prin mijloace proprii a nevoilor interne, sau echilibrul statornic între activitățile de producție și de consumație. Însă, raționalizarea mai poate constitui și un simplu mijloc în împlinirea altor scopuri extra-economice, de interes superior, cum ar fi pregătirea economiei de război ca mijloc principal în asigurarea victoriei externe, românizarea și realizarea bunei stări generale ca mijloc esențial în menținerea păcii sociale interne.

Forma de realizare a raționalizării economice nu se poate sprijini pe libertatea de concurență anarhică, ci pe libertatea disciplinată. Statul lasă libertate inițiativei particulare în organizarea interioară a întreprinderilor, însă disciplinează activitatea indivizilor atunci când aceasta depășește limitele intereselor particulare și atinge un interes general. Rolul Statului este deci de a îndruma rațional, de a face suprem arbitraj între interesele opuse și de-a controla, iar nu acela de a abuza sau de a deveni arbitrar. El nu devine gestionar, ci fixează numai normele legale generale, lăsând grupurilor respective aplicarea acestor norme în sfera lor de activitate.

Technica de raționalizare a economiei naționale constă într'o serie de măsuri privind sistematizarea producției, organizarea desfacerii și disciplinarea consumației, precum și în coordonarea tuturor acestor activități în cadrul unității economiei țării. Numai disciplinându-se fiecare sector al vieții economice și sincronizându-se toate activitățile sectoarelor în cadrul unui plan de ansamblu unitar, se va putea realiza maximum de eficacitate în organizarea întregii economii românești.

În *producțiune*, măsurile concrete de sistematizare se pot rezuma în linii largi: standardizarea produselor de mare consum, contingentarea producției lor și sindicalizarea obligatorie a producătorilor.

Standardizarea obligatorie a produselor de mare consum și generală necesitate, ar consta în limitarea calitativă a acestor produse și fabricarea lor într'o calitate tip pe întreaga țară. Ea nu s'ar aplica decât produselor de mare consum, celelalte produse interesând clasele înstărite fiind lăsate în seama comerțului liber. Standardizarea obligatorie a calității ar fi asigurată pe baza unor caete de sarcini tip.

Limitarea calitativă a produselor de mare consum trebuie complectată prin limitarea cantitativă, adică contingentarea obligatorie a produselor standard. Ea s'ar face pe baza docu-

mentării obiective supra consumului normal anual. Față de necesitățile consumului intern și față de capacitatea de producție în fiecare categorie de produse tip, Statul stabilește — pe baza propunerilor organului legal despre care se va vorbi mai jos — cantitatea consumului total, limitând în mod obligatoriu producția după întinderea nevoilor.

Pentru a se realiza un control și o sistematizare eficace a producției tipizate, este necesar asocierea sau sindicalizarea obligatorie a producătorilor. În fiecare categorie de produse standard, oricine va putea produce, însă numai atunci când se integrează în sindicatul respectiv al producătorilor, singurul reprezentând legal interesele grupului. Acest sistem a fost parțial practicat la noi în diverse producțiuni, de pildă în industria zahărului unde există de o parte, sindicatul cultivatorilor de sfeclă, și de altă parte, asociația fabricanților de zahăr. Ar rămâne să se generalizeze acest sistem în părțile lui verificate drept bune, apoi, s'ar face reunirea acestor sindicate pe grupe și ramuri de producțiune (agricultuă, industrie, etc.).

În această organizare verticală a fabricatelor succesive, fiecare ramură de producție este concepută ca o unitate organică alcătuită în vederea împlinirii unei funcțiuni bine determinate de conlucrare concentrată a tuturor întreprinderilor din aceeași ramură. Această idee a fost susținută încă din 1931, de ministrul din acea vreme al industriei și comerțului, d. prof. Mihail Manoilescu, în proiectul de lege asupra „sindicalizării legale a industrilor”.

Pe lângă această integrare verticală, este necesară coordonarea orizontală a producției prin gruparea tuturor sindicatelor din toate ramurile existente într-o regiune geografică sau un ținut. Aceste organizări orizontale ar reprezenta interesele economice locale, și ar alcătui Camera Economică regională sau ținutală. În Camerele Economice regionale ar intra atât reprezentanții producătorilor, patroni și salariați, împreună cu reprezentanții cartelurilor de negustori și ai băncierilor, precum și ai asociațiilor de consumatori. Ele ar forma, prin Uniunea Camerilor Economice, organul profesional central de documentare și informare economică a Statului.

Toate aceste măsuri arată în linii largi principiile sistematizării producției naționale. Eficacitatea acestei sistematizări a producției este în funcțiune de organizarea desfacerii produselor.

Organizarea *desfacerii* s'ar aplica la început, deasemenea, numai pentru produsele de mare consum și generală necesitate de o calitate tip. Ea ar cuprinde cumpărarea și desfacerarea produselor standard destinate maselor de consumatori sau interesând în mod deosebit Statul atât în calitatea sa de mare consumator (exemplu: armata) cât și ca reprezentant al intereselor colectivității, și s'ar face prin mijlocul monopo-

lului. Monopolul de cumpărare ca și monopolul de desfacere nu ar cuprinde obiectele netipizate (destinate claselor înstărite) acestea fiind lăsate comerțului liber.

Intrucât Statul nu are nici competența specială, nici organe suficiente în practicarea monopolului de cumpărare și de desfacere a produselor standard de mare consum, el va concesiona acest monopol celor ce au experiența unor astfel de activități, adică, asociațiunilor existente de producători, de negustori și cooperativelor de consumatori, însă le va disciplina și orienta activitatea către satisfacerea intereselor obștești.

În acest procedeu, Statul având calitatea de unic cumpărător al produselor standard, nu va vinde produsele direct, ci numai asociațiunilor constituite pe principiul cartelării obligatorii în vederea desfacerii produselor pe categorii de nevoi de consum (ex.: îmbrăcăminte, încălțăminte, hrană, etc.).

Monopolul de cumpărare și de desfacere nu este o inovație. El a fost folosit la noi timp de secole de către vechile bresle, care aveau monopolul nu numai de producție, ci și de desfacere al produselor respective. Străinii de breslă nu puteau vinde decât cu toptanul și numai reprezentanților autorizați ai breslei, singurii ce puteau desface mărfurile specialității lor, la consumatori.

De altfel, adoptarea monopolului desfacerii produselor tip de mare consum și cartelarea negustorilor ar însemna generalizarea practicelor existente în monopolul desfacerii zahărului, cimentului, petrolului, etc. Toate aceste tipuri de monopol au dat rezultate bune din punct de vedere al contingentării producției și al acoperirii consumației, echilibrându-le, cât și din punct de vedere al controlului prețului. Intervenția Statului, utilizând experiența organizațiilor existente, ar avea drept scop să mențină rezultatele bune, însă să reducă rentabilitatea exagerată a cartelurilor la un câștig moderat, și prin asigurarea unui just preț corespunzând cheltuielilor reale de producție, să satisfacă pe consumatori.

În acest scop, Statul își păstrează pentru sine și în principiu dreptul monopolului de cumpărare și de desfacere. Pe baza acestui drept de monopol, el procedează la controlul documentat al nevoilor consumului și la fixarea obiectivă a prețului de cost. Deasemenea, Statul poate obliga cartelurile de negustori, acordându-le un procent just de câștig, să desfacă mărfurile la prețuri identice pe întreaga țară. Această idee a fost însușită de fostul ministru al economiei naționale în menționatul expozeu asupra disciplinării vieții noastre economice când afirma: „necesitatea de a se vinde mărfuri de o calitate tip și cu un preț identic pe întreaga țară în așa fel încât pietele regionale să fie mulțumitor aprovizionate la prețuri determinate în prealabil”.

Sistematizarea producției și organizarea desfacerii trebuie întregită prin disciplinarea consumației. Aceasta se poate face prin stimularea asocierii consumatorilor, favorizându-se pe bază de anumite avantagii (ex.: risturna), constituirea facultativă a cooperativelor de consum. Până atunci, statul poate folosi pentru disciplinarea consumației produselor standard, marile unități de consum, cum sunt de pildă: armata, funcționarii, etc.

Unitatea de conducere și de coordonare a tuturor acestor măsuri revine Statului prin Super-ministerul Economiei Naționale, ajutat de organe diriguitoare (Delegația Economică a Guvernului), și consultative (Consiliul Superior Economic), etc. La rândul său, Ministerul Economiei Naționale exercită îndrumarea, controlul și arbitrajul său printr'un organ special denumit: „*Oficiul Național al Producției, Desfacerii și Consumației*”.

Importanța Oficiului Național constă în compunerea sa. El cuprinde pe reprezentanții autorizați ai sindicatelor de producători, ai cartelurilor de negustori și ai cooperativelor de consumatori. În sânul acestui Oficiu se desbat propunerile categoriilor de interesați pentru a realiza colaborarea lor la dezvoltarea organică a economiei naționale. Hotărârile Oficiului Național, atunci când sunt luate în unanimitate, pot fi obligatorii, Statul intervenind numai când interesele naționale superioare fac necesar în ultimă instanță arbitrajul său, pe baza principiului că interesul general primează interesul particular.

Atribuțiunile Oficiului Național privesc organizarea producției, controlul prețurilor, monopolul desfacerii, disciplinarea consumației, îndrumarea finanțării lor. El furnizează documentarea obiectivă a datelor statistice, privind nevoile consumului, capacitatea producției, producția efectivă, și face propuneri Ministerului Economiei Naționale pentru limitarea obligatorie a producției, calitativ (standardizarea) și cantitativ (contingentarea). Tot acest organ are rolul important de a exercita în mod rațional, în numele Statului, controlul asupra prețurilor de cost, fixându-le, și de a face propuneri pentru stabilirea prețurilor tarifare de desfacere.

În concluzie, raționalizarea economiei românești, justificată ideologic prin concepția solidarismului național integrat în solidarismul continental, este rezultanta tuturor măsurilor menționate mai sus. Ea pornește dela disciplinarea în lăuntru fiecarei sector economic și se realizează pe baza coordonării activităților respective în cadrul planului de ansamblu al întregii economii naționale.

În mod practic, această raționalizare trebuie făcută treptat, utilizând experiențele actuale, adică pornind numai dela organizarea produselor tip și dela folosirea organizațiilor economice existente în fiecare categorie de produse. Toate

aceste măsuri se pot înlăptui în baza legilor existente, încadrându-se atât în textul constituției actuale, cât și al decretului lege al deplinei puteri din 31 Mai 1940, conform căruia Ministerul Economiei Naționale este investit cu depline puteri a lua toate măsurile privind organizarea, coordonarea și controlul producției, circulației și consumației articolelor necesare armatei și populației civile”.

În acest scop, măsurile de ordin practic și de realizare imediată, pot fi rezumate astfel:

1. *Determinarea articolelor de mare consum* (standardizarea) ce ar putea fi limitate calitativ sub formă de produse tip, și alcătuirea *caetelor de sarcini tip* servind de bază la fabricare produselor standard.

2. *Stabilirea cantității consumului* fiecărui articol standard în raport cu posibilitățile de producție și producția efectivă (contingentarea).

3. Generalizarea sistemului asociațiilor sau sindicatelor de producători existente, pentru articolele tip mai sus stabilite, — aceste organizații constituind nucleul central împrejurul cărora să se poată organiza producția de masă. Fixarea printr'un decret lege a normelor generale servind drept cadru *sindicalizării obligatorii a producătorilor* în diferitele lor etape dela materia primă până la produsul finit. Se va alcătui în acest scop și un *statut tip* de organizare a sindicatelor de producători.

4. Generalizarea sistemului asociațiilor existente de negustori și *cartelarea lor obligatorie* pe specialități și spețe de nevoi, fixându-se prin lege cadrul general al asocierii lor obligatorii (statut tip). În lege se va prevedea dreptul Statului de a monopoliza desfacerea produselor standard precum și de-a ceda acest drept asociațiilor de desfacere recunoscute (producători, negustori și consumatori).

5. *Crearea organelor de coordonare*, la centru: „*Oficiul Național al Producției, Desfacerii și Consumației*”, iar la periferie: „*Camerile Economice regionale sau ținutale*”, cu atribuțiuni de ținerea evidenței realităților și nevoilor, precum și de primirea și transmiterea comenzilor. Oficiul Național nu ar lucra direct cu indivizii, ci numai cu asociațiile recunoscute ale producătorilor, negustorilor și consumatorilor, ținând să înlăptuiască colaborarea organică a tuturor.

6. *Reorganizarea Super-ministerului Economiei Naționale* spre a îndruma în mod unitar toate activitățile economice (agricultură, industrie, finanțe, comerț, etc.), a urmări prin organe adaptate acestor cerințe întreg procesul producției, desfacerii și consumației, a coordona măsurile fragmentare în controlul fiecărui sector și a raționaliza astfel, în maximum de eficacitate întreaga economie națională.

Necesitatea și posibilitățile de reglementare a pieței agricole

de A. FRUNZĂNESCU

Concepția economică liberalistă, după ce a atins apogeul la sfârșitul veacului trecut și chiar la începutul secolului nostru, este astăzi în declin.

O concepție cărreia i-au fost subordonate interesele a sute de milioane de oameni a rămas astăzi în statele totalitare din Europa doar o amintire. O altă concepție i-a luat locul. Concepția economiei îndrumate.

Aplicată cu succes în Germania, a atras încă de câțiva ani atenția gânditorilor noștri naționaliști, cari au întrezărit crearea unei lumi noi, prin aplicarea unor noi principii economice.

Scriind aceste rânduri, fără să vrem, gândul nostru se întoarce spre trecut. Acum o sută de ani, un tânăr român, care își făcea studiile în Germania, rămânea adânc impresionat de ceea ce îi povestea romancierul Wilibald Alexis sau Pastorul Ionas privitor la nouile reforme agrare ce au avut loc în Prusia, datorite miniștrilor Stein și Hardenberg în timpul Regelui Frederic Wilhelm III.

Intors în patrie, gândul lui a fost să emancipeze și să improprietească, printr'o mare reformă, pe țaranii români. Anul 1864 vede cea dintâi reformă agrară a României. Numele lui Mihail Kogălniceanu, fostul student al Pastorului Ionas se înscrie în cartea de aur a țării. Ideile reformatoare din Germania își găsiră aplicația practică și în România.

De atunci au trecut decenii. Astăzi un val de noi idei mente să libereze din cleștele principiilor liberaliste pe agricultori ne vine tot din Germania.

Intr'adevăr. *Producătorul agricol din țara noastră, ca și de altfel agricultorii din toate celelalte state exportatoare de produse agricole — își vedea marja prețuită, nu după criteriul raionale care să țină seamă de prețul de cost, ci după factori cu atât mai puțin cunoscuți cu cât operațiunile de bursă aveau o amploare mai mare.*

Prețul era în general subordonat legii cererii și ofertei.

Dacă acest sistem de „cultură la întâmplare” convenea speculațiilor comerciale, în nici un caz nu putea să convingă milioanele de agricultori. Criza de „desfacere” din anii 1930—1935 e încă proaspătă în mintea tuturor. România producea atât mărfuri cerute peste hotare cât și mai ales necesare și pentru care se primeau prețuri mult mai mici decât însăși prețul de cost.

De raționalizarea producției din punct de vedere social economic, adică de a produce plante sau a crește animale cari să valorifice cât mai mult mâna de lucru și pământul, nu putea fi vorba. Exportul agricol nu depindea de condițiile economice specifice țării noastre, iar extinderea sau introducerea unor culturi potrivite structurii noastre agrare era aproape o imposibilitate, întrucât nu se putea impune nimănui să lucreze în pagubă.

Ne-am silit ani de-a rândul să valorificăm așa cum se cuvine și să încurajăm pe producătorii de grâu bogat în gluten de calitate. Stăruințele au fost în zadar, fiindcă țările importatoare de astfel de grâu, dacă ne garantau cumpărarea anuală a unei anumite cantități nu aveau posibilitatea să ne lixeze din vreme un preț minimal remuneratoriu.

Agricultorii cari urmau să producă grâu de calitate, găseau cumpărător, însă la prețuri necunoscute. Sindicatul producătorilor de grâu de calitate a trebuit să-și suspende activitatea, iar grâul de calitate a fost vândut mai departe după greutatea hectolitrică.

Cea mai mare parte a terenurilor noastre agricole sunt sleite. Introducerea unor asolamente „norfolk” cari să cuprindă în consecință și cultura leguminoaselor, se impune încă de mult. Cel puțin o cincime din pământul arabil trebuie cultivat cu plante cari îmbogățesc pământul în azot. Dintre leguminoase cea mai bună premergătoare pentru grâu este mazărea. Pe când grâul s'a cultivat în mod normal pe 3,5 milioane ha, mazărea nu se cultivă decât pe 50.000 ha. De îndată ce suprafața mazărei a sporit cu câteva mii de hectare, prețul s'a prăbușit. Restul leguminoaselor, lucernă, trifoi, etc. fiind plante de nutreț și cari urmează a fi valorificate prin creșterea de vite, întrucât aceasta din urmă îndeletnicire este păgubitoare pentru crescători din pricina unor prețuri prea scăzute, am rămas cu aceeași disproporție dintre leguminoase și restul plantelor cultivate și am rămas și cu un stoc îngrijorător de redus de vite.

Tabloul întristător al agriculturii românești a fost zugrăvit de prea multe ori, ca să-l înfățișăm și noi.

Când situația a fost atât de grea, s'a demonstrat totuși că se poate pune ordine în producție.

Cea dintâi pildă o găsim în reglementarea culturii tutunului. Incepând din 1879 s'a introdus monopolul tutunului.

Nimeni nu avea dreptul să cultive tutunul fără o autorizație pe care o obținea, în urma unui contract cu instituția respectivă. În contract se prevedea varietățile ce urmau a fi însămânțate, condițiile de cultură, manipulare și predare și se fixa deci cu anticipație prețul.

Astfel cea dintâi cultură reglementată a fost aceea a tutunului.

Abia în 1926 găsim al doilea exemplu de reglementare. Este vorba de sfecla de zahăr. Cultivatorii se sindicalizează și fabricile de zahăr sunt obligate să facă contracte în care se fixează tot cu anticipație prețul vagonului de sfeclă de zahăr, condițiile de cultură, predare, etc. Și de data aceasta rezultatele au fost bune, punându-se ordine în producția sfecelei de zahăr.

O încercare reușită de a menține prețul la grâu se datorește politicii de valorificare a grâului începută din 1932. Dar această acțiune este unilaterală. Are ca scop numai menținerea unui preț fixat cu puțin timp înainte de recoltă. *Nu asigură din vreme echilibrul dintre cerere și ofertă și nu se fixează prețul cu anticipație înainte de a începe însămânțările.* Este totuși un început de reglementare a pieței grâului și care a dat rezultate bune. Cel mai interesant exemplu de reglementare ne este dat însă de Soc. Soia, constituită cu scopul să introducă în țară cultura soiei în vederea exportului în Germania. Societatea a făcut din vreme contracte cu agricultorii, stabilind un preț minimal care să atragă pe producător, condițiile de cultură, de predare, etc. luându-și angajamentul să cumpere recolta în condițiunile stabilite.

Societatea a dat sămânța, a stabilit zonele de producție, a dat indicații teoretice și practice pe teren, prin specialiști dinadins angajați și în patru ani, *dela câteva sute de ha, soia a fost cultivată pe o suprafață de peste 100 000 ha.*

Exemplul Soc. Soia este cât se poate de concludent. *S'a demonstrat că există posibilitatea practică ca în România, țară de mică proprietate agricolă să se extindă cu ușurință culturi noi în cele mai bune condiții, iar piața respectivă să fie dela început reglementată.*

Impărțindu-se sămânța cea mai potrivită pentru anumite zone și aplicându-se aceeași tehnică a producției, cu toate că fiecare agricultor lucrează individual, se rezolvă în mod automat problema standardizării, procedându-se la standardizarea însăși a producției.

Intermedieri sunt înlăturați în mod automat, agricultorii pot primi avansuri, deci există posibilitatea finanțării și în stârșit se poate asigura recolta.

Agricultorii primesc prețurile cele mai bune și se bucură, cum se vede, de o serie de avantagii, iar societatea cumpărând direct dela producător capitolul „comisioane” nu mai încarcă

prețul de cumpărare, „achiziționând” astfel produsul în cele mai bune condițiuni din toate punctele de vedere.

Societatea, la rândul ei, contractează suprafețe corespunzând cererilor de produse respective. *În felul acesta cererea și oferta sunt dela început cumpănite.*

* * *

Exact după sistemul de funcționare al Soc. Soia a fost constituită în 1940 și a activat Soc. Solagra, cu scopul de a extinde în acest an mai ales culturile de floarea soarelui. Rezultatul a fost că s'au cultivat în primăvara acestui an, peste 380.000 ha. față de 160.000 ha. în anul trecut. De notat că această cultură s'a extins mai ales în județele unde se cultiva abia câteva zeci sau sute de ha.

* * *

Cercetarea trecutului cum și anumite experiențe făcute ne îngăduie să tragem anumite concluzii.

În primul rând, e de dorit ca să nu producem decât mărfuri agricole necesare consumului nostru, cum și produse agricole cerute de străinătate și cari să pună, pe cât posibil, cât mai în valoare, atât pământul cât și munca.

Se impune deasemenea cunoașterea din vreme a stocurilor ce vor fi cerute. *Sistemul producției la comandă, care a dat roade atât de bune în industrie, trebuie aplicat și în agricultură.*

Însfârșit prețul să fie stabilit în mod judicios din vreme ținându-se în consecință seama de prețul de cost. Aceste trei principii de bază, adică cunoașterea prin anticipație a mărfurilor ce trebuiesc produse, a cantității și prețul ce se va obține, permit a se pune imediat ordine pe piața agricolă.

* * *

În România cele mai indicate organizații care să aplice principiile de mai sus, sunt societăți specializate cari să aibe ca misiune să primească comenzi fie pentru necesitățile interne, fie pentru export, *la prețuri stabilite în prealabil și pentru ca apoi să facă contracte cu producătorii, evident numai în măsura comenzilor primite.*

În felul acesta cererea și oferta sunt ușor echilibrate iar prețul fixat devine o realitate.

Reglementarea poate fi astfel ușor extinsă pe piața multor produse agricole fiind însă neapărat condiționată de prețuri remuneratorii.

Organizarea judecătorească în statul totalitar român

de Dr. NICOLAE TURLA

În noul sistem totalitar român, fondat pe corporatism, urmează să se discute, pe lângă noul sistem de economie și un nou sistem de drept corporativ. Punctul de plecare va fi concepția nouă asupra proprietății văzută ca fapt social. Cauza însă nu se va putea soluționa decât într'un nou sistem de organizație judecătorească. Deodată cu schimbarea sistemului economic se face și schimbarea sistemului de drept, precum și schimbarea sistemului de organizare judecătorească.

În cauză se va lua în cercetare deosebirea de concepție asupra dreptului subiectiv. În sistemul liberal-individualist judecătorul soluționează litigiul asupra dreptului subiectiv, avându-se în vedere numai interesele subiective ale părților litigante. În noua rânduială se schimbă concepția asupra dreptului subiectiv, pentru că în cauză intră un nou element: proprietatea considerată ca fapt social și obligațiunea proprietății de a îndeplini funcțiune socială.

Cauza dreptului subiectiv nu se mai poate judeca cu aplicarea normelor neschimbate ale sistemului individualist și nici cu organizarea judecătorească din sistemul vechiu. *Pentru un nou sistem de economie trebuie nou sistem de drept și nou sistem de organizație judecătorească.*

În cauză se schimbă și concepția asupra moralei, care diferă foarte mult de aceea din sistemul liberal-democrat, pentru care se pretinde un nou sistem de drept penal, iar organizația judecătorească încă trebuie să fie potrivită cu concepția nouă și scopul urmărit. Aceasta trebuie să fie observată dela începutul reorganizării, altcum soluția problemei rămâne necompletă și cu rizicul insuccesului, iar organizatorii noștri nu vor prezenta în cauză mai mult ca jocul copiilor H. G. Wells (Istoria Lumii — 1925. — Cap. XXXVIII, al. 2).

În epoca liberalismului, în viața noastră socială și politică, defecțiunea, ce s'a manifestat, a fost din cauza că, demo-

crația liberală a fost plantată la noi în teren nepotrivit, fără nici o pregătire sistematică. Din cauza terenului nepregătit, sistemului i s'a aplicat o cultivare eronată, care a făcut pagubă morală în sufletele românești în măsură mult mai mare ca la popoarele din occident. Sistemul democrației liberale din occidentul industrial nu s'a potrivit cu orientul nostru agrar. Iar aplicarea lui printr'o imitație de corcitură nu putea să aibă alt rezultat decât indisciplina și dezastrul moral ce am cunoscut în acțiunea politică a partidelor. Din aceasta trebuie să luăm învățământ și să pregătim, — pentru noul sistem economic — în timp util, terenul pentru noul sistem de drept și de organizație judecătorească.

* * *

Sistemul de economie corporativă pretinde organizare și disciplinare cu scopul de armonizare ale funcțiunilor în Stat. Scopul organizației este pentru a servi interesele colectivului național, în opoziție cu sistemul liberalist, unde organizația, din cauza priorității intereselor individuale, era abandonată. Sistemul judecătoresc avea scopul să asigure interesele *individuale* de libera concurență, până când în sistemul economiei corporative, sistemul de organizație judecătorească va avea scopul să asigure funcționarea *economiei organizate*.

Organizarea economiei se face prin categorii profesionale. Tot așa și reglementarea raporturilor de drept se va face potrivit intereselor profesionale pe categorii. De altă parte, pe cum în economie se pretinde *maximul de randament*, în justiție se va pretinde *maximum de dreptate* în armonie cu țelurile Statului. În sistemul liberal nu era necesar „*maximul de dreptate*” ci numai minimul relativ potrivit intereselor individualiste. În sistemul corporativ însă dn cauza că interesul economic național primează, „*maximul de dreptate*” va fi, ca un categoric imperativ, indispensabil.

Adecă în sistemul totalitar se pretinde perfecționarea, iar aceasta se face prin specializare. *Specializarea în economie atrage după sine specializarea în drept*. Dreptul este tot așa de vast ca și știința de economie, medicina sau alte ramuri de științe. Nimenea nu poate fi cunoscător universal în nici o ramură de știință. Pentru acest motiv specializarea în știința de drept va fi indispensabilă, care specializare se va aplica și în organizarea judecătorească.

* * *

Cea dintâi defecțiune se prezintă în privința educației la instituțiunea de învățământ teoretic și continuă la pregătirea practică atât în advocatură cât și în magistratură, tot așa ca și în administrație. În cea mai mare parte corpul profesurilor a fost recrutat din oameni care nu au profesat nici una

din ramurile de drept. Cele mai multe numiri s'au făcut numai pe baza de pregătire teoretică la recomandarea clubului de partid. Așa s'a întâmplat că o mare parte din profesorii de drept nu sunt corespunzători chemării lor. Ce ridicol a fost de ex. profesorul de drept civil care nu a știut să-și facă contractul și petiția pentru înscrierea imobilului său în cartea funduară.

Facultatea de drept trebuie să fie o instituțiune de educație juridică completă. *Pentru ca cineva să fie perfect de orientat în știința de drept, trebuie să aibă cel puțin 10 ani de profesiune practică în magistratură, advocatură sau administrație.* Iar capacitatea de știință în drept o poate aprecia numai organele judiciare sau administrative. Pentru acest motiv Ministrul Justiției va trebui să aibă influență asupra învățământului juridic.

Pentru numirea de profesor de drept va trebui să se dea opinia procurorului general, al primului președinte a Curții de Apel și a decanului Baroului dela sediul Curții de apel, ca ceva indispensabil, fiindcă ei cunosc cel mai bine capacitatea de știință a celor ce profesază în drept.

Pentru interesul de educație juridică, în deosebi pentru interesul de disciplinare al învățământului, accesul profesorilor în politică va fi restrâns la strictul necesar și admis numai în mod excepțional.

O altă greșeală în sistemul actual, a fost că *știința de drept administrativ a fost neglijată și considerată ca ceva de însemnătate secundară.* Nu s'a cunoscut deosebirea între scopul administrației și a justiției. Scopul justiției a fost apreciat la egal cu al administrației. Și în privința aceasta trebuie să se facă reforma cuvenită.

Învățământul va fi reorganizat sub controlul statului și disciplinat atât pentru studenți cât și pentru corpul profesorilor. Se va organiza pregătirea teoretică specială pe categorii de drept conform scopului de profesiune ce va avea de ocupat studentul.

A doua parte a educației este aceea de pregătire practică pentru magistrați și avocați. Calificația avocaților trebuie să fie egală cu a magistraților. Advocatura este o instituțiune auxiliară și indispensabilă justiției. Tocmai pentru acest motiv calificația avocatului nu poate să fie inferioară magistraților. Aceasta este o pretenție veche a corpului de avocați și a și fost realizată în legea din 1923, ulterior însă miopia politică a degradat calificația.

În primul rând este interesul publicului justițiabil pentru ca să aibă la dispoziție un corp de avocați bine pregătit cu situația materială asigurată și la înalt nivel de moralitate. Acest interes îl are și statul, pentru că nu se poate admite ca un corp de profesioniști, cu destinația de a da sfaturi juri-

dice publicului, să fie la nivel inferior de pregătire juridică și cu morală scăzută. Corpul avocaților va avea să îndeplinească și funcțiunea națională și exercitarea profesiei va fi reglementată potrivit acestui interes.

Educația magistraților însă este eronată. Licențiatul de drept, după un an de practică, este pus să judece singur la judecătoria și în complect la Tribunal, fără a fi examinat asupra capacității. Numai după ce a profesat câțiva ani (3—4 ani), este supus examenului și îndepărtat din justiție dacă nu era pregătit, ca pe urmă să intre în advocatură ca fost magistrat. Până atunci a funcționat cum a știut în dauna scopului judiciar, unde a fost așezat fără examinarea capacității. În timpul cât a funcționat ca ajutor de judecător — supleant — nimenea nu s'a îngrijit de pregătirea lui, ci a făcut el singur cum a știut fără să cunoască măcar precis materialul din care va avea să fie examinat. Ce aberație a fost că *la examenele de magistrați, materia de drept special din Ardeal, nu forma obiect de examinare?* Așa s'a întâmplat că, cea mai mare parte a magistraților, nu are pregătire din materia de carte funduară.

Specializarea în justiție este o necesitate pentru perfecționare. Secțiile Tribunalului și a Curților vor fi alcătuite după spețele cauzelor: civile, penale, comerciale etc. O deosebită atențiune se va da judecăților în cauzele țărănești. Judecătorul va trebui să fie bun cunoscător al vieții țărănești în regiunea unde are să facă judecata.

În statul corporativ se va da țaranului atențiunea ce i se cuvine ca cel mai important producător de materii indispensabile. Nimic mai firesc că atențiunea va fi îndreptată și în privința dreptului.

Pentru cauzele industriale și comerciale se vor forma juriști specializați, atât magistrați cât și avocați. Practicanții vor fi trimiși la întreprinderi industriale și comerciale să funcționeze în administrația întreprinderii pentru a cunoaște mecanismul ei. Nici o întreprindere nu poate să aibă astfel de secrete, care să nu le cunoască oamenii justiției. Pe motivul secretelor industriale și comerciale nu se va putea exclude oamenii cari, pentru interese de stat, vor să cunoască mecanismul întreprinderii. În deosebi nu pot fi secrete industriale și comerciale de natură juridică. La nici un caz nu se poate admite ca ori ce ramură de întreprindere să fie monopolizată și administrată cu secrete speciale de natură juridică, cum este cazul în comerțul din țările agricole.

O defecțiune importantă se prezintă în justiția noastră prin supraîncărcarea ei cu cauze administrative financiare și contravenții polițienești. Atât pentru cauzele administrative fiscale cât și pentru cele de contravenție polițienească se vor înființa instanțe speciale, care se vor prezenta drept consecințe firească a principiului de organizare și disciplinare a funcțiilor. *Trebuie să înțelegem că Tribunalul nu poate să fie instanță de contravenție fiscală sau altfel de contravenții pentru sume infime. Separarea justiției de administrația financiară și de aceia polițienească este de o necesitate impieroașă.*

Tot asemenea este indispensabilă simplificarea timbrației, fără de care o funcționare perfectă nu se poate asigura. Fiscalitatea în justiția noastră este excesivă peste măsura admisă, care merge prea mult în dauna justiției. Magistratii și avocații au cea mai mare grijă privitor la timbre, care împiedică mersul judecăților. *Este o greșeală fundamentală să se condiționeze procedura judecătii de plata timbreilor.* Mersul justiției în deosebi suferă din cauza că regula timbrației este prea complicată și dispozițiile confuze. Fiscul trebuie să-și găsească modul de încasare a taxelor fără să împiedice mersul judecățiilor. Avocații au elaborat și au recomandat simplificarea taxării, însă fără de succes.

În sistemul de economie corporativă va trebui să ne scăpăm de toate inconvenientele judiciare rămase din sistemul desorganizării liberaliste. De altă parte, oamenilor de profesiune juridică, va trebui să se asigure influența cuvenită în reglementarea organizației judecătorească, tot așa ca și asupra reglementării normelor de drept. Nu se poate admite, cum s'a făcut cu noul Cod Civil și Procedura Civilă, ca din cauza grăbirii să se abandoneze soluția unor probleme juridice, cari aveau deja soluția potrivită. Corporația magistratilor și a avocaților este cea mai mult chemată să avizeze asupra organizației judecătorească tot așa ca și asupra problemelor juridice.

Charisma Cezarilor

de ALEXANDRU RANDA

S'au emis părerile cele mai neverosimile asupra obârșiei Cantacuzinilor, „una din acele familii ale căror origine se poate urmări mai departe, nu numai din răsărit, dar chiar din întreaga Europă”¹⁾. Legăturile fanteziste făcute cu dinastia Valois și alte case domnitoare apusene nu prezintă interes științific. Dar și tendința opusă, după care „ipoteze asupra originii sunt fără interes” (Filitti) exagerează. Cantacuzinii intră în analele imperiului după pierderea Asiei mici²⁾. Misiunea lor este europeană, și balcanică; ea se leagă în mod misterios cu spațiul dela Anchiol. Numele lor nu este grecesc³⁾. Triptichul istoriei cantacuzinești sfârșește cu o eră românească și începe cu o fază balcanică; dar nici faza intermediară, bizantină, nu este „grecească”; elitele conducătoare, mai ales însă tagmele bizantine erau de neamul lui Aetius și Belisar iar Cantacuzinii sunt în primul rând ostași⁴⁾. Legenda susține co-

1) Xenopol, „Istoria Românilor”, VII/168.

2) Runciman, „Civîl. byzant.”, 205.

3) Filitti, „Arhiva Gheorghe Cantacuzino”, pag. IX. — După Philippide „Originea Românilor” Iași 1925, pag. 5, radicalul „Cand” apare în numele lui Marte din Tracia. Sufixul -acu se găsește în numele persoanelor trace (Pittacu, Spartacu). „Zenu” este corespondentul trac al lui $\gamma\epsilon\nu\eta\varsigma$ grecesc.

4) Primul Cantacuzin, pomenit în istorie, conducător de oștire, trimis de împărat împotriva lui Tancred, se distinge în luptele anului 1107. În 1174 cade un alt conducător de oaste, Ioan. În 1183 moare pe câmpul de luptă Teodor, combătând pe uzurpatorul Andronic. Manuil pornește în 1248 cu tagmele împăratului Ioan Vatatzes împotriva genovezilor; un alt Manuil, trimis de Mihai Paleologu împotriva francilor din Pelopones, cade în lupta din 1264 „ung des plus grands seignors de Constantinople et tenuis auquels le plus vaillant homes de la Romanie”. Printre apărătorii învingători ai Constantinopolei În 1455, găsim pe Andronic. Toma rezistă vitejește pe zidurile orașului Semendria, în 1436. Dumitru apără Constantinopolul asediat de turci; în luptele dela 1, 2 și 12 Mai 1453, aduce întâriri, respinge pe dușmani și cade. Un alt Andronic păzește poarta de aur, împreună cu Ioan, fiul sebastocratorului Demetrios. Ultimul împărat, viteazul Constantin, care cade cu sabia în mână, apărând cetatea creștinismului împotriva păgânilor, descinde din Elena Cantacuzino, fiica îm-

borirea lor din regii traci, dar pentru noi, orice trac era un rege.

Ascendența imperială se manifestează în genere dela veacul al XII-lea înainte⁵⁾. Pe la 1500, legăturile de rudenie ale Cantacuzinilor se întind asupra întregului spațiu bizantino-pontic. Urmașii tradiției „Cesarilor Ciobani” încearcă să lege ideea „Romaniei” imperiale de soarta „României” populare. Împăratul Ioan se intitulează „Rex Valachorum”, se că-

păratului Ioan al VI-lea. Chiar și după distrugerea imperiului, pe la 1533, un neastâmpărat „Signore Cantacuzin” mai este menționat printre patrienii creștini din Pelopones, care ar putea fi îndemnat să se răscolească împotriva uriașelor forțe ale turcilor. La Pisa, în biserica sf. Dominic, s'a înmormântat în 1536 „slăvitul stratiot și cărmuitor de oști în ajutorul florentinilor”, probabil Demetrios tatăl celebrului Saitanoglu. Pasajul din „Despre Cantacuzini”, vorbind de „ageri și șireți curteni, cari aveau pentru dânsii numai dibăcia și numele, străini de vitejia în războaie și de muncă în timp de pace” este, deci, lipsit de temei. Istoria Cantacuzinilor ilustrează capacitatea de conducere a semintei trace, trădată de incapacitatea imperială a grecilor. Dintre cei 9.000 de apărători ai Constantinopolei din 1453, abia jumătatea sunt greci sau grecizați și numai două din douăsprezece sectori ai apărării sunt conduse de „greci”. Dinamismul cantacuzinesc nici nu se compară cu trândăvia turcomanilor învingători, al căror succes se datorește zdrobitoarei superiorități numerice și descompunerii grecismului. Strălucirea numelui lor, Cantacuzinii au cucerit-o cu spadă și cu spiritul lor, ale cărei monumente sunt memoriile împăratului Ioan al VI-lea și istoriografia românească a veacului al XVII-lea. Spre deosebire de feudalitatea medievală bizantinismul clasic prețuiește numele ca un corolar al meritului.

5) Ioan, căzut în lupta anului 1174, ține pe Maria Comnena, nepoata împăratului Manuil (1143—1179). Al doilea Ioan e căsătorit cu Evloghia, sora împăratului Mihail VII Paleologul (1261—1282) și un alt Cantacuzin, al cărui pronume nu-l cunoaștem, cu Theodora Tarchanot-Paleologu. Copilul lor va fi viitorul împărat Ioan al VI-lea (1347—1355), ultimul împărat de relief al Bizanțului muribund. Teodora se căsătorește la 1351 cu împăratul Ion Alexie Comnen și sora lui Nichifor cu regele Armeniei, Guy de Lusignan (1344). Încă în 1247, Ion ajunge mare paharnic și Duce al Traciei. Nu vrem să ne oprim la guvernatorul Corintului Ion (1452 și 1455) sau la Dimitrie, Manuil și Ion, despoții Mistrei din 1349 și 1402, nici la protostratorul Mihail din 1437 sau la sebastocratorul Nichifor. Interesul nostru se concentrează asupra urmașilor împăratului Ioan al VI-lea, continuatorii prin Irina, fiica protostratorului Andronic Asan, a imperiului româno-bulgar. Fiicele împăratului intră în casele despotului Nichifor Duca, al sultanului Orchan și al lui Ion Paleologu. Împărăția Manuil al II-lea și Constantin al XIII-lea coboară deci tot din Ioan VI. Manuil, fiul împăratului, se căsătorește cu fiica regelui Armeniei, Guy de Lusignan, înrudit prin mama lui cu regii băstinași ai armenilor ortodoxi. Al doilea fiu al împăratului, despotul Ioan, își căsătorește fata sa Elena cu Frederic al Aragoniei, iar cel de-al treilea fiu, sebastocratorul Dimitrie, intră în legătură familială cu împărăția Trebizondei și cu despotatul sârbesc al lui George Brancovici. Maria Brancovici va deveni soția lui Murad al II-lea, pe când din Lazăr, nepotul Irinei Brancovici, coboară Mișta-Despina, soția lui Neagoe Vodă. În Noemvrie 1492, Vlad Călugărul primește a se numi ctitor al mănăstirea Hilandru de pe muntele Athos, după răpăusarea doamnei și împărătesei Maria și a sorei ei, doamna Cantacuzino. Ideea imperială este delegată în special prin alianțe cu familii românești.

sătorește cu Irina, coborâtoarea ciobanului român Asan și numește pe fratele său „Duce al Valachilor”. După distrugerea Bizanțului, Cantacuzinii creiază un „imperium in imperio” și reiau contactul „anteic” cu baștina traco-getică.

„Când împăratul cel nou fu păgân dintre turcmenii Asiei mici, „Înainte rasei învinse porțile mari ale cărmuirii se închiseră și cine voi să răzbată fu silit a lua porțița dosnică a renegării umilitoare”... „Un creștin își păstrează moșia numai trecând la legea cuceritorilor” (Iorga). Poporul de rând cedează presiunii păgâne și se turcește; majoritatea turcilor de azi nu sunt decât urmașii creștinilor trecuți la Islam după căderea Bizanțului. Elita însă își păstrează credința strămoșească și continuă tradiția imperială, înfruntând primejdiile grozave. Într-o situație aproape disperată, după eșecul cruciadelor, după înaintarea turcilor până în inima Europei, după acapararea proprietății imobiliare, serviciilor publice și carierei militare nu rămâne decât singura cale a negocului. Ovreeii sunt primii beneficiari ai prăbușirii din 1453; ei sunt „singurii oameni de afaceri ai stăpânitorilor” și marele rabin va avea precăderea înaintea patriarhului creștinilor; dar spiritualitatea bizantină înfrânge brutalitatea turcilor și șiretenia ovreeilor. Un veac după căderea Constantinoplei, administrația Porții trece încetul cu încetul în mâinile creștinilor subjuogați.

Tradiția imperială se concentrează în tabără cantacuzinească, care nu reprezintă dinasticismul fracționat al Bizanțului decăderii ci pe cel integral⁶⁾. Young îi socotește pe Cantacuzinii ca ultima dinastie bizantină (1347—1453)⁷⁾. Este inadmisibil să punem pe Cantacuzinii pe una și aceiași treaptă cu numeroasele familii grecești în și afară de România, cari mai poartă nume istorice de frumusețe fonetică ireproșabilă. „Dacă în principate au fost și familii grecești cu nume bizantine, despre nici una, cu excepția Cantacuzinilor, nu se poate afirma categoric legătura lor cu vremurile imperiului...numele singur nu face dovadă de familie. Numele au fost întrebuințate, mai ales din veacul al XVI-lea înainte, ca nume de botz”⁸⁾. Continuitatea cantacuzinească este astăzi un fapt stabilit. În veacul al XVI-lea și al XVII-lea caracterul lor imperial este atestat de Gerlach, de la Croix și poeziile lui Gheorghe Etolianul; peceteile, pisanile și pietrele funerare, la

6) Împăratul Ioan al VI-lea se numise: Ioannes Angelus, Comnenus, Paleologus, Cantacuzenus, mama lui fiind de neamul Paleologilor, soția vestitului Cantacuzin din 1186 al Angellor iar soția eroului căzut la 1147 o Comnenă. Sângele Cantacuzinilor se afirmă deci la ultimul „Paleolog” Constantin cu aceeași putere, precum sângele Paleologilor la Cantacuzinul Ion.

7) Op. cit., pag. 380.

8) „Arhiva”, pag. 247.

București ca și pe malurile Bosforului, poartă vulturul bicefal⁹⁾.

Şaitanoglu. Primul reprezentant al renașterii cantacuzinești devine Mihail, denumit de Tunci „Şaitanoglu”, fiul dracului, din cauza înțelepciunii lui neobișnuite. Resturile bizantinismului cosmopolit, rămășițele elitei statale, deslipite de axa ariană, se contopesc într'un proces de osmoșă firesc cu grecismul. Comunitatea de limbă creiază Fanarul, un mediu cultivat dar corupt, pe care Cantacuzinii îl domină fără să fie dominați de atmosfera lui. Pe Mihail Şaitanoglu, Xenopol îl arată ca „omul cel dintâi și cel mai cu vază nu numai din toți grecii dar chiar și din toți străinii Constantinopolei; fiind bogat încă prin moștenirea dela părinți asemenea daraveri sporiseră averea lui într'un chip neauzit. Prin darurile de tot soiul cu care încearcă pe mării dregători ai Porții, el își dobândise o înrăurire covârșitoare, încât fără el nu se mai făcea nimic, nici instalări de patriarhi sau episcopi, nici numiri de domni în țările române. Din toate aceste stăruinți mijlocite prin Mihai izvorau însă pentru el venituri nesfârșite, care îl puneau în putința de a-și spori pe fiecă zi influența lui la Poartă și prin aceasta adăugea fără încetare cifra avuții sale”. Acest tablou nu redă decât partea exterioară a activității lui Şaitanoglu. Iorga merge mai departe decât Xenopol: „Pe când (predecesorul lui Mihail) Chalcocondylas strânse bani pentru a-i strînge și a-i avea supt ochi, Mihail înțelege să-i întrebuințeze pentru a îndeplini prin ei un fel regalitate ascunsă asupra celor de un neam sau măcar de o lege cu dânsul”. Dar noi nu credem, că supremul ideal al lui Şaitanoglu va fi fost „să numească și să schimbe domnii și patriarhii, să dispuie prin cirja și buzduganul lor de toată populația creștină supusă turcilor, să întrebuințeze banul scos de dinșii, prin acești păstori ai trupurilor și sufletelor, pentru a-și păstra situația lui dominatoare”, să „obțină o împărăție umilă, supt caftanul ocrotitor al lui Mohamed Pașa Socoli”. Pentru că însuși d-l Iorga observă că Mihail era „îndemnat către cucerirea puterii politice prin tradițiile casei sale” și că „strămoșii împărătești nu fuseseră uitați de acești Cantacuzini negustori”. Gerlach notează descendența lui Mihai „din vechiul neam al împăraților” și povestește cum poporul creștin „se pleacă înaintea lui ca înaintea unui rege, îi

9) Chiar și urmașii unicului turc al familiei, Dumitru din Crimeia, „își aduc aminte până târziu de ce neam creștin se trăgeau și întrebuințează cu mândrie zgrîptorul, vulturul bizantin, în armele lor”. (Iorga, op. cit. XLV). Acest obicei dăinuiește prin veacurile de pribegie și se va întări în faza finală, românească, până la cristalizarea conștientă, în timpul lui Șerban Vodă, care leagă, primul, stema țării cu stema familiei. Încă în plină perioadă fanariotă. Mihail Banul mai „pecetluiește cu stema împărății”, zapisele și scrisorile cari pornesc de la dânsul.

cinsteste ca principe neamului contemporan, speranța poporului și stălpul creștinilor". „Mihail nu primește ca nimeni să-i ia locul dintâiu ce-i se cuvine lui pentru ce este, dar mai ales pentru ce au fost ai săi, în timpurile creștinilor". Destituirea patriarhului Ioasa în 1566, înlocuirea acestuia prin mitropolitul Larissei, Eremia al II-lea, dojenirea domnei Chiajna din 1566, obținerea exploatarei ocnelor împărătești (1576) sau aceea a funcțiunii unui „magnus mercator" în 1577 nu exprimă poftă personală, ci probleme de prestigiu și putere. Chiar și istoricii exteriorizanți ai veacului liberalist trebuie să recunoască importanța fenomenului: „Impotriva voinței sau intereselor unora dintre viziri, ca asprul Sinan sau răzbnătorul Mustafa" Mihail ține în scaunul Moldovei și a Țării Românești pe oamenii lui, Alexandru și Petru, amândoi fiii lui Mircea". Vizirul Socoli, el însuși de origine creștină, rostește cuvântul: „Ia sehtan san ia sehtan oglu san".

Față de atotputernicia unui dușman care își trăește clipa ascensiunii supreme, în era părăsirii cruciadelor, se impune tănuirea desăvârșită a gândului suprem (megali idea) că turcizarea Bizanțului nu înseamnă decât o întunecare vremenică a cetății creștinismului. Stăpânirea Porții va fi săpată încetul cu încetul prin bani și dibăcie. Când hoarda turcomană, lipsită de spiritualitate de sine stătătoare, se va prăbuși supt asaltul unui alt stat barbar, mecanismul reinviat al bizantinismului va restabili imperiul milenar, care deocamdată nu este decât un „imperium in imperio". Penetrația pacifică a statului otoman progesează: dela 1669 Panayoti devine Marele Dragoman; supt succesorul lui, Mavrocordat, dragomanatul echivalează cu ministerul afacerilor străine, iar în decursul veacului al XVIII-lea Fanarul stăpânește întreaga creștinătate aliotmană. După Young, acapararea statului turcesc a mers atât de departe, încât „dacă rușii ar fi putut să gonească pe turci și să restaureze imperiul grecesc, fără îndoială grecii ar fi înlăturat pe ruși în zece ani și istoria Constantinopolei ar fi fost povestită de atunci în grecește" ¹⁰⁾.

Dar grecii și-au manifestat incapacitatea imperială în 1826—1828, în 1890 ca și în 1923. Greșeala dominantă a fanarului era identificarea bizantinismului cu grecismul ¹¹⁾. În loc de a căștiga sufleteste pe frații creștini, el încearcă să-i exploateze. Concepția macrocosmică cantacuzinească intră în contradicție categorică cu batrachomachiile microcosmice ale mahalalei parazitare. Căderea lui Șaintanoglu se datorește intrigilor personale ale grecilor. Cantacuzinii părăsesc Constantinopolul și se stabilesc în nordul moșiilor dunărene ale lui

10) Young, op. cit., pag. 226.

11) „Cette renaissance litteraire donna l'evell au sentiment national grec; mais, en même temps, elle ruina l'ideal imperial grec". (Young, op. cit. 224).

Şaitanoglu, în principatele. Ideea imperială, panbizantină, „Romania” trece asupra României; fanarul, populat de sultanii cu norodul Eladei se grecizează şi devine simbolul exploatării interesate.

Postelnicul. Cronicarii contemporani, ignoranţi în materie de rasă ca şi istoricii generaţiei noastre, se iau după criteriul limbei şi îi consideră pe Cantacuzinii drept greci. Toţi, chiar şi cei mai xenofobi dintre ei, disting acest neam de masa imigranţilor greci¹²⁾.

Între 1593 şi 1716, influenţa lor asupra scaunelor domneşti este hotărâtoare; departe de a fi păgubitoare, ea înscrie pagini de glorie în istoria principatelor, mai ales în timpul lui Mihai Viteazul¹³⁾. Constantin Postelnicul, filozoful din Filipeşti, însurat cu Elina, fiica lui Radu Şerban, simbolizează contopirea fericită a bizantinismului pre- şi antifanariot cu românismul. „Avea multă trecere la Țarigrad şi grecii aleargă la el cu mâinile pline; iar el, ştiind că sunt greci avari şi încărcăruile de datorii, nici unuia nu-i au făgăduit, iar pentru binele ţării a propus pe Grigoraş, fiul lui Grigore Ghica”. Înainte de înscăunare, Domnitorul recunoaşte în scris desinteresarea materială a Postelnicului¹⁴⁾. De la uciderea în trapeza Snagovului a bătrânului Cantacuzin de către domnitorul nerecunoscător (1663) ţara se rupe în două tabere iar lupta Cantacuzinilor pentru dreptate se transformă într-o răscoală naţională împotriva străinilor¹⁵⁾. În 1679, se va impune ca domnitor exponentul de frunte al fracţiunii naţionaliste şi imperiale.

12) Miron Costin scrie despre Toma şi Iordache: „Numele lor va trăi în vecie în această ţară de pomenire oamenilor din om în om, că acele abia de au avut ţara cândva sau de va mai avea”, iar Neculcea ne arată, „că se punea tare pentru ţară şi pentru că obiceiul nou să nu facă ca obiceiurile cele nouă risipă ţărilor şi pieire domnilor”. Tot Neculcea, scrie despre Iordache: „Măcar că era grec, străin, dar era om bun, se punea tare pentru pământul la domnie”, iar la moartea lui „a avut multă jale despre toţi pământeni”. Xenopol observă, că sunt „singurii greci ce aduseră bani în ţară în loc a-i stoarce din ea”. Identificarea lor cu soarta românismului tinde spre a deveni totală.

13) „M'am ispitit şi am făcut pe banul Mihai domn al ţării româneşti”, scrie Andronic, fiul lui Mihail Şaitanoglu lui Petru Schopol. „Am judecat că e mai bine el decât alţi şireţi care arată nici un semn, nici dela tată nicidela mamă numai nişte şireţi neciopliţi şi mincinoşi şi argaţi şi nevrednici din toate punctele de vedere... vino cât mai curând şi atunci de sigur că Moldova va fi a d-tale. Nu zăbovi, căci ştii, că nu pot s'o ţii multă vreme de vrăjmaşi”.

14) „Dacă mă va dăruî Dumnezeu cu domnia ţării româneşti, să nu aibă a mesteca pe Dumnealui (Postelnicul) la luatul banilor şi nici la chizăşii să nu-l pun pentru bani, şi dacă mă va dăruî Dumnezeu să merg în ţară, nici la boerie să nu-l amestec şi nici o băntuială să nu aibă dela domnia mea, ci să aibă a se repausa în casa lui ca o slugă bătrână a noastră şi a ţării”.

15) După fuga Domnitorului, lupta continuă şi se înăspreşte sub Radu Leon (1664—1669). „Prin duşmănia contra lui Leon se nascu între Cantacuzineşti şi partida grecească, pe care domnul răzămase puterea lui.

Șerban Vodă (1679—1688). „Mai ales îi dușmăneau grecii constantinopolitani” scrie cronicarul. „Acestora el se opunea din toate puterile sale. Turcilor le închidea gura cu bani. Pre greci îi liniști prin alte mijloace, pre toți dușmanii săi îi aduse sub picioarele sale și le atrase moartea sau închisoarea. Chiar mahomedanii respectau pre domn, pentru vaza lui personală”. După del Chiaro, „turcii se duceau la el, ca și amețiți și înspăimântați de maestoasa lui statură și teribilul sunet al vocii lui”. „In timpul domniei sale nici un dușman n'a pus piciorul în Valachia”; lui Șerban se datorește nu numai întărirea culturii bizantine la curte dar și o altă cultură de importanță populară; aceea a porumbului; iar dela 1686 înainte, Muntenia va fi înălțată pe treptele politice sale imperiale exteriorizate în stema lui, care arată vulturul bizantin.

Afirmarea României în istoria modernă se leagă de trei

acea ură și pornire inverșunată care împinse pe Cantacuzinești tot mai mult către sprijinirea intereselor naționale. Rar s'a văzut o familie care să fi ținut atât de mult la reputația și onoarea ei, care mai ales să fi avut un cult atât de adânc pentru trunchiul din care se trăgea”. (Xenopol, VII, 189). Fiul postelnicului, Constantin, aflat la Venetia la învățătură, îl goneste pe domnul fugar prin toată Italia, trăgându-l în sfârșit la judecată pentru asasinarea tatălui său. Grigore Ghica aruncă vina asupra boerului Stroia Leurdeanu, acoperit de domnul Radu Leon. Abia după târăgăneli nesfârșite, Leon greșitul recunoaște culpabilitatea sfetnicului său fără să-l tragă la răspundere. Poporul, îndemnat de Cantacuzinii, refuză plata dărilor „până nu se vor alunga grecii”. Domnitorul încăpăținat amenință cu un măcel, „de se va sui sângele până la genunchi”, dar spătarul Șerban Cantacuzino chiamă în București căpitanii și poporul înarmat ca să opună puterii puterea. Boerii scapă dintr'o cursă întinsă de domn, se adună în mănăstiri, pun să sune clopotele și răzvrătesc poporul. Jură toți, că vor trăi sau muri împreună. Leon care înspăimântat de ura poporului, promite scoaterea din țară ca pre niște oameni răi și neprieteni”, dar nici de astă dată nu se ține de cuvânt, e răsturnat și înlocuit prin Antonie din Popești. Constantin Căpitanul descrie învingerea naționalismului cu satisfacție vie: „Pre grecii îi scoaseră Cantacuzineștii cu noul domn ales de ei, cu mare ocară, din țară; pe Sofialău îl închiseră în Ocna, unde apoi îl spânzurară, iar pe Balasache l-au dat pe mâinile unor dorobanți, care, cumpărați de el, îi dederă drumul la Tarigard; pre ceilalți greci, mai mici, precum Pascali gramaticul și alții atâta bătaie le dă slujitorii cât mă mir că trăiau”. Postelniceasa Ilinca roagă pe domn, să-i dăruiască viața lui Stroia Leurdeanu, condamnat la moarte de către divan. Cu răvașele atârinate de gât e purtat în oraș și călugărit în mănăstirea Snagovului. În 1672, e reintegrat de Grigore Ghica, reîntors în țară de conivență cu turcii și cu Sobieschi al Poloniei și răsplătește Cantacuzinilor mila lor exagerată: „Îl scoate din închisori și îl bate la tâlpi; care nu putea merge de usturimea tâlpilor, era târât cu funii. Constantin Cantacuzino se roagă de călăi să sufere el bătăile pentru fratele său mai mic și le îndură fără a da un țipăt sau o lacrimă”. Șerban scapă, trecând din mănăstirea Hangului la Adrianopol, obținând înscăunarea lui Duca Vodă; iar când acesta, „văzând pe Cantacuzinești prea cruțători de popor, încearcă să se bizue și pe adversarii lor”, punându-i în căimăcănie alături de ginearele postelnicului ucis și pe asasinul Leurdeanu, se va impune ca domnitor (1679).

asedii mari: Viena, Plevna și Verdun. Precum s'a tăinuit contribuția covârșitoare românească la campaniile anilor 1878 și 1916, s'au întunecat meritele domnitorului muntean în 1683. „Ajutorul dat de români nemților fusese ascuns și nu strălucia la lumina zilei ca acel adus de regele polon Sobieski. Dacă însă el nu ar fi susținut în timpul asediului moralul înconjurătorilor, nu știm, dacă Sobieski mai ar fi avut ce despresura, atunci când, târziu, sosise cu armata... când mai vroiau nemții să dea cetatea Viena, Șerban trimise pe un ieruit să le spună să mai țină încă patru ceasuri”. (Xenopol). Domnitorul Munteniei încarcă tunurile sale cu ghiulele de paie, încetinează lucrarea podului peste Dunăre și sabotează toate ordinele vizirului Cara Mustafa. Iar pe locul, taberei muntenilor, Șerban Vodă va ridica marea cruce de lemn, închinată amintirii acestor zile de frăție de luptă creștină împotriva dușmanului comun.

Dela 1687 înainte Șerban Vodă pregătește desrobirea, adună 30.000 de oameni și toarnă 35 de tunuri. Francezii îl acuză pe Șerban la Poartă, dar turcii n'au puțința să reacționeze. Șerban atacă prin preinși hoți pe ceaușul care trebuia să aducă tributul Munteniei la Istanbul și readuce banii în visteria țării, „lucru ce în curând fu aflat și cunoscut de toată lumea, dar pe care turcii se făcură a nu-l înțelege”. Misiive măgulitoare ale împăratului promit ajutorul unui corp expediționar, iar țarul Petru promite arhimandritului Isaia al Sfântului Munte neutralizarea tătarilor taurici printr'un atac rusc. „Gândul și gătirea lui Șerban Vodă era, să fie împărat în Tarigrad”. Recunoașterea originii și drepturilor lui imperiale e recunoscută nu numai de Viena, dar și (Marsigli) de Moscova. „Prin aplecarea lui către nemți Șerban își așterne pașii cătră Constantinopole, spre a pune pe fruntea familiei lui, vechea și altădată strălucitoare coroană a împăraților bizantini”. Victoriile dela Budapesta, Mohacs și Belgrad (1680, 1687, 1688) „aprinde atât de mult capul oamenilor politici din Viena, încât resping orice propunere de pace, visând numai reconstituirea imperiului bizantin, al cărui tron, îl promisese lui Șerban, spre a menține pe acest prețios element în alianța antiotomană”. (Xenopol). Dar în epoca pregătirilor celor mai febrile, când Iordachi Cantacuzino pleacă împreună cu Constantin Bălăceanu și Șerban Vlădescu la Viena, domnul cel voinic și puternic capătă o boală grea care sfârșește cu moartea, la 29 Octomvrie 1688. Această fatalitate tragică, ivită într'un moment crucial zădărnicește misiunea eroică a românismului de a lua avangarda coaliției creștine.

Stolnicul. Noul domn, Constantin Brâncoveanu, nu este Cantacuzino decât dinspre mamă și politica lui este o politică de jumătate-măsură. Sofia defunctului domn, o aprinsă parti-

zană a politicei imperiale împărțește bani „la seimeni și bulubași, spre alegerea fiului ei nevrăstnic, Iordache” (Girardin). Bălăceanu, ginerele lui Șerban Vodă, e surprins de moartea domnului împreună cu solia boerească trimisă la Viena. El părărește pe noul domn la Viena, că ar ține cu turcii și îndeamnă în 1689 pe imperiali să intre în Muntenia. Iar Ludovic al XIV-lea scrie în zilele acestea: „Turcii ar fi făcut mai bine, să dea Valahia comitelui Tököly” și ambasadorul lui la Constantinopol îl sapă pe Brâncoveanu.

În această situație gravă, dar departe de a fi disperată, Constantin Vodă se dovedește a nu fi de talia unui Mihai sau a unui Șerban. Părăsind linia imperială ei se decide pentru turci și intră cu oaste în Ardeal. La 8 August 1690, trupele muntene decid bătălia dela Zărnești. Imperialii sunt bătuți, generalul lor Heissler e prins și Constantin Bălăceanu cade pe câmpul de luptă.

La Zărnești, Brâncoveanu anulează ajutorul pe care Șerban îl dăduse nemților la Viena, departe de patrie, în mijlocul oștirilor nenumărate păgâne. Tactica lui Șerban-Vodă în cazul Veteranii nici nu se compară cu trădarea lui Constantin Vodă în cazul Heissler. Sub impresia progreselor realizate de imperiali în Ardeal și mai ales după bătălia dela Sankamen (1690) sfaturile stolnicului Cantacuzino, Brâncoveanul se apropie iarăși de nemți, fără să treacă fățiș de partea lor. El le comunică știri despre mișcările trupelor turcești, el mijlocește corespondența imperialilor la Constantinopol liniștind totodată suspiciunea Porții prin daruri fabuloase și reținând zahareaua, plătită cu banii țarului, pentru armata rusă. Politica efectelor momentane strălucite pregătește un nefast viitor. Pacea dela Carloviț (1699) lasă Muntenia în mâna turcilor, pacea de pe Prut (1711) consolidează puterea zdruncinată a turcului în principate.

Căderea Brâncoveanului nu se datorește păcatelor sale mari împotriva puterilor creștine, ci micilor trădări împotriva Porții, care devine fără voia ei instrumentul naționalismului pământean. Duplicitatea lui Constantin Vodă silește pe partizanii intransigenți ai cauzei creștine să treacă, fie, că Bălăceanu, la Austrieci fie că spătarul Toma Cantacuzino, la Ruși.

16) „Mare și întunecat nou și plin de fulgere și de trăznete au căzut pe Țara Românească cu Șerban Vodă, care au spart și desrădăcinat nenumărate case de boeri, și de slujitori, și de săraci și pre mulți i-a omorât de multe feluri de casne”, spune Constantin Căpitanul. Un trimis turc, „văzând această uriașă statură, acei ochi mari care produceau înspăimântare și acel ton groaznic al glasului principelui, fu apucat de o mare frică și început a tremura”. Dar energia lui Șerban Vodă era necesară întru asigurarea cauzei lui. Căci plângerile împotriva domniei sale nu conținesc. Împreună cu Duca Vodă și conduși de grecul Alexandru Burnas, sute de adversari încearcă să-l sapa la Tarigrad și să trădeze viitorul neamului.

Partea pozitivă a operei brâncovenești se datorește Stolnicului. După Radu Greceanu, Brâncoveanu ar fi spus de multe ori: „Eu tată n'am pomenit, de vreme ce am rămas mic de tată, fără cât pre dumnealui, tata Constantin, l'am cunoscut părinte în locul tătâne-mieu". Dar stolnicul nu este în stare să împiedice tergiversările continue ale voevodului. Într'un moment de mânie, mândrul Cantacuzin rostește cuvântul: „E prost, când nu sunt eu acolo". După Cantemir, Brâncoveanu începe a întrebuința numele de Cantacuzen în corespondență sau cu principii străini¹⁷⁾ părăsește însă cauza cantacuzinească ca și cea a creștinătății.

Dela arestarea, torturarea și decapitarea lui Constantin Vodă, întâmplată în 1714, se datează, în genere, epoca fanarioților. În realitate, succesorul lui Brâncoveanu, Ștefan, fiul Stolnicului, ar fi putut să marcheze o etapă spre desrobire. Însă imperialismul sincer și curajos, dar imprudent al lui Ștefan Vodă e înăbușit imediat de turci, înainte de a deveni primejdios lor. Domnul, care renunță să fugă, e prins și executat, partidul național exterminat. Stolnicul e găuit în închisoarea bostangi-bașiei, trupul lui svârlit în mare. Cade spătarul Mihai, unchiul Voevodului, Radu Dudescu, mitropolitul Antim Ivireanul. Un episcop e tăiat în prezența egumenilor „pentru a-i vără în groază". Dela 1716 înainte, turcii instaurează pe fanarioții lor siguri. Niculae Mavrocordat deși încearcă să deducă originea lui dela Alexandru cel Mare, sugrumă românismul. Spiritualitatea înaripată a neamului, încercările spontane de desrobire sufletească, sunt înlocuite prin platitudinile prescrise ale unui cosmopolitism convențional de fire și făptură fanariotă. Pervertirea patriotismului merge până la identificarea țării cu tiranii ei exotici, sau la implorarea ajutorului străin împotriva parazitismului consolidat și constituționalizat. Boerul Bălăceanu, ar fi strigat „dare-ar Dumnezeu să vină odată nemții în această nenorocită țară ca să o mântue de chinurile ce le suferă" (Xenopol). În loc de a figura în fruntea falangei creștine împotriva păgânilor, românismul va fi mutilat prin pierderea pe rând a Olteniei (1711) a Bucovinei (1774) și a Basarabiei (1812). Cantacuzinii, a căror influență era hotărâtoare între 1595 și 1716, nu mai sunt un factor politic unitar¹⁸⁾. Tradiția imperială este

17) Cantacuzinii făcură întrebare lui Brâncoveanu, de ce se servește de un nume care nu este al lui și îl amenință, „că vor face atenți prin scrisori pe toți principii streini să să păzească de el ca un înșelător, care-și atribuie în mod fraudulos numele unei familii împărățești". Iar când domnul se scuză cu originea cantacuzinească după mamă-sa, Stolnicul replică cu fabula, că odată un catâr fiind întrebat că cine a fost tatăl său, el a răspuns că mamă-sa a fost o ispă" (Mihalcea, Neamul Cantacuzineștilor, Buc. 1889, pg. 12).

18) Matei Cantacuzino va mai încerca să obțină, prin ajutorul comitelui Virmond, tronul „ce fusese ocupat mai înainte de bunicul său

sfărâmată; Austro-Ungaria și Rusia încearcă să cotopească spațiul balcanic și bizantin.

Proprietățile din clironomia postelnicesei — o treime din Bucureștii vechi — sunt „îmbucățite, fracționate, înstrăinate în vremuri de urgie”. Vreo zece fundații bisericești ale neamului cantacuzinesc din scaunul de domnie mai au rămas¹⁹⁾. Mândra cale, care unise biserica Doamnei Maria a lui Șerban Vodă cu biserica Colței a lui Mihai Spătaru, devine strada Mauriciu Blank. Biserica lui Pârvu vornicul, scoboritor din șireaua lui Drăghici spătarul e dărâmată în 1895, „nelăsându-i-se nici măcar amintirea printr'o cruce pe locul pristolului, cum obișnuiau strămoșii noștri când un lăcaș de rugă se năruia din vitregia vremurilor”. Ctitoria lui Șerban Vodă, ridicată în primul an al domniei sale (1679) și Sf. Apostolii, lui Ștefan Vodă, de care nu mai poartă grijă boerii Dudești scoboritori prin femei din sângele cantacuzinesc, biserica Zlătarilor a spătarului Mihai din 1715, „ruinată cu nepăsarea patriarhiei din Orient”, biserica Trisfetitele, biserica Popa Tatu a lui Mihail din 1760 sau cea a Schitului Măgureanu din 1763 și Livedea Văcărescului ctitoria anului 1766, toate aceste lăcașuri bisericești sunt înghițite de ghetto-urile Bursei profanate prin sacrilegiile restaurației, și dărâmate sub pretextul imperativelor circulației. Dar unde tac pisaniile, vorbeșe slova cronicilor. Cantacuzinii au lăsat urme adânci nu numai în istoria dar și în istoriografia țării. Cronica Munteniei începe cu opera unui „om de casă” al acestui neam și cronica Moldovei sfârșește cu Ion Canta, în 1774. Opera lui Stoica Ludescu „slugă bătrână” a ideii, descrie istoria neamului dela descălecat până la moartea lui Șerban Vodă, al cărui om de

---

Matei Basarab, de tatăl său Ștefan și de afinul său Șerban, toți Cantacuzinești și de viță română, pe când acuma tronul, prin violența și nedreptatea turcilor, se află în mâinile lui Nicolae Mavrocordat, domn străin și de viță grec”. Doamna Păuna, născută Greceanu, se refugiază cu fiul ei nevrâstnic, Radu, la Roma. Deși complet catolicizat și desnaționalizat, Radu prezintă totuși un anumit interes; luând comandamentul unui regiment iliric, care va lupta sub steagul vulturului bicefal și conferind decorații și titluri ale „împărăției Dachiei”. Fratele său Constantin încearcă de a deveni despotul Sârbilor, Stolnicul Șerban fuge în Germania. „Gheorghe și Leon Cantacuzino, izgoniți de pe moșia lor, Ceahlăul, se închid în cetatea lor întărită de pe pârâul Schitului; când după șapte zile dușmanii pătrund în cetate îi găsesc pe „Cneji” morți în odaia lor”. (R. L.).

19) Toți fiii ai Postelnicului au fost ctitori, ca și urmașii lor. Lespezi din Prahova, Mărgineni, Măgureni, Filipeștii de Târg și de Pădure, Mihăeștii din Olt, Afumații-Ilfov, Bascovele-Argeș, Sinaia, Hurezii, Fundeni Domnii rămân monumentele perpetuării crezului imperial creștin.

20) Am folosit în măsură largă admirabilul articol al d-lui G. D. Florescu din „Gazeta Municipală” dela 8.V.1938, „Din vechiul București” și o serie de alte opere publicate de savantul istoric și genealog, ale cărui opere merită o considerare deosebită, nu numai din cauza bogăției materialului științific, dar și din cauza spiritului lor înălțat.

Încredere este și Constantin Căpitanul. Stolnicului nu-i a fost dat să termine „istoria țării românești”; lui, care era cel mai învățat boer al epocii, pregătit la Adrianopol și Constantinopol, cunoscător al Vienei, Veneției și Varșoviei, se adresează traducătorii cărților bisericești întru destăinuirea subtilităților stilistice și dogmatice, dar tot lui se va adresa și generalul Marsigli, polihistorul bolognez, ca să-și completeze celebra lui carte despre Dunăre cu date geografice și istorice. Susținând — și acest fapt este pentru noi de interes capital — că dacii n’au pierit în urma războaielor romane și că peste continuitatea romană mai există o continuitate dacă, el vede mai clar decât latinistii veacului al XIX-lea²¹⁾.

Cronicarul Radu Greceanu, boerul cel mai învățat al Munteniei după stolnicul, este și el de partea Cantacuzinilor; s’a susținut chiar, că toată cronologia a letopisetului său ar fi opera personală a stolnicului. Descrierea domniei lui Constantin Brâncoveanu, revăzută și cenzurată de însuși domnul fanariot, decade, fără vina autorului, până pe nivelul unui monitor oficial. Radu Popescu, care nu e român decât pe jumătate, descinzând din „strânsură lui Tomșa”, deși îl combate la început pe „spurcatul” Șerban Vodă și Stolnicul Constantin, va trece totuși la cauza mare, susținând pe Ștefan Vodă. Dar după căderea acestuia și întronarea definitivă a fanarului, istoriografia Munteniei nu mai prezintă nici un interes.

Fratele lui Miron Costin ține pe Caterina, lui Toma Contacuzino. Autorul celui mai citit letopisete moldovenesc, Ion Neculcea, fiul verei bune al lui Șerban Vodă, este un naționalist intransigent²²⁾. Istoria țărilor românești a „cneazului” Mihai, emigrat în 1776, nu se întinde decât până la

21) Stolnicul respinge teoriile greșite ale lui Simion Dascălul despre originea poporului român. Pentru Constantin Căpitanul și Miron Costin, „moșii și strămoșii românilor veniră dela Roma”. Ideia stolnicului este mai înaintată: „Urma de același romani, ce au fost în Dacia, ca să fi fost mutați cu totul într’altă parte, nu este”. Romanii „și-au retras ostașii din Dacia și astfel s’a format grupul de români cari se numesc Coșovlahi”. Stolnicul precizează: „Cu dâșii am vorbit” și limba lor, „deși stricată”, este „românească”. „Dela Maramureșul și Moldova până în Muntenia și Macedonia nu e decât un singur neam... români nu înțeleg aceștia de aici, ci și din Ardeal, și Moldovenii și toți câți într’altă parte se află”.

22) „Așa socotesc eu cu firea mea această proastă: când a vrea Dumnezeu să nu fie rugină pe fier și turci în Țarigrad să nu fie, și lupii să nu mănânce oile în lume, atunci poate nu vor fi nici greci în Moldova și țara muntenească nici or boeri, nici or putea mânca aceste două țări cum le mănâncă... Focul îl stingi, apa o lezești și o abați pe altă parte, vântul când bate te dai în lături într’un adăpost și te odihnești, soarele intră în nouri, noaptea și întunerecul trece și se face iar lumină, iar la greci, milă sau omenie sau dreptate sau neviclesug, nici unele din aceste sau frică de Dumnezeu!” Ura lui Neculcea împotriva grecilor nu cruță nici pe Dumitrașcu, instrumentul străinătății, nefastul

aceasta dată. Epigonul Ion Canta compilează cronicile anterioare, folosindu-l în deosebi pe Neculcea. Dar deși mai schițează uneori un început de atitudine antifanariotă, el nu mai atinge frumusețea stilului și spiritul clasic al cronicarilor. „Dela Ion Canta, cronica Moldovei tace”. Viforii veacurilor viitoare întâlnesc o Românie materialmente mărită. Ideea imperială, trecută asupra unui popor întreg, este simbolul reînnoirii la baza tracă, izvorul acesta nesecat al puterii de conducere rasială ariană; ea nu este în funcție de câștigurile sau pierderile teritoriale ale unui neam; ci expresia biologică, spirituală și metafizică a unei necesități care unește spațiul întreg al ortodoxiei bizantine.

---

domnitor al anilor 1674/75 și 1684/85, nici pe Ilie, care se împacă cu un grec: „Calul răios găsește copacul scorțos”. Ideia imperială, deslegată de grecism, este dominantă componentei cantacuzinesti în istoriografia țărilor românești, care pe vremuri, era singura expresie a conștiinței naționale. Participarea proporțională covârșitoare a Cantacuzinilor la ansamblul lucrărilor clasice, coincidentă în timp a înfloririi literare cu afirmarea politică a neamului lor, monopolizarea punctelor cardinale — începutul, sfârșitul și vârfurile literare—prin Ludescu Ion Canta, Stolnicul și Neculcea, și, în genere, faptul, că, cu numai două excepții, totalitatea cronicarilor se găsește în ambianța sângelui sau spiritului lor, ne arată o voință neobișnuită de dominare materială și spirituală, care, în bine ca și în rău, nu este lipsită de măreție și care se va caracteriza în intrupările ei supreme prin absența egoismului și prin identificarea absolută cu un ideal superior.

Intelectualul de provincie — Intelectualul de metropolă

de N. SEVER CĂRPINIȘANU

Există o bine marcată deosebire între intelectualul de provincie și intelectualul de Metropolă, atât în ce privește constituția sa psihologică, cât și în ce privește ființa sa rațională¹⁾.

Sursa acestei deosebiri provine, mai cu seamă din mediul distinct, din ambianța specifică, în care fiecare evoluează și se întregeste.

În raport cu elementul *progres*, provincia se caracterizează prin întârziere; întârziere în mijloacele de informație, întârziere în mijloacele de civilizare și culturalizare; încetinire în întreg procesul de osmoză intelectualistă.

Metropola, are, din acest punct de vedere, un alt ritm.

Mijloacele de informație, de circulație, de integrare în procesul general de cultură și civilizare, caracterizarea chiar, a lor, pe plan național — cel puțin în unele țări, se face de către Metropolă — acestea toate fiind, în comparație cu cele din provincie, superioare.

Intelectualul, crescut și dezvoltat în mediul și ambianța metropolitană se influențează de o *realitate* mai dinamică; se forjează pe alt tempo sufletesc.

Intervin astfel, deosebiri de mentalitate — și foarte adesea de ideal; deosebiri de metodă, deosebiri de orizont.

Intelectualul de provincie este mai aplecat spre cultură, spre adâncire; intelectualul de Metropolă este mai predispus pentru civilizare — mai sensibil la ea — mai mînat spre superficialitate.

Explicația acestei deosebiri s'ar putea sprijini pe elementul distractiv.

Distrațiunea, ca mijloc de educațiune socială este un influent determinant pentru superficializare, prin încântare.

1) Înțelegem prin „intelectual” tipul care circulă social, sub această denumire.

În Metropolă acest element are o regie cu totul deosebită: mai bogată, mai variată, mai iscusită, mai simultană și mai surprinzătoare. Urmând necesității de a capta spiritul public, predispus la încântare, exponenții culturii însăși, au recurs și recurg, în ceiace privește mijloacele de exprimare, metoda de insinuare, la adoptarea formelor distractive, cu gândul bun al culturalizării „îndulcite” al drajelizării culturale; a rezultat, pentru Metropolă, unde procesul este mai activ, o consecință cu totul inversă: un proces de distractivizare a culturii, în locul unuia de culturalizare a distracției.

Pe acest făgaș de lesne alunecare, în căutarea succesului ușor, intelectualul de Metropolă în majoritatea cazurilor, a sfârșit prin a-și fixa spiritul într'un echilibru de superficialitate; prin a se complace în abandonarea efortului susținut și adâncit.

Și totuși, amănunt curios: intelectualul de Metropolă este mai activ decât cel din provincie — mai activ în jocul de suprafață.

În provincie, elementul distracțiunii are o influență mult mai secundară. Regia lui aci, este mai săracă, mai puțin variată, mai puțin surprinzătoare. E învăluit de monotonie. Astfel atracția distracției cu consecința determinării în superficialitate, este aproape inexistență.

Lipsa acestui stimulent pentru superficializare, împinge pe intelectualul de provincie, spre solitudine și meditație; nu spre citirea cărții, ci spre cercetarea ei.

Pe aceste două poziții legate de elementul distractiv, intelectualul de provincie și cel de Metropolă prind a se deosebi structural: primul este meditativ, livresc, solitar; cel de al doilea, sociabil, spiritual, speculativ, predispus la decorativ; provincialul, lipsit de succese efemere, — element obștesc de verificarea valorii individuale, — nesigur de sine; metropolitanul, obșnuit cu galeria, cu contradicția și imprecizia, stăpân, dominant, autoritar.

În ceiace privește genul literar, intelectualul din Metropolă evoluează spre factice și realism (intelectualul scriitor care face excepție este de obicei cel stabilit în Metropolă de recentă dată); intelectualul de provincie se păstrează în umanitarism, și chiar în romantic.

Cel dintâi, prinde noutatea și o adoptă cu ușurință și am spune cu iscusință; cel de al doilea are fobia noutății, și chiar când o adoptă, o adoptă stângaci.

Deosebirea dintre intelectualul de Metropolă și cel de provincie se mai adâncește datorită și altor cauze. Una din ele trebuie s'o atribuim unei mișcări demografice centripete care privește Capitala.

Metropola atrage. Din această cauză populațiunea sa sporește relativ repede — în tot cazul într'un tempo mai ac-

celerat decât al orașelor din provincie. Această imigrațiune, așa cum turbură așezarea socială, turbură și așezarea ideilor: vatămă tradiția locală, desrădăcinează pe metropolitan din pământul unei fertilități lente. Spiritul metec al provincialului venit aci, falsifică mentalitatea, împinge la schimbarea directivei, se amestecă ca un ferment în aluatul psihologiei metropolitane. Astfel oamenii și clasele de aci nu-și mai scurg viața lin, pe aceeași albie; nu mai păstrează aceeași formație, nu mai au aceeași tendință.

În provincie, clasele ca și indivizii, mai sunt încă bine deliniați pe poziția lor clasică; mentalitatea lor a mai rămas încă adecuată.

Burghezia de aci se definește încă în ansamblul caracteristic al psihologiei lui Bourget; reține toate virtuțile dar și toate scăderile unui sistem întreg de educație, dobândit prin școala publică.

Cultura în acest mediu mai are rang, mai poate fi considerată blazon.

Spiritul individualist al eroilor lui Carlyle plutește încă în atmosfera de formațiune a cărturarului provincial — muncă, sinceritate, tăcere.

Metropola dinpotrivă, prin mixtura populațiunii sale, în continuă fluctuație, înlăturând zăgazuri și deformând bariere, trăește, în raport cu provincia, într'o continuă conversiune de valori și de idealuri.

Și deosebiriile continuă.

În provincie, intelectualul trăește mai parțial, cu viața mai net separată de aspirații. Țelurile sale de viitor, în măsura în care ele sunt idealuri sunt și simboluri — conștient socotite ca intangibile. Și aceasta, pentru că orizontul posibilităților provinciale, singurul tangibil și real pentru acest intelectual, nu lasă liberă carieră marilor posibilități de realizare — este și rămâne prea strimt.

Astfel intelectualul de provincie trage, scient, barieră, ca între două lumi, între preocupările spiritului și restul activității sale.

Intelectualul de Metropolă, dimpotrivă, este mai ușor incitat, împins, să-și îmbine viața cu aspirația. Mediul Metropolei, cu orizontul ei lărgit, îi înlesnește această adecuare; el trăește mai dinamic în țelurile sale; mai totalitar, pentru că nimic nu se interpune între el și arcada aspirației sale — nici chiar scrupule și reticențe.

Intelectualul de provincie suferă, în majoritatea cazurilor de timiditate și aceasta până la paralizia spiritului și acțiunii — pentru el a fost creiată formula: „l'ésprit de l'escalier”. Timiditatea este în foarte dese cazuri, un efect al lipsei de experiență, cum este și unul al interiorizării prăbușirii încrederii în sine. Cafeneaua literară, cenaclul, mediul frecven-

tat de „glorii”, sunt, pentru un intelectual, mijloace de auto-verificare, de cercetare, de comparație, de experiență deci. Provincialul nu are acest mijloc la îndemână. Intelectualul de Metropolă le are; el se poate lovi la tot pasul de „aleșii” literilor și artelor, de consacrații Națiunii; este un „familiar” al acestora, chiar dacă nu are legătură directă. Ca să întrebuițăm un pleonasm: această apropiere micșorează distanța; mărește încrederea în sine; forțează îndrăzneala, ozonifică aspirația.

Lipsit de această „lovire de coate” cu „gloriile” recunoscute, — pentru intelectualul de provincie, purtătorii acestor hlamide, nu sunt elemente din real și obișnuit. Aceste glorii sunt și rămân pentru el, spiritualități aureolate, cu nimic scăzute în omenesc, față de care își deschide ochii cu uimire; sunt înconjurate cu nimburii olimpiene, inaccesibile muritorilor de rând, inaccesibile intelectualului dela periferie de țară, — obscur, neconsacrat, întunecat de mizeriile cotidiene, detestat de ai săi, și necunoscut de cei din centru. Aceștia rămân, pentru intelectualul de provincie, un miraj, fixat într-o distanță fără transcendență.

În afară de aceasta, lipsa cenaclurilor, bibliotecii, chiar cafenelei literare, frecventate de aceste „glorii” — instituții care pentru rolul lor bun servesc de oficii de schimb de cultură pentru intelectuali, face pe intelectualul de provincie să nu intre activ în acest fenomen de circulație: primește cultura — și aceasta numai prin intermediul pasiv al cărții; nu întoarce în schimb, această cultură semenilor, decât foarte rar, prin intermediul vre-unei reviste, fără să aibă totuși siguranța că această întoarcere este primită de cititor; este reală.

Pentru intelectualul de Metropolă, scriitor, care este o unealtă, un instrument de lucru. În el vocațiunea scrisului, a schimbului cultural, este mai perfect definită. Se leagă de acest instrument, dar în chip auxiliar, pentru serviciul pe care îl aduce. Pentru intelectualul de provincie, cartea are mai mult, o valoare în sine — o valoare relicvică. Marii bibliofili s'au născut în provincie. Observați tineretul dintr'un oraș de periferie: el poartă și azi, această carte sub braț — de multe ori un exemplar de bibliotecă eftină — din atașament către dânsa, și puțin poate, și ca nimb care să-l învăluie într'o deosebită lumină.

Provincialul are nu numai respectul tiparului, ci și superstiția lui. Se apropie din această cauză, de produsul acestui tipar, cu teamă, cu venerațiune — stare de spirit moartă pentru intelectualul de Metropolă.

Cultura a suferit, apoi, în Metropolă, un fel de „capitis diminutio”, = capisis diminutio care se resfrânge și asupra intelectualului respectiv.

Înmulțirea mijloacelor de difuzare a culturii o scoboară

din exclusivismul de posesiune al unei anumite clase. După expresia consacrată, în Capitală, cultura „nu mai e un lux”, cum a mai rămas să fie, în provincie. Ea se mercantilizează și astfel scoboară scara.

În provincie acest „capitis diminutio” nu se resimte. Cultura și culturalul se mai păstrează ca realități ale izolării. Și de aci, atmosfera de respect de care se bucură.

Tributar al iluziilor, intelectualul provincial, descumpănit, se găsește mai totdeauna cu un picior în vid. Aflat în metropolă, este lovit și micșorat dela primul contact și pentru multă vreme; adaptarea lui e lentă pentru că inhibiția provincialismului este prea radicală; este lovit și micșorat de tot ce întâlnește: aspectul fizic al Capitalei, circulația, viteza, atributele mașinării resimțite în toate domeniile. Se simte un element de pripas pironit la intersecții.

Chiar mult mai târziu, după o strămutare în capitală, intelectualul de provincie, mai păstrează în el reziduri de provincialism. Dovada o fac mulți dintre prozatorii noștri.

Din punct de vedere al contemporaneității preocupărilor, între intelectualul de Metropolă și cel de provincie, există o deosebire de vârstă.

Pentru cel din Metropolă tempo-ul său sufletesc este al vârstei de 45 ani. Mai experiment, mai febril, mai animat de termenul scadenței.

Pentru cel din provincie, acest tempo este cel dela 30 ani. E mai contemplativ, mai pasional.

Peisagiul, cerul limpede, orizontul larg, care îi servesc de dom al incantațiilor, contribuie la creierea acestui tempo.

În loc de aceasta, metropolitanul își pierde liziera vizuală în umbra blochaurilor, și seninătatea privirii, în imaginile fugitive și mereu schimbătoare ale vitrinelor, ale prefacerilor de tot soiul; în frenezia schimbării, a instabilității.

Intelectualul de Metropolă este astfel adept al relativității; provincialul se mai zădărnicește în descifrarea imuabilului.

Intelectualul de Metropolă s'ar putea compara cu apele întinse, dar de suprafață, ape turburate de curenți; cel din provincie se poate compara cu apele înguste dar profunde — ape al căror fund pot reflecta cerul.

În schimb, câte alte păcate!...

Este mai puțin autohton în cultura sa; mai puțin propriu.

Este un tributar al cărții franceze, pentru că s'a păstrat în vechea mentalitate burgheză, regizată de această carte; și poate, și pentru că autorii români sunt pentru el, prin lipsa de contact, tot atât de depărtați ca și cei străini.

Are tendință, în cultură, spre internaționalizare pentru că pe acest făgaș l'a pornit elementul distracției sale aproape unice: cinematograful internaționalizator; pentru că manifes-

tările culturale venite din Metropolă sunt rare, iar cele locale n'au fost niciodată înconjurate de prea multă încredere și stimă.

Atmosfera sufletului său este mai îmbăcsită, lipsită fiind de aerisirea noutății; e un vanitos, pentru că este jignit în aspirațiile sale; este o victimă a tracului, pentru că nesigur fiind nu este stăpânul tehnicii de autorealizare.

Când rar se întâmplă să fie, în sfârșit, scos din obscuritate și consacrat prin intermediul Metropolei, intelectualul de provincie devine repede un renegat. Se comportă la fel ca proletarul ajuns în burghezie sau ca burghezul intrat în noblețe. Ca și la aceștia, renegarea sa vine de acolo că în totdeauna a dorit integrarea în atmosfera spirituală a Metropolei căreia ia acordat, de când se cunoaște, plus-valută, rang, aristocrație.

Din această renegare puțin își revin, mai târziu.

Prin transplantarea în Metropolă, *tipul* intelectualului de provincie, dispare trist — în umbra bloc-hausurilor, substrivirea roșilor limuzinelor luxoase!...

PE LINIA VREMII NOASTRE

Gânduri în preția faptelor

„Lumea Nouă” și mai ales directorul ei d. Profesor Manoilescu a dat o largă atențiune problemelor de politică externă. Astăzi când acestea predomină și când d. Manoilescu este chemat la lucru efectiv pe acest teren, gândirea se cată incheagată în temeuri care să lămurească atitudini. Căci nimic nu pricepe lumea mai greu, chiar în țările de înaintată cultură, decât problemele de politică externă. Dar în acelaș timp nimic nu apare mai ușor de înțeles pentru cei nepregătiți decât jocul de forțe care hotărăsc destinul popoarelor, pe planul politicei din afară.

Ceeace oamenilor neinformați li se pare de atâtea ori, extrem de simplu este în realitatea adâncă a lucrurilor, uimitor de complex.

Lucruri cari par logice până la evidență se arată imposibile dacă le pui în cadrul tuturor factorilor care hotărăsc la un moment dat o situație.

Ceeace falsifică, mai ales, judecata oamenilor, este amestecul dintre dorințe și posibilități, este întreșeserea sentimentului de dreptate pe care fiecare îl are pentru națiunea lui cu ceeace este — sau ceeace pare să fie — dreptatea altora.

Nicăeri mai mult decât în politica externă nu se întâlnește subiectivismul, — un subiectivism nobil care pornește totdeauna dela gândul fiecăruia pentru țara lui, dar nu mai puțin un subiectivism, în care sentimentul de justiție a fiecărei națiuni colorează și deformează toate judecățile.

De aceea, acela care vrea să spună țării sale adevărul și să pue capăt himerelor, retezându-le cu cuțitul tăios al realităților, riscă să fie neînțeles și chiar condamnat de ai lui.

Orice conducător al politicei externe în vremuri grele este ca un luptător care trebuie să se apere în fiecare clipă pe două fronturi. De o parte stă frontul politic al inamicilor reali sau virtuali ai țării lui; de altă parte, frontul moral al

propriei lui națiuni, care de atâtea ori nu-l pricepe și nu-l secondează.

Un vechiu adagiu spune: „dacă vrei să spui adevărul, pregătește-te de suferință”. Acest adagiu ar putea să fie completat astfel: „Dacă vrei să lucrezi pe linia adevărului și să te integrezi în el, pregătește-te să fii jerfit”.

Astfel de gânduri îl stăpânește pe cel chemat la lucru. Așteptați și le veți înțelege tâlcul.

M. V. P.

Credință și voință românească

A face legi este ușor. A le implini în fapte este mai greu. Dar acesta este esențialul.

Recentul Decret-lege din 9 August pentru reglementarea „situației juridice” a Evreilor din România a fost așteptat cu legitimitate nerăbdare. Inceputurile de măsură pe cari le consfințește sunt bune, însă opera începută nu trebuie mărginită la legiuitor, ca atâtea alte... bune intenții legiferate.

Pentru aplicarea ei trebuiesc luate măsuri și create organe speciale, cu puteri adecuate, de control și de executare.

Nimeni nu contestă buna intenție și chiar voința guvernului, dar voința nu-și dovedește realitatea decât înfăptuindu-se.

Deaceia socotim potrivit ca guvernul să organizeze instituțiuni speciale pentru rezolvarea radicală a problemei evreiești. Aceasta nu poate fi lăsată numai în seama organelor profesionale (sindicate, colegii etc.), cari încă nu s'au alcătuit toate și, dacă există, au mai mult o funcțiune administrativă, minoră, fără viziuni și fără posibilități politice.

Domeniul economic va fi deosebit de delicat de tratat. Chiar de pe acum, dela acest domol început de legiferare, se simt deficiențele sistemului. De pildă, legea a dispus ca evreilor să le fie interzis comerțul direct cu pătura țărănească. Cu toate acestea, evreii continuă și astăzi, nestingheriți, să facă comerț de cereale la sate, unde înșeală mereu și speculează pe bieții țărani.

Cine îi controlează? Cine îi împiedică? La fel va fi și mâine, cu oricâte alte măsuri chibzuite cari s'ar mai legifera.

Aplaudăm continutul de bună intenție și de credință românească al legilor. Cerem însă și o voință năprasnică de înfăptuire a lor, *literă cu literă*.

CHR. P.

Sextil Pușcariu : Limba Română

Rar mi s'a dat să aflu într'o lucrare, de riguroasă cercetare, atât de mult pe autorul ei. Dela cele dintâi cuvinte ale luminoasei *Prezentări*, am regăsit pe marele profesor așa cum l-am cunoscut totdeauna: cu convingeri hotărâte, pe care le poartă cu dânsul dela cei dintâi pași în câmpul științei, și totuși atât de deschis și de înțelegător pentru opiniile altora, fie ei tineri sau bătrâni, Români sau streini; iubitor al abstracțiilor și al documentației științifice și totuși atât de sensibil mirajului ademenitor al ipotezelor și al artei; pătruns în toate fibrele sufletului de o înțelegere instinctuală și de o dragoste discretă dar adâncă pentru tot ceea ce este românesc.

Apărută în aceste vremuri de grea încercare pentru neamul nostru, când din toate părțile se întinde plasa otrăvitoare a descurajării și a decepțiunii, LIMBA ROMÂNĂ ne îndeamnă să ne ridicăm capul, încrezători în trăinicia și vrednicia rasei. Cine știe, poate vor veni iar vremuri când dragostea pentru graiul strămoșesc va fi — așa cum a fost de atâtea ori, în trecut — garanția cea mai puternică a păstrării naționalității noastre. LIMBA ROMÂNĂ ne arată celor de astăzi și generațiilor viitoare ce este și de ce trebuie îndrăgit acest grai.

I. B.

Creditul agricol

Ministerul Agriculturii a publicat anul trecut un atlas statistic cu privire la agricultura României. Sunt interesante în această publicație cu deosebire cifrele referitoare la creditul agricol, la valoarea bunurilor și a produselor agricole.

Astfel valoarea bunurilor agricole, terenuri cultivate (fără păduri), vite, construcții, mașini, unelte ect. se urcă la cifre de 254.042.800.000 Lei, revenind la hectar un capital investit în sumă de 13.980 Lei. Valoarea tuturor produselor agricole este de 72.012.000.000 Lei ceea ce reprezintă la hectar un produs brut de 3.964 Lei. Capitalul investit în agricultură se fructifică în consecință cu 28.3%, acesta fiind venitul brut al agriculturii. În realitate el este ceva mai scăzut, deoarece valoarea investițiilor totale trebuie sporită cu valoarea capitalului circulant (semințe, îngrășăminte, bani etc.), iar aceea a produsului brut scăzută cu valoarea seminței, care în statistică figurează la capitolul produselor agricole. Aceste ajustări nu schimbă însă în mod esențial datele de mai sus și concluziile ce se degajă dintrânsele.

Creditele agricole acordate prin Banca Națională au fost în perioada cincinală 1931—35 de 10.585.424.502 Lei, iar în

medie pe acești cinci ani de 2.117.084.900 Lei. Din păcate statistica nu ne arată care sunt creditele acordate direct de băncile populare, sau alte instituții bancare. Luând ca bază cifra medie de mai sus și raportând-o la suprafața cultivată a țării, se ajunge la suma de 116 Lei la hectar.

Lei 116 la hectar, acesta e creditul dat agriculturii românești prin Banca Națională. Suma aceasta reprezintă 2.9% din valoarea produsului brut la hectar și abia 0.8% din valoarea investițiilor.

Capitalul băncilor populare se cifrează la suma de 1.902.328.563 Lei. Dacă am admite, că el este împrumutat în întregime agricultorilor, cifrele procentuale indicate mai sus s'ar dubla aproape, dar ar rămâne tot minuscule.

Situația creditului agricol este în consecință dezastruoasă. *Cu un credit de 3% din valoarea produsului brut și de 0.8% din aceea a capitalului investit în agricultură, trebuie să recunoaștem, că această îndeletnicire economică națională este condamnată să rămână încremenită în forme de viață primitive, nefiind capabilă de nici un progres de mare anvergură.*

Iată pentru ce trebuie să ne bucurăm când guvernul anunță o grijă deosebită pentru agricultură. Iată pentru ce o politică agrară sănătoasă și geloasă de bunăstarea clasei rurale trebuie să rezolve problema creditului agricol în mod radical și cât se poate mai urgent.

Nu putem trece cu vederea, că la Ministerul Agriculturii se depune de câțiva ani încoace multă râvnă și pricepere pentru promovarea agriculturii. Măsurile, ce se iau în acest scop sunt în mare parte de ordin tehnic. Ele sunt utile, dar le lipsește un cadru general, o ambianță favorabilă pentru a-și produce roadele. De aceea progresul este extrem de anevoios și de încet.

Ambianța vitală a agriculturii este creditul. Un credit ieftin, egal sau chiar ceva sub scontul Băncii Naționale și adaptat caracterului lent al procesului de producție agricolă. Fără credit nu este posibil un progres rapid, oricât de mare ar fi bunăvoința și priceperea dela departamentul agriculturii.

Creditul se spune că este plămânul prin care respiră o întreprindere. Dacă este așa, plămânii agriculturii românești sunt anemiați, bolnavi. În asemenea condiții agricultura are nevoie de o fundamentală operație, operație gingașe, prudentă, căci privește o funcțiune vitală dintre cele mai importante, dar ea va trebui să fie făcută. Chirurgul căruia îi va reuși această dificilă operație, va fi făcut cel mai mare bine agriculturii românești, iar pentru neamul acesta de plugari va fi făcut cu siguranță o faptă mare, care îi va da dreptul la vecinică recunoștință.

Sistemul D.

Se știe că în războiul trecut se introdusese în Franța cea ce s'a numit sistemul D, dela cuvintele „débrouille-toi”, adică pe românește „fă ce poți”.

Războiul actual s'a caracterizat prin organizare. Omului i s'a cerut să facă un anumit lucru, dar i s'a dat și mijloacele necesare și viceversa, nu i s'a cerut să facă ceva pentru care se știa de mai nainte că nu există mijloace. Pentru aceasta a fost nevoie să se lucreze după „plan”.

Noi am fost sub tirania teoriilor liberiste, cari se întemeiau pe sistemul D. Am scăpat, cel puțin în teorie, de această tiranie. Dar nu putem spune că ne-am adaptat lucrului organizat. Sistemul lui „fă ce poți” este încă mare și tare la noi.

Măcar pentru a fi și noi în rând cu ceilalți e absolută nevoie să renunțăm la „fă ce poți” și să trecem la lucrul organizat.

C. N.

Garanții... dăunătoare

De obicei garanțiile se cer, nu se dau.

Și se cer, ca asigurări, împotriva unui pericol.

Ori, „garanțiile” date României de Anglia și Franța au avut exact caracterele opuse celor de mai sus: *ni s'au dat garanții pe cari nu le-am cerut, și împotriva unui pericol care nu exista.*

Perfidia politică a Angliei, disperată de izolarea în care o afundă sfera crescândă de simpatii pentru Germania, a făcut din „garanțiile” sale un sistem de acaparare a țărilor mici: a pus în sarcina Reichului intențiuni de atac și de anexare pe cari nu le avea și apoi a făgăduit tuturor speriaților intervența unor forțe armate inexistente.

Această metodă face parte din tactica clasică a diplomației britanice, care a izbutit să cucerească și să mențină un imperiu numai cultivând pervers slăbiciunile oamenilor și folosind cinic minciuna: nu este uimitor și paradoxal că sute de milioane de oameni au ascultat de ordinele a câtorva zeci de mii de englezi și au servit docil interesele acestora?

Minciuna a creat iluzia forței și forța a adormit virtuțile oamenilor și puterile lor.

Primul act de conștiință și de îndrăsneală a descoperit însă adevărul forței imaginare, al intereselor costumate în principii umanitare și al garanțiilor tactice. Sistemul de iluzii s'a prăbușit uimitor de repede, ștergându-se ca umbra înlăturată de lumină. O lume de sclavi inconstienți se trezește

acum. Rațiunea intervine și, verificând erorile trecutului, construiește un edificiu politic în adevăr sincer, uman și durabil.

Renunțarea la garanțiile anglo-franceze, — făcută în primele zile de conducere ale actualului ministru de externe, — este nu numai un *act de curaj*, ci mai ales o dovadă de *realism politic* și de *sinceritate în conduită*.

Plasa perversă de iluzii a fost sfâșiată și „garanțiile”, — cari nu ne-au adus decât rele greu de risipit acum —, au fost aruncate.

Drumul intereselor adevărat românești a fost, însfârșit, deschis de un om cuminte și îndrăzneț.

Acum toată lumea își dă seama ce înșelătorie erau „garanțiile”, dar puțini înțeleg cât de greu atârnă ele în cumpăna dreptății noastre.

A reface astăzi, dintr'un trecut de greșeli, o poziție politică solidă și sigură, este o *operă de gigant*.

Il avem! El a dat *la timp* semnalul, făcând începutul seriei de revizuirii a principiilor și metodelor cari peste foarte puțin timp ne puteau fi *fatale*.

Oportunitatea hotărîtă a gestului *ne-a salvat*, în adevăr, căci într'o vreme când actele politice tind să aibă rezonanță de secole, din ce în ce mai lungă în istorie, menținerea greșelii garanțiilor fictive ar fi fost catastrofală.

Ne-am fi mirat dacă dispărea România?

CHR. P.

Legiferări antisemite

Decretul-Lege din 9 August 1940 aduce mult așteptatul început de măsuri împotriva acestor paraziti insașiabili și nerecunoscători cari sunt Evreii.

Poporul nostru a așteptat cam mult până la această primă legiuire și, dacă ar fi să judecăm după îndelungarea așteptării și după gravitatea situației create până acum, desigur că ar trebui să spunem că este *prea puțin*.

Suntem încredințați însă că acest Decret-lege reprezintă numai *începutul* (fatal domol, prudent și adecuat delicatelor împrejurări de astăzi) al unor legiferări sistematice și curajoase, cari să ducă hotărît și direct la rezolvarea problemei evreiești în viața poporului nostru românesc. Viitoarea legiferare va avea, ca și începutul, valoare istorică, așa încât va trebui făurită și realizată pe dimensiuni de veacuri: se cere *salvarea* poporului românesc.

Dar această salvare nu trebuie să însemne o simplă măsură represivă de *eliminare*, ci cu deosebire una constructivă de *educare* și de *organizare* a întregii vieți economice.

Iată de ce între primele legiuiri cari se așteaptă (și desigur că și sunt în pregătirea guvernului) sunt :

1) *exproprierea urbană*, a imobilelor stăpânite de evrei. Ei dețin în principalele orașe, și mai ales în București, fabuloase averi imobiliare, cu care speculează viața românească și cu care dau o falsă unitate de măsură existenței în alte localități.

2) *exproprierea industrială*, a atâtor industrii-cheie deținute de jidani, cari cu ele încearcă acum să saboteze și situația internă a țării și raporturile ei în afară, după ce au descumpănit greu legăturile economice prin politica obraznică a prețurilor de speculă.

3) *limitarea și apoi eliminarea evreilor din comerț*, pe care l-au infectat cu cele mai sălbatice principii de jaf și spoliere.

4) *educarea stăruitoare și metodică* a elementului românesc, pentru a înlocui pe evreii isgoniți, și organizarea sistematică a unei vieți economice și sociale bazată pe principii de muncă și de solidaritate.

Pentru acestea se cere neapărat o viziune și o concepție de ansamblu a vieții noastre colective.

Antisemitismul nostru nu trebuie să se mărginească la o simplă atitudine negativistă, ci să fie completat de o concepție de viață românească, și de voința și stăruința neobosită de a o realiza.

Poporul românesc se cere considerat ca o *unitate*, iar economia lui ca o *gospodărie*, implicând astfel măsuri de *ansamblu*, gândite și urmărite *pentru colectivitățile*, nu pentru categorii, nu pentru clase, nu pentru indivizi.

Iată ceia ce se impune și așteaptă țara dela guvern: *după jertfele ce ni s'au impus, organizarea integrală, metodică și rodnică a vieții românești, pentru români.*

CHR. P.

Bazele Europei de mâine

Când s'a deslănțuit războiul germano-anglo-francez, noi am arătat, în dese rânduri, importanța lui epocală prin transformările radicale pe cari le va aduce în viața lumii, la sfârșitul lui. Arătam că actualul războiu reprezintă o ciocnire istorică între „două lumi” deosebite, cu tot ce pot ele să cuprindă ca principii de așezare, ca sens dat vieții și ca forme de alcătuire a acesteia.

D. prof. M. Manoilescu a făcut o subtilă și magistrală analiză a adevăratului „sens al războiului” de astăzi, lămurindu-i originile și urmările.

Nu a fost vorba de anticipări neobișnuite, firește. Pentru cine a urmărit atent și înțelegător fenomenele național-socia-

list și fascist, aceste concluzii se desprindeau ușor. Noi le-am arătat însă pentru acei posedăți ai unor ideologii sterile care, orbiți de mirajul lor înșelător, nu mai erau în stare să priceapă realitățile nici chiar când acestea ajungeau catastrofale.

Iată însă că, de curând, însăși conducerea nouilor regimuri de ordine după cari se va făuri viața de mâine a omenirii, vine să arate limpede țelurile de viitor al eforturilor de astăzi. Astfel un gazetar autorizat (un fel de „porta voce” al regimului) cum este d. Megerle sau un oficial ca D-rul Funk, ministrul economiei Reichului, vin și precizează răspicat principiile pe cari se va așeza Europa de mâine.

De pildă d. Megerle scria în luna trecută în „Berliner Boersen Zeitung” că Germania dorește să reorganizeze total viața bătrânei Europe. Deaceia trebuie bine înțeles că Germania aduce, prin Europa, lumii întregi:

- 1) noi idei *politice*,
- 2) noi idei *economice*,
- 3) noi idei *sociale*.

Din punct de vedere *politic*, Germania țintește să înfăptuiască o Europă organizată așa fel, pe bază de pace, de justiție și de securitate, încât să se elimine posibilitatea conflictelor și necesitatea înarmărilor costisitoare și iluzorii.

Dn punct de vedere *economic* Germania dorește o economie generală cu prețuri raționale și stabile, cu monetă fără variațiuni bolnăvicioase și cu fenomene și raporturi regulate, în care „crizele” să fie imposibile. În cadrul noului sistem economic (care se va baza pe muncă și pe producție atât în economia internă a statului cât și în cea internațională), D-rul Funk aduce precizarea substanțială că aurul va fi de-tronat dela conducerea vieții economice (împreună cu „capitalul”, care îl reprezintă) și locul lui va fi ocupat de măsurătorul de valori cel mai uman și mai just: munca.

Din punct de vedere *sociat*, Reichul german, — care a și realizat adevărate minuni înlăuntrul economiei sale, vizează o ordine generală însuflețită de idealuri comune și de principiul colaborării active. Așa cum înțelege național-socialismul german noua ordine socială a lumii, ea trebuie să fie astfel construită încât „noulle valori sociale să fie din punct de vedere al cuprinsului de o importanță mai mare decât cea națională”. Trebuie sesizată și pătrunsă în miezul ei această afirmație, care se urcă pe culmile concepției de viață omenească și încearcă a o construi în dimensiuni de umanitate și de secole.

Nicio îndoială: este vorba de *prefacerea radicală a lumii*.

O eră nouă începe în istorie.

1789 a marcat epoca *libertății*.

1940 va creșta pe răbojul vremurilor începutul marelui

epoci de ordine a omenirii. După o dureroasă perioadă de sacrificii și suferință, trebuie să urmeze și epoca de refacere, în dreptate, solidaritate și ordine.

Să înțelegem la timp spiritul timpului și să ne potrivim acțiunile după chemarea lui. Căci timpul este un jăratec din care nu ies purificați decât cei pregătiți anume. Ceilalți pier fără urme în istorie.

CHR. P.

Cei ce nu vor să înțeleagă

În noua ordine socială, încă la începutul realizării, sunt oameni politici, mici și mari, în capitala țării ca și în provincie, cari nu vor să înțeleagă realizarea ideilor noi. Sunt oameni de speculă, de întreprindere industrială și de comerț parasitar, cari nu au capacitatea să înțeleagă nimic din ceea ce este în afară de concepția lor îngrădită într'un mic cadru materialist, oameni fără credință spirituală, cari încearcă tot posibilul să împiedice realizarea ideilor noi.

Noi care cunoaștem ce înseamnă forța evoluției, tot așa cum cunoaștem și piedicile ei, știm cine sunt acest soi de oameni. Îi găsim în toate epocile din Istorie și în toate locurile unde s'a manifestat un început de schimbare revoluționară. Îi găsim ferm opuși în calea profetilor din Testamentul Vechiu, în suita Arhierelui care a condamnat pe Isus Nazarineanul pentru îndrăzneala sa de a fi promovat întâietatea săracilor pentru împărăția cerurilor; erau alături de împăratul Nero când trimitea pe primii creștini la circ și i-am văzut povocând căderea imperiului Roman. Erau în scaunul de judecată a celor șapte cardinali, cari au condamnat pe fizicianul Galilei pentru îndrăzneala de a fi descoperit că pământul se mișcă. Mai târziu îi vedem în calea reformatorilor de religie creștinească în țările din apusul Europe, făcând hecatombe de victime și martiri a credinței religioase. Au fost puternici în tot locul unde au căzut imperii și s'au distrus așezăminte sociale. Sunt oameni cu suflet mic, cu concepție inferioară, incapabili să cunoască ideile mari, cari au capacitatea de a cunoaște numai ceea ce este materie dură. În inferioritatea lor nu pot să cunoască onoarea geniului românesc în faptul că în Franța și în alte țări apusene se studiază doctrina corporativă dezvoltată de profesorul Mihail Manoilescu.

Nu ne mirăm când îi găsim și azi ferm așezați pe poziție împotriva ideii de *solidaritate socială* precum și în contra celeia ce se numește „*interes al colectivului național*” gata să provoace victime și martiri ai gândirii, numai ca să poată susține și pe mai departe interesul individualist cu

toate abuzurile îmbogățirii clandestine, chiar și împotriva interesului național, pe care nu pot să-l înțeleagă.

Este în firea omenească, ca fenomen natural, ca să fie așa, pentru că reforma se prezintă ca renaștere socială, iar nașterile se fac totdeauna cu dureri, dela care nu se admite nici o excepție.

Noi ca și toți reformatorii avem numai o mângâiere, că Istoria nu a notat numele lor numai în cazurile când au fost prea cruzi, cum a fost împăratul Nero, Timur Lenk, Torquemada și alții asemenea de memorie îngrozitoare. Nici unul din grozavii dușmani ai gândirii și ai reformelor nu a putut însă opri evoluția din epoca sa, pentru că este o forță superioară care duce destinul omenesc pe căile sale fără puțința de a fi oprită în loc. Nu va fi oprită nici acuma de liliputanii noștri politicieni, cari nu au putut, cu nici o sfortare, să se ridice și să-și câștige nume în ordinea activității naționale.

N. T.

Partidul unic

Editura „Cartea Românească” a tipărit, de curând, ediția românească a lucrării d-lui Manoiilescu: *Le Parti Unique*.

„Les Oeuvres françaises” editând în 1936, lucrarea actualului nostru Ministru de externe, răspândeau de pe-atunci, teoria unei concepțiuni politice noi. Aceasta s'a întins repede, în multe părți ale lumii. Trăinicia ei este confirmată de un trecut, căruia nu i se mai poate spune că este cu totul recent; dar i se mai prevăd și îndelungate, neoprite cuceriri pentru viitor.

Atât necesitatea actuală a concepției noului sistem, cât și puterea lui de stăpânire a viitorului politic ne sunt demonstrate într'un stil care vrăjește și prin'o superioară metodă științifică, în „Le parti unique”, de către d. Mihail Manoiilescu. Adevărat catechism al „monismului politic”, lucrarea este utilă tuturor intelectualilor țării, necesară adversarilor din obicinuință și noii idei și indispensabilă partizanilor ei.

Mai trebuie subliniat faptul că autorul tratatului din 1936 este acela care, cu consensul multora și cu speranța tuturor, conduce astăzi politica noastră externă. Legătura dintre politica internă și cea externă, chiar la mari puteri, este axiomă. Deaceea, cititorului cărții nu poate să nu-i sporească încrederea în reușita acțiunii Cancelarului nostru, săvârșită sub îndemnul înțelept al Majestății Sale Regele. Se va vedea, se va ști, citindu-se cele scrise în 1936 de Ministrul nostru al Afacerilor Străine, că structura lui sufletească de om public, se armonizează desăvârșit, cu aceea a marilor conducători

străini, cari așează astăzi în bună parte poziția externă, în spațiul unde este situată România.

„*Le parti unique*” inovează ca obiect și ca tehnică în tratarea subiectului. S'au scris și se scriu volume despre *național-socialismul* german, despre *fascismul* italian, despre *social-socialismul* republicelor sovietice, analizându-le, comentându-le, făcându-le apologia sau critica. Nu apăruse însă o teorie a partidului unic. Se formulează pentru prima oară o astfel de teorie, în volumul de care ne ocupăm. Autorul începe cu arătarea cauzelor ce au dat naștere concepțiunii noi, care se pune ca „o problemă generală a epocii noastre”.

O necesitate biologică — crearea marilor exploatări industriale, unde individualismul liberalist nu mai era eficace — comandă în prim rând organizarea în ansamblu a vieții fiecărui popor. Această colectivizare a mijloacelor de producție se întinde obligator și la agricultură sub forma, asemenea recentă, a cooperăției, care nu vine în conflict cu ideea de partid unic, ci dimpotrivă o completează.

Conceptul de unitate și continuitate în dreptul public, nu se mărginește însă numai la organizarea colectivă în domeniul economic. Colectivizarea tuturor forțelor unei națiuni și intelectuale și morale ca și cele productive, este dobândită sub impulsivitatea unui instinct al fiecărui popor, formulat ca un ideal unic de fruntași de elită și trezind apoi un interes, o pasiune generală:

„*Et l'axe de ces idées forces est toujours le sacrifice des hommes passagers, à cette personnalité collective, éternelle qu'est la nation*”.

Odată ce un astfel de crez stăpânește națiunea, regimul unic prin care el se realizează, tinde să devie permanent, ca unul ce intruchipează virtuțile sociale și naționale.

Autorul pune pe cititor în gardă să nu confunde partidul unic, cu absolutismul de odinioară. Autarhia de-atnci, realiza guvernarea printr'o clasă și *pentru dansa*, monopolizând funcțiunile în interesul ei propriu. Astăzi partidele totalitare nu activează pentru ele ci pentru națiune.

În paginile ce urmează pline de o fină ironie, se rezumă cauzele pentru care dispar democrațiile. Cu partidele lor multiple, aveau de scop, la origină, protecția și promovarea individului, acele dobândiri ale revoluțiunilor franceze. Partidele multiple oscilau când la dreapta, când la stânga, mânite de un oportunism debil, fără să aibă în vedere interesul constant al nației. Ele ignorau cea mai elementară noțiune de continuitate și erau lipsite de orice logică în acțiunea lor. Răsboindu-se inversunat în timp de alegeri, făceau apoi pacte în adunările legislative, spre a guverna neomogen și ineficace.

Prin slăbiciunea „*polipartidismului*”, s'a format climatul, închee autorul, favorabil nașterii conceptului de partid unic.

Spre deosebire de acele numeroase partide, cel totalitar se integrează juridicește în mecanismul administrației țării.

Nu se găsea în Constituțiunile democrațiilor, nici un cuvânt despre partidele atotputernice de odinioară și totuși ele se așezaseră pe deasupra țării. În chipul acesta deși stăpneau totul, scăpau însă de orice răspundere.

În Constituțiunile noi dimpotrivă, Statul încadrând partidul unic, realizează prin el politica sa totalitară. De aceea se vor vedea întrunite în aceleași persoane, funcțiunile de șef al Statului, sau de prim sfetnic și de șef al partidului unic, sau de prim locotenent al său.

Doctrina este constantă la toate regimurile similare. Și la noi, prezența Șefului Statului și a Primului Ministru în fruntea partidului Națiunii, nu este decât o clasică aplicare a unui principiu organic, comun tuturor partidelor unice.

...Urmează 2 capitole în care se rezumă normele statornicite de toate partidele unice spre a se impune, spre a se menține, și un al treilea ocupându-se de organizarea propriu zisă.

Desigur este esențial pentru un partid unic, (punctul acesta revine de mai multe ori în lucrare) spre a se impune, să proclame una sau mai multe idei, care să reprezinte pentru toți, *interesul național suprem*.

Sunt studiate apoi, creațiunea unei clase păstrând contactul între organele de conducere și masele partizanilor și în general diferitele mijloace de apărare ale regimului, în vederea menținerii lui.

Capitolul referitor la organizarea propriu zisă, ne arată cum trebuie să existe cumul între anumite funcțiuni ale partidului și acelea ale Statului. Ne este însăfârșit înfățișată necesitatea creerii instituțiilor noi, care să permită perfectă funcționare a serviciilor publice „în stilul regimului”.

Desigur totul trebuie citit în tratatul d-lui Manoilescu, fiecare capitol, fiecare pagină, cu serioasă atenție; ideile profunde sunt de reținut; deducțiile sunt continuu obiect de reflecție; regulile, maximele abundă. Sunt de bună seamă, imposibil de redat credincios, nici adâncimea gândirii, nici virtuozitatea exprimării, în cadrul restrâns al unui articol.

Țin însă, înainte de a termina, să mai menționez încă odată în deosebi, paginile prea frumoase în care este arătat partidul unic, ca un organism ce prin esență trebuie să fie purtător de ideal: astfel se unifică ceea ce era desbinat, se transformă „supunerea” în „adeziune” și se schimbă unitatea mecanică, în unitate morală.

„La plus grande force d'unification et de cohésion nationale est constituée par l'idéal irrésistible, que les grands chefs ont su projeter devant chaque nation”.

Precedată de o analiză serioasă, de date numeroase, fruct ale unei întinse erudițiuni, sistematic grupate după elementele comune ce prezintă, d-l Manoilescu creiază apoi, printr'o sinteză superioară, teoria definitivă a partidului unic, încă din anul 1936. Domnia-sa are astăzi satisfacția să vadă cum se confirmă concluziunile sale de-atunci, cărora — ne spunea autorul — „nu voia să le dea caracterul de pronostic”. Regimul este sortit să se generalizeze, înlocuind peste tot democrațiile deficitare. Dela apariția cărții acesteia, Spania a extins pe tot teritoriul ei regimul phalangismului. *Trebue să notez că pentru phalangistii spanioli, studiul lucrării d-lui Manoilescu, tradusă în limba lui Cervantes, este obligatoriu, și că este tradusă și în limba germană.* În România s'a impus și realizat partidul unic, concomitent cu desființarea, pe bună dreptate, a partidelor multiple de către M. S. Regele Carol II. În Franța deasemeni, regimul totalitar se instaurează. Japonia pornește pe acelaș drum..

Spre a încheia această lucrare unică, despre morfologia partidelor unice în abstract, d. Manoilescu cercetează în concret, pe cele existente la data publicării ei. Cu aceeași putere de observație, d-sa ne redă, eliminând amănuntul inutil, și prin largi planuri viu colorate, înfățișarea modelelor, proiectând totdeodată definitiv, pentru istorie, imaginea acestor prime regimuri totalitare.

HENRI GEORGE MEITANI

Retragerea României din Societatea Națiunilor

Democrația este tot așa de falsă și de nedreaptă pe planul internațional, ca și pe planul național. Păstrând în miezul ei o închipuire: egalitatea, democrația rămâne un mijloc diabolic de a cultiva inegalitatea și de a exploata în numele ei.

La adăpostul unei utopii, cei puternici devin și mai puternic, anesteziind cu iluzii simțurile unor oameni cari ajung biete victime în ghiare de vampiri.

„Societatea Națiunilor” a fost castelul de iluzii al statelor mici și centrala de interese a statelor mari.

Cine nu știe câte speranțe s'au infiripat la Geneva și câte desamăgiri le-au lovit acolo? Puține au fost statele cari au înțeles la vreme falsitatea construcției politice și au reacționat potrivit.

În fond, Societatea Națiunilor nu este criticabilă ca principii și ca obiectiv; dar este ca metodă și construcție politică.

Pentru ca ea să fi fost eficace și să fi putut dura, ar fi trebuit să pornească fundamentată pe trei principii, mai ales:

- 1) ideea de echilibru politic *prealabil*, eliminând dela în-

ceput posibilitatea disensiunilor pe criterii de justiție națională, interese legitime, etc.

2) dominarea reală a unor obiective de *solidaritate* și de *justiție internațională*, ca reguloare și ca potențe permanente ale sistemului.

3) existența unei forțe adecuate, capabile să asigure respectarea acestui principiu și evoluția lentă și pașnică a sistemului politic inițial.

Or, pe niciunul din aceste puncte nu s'a rezemat. Societatea Națiunilor. Ea n'a pornit dela un sistem de echilibru (virtual cel puțin), n'a avut ca axă ideea de dreptate și n'a avut în slujba ei o forță eficace. Amăgirea le-a ținut însă la toate locul și a făcut să nu se bage de seamă că micile focare de nedreptate, menținute fără justificare, pot să incendieze întreg eșafodajul politic.

Datorită noiei conduceri a Ministerului de externe, România s'a retras din Societatea Națiunilor, pecetluind astfel condamnarea unei utopii și începutul unei politici noi și înțelepte de realism politic și de sinceră grijă de adevăratele interese românești.

Renunțarea la „garanțiile” anglo-franceze și retragerea din Societatea Națiunilor fac parte din seria aceluiași măsuri îndrăznețe și pline de cuminenie pe cari le-a inaugurat noul ministru al afacerilor streine, d. prof. M. Manoilescu.

Până aci țara a fost amețită de fel și fel de combinații și formule de valoare teoretică, în dosul cărora se realizau cele mai variate și monstruoase interese streine. Acum este pentru întâia oară când se spune țării adevărul în politica externă, când se încearcă a se repara tot dezastrul politic și moral al greșelilor din trecut și se depun trudnice eforturi pentru a ne călăuzi, în ultimul ceas, către orizonturi noi de înțelegere a vieții și de orientare a raporturilor cu streinătatea.

Retragerea din Societatea Națiunilor ne așează dela sine în rândul Statelor mature, echilibrate spiritual și conștiente de rolul și de îndatoririle lor. În plus, mai are avantajul că ne scutește de aci înainte și de risipa inutilă a câtorva sute de milioane lei, care mergeau să finanțeze un templu în care principiile generale oficiau neonest în favoarea intereselor speciale.

De-acum Societatea Națiunilor a decedat. Lumea naivă se obișnuise cu ea. Și ca la orice mort, primul sentiment pe care ea îl încearcă este acel al nedumeririi și al necredinței: lumea încă nu crede că Societatea Națiunilor a decedat. Dar ea a murit: moarte naturală.

Cine ar mai avea insolența să încerce a o reînvia, acum când lumea cată a se așeza singură pe principii cari o depășesc ?

CHR. P.

BIBLIOTECA „LUMEA NOUA”
REVISTEI DE STUDII

Director Prof. MIHAIL MANOILESCU

Tel. 213/26 ■ Administrația: Str. Viitor Nr. 44 ■ Tel. 213/26

- No. 1 MIHAIL MANOILESCU. — Revizuire și anticipări (epuizat).
Discurs la mesaj în Senat.
- No. 2 MIHAIL MANOILESCU. — O lege economică reacționară.
- No. 3 MIHAIL ȘI GRIGORE MANOILESCU. — Sindicalizarea legală a industriilor (epuizat).
Expunere de motive și anteproiect de lege.
- No. 4 MIHAIL MANOILESCU. — O activitate parlamentară corporativă.
Patru discursuri în Senat din Decembrie 1933.
- No. 5 MIHAIL MANOILESCU. — România, Stat Corporativ (epuizat).
- No. 6 MIHAIL MANOILESCU. — Lupta Ortodoxiei împotriva materialismului (epuizat).
- No. 7 MIHAIL MANOILESCU. — În zodia organizării (epuizat).
- No. 8 MIHAIL MANOILESCU. — Regimul nostru fiscal.
Așgutăările sociale.
- No. 9 MIHAIL MANOILESCU. — Spațiul economic corporativ.
- No. 10 MIHAIL MANOILESCU. — Profesiunile libere în Statul Corporativ.
- No. 11 MIHAIL MANOILESCU. — Filosofia și doctrina corporatistă.
- No. 12 MIHAIL MANOILESCU. — Preoții și Profesorii în Statul Corporativ.
- No. 13 MIHAIL MANOILESCU. — În apărarea industriei și comerțului.
- No. 14 MIRCEA VULCĂNESCU și MIHAIL MANOILESCU. — Tendințele tinerei generații.
- No. 15 MIHAIL MANOILESCU. — „Românismul și dreptul său”.
Discurs ținut în Senat la 3 Decembrie 1935.
- No. 16 CHRISTIAN PETRESCU. — Procesul valorii și salariul într-o economie național-corporativă.
- No. 17 CHRISTIAN PETRESCU. — Considerațiuni pentru o nouă știință economică.
- No. 18 MIHAIL MANOILESCU. — Portugalia lui Salazar (epuizat).
- No. 19 MIHAIL MANOILESCU. — Generația nouă și politica veche.
- No. 20 MIHAIL MANOILESCU. — Două reforme aparente.
- No. 21 CHRISTIAN PETRESCU. — Instituționalism și spiritualitate.
- No. 22 MIHAIL MANOILESCU. — Legea împotriva muncii și a jefiei.
- No. 23 CHRISTIAN PETRESCU. — Concepția mișcării de dreapta asupra burgheziei și proletariatului.

A apărut, de asemeni:

MIHAIL MANOILESCU. — România Stat Național-Corporativ

I. E. TOROUTIU

Prețul Lei 20.—

REVISTA
LUMEA
NOUĂ

DIRECTOR,

MIHAIL MANOILESCU

9-10

ANUL IX
SEPT.—OCT.
1 9 4 0

Inreg. Trib. Ilfov sub Nr. 502/938

REVISTA

L U M E A N O U Ă

Director: MIHAIL MANOILESCU

Redactor responsabil: MIBCEA V. PIENBSCU.

S U M A R U L

MIHAIL MANOILESCU	Dacă eram ascultat la vreme.
M. M.	Problema Ardealului.
CRISTEA NICULESCU	Schimbul între sate și orașe.
M. M.	Le gracie latin dans le nouveau régime portugais.
SEVER CARPINIȘANU	Mijloace pentru redresarea economică.
M. M.	Petre Carp.
NICULAE MANABOVICI	Formarea Auxiliarelor.

PE LINIA VREMII NOASTRE

Mihail Poffhreniade. — Refugiații. — Nimbul gestului firesc. — Afacerea Blank. — Mihail Manoilescu vorbește despre Spania și Europa de mâine. — Un erou ignorat: Cădile. — Răul cărților oprite. — O scrisoare a d-lui Mihail Manoilescu. — Oratoria a murit? — Constantin Gogu. — Românizare. — Revoluția în România după declarațiile d-lui Mihail Manoilescu. — Cum înțeleg alții. — Stabilizare în spiritul specific românesc. — Colonelul Cojocaru. — O telegramă. — Naționalizarea comerțului românesc.

CONDIȚII DE ABONAMENT

200 lei pe an pentru particulari	
500 " " " "	întreprinderi
1000 " " " "	marile întreprinderi
100 " " " "	studenți, prociți, învățători și zăfeni.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. VIITOR No. 44

Anul IX, Nr. 9—10

LUMEA NOUĂ

SEPT.—OCTOMBRIE 1940

Dacă eram ascultat la vreme

de MIHAIL MANOILESCU

Nimic nu este mai trist de cât o asemenea exclamație... Dar ea rezumă dramatic și profund omenesc starea mea de suflet în fața dezastrelor pe care le-a suferit România, fiindcă conducătorii ei n'au înțeles și n'au prevăzut nimic din evoluția europeană și din datele esențiale ale problemei românești.

Cele ce urmează nu sunt un proces sistematic al trecutului și nici o expunere complectă a concepției noastre de politică externă, ci numai o înșirare de citații caracteristice, din această revistă.

A reciti „Lumea nouă” este pentru noi o mândrie. Pentru mulți alții o imputare.

Citațiile noastre privesc întâiu mărturisiri de înțelegere a importanței și amploarei fenomenului fascist și a celui național-socialist și apoi considerații precise asupra politicii externe românești.

A înțelege la vreme strălucita dezvoltare a celor două revoluții, italiană și germană, însemna a căpăta cheia politicii externe pe care trebuia să o facem noi.

Cine a crezut în puterea formidabilă pe care urmau să o dea popoarelor lor cele două revoluții a avut o viziune exactă a răsturnării de echilibru în Europa. Cine a tratat fascismul cu zeflemele și național-socialismul cu negări a evidenței, n'a putut să vadă decât greșit propria noastră politică externă.

Citațiile noastre încep cu 1933.

Ele nu cuprind manifestările noastre prea cunoscute pentru fascism care datează din 1924, nici actele istorice la care am luat parte în legătură cu Roma cum a fost alianța cu Italia din 1926 și recunoașterea Basarabiei în 1927.

În Martie 1933 scriam în „Lumea Nouă” o notă: „Introducerea lui Hitler” din care reținem:

„Prin rezultatul alegerilor generale, Hitler, ajutat de puterea mai mică dar indispensabilă a căștilor de oțel, a cucerit majoritatea Reichstagului.

Se poate dar presupune că Hitler începe un regim durabil dela care lumea întreagă are de așteptat cele mai interesante realizări.

Pentru noi curiozitatea care urmărește desfășurarea dramei germane, covârșește orice altă preocupare.

Germania începe o grandioasă experiență. Hitler poate păși la înfăptuirea programului lui.

Astăzi numai oamenii politici cari fac experiențe bine meritează dela omenire. Numai îndrăzneții cari încearcă noi metode și deschid noul drumuri, pentru eșirea din marasm sunt cei cari merită numele de oameni de Stat.

Conservatismul bleg și laș al celor cari urmează drumurile bătute, nu dă rezultate nicăeri și nu interesează pe nimeni.

De aceea, trecând peste deosebiri de păreri față cu hitlerismul, toți cei preocupați să sfărâme crusta neîncăpătoare a trecutului pentru a deschide căi de viitor, trebuie să privească cu o curiozitate simpatică și binevoitoare realizările și străduințele de realizare ale guvernului german de astăzi.

În Mai 1933 scriam tot în „Lumea Nouă” sub titlul „Ascensiunea hitleristă”:

„Lipsa de înțelegere a oamenilor noștri politici față de toate fenomenele profunde ale vieții contemporane s'a manifestat odată mai mult cu prilejul ascensiunii hitleriste, care se urmează progresiv de atâția ani până la faza culminantă a preluării puterii integrale în imperiul German.

Micii noștri dictatori de cluburi n'au luat niciodată în serios formidabila mișcare care înțepenește azi privirea lumii întregi. Între altele, un om politic a cărui specialitate este să nu știe niciodată dincotro bate vântul și să vadă toate problemele zilei printr'un ochean care le întoarce pe dos, — vrem să vorbim de d. Virgil Madgearu — a declarat nu de multă vreme în Parlament că național-socialiștii germani sunt niște caraghioși de cari este rușine să se vorbească într'un Parlament !

Dacă asupra național-socialiștilor ar fi azi prematur ca să formulăm opinii adică să facem, cum spun filozofii, o *judicata de valoare*, nu este mai puțin adevărat că putem face chiar de acum constatarea importanței acestei mișcări ca fenomen social, adică o *apreciere de dimensiune*.

În adevăr, oricare ar fi unghiul din care l-am privi, național-socialismul este un fenomen formidabil. Din punct de vedere extern el va declanșa mari transformări în echilibrul și poate în harta Europei.

După observațiile și informațiile noastre directe din Austria, vom avea în curând acolo o înscăunare a hitlerismului în toate formele legate. Hitler va fi numit Cancelar al Austriei și va reuni astfel Germania și Austria într'o „uniune personală” fără precedent în istorie.

Căci, dacă s'au văzut până acum uniuni personale realizate prin Suverani, nu s'a văzut încă o uniune personală realizată printr'un Prim-ministru dictator.

Această Germanie sporită va căuta să dea o formă definitivă și concretă apropierii de astăzi cu Italia. Și astfel Europa va fi despăcată în două de un bloc central German-Italian, masiv și solidar, printr'o comunitate de țeluri menită să înfioare pe toți acei cari au ceva de pierdut printr'o revizuire a tratatelor și printr'o răsturnare a echilibrului de astăzi".

Rugăm pe cititorii noștri să citească și să recitească aceste din urmă rânduri. Ele înseamnă cel mai clar avertisment dat României cu șapte ani înainte de dezastrele din 1940 ca să-și revadă politica externă în funcțiune de blocul Germano-Italian !! Viziunea a ceea ce s'a chemat în 1938 AXA este exprimată de noi cu cinci ani înainte adică din prima zi a triumfului lui Hitler în Germania.

La 1 Octombrie 1933 țineam la Brăila conferința mea : „Mussolini, Hitler, Kemal”.

Această conferință, reluată la București, a fost prima manifestare publică în România în care s'a vorbit cu simpatie de conducătorul Germaniei de azi.

În Martie 1934 criticam în Senat politica României față de Italia și abandonarea tratatului de amicitie semnat de generalul Averescu în 1926.

(Vezi „Corriere de la Sera” din 4 Martie și „Lumea Nouă” din Martie 1934).

„Corriere de la Sera” scria atunci între altele:

„D. Manoilescu a cerut să se arate situația actuală de fapt a relațiilor României cu Italia și pentru ce motiv tratatul de amicitie italo-român, prelungit din șase în șase luni, nu a fost reînnoit formal? După ce a desmințit afirmațiile unui senator că tratatul italo-român ar fi fost reînnoit, d. Manoilescu a rugat guvernul să dea precizări asupra acestei chestiuni. Discursul d-lui Manoilescu a fost publicat de „Indreptarea” organul mareșalului Averescu, care după ce se declară de acord cu expunerea d-lui Manoilescu, afirmă că guvernul nu trebuie să lase această chestiune fără răspuns”.

E drept că și din partea Italiei se recunoștea acțiunea noastră.

Astfel, între altele, ziarul „Giornale d'Italia” scria în 20 Iunie 1934 (vezi „Lumea Nouă” August 1934):

„Adevărata forță politică de dreapta este: Liga național-corporatistă” a profesorului M. Manoilescu. Aceea care are convingeri profund corporatiste și care a proclamat de multă

vreme, ca scop al luptei sale, reforma Statului pe baze corporative, este numai Liga d-lui Manoilescu. *Ea a condus în România o luptă continuă pentru mobilizarea afecțiunii latente către Italia, prin doctrina corporatismului și prin forța tineretului.* Cu revista sa de studii „Lumea Nouă” (Il nuovo mondo) și cu organizația sa (Liga național-corporatistă, care a constituit centre puternice în toată țara) Manoilescu a reușit să creeze o foarte apreciată tensiune intelectuală în jurul grupării sale, ajunsă în scurt timp o adevărată forță politică”.

În 1935 în timpul războiului Abisiniei, pe când toată presa democratică — recte evreiască — din România condamna Italia, noi prevedeam victoria Romei (vezi articolul „Febra Abisiniană” în Septembrie 1935) scriind:

„A sta împotriva Italiei, în numele principiului de conservare a statului quo, pe care-l reprezintă Societatea Națiunilor, este tot așa de odios cum este a sta împotriva năzuințelor de descătușare și de îmbunătățire a soartei claselor sociale oprimăte. Iar ideologii cari se pretind de stânga, prin generositatea sentimentelor lor revoluționare, ar trebui să recunoască că există *popoare nedreptățite* tot așa, și poate mai mult, de cum există *clase nedreptățite* și că un *socialism al națiunilor este mai legitim decât un socialism al claselor*”.

În Noembrie 1935 într'un nou discurs la Senat condamnam sancțiunile și campania de presă împotriva Italiei (vezi „Lumea Nouă” din Decembrie 1935) spunând între altele:

„A! Nu se poate vorbi de statu-quo colonial ca de o situațiune ideală. De aceia interesul european, interesul românesc este ca armata italiană să iasă victorioasă din conflictul în care s'a angajat (aplauze).

Este interesul nostru că Italia să-și găsească dreptatea, să-și găsească satisfacția și să nu-i fure nimeni pacea și dreptatea ei. Acesta este un interes pentru liniștea Europei și a lumii. Pentru a ne feri de un nou războiu mondial, în acest sens ar trebui să lucrăm. Acesta este interesul României, fără sentimentalism, fără evocarea Columnei lui Traian”.

Iar mai departe:

„Marea presă românească, atât cât o avem, „Universul”, „Curentul”, „Porunca Vremii”, toată presa aceasta este alături de Italia. Oare, aceasta nu înseamnă nimic? Acest freământ atât de ascuns cu atâta grijă comprimat de anumite oficine, nu poate să spună nimic pentru corectarea — poate cuvântul este prea mare — pentru adaptarea, pentru nuanțarea politicii noastre externe?

Fără a pierde orice demnitate din noi, nu putem coborî până acolo, ca în spatele unor soldați eroici să aruncăm în fiecare zi veninul unei calomnii deplasate și unui dispreț care pe noi ne maculează”.

În sfârșit după cucerirea Abisiniei publicăm în „Lumea Nouă” din Aprilie 1936 o notă intitulată „Triumful Romei Mussoliniene”, care se termina astfel:

„Dacă, prin imposibil, armatele italiene ar fi fost înfrânte nu ar fi scos întreaga presă iudeo-bolșevică din lume concluzia că aceasta însemnează o condamnare a regimului fascist-dictatorial, *ca formă de regim?* Și nu ar fi proclamat în toată lumea superioritatea democrației internaționaliste și bolșevizante?”

Acum, când victoria italiană este consumată, nu avem dreptul să proclamăm noi superioritatea regimului de organizare națională autoritară și totalitară, al cărui strălucit prototip este fascismul?”

În „Lumea Nouă” din Mai 1936, în acelaș număr în care apare articolul de impresii și învățăminte „Într’o tabără de muncă în Germania Nouă” apărea o notă a noastră intitulată „Roma Vitrix” din care extragem:

„Ceeace oamenii pătrunzători și cu gândul prob prevăzuseră de multă vreme, s’a întâmplat. Armatele mussoliniene au intrat triumfătoare în Addis Abeba, punând stăpânire deplină pe Imperiul abisinian. Un singur amănunt nu fusese doar închipuit de nimeni: că Negusul intereselor englezești va avea un sfârșit moral atât de lamentabil, nedemn de tradiția războinicilor orientali.

Victoria Romei fasciste deschide o eră nouă politică în lume, pe îndoitul plan al echilibrului internațional și pe acel al formulelor viitoare de organizare politică națională.

Pe cel dintâi plan victoria italiană înseamnă *prima înfrângere pe care o cunoaște Imperiul Englez*. Ea este pentru dominația Mării Britanii, ceea ce a fost arderea Moscovei pentru Napoleon: „*începutul sfârșitului*”.

Pentru o țară ca Anglia care trăește și stăpânește *prin prestigiu* și — am putea să zicem — *prin legendă*, a pierde prestigiul înseamnă a pierde totul”.

Iar mai departe în final:

„Cu sufletul umilit de mediocritatea vieții românilor de astăzi, și cu conștiința încărcată de rușinea atitudinii oficiale a României *inutil și provocător sancționiste*, sufletul ni se umple totuși de bucuria unui triumf suprem *al rasei noastre*, și din toată inima strigăm: *Trăiască Roma fascistă!*”

În Aprilie 1937 publicăm în „Lumea Nouă” un articol asupra Micei Antante intitulat „Ce a rămas”, din care redăm pasagiul final:

„Reforma dela 1933 (reforma Micei Antante făcută de d. Titulescu) și mai ales spiritul pe care ea a vrut să-l creeze, nu s’au sprijinit pe realități. Toate încercările în această pri-

vință s'au desfășurat în artificial. Or, după cum naturalul — după vorba lui Boileau — revine totdeauna în galop când este alungat din poezie, el revine tot așa de repede când este alungat din politică.

Dacă ne întrebăm atunci *ce a rămas din opera d-lui Titulescu în cecece privește noul sens al Micii Antante*, constatăm că nu avem nimic de reținut. O zădărnice îmbrăcată în protocoale, o artificialitate scăldată în retorică, o vanitate personală care și-a găsit platforma unei constelații diplomatice menită să împingă cât mi sus pe promotorul ei în ierarchia Genevei!

D. Titulescu s'a arătat odată mai mult irealist și infecund".

În Ianuarie 1938 conduceam la Roma pelerinajul a 1500 români veniți să omagieze opera fascismului.

Extragem din „Lumea Nouă” cu data Ianuarie—Februarie 1938, următoarele comentarii:

„Cu riscul de a fi obsedanți în această teză, noi socotim că și pelerinajul dela Roma constituie o confirmare desăvârșită a justeții vederilor noastre.

Am susținut întotdeauna că Italia ne este prietenă și că dacă s'au ajuns între Italia și România la o regretabilă tensiune, aceasta este numai din vina noastră care am nedreptățit, am provocat și am jignit Italia de câte ori am putut.

Demonstrația acestui lucru s'a făcut astăzi. A fost de ajuns să avem un nou guvern prietenos față de Italia, pentru ca Italia oficială să-l facă impozantel delegații a celor 1500 de români, o primire de o cordialitate și de o căldură fără precedent. Căci nu se întâmplă în fiecare zi ca Ducele să apară în balcon cu șeful unei delegațiuni neoficiale, cum a făcut-o cu d. profesor Manoilescu. Și nu se întâmplă des ca Senatul României în corpore să primească o delegațiune de câțiva parlamentari și nici ca autoritățile cu muzici și drapele să facă recepții regești unor simpli pelerini.

Italia n'a așteptat decât prilejul ca să arate că ne prețuște și ne iubește. Cum a dispărut cauza — ostilitatea noastră, a încetat și efectul — răceala Italiei față de noi".

Din nenorocire, îndată după acest pelerinaj firul politicei nebunești de ostilitate împotriva Italiei s'a reluat... cu urmările care se cunosc.

În Ianuarie—Februarie 1939 în articolul: *Un uomo finito Un mondo finito*, consacrat — cum se înțelege ușor după titlu! — d-lui Titulescu, scriam între altele:

„Pentruca să știi ce trebuie să facă astăzi România, este suficient să consideri toate idelle cardinale ale politicei d-lui Titulescu și să le inversezi, întorcându-se ca pe o mânășă pe

care o răsfrângi deget cu deget. Numai atunci poți spune că ai descoperit drumul cel drept pe care trebuie să meargă țara noastră”.

Iar mai departe, către concluzie:

„Tot ceiace d. Titulescu a socotit solid și tare, s'a dovedit artificial și caduc. Tot ceiace d. Titulescu a subapreciat și a disprețuit, s' adovedit a fi clădit pe măsura veacurilor.

Național-socialismul pe care d-sa îl lua în derândere — (dealtfel în bună tovărășie cu un fost ministru și secretar general al partidului țărănesc, care strigase odată că în Parlamentul României nu trebuie nici măcar să se rostească un nume ridicol ca acel al d-lui Hitler) — constituie astăzi, alături de Fascism, placa turnantă a politicii europene. „Sălba-tecii” Italiani, pe cari d. Titulescu i-a apostrofat cândva la Geneva în aplauzele ziaristilor jidani, hotărâsc astăzi osarta lumii dela egal la egal cu puternicul Albion.

In acelaș timp Ungaria își găsește poziție avantajoasă sub scutul alianței cu două puteri formidabile.

Lumea se îndreaptă, cum spuneam cu mulți ani în urmă, pe o cale cu sens unic, acea cale pe care d. Titulescu a mers totdeauna deandoașelea”.

În sfârșit în „Lumea Nouă” din Iulie—Octombrie 1939 — când încă nu era prea târziu pentru a îndrepta măcar în parte marile erori ale politicii noastre externe — în articolul nostru „Nu optimism mistic, ci realism politic” dădeam ultimul avertisment și cel din urmă semnal de alarmă.

Prin foarfecele din ce în ce mai sever al cenzurei de atunci am putut strecura aceste indicații precise pentru orientarea noastră politică, preconizând — cum făcusem atâția ani înainte — alăturarea noastră de Germania. „La marile răscru-ci salvarea unei națiuni moderne nu stă în mistic — și nici chiar în eroic — ci în politic.

A avea simț politic înseamnă pentru o națiune — sau mai exact, pentru elita ei — a se orienta spre acele poziții care îi garantează existența, nu prin făgădueli imposibile de ținut, îmbrăcate în forma neverosimilă a generozității, ci spre acele *lăgașuri în care existența și independența ei este garantată de însăși interesul realist interpretat, al celor de care își leagă soarta.*

Atunci când trebuie să-ți alegi un mare tovarăș — și prin aceasta să-ți stârnești un mare dușman — nu contează decât doi factori:

Întâi, interesul tovarășului tău trebuie să coincidă cu interesul tău propriu și astăzi și mâine, a doua zi după lichidarea învălmășeii.

Al doilea, acest tovarăș al tău să fie destul de tare ca până la sfârșit să-și impue voința ca învingător.

Orice alte considerațiuni sunt literatură. Iar Statele se ruinează câte odată cu literatura, dar nu se clădesc niciodată pe dânsa.

Realismul politic indeamnă și poruncește ca atunci când nu mai ai nimic de revendicat, ci numai de conservat să te alături la acei care îți dau această garanție de conservare.

Dar ceea ce face, în primul rând, firească o astfel de garanție este apropierea celui care o dă. Căci Cosciusco a murit strigând: „Dumnezeu este sus și Franța departe”.

Dacă cetind greșit cartea vremii o națiune și-a ales alt drum decât pe cel care duce la victorie, nici o forță „morală” din lume nu o poate mântui. Jocul greșit în politică se plătește totdeauna. Aci nu există, ca la curse „premiu de consolatie”.

Cine s'a pus împotriva vântului nu se poate aștepta la îndurare. Ideea de naționalitate îl apără numai atât vreme cât nu atinge interesele celor care au de spus ultimul cuvânt.

Ea nu este nici cort pentru lași, nici refugiu pentru oportuniștii neîndemânatici care și-au greșit calculul”.

Citesc și recitesc aceste rânduri ale mele și mă cutremur.

Cine s'a pus împotriva vântului, cine și-a greșit calculul nu se poate aștepta la îndurare. Ideea de naționalitate nu îl apără când e vorba de interesele celor mari.

Nu este oare în aceste cuvinte întreg sensul tragic al esinței date la 30 August 1940 în castelul Belvedere din Viena?

Nu este în ele presimțământul precis al catastrofei spre care mergeam atunci când persistam într'o politică externă ostilă puterilor care aveau să hotărască mai târziu soarta noastră?

Ne oprim aci. Am putea cita o mie de alte manifestări ale noastre, din parlament, din ziarul „Buna Vestire” sau din numeroasele noastre conferințe.

Toate ar dovedi un lucru de care opinia noastră publică e de mult convinsă: că cel care semnează aceste rânduri a văzut totdeauna just.

Dar pentru mine aceasta înseamnă doar o sporire a durerii de a nu fi putut împiedeca nimic și de a fi fost sortit să fiu eu acela care să lichidez greșelile și crimele altora...

Ah... Dacă eram ascultat la vreme.

Problema Ardealului

de MIHAIL MANOILESCU

În marea nenorocire care a isbit neamul nostru prin arbitrajul dela Viena — nenorocire cu atât mai mare cu cât a fost mai neașteptată, față cu asigurările date până atunci de locurile hotărâtoare din lume asupra chipului cum urmau să se rezolve diferendele dintre Ungaria și România —, neamul nostru a arătat pretutindeni o resemnare demnă.

Motive de înțelepciune politică au dictat — și dictează încă — să nu se vorbească de problema Ardealului sub aspectul ei esențial care este acela al *dreptății noastre*.

Dar, dacă numai viitorul — și noi nădăjduim că un viitor apropiat — va îngădui să se pună problema pe adevăratul ei teren de pe care nu trebuie deplasată niciodată, ne poate fi permis astăzi s'o examinăm sub un aspect oarecum mai limitat și mai meschin și să ne întrebăm dacă noua graniță care s'a trasat în Transilvania și care nu poate să însemne cu nici un chip o formulă de echilibru din punct de vedere al vieții superioare naționale, nu ar putea realiza cel puțin o formulă posibilă din punct de vedere al vieții inferioare, biologice a acestei provincii.

Coborînd, dar, depe terenul etnic pe terenul biologic și economic, nu numai România și Ungaria dar chiar și popoarele europene neinteresate direct în problema Ardealului pot să se întrebe în ce măsură împărțirea Ardealului îngăduie o conviețuire între cele două fragmente ale teritoriului astăzi despărțit.

Intorcându-ne întâiu cu fața la istorie, constatăm un lucru care chiar din punct de vedere economic și biologic constituie o indicație: *niciodată în cursul vieții sale milenare Transilvania — și mai ales Transilvania istorică corespunzând podișului dintre munți — nu a fost vreodată despărțită*, ci a constituit totdeauna nu numai o unitate geografică așa cum a lăsat-o Dumnezeu, ci și o unitate politică indivizibilă.

Așa dar, chiar în faza economiei primitive din veacurile trecute, această țară și-a păstrat totdeauna unitatea ei, ceea ce pentru observtorul obiectiv indică dela început că este ceva organic, neînlăturabil, firesc, în această unitate transilvăneană.

Dacă trecem însă dela condițiunile vieții de altădată la

ambianța și climatul vieții moderne, atunci problema transilvăneană se pune într'un mod cu totul tulburător.

Intr'adevăr, nimic nu este mai greu, în general, decât să tragi o graniță nouă în Europa de astăzi, căci Europa întreagă prezintă un sistem atât de complex de relațiuni între diferitele ei părți și un caracter de interdependență așa de desăvârșit.

De ce altădată provinciile se puteau trece ușor de la un Stat la altul? De ce puteau să fie aruncate dintr'un imperiu în altul după hazardul războaelor, moștenirilor, ba chiar și a constituirii de dote?

Fiindcă într'o Europă agricolă provinciile aveau un caracter economicește omogen. Și tot ce este omogen este divizibil.

În vremea noastră însă părțile și provinciile au un caracter eterogen.

În era industrială circuitul economic de care depinde viața celei mai mici dintre fabrici se întinde geograficește pe regiuni foarte întinse. Materiile prime vin dintr'o parte, combustibilul din altă parte iar produsele fabricate sunt trimise în alte locuri și mai îndepărtate.

Acesta este tocmai cazul Transilvaniei care s'a ridicat de mult deasupra fazei pur agricole pentru a se înălța către o stare complexă industrială.

Transilvania este, prin excelență, eterogenă ca producție și ca diversitate a ocupațiunilor omenești.

Cele mai mari industrii își văd circuitul lor economic astăzi tăiat de câte două ori de noua graniță. Aprovizionarea lor se face trecând hotarul iar plasarea produselor lor, de multe ori, trecând din nou acelaș hotar.

Ca o expresie simbolică și plastică a caracterului eterogen și organic al Transilvaniei este distribuția căilor de comunicație, a căilor ferate și șoselele moderne și mai ales ale acelor căi ultra moderne pe care le prezintă arterele de energie electrică și conductele de gaz metan care traversează noua graniță. Este în acelaș timp simbolic și ridicol faptul că pentru prima dată se vorbește de impunerea cu o taxă vamală la trecerea graniței a unor articole inpalpabile și neînscrise până acum în nici un tarif vamal din lume: *kilowatul oră* care este unitatea de energie electrică și *metrul cub de gaz metan*!

Pentru prima dată în lume va trebui să existe vameși pentru energie electrică și vameși pentru gaz.

În asemenea condițiuni, cât de dificilă, cât de complexă și cât de delicată este organizarea vieții economice în cele două sectoare ale Transilvaniei pentru cazul în care ele ar trebui să se desvolte de acum înainte în condițiunile create de noua graniță...

O adevărată ingeniozitate ar trebui pe de o parte pentru

a se găsi soluția potrivită care să permită o circulațiune ușoară peste noua graniță, pentru oameni, pentru materii prime, pentru energie și pentru produse fabricate.

Spiritele cele mai inventive și cele mai practice ar trebui să se străduiască pentru a găsi mijloacele de a menține mai departe colaborarea intimă și fecundă între cele două părți ale Transilvaniei.

Dar dacă problema este așa de grea sub raportul tehnic-economic, dacă noutatea ei ridică în ea însăși insurmontabile obstacole, cu cât mai grea devine ea dacă ne transpunem în climatul nenorocit pe care l-au creat lipsa de comprehensiune din partea poporului vecin!

Se vorbește pretutindeni astăzi de granițe *spiritualizate* sau de granițe — cum le-am numit noi — *transparente* ca de o formulă salvatoare pentru Europa o mâine. Dar cine și-ar putea vreodată închipui că o asemenea graniță transparentă ar putea să subsiste atunci când prin geamurile ei ar trebui să vedem pe frații noștri suferind cele mai cumplite împilări!

O asemenea graniță delicată presupune o înaltă stare de conștiință de cele două părți ale ei, o moralitate desăvârșită în raporturile internaționale și o finețe de comprehensiune și de purtare ca între gentlemenii!

Vai! cât de departe suntem de astfel de condiții și cât de contrarii ne apar în brutalitatea și în sălbăticia lor toate faptele care se petrec sub ochii noștri dela trasarea acestei nenorocite frontiere până stăzi...

Pentru ca granița care împarte astăzi Transilvania să fie stabilă ar trebui să imaginăm în cele două frânturi despărțite de noua graniță o lume de vis, asemănătoare cu frumoasele descrieri din „cetatea Utopiei”.

Pentru ca între cele două părți ale noiei granițe oamenii să poată trăi și desvolta o activitate economică menținând cel puțin buna stare realizată până acum de regimul românesc, trebuie să se creeze un climat care — față de temperamentul bine cunoscut al vecinilor noștri unguri — apare ca o iluzie.

Iată de ce, făcând abstracție de problema esențială care se pune și care este *problema de suflet și de drept etnic* și preocupându-ne în cadrul acestui articol, în mod voit, numai și numai de condițiunile elementare de viață ale celor două provi cii, ajungem să formulăm pe baza unui examen rece aceas. dilemă: *pentruca Transilvania să poată trăi mai departe o viață ca aceia pe care a vut-o până astăzi, nu există decât două soluții: sau ca ungurii să devină într'o zi oamenii ei mai blânzi, cei mai sensibili și cei mai comprehensivi din lume, sau... să se întâmple ceea ce am voi noi.*

Schimbul între sate și orașe

de Ing. CRISTEA NICULESCU

Sub titlul „Triunghiul economic al țărilor agricole: orașul, satul, streinătatea” revista germană „Internationale Agrar Rundschau” a publicat în Iunie trecut un articol al D-lui Mihail Manoilescu, articol apărut în traducere românească în Revista Lumea Nouă, No. 7—8 (Iulie—August) 1940. Prin acest articol D-l Manoilescu desvăluie una din cele mai grave probleme, ce s'a pus la noi odată cu reforma agrară, problemă ce a fost lăsată după teoriile școlii liberiste să se rezolve dela sine și care, astfel rezolvată în mod „natural” (mai corect ar fi să spunem în mod *sălbatec*), ne-a dus unde suntem.

D-sa arată cum satul trimete produsele sale ca prin niște elevatoare de o parte străinătății, de alta orașului, iar la scoborirea elevatoarelor primește în schimb anume produse și servicii, cari trebuie să însumeze valoarea celor ce a dat. Inșă, elevatorul care leagă satul cu străinătatea trece atât la ducere cât și la întoarcere prin oraș. De aceea, D-sa numește acest elevator indirect, spre deosebire de cel ce leagă numai satul cu orașul și pe care îl numește elevator direct.

Cercetând modul cum au funcționat în trecut și funcționează și azi aceste elevatoare. D-l Manoilescu constată că la amândouă orașul a oprit și oprește pentru sine o bună parte din mărfurile trecute prin ele. Astfel, după socotelile D-lui Manoilescu numai din elevatorul indirect, acel ce face legătura cu străinătatea, orașul scotea în 1913 în valoare 77% din mărfurile transportate de el, în 1935 procentul se ridică la 81%, pentru a ajunge în 1937 la 88%.

Inainte de războiu, atunci când nu se făcuse reforma agrară, țăranul era silit să dea proprietarului sub formă de renta pământului 40—50% din recoltă. Această parte proprietarul o ducea la oraș, o parte rămânea acolo pentru a fi

consumată, iar altă parte lua drumul străinătății¹⁾. Exista prin urmare între sătean și proprietar o relație juridică, care dela început făcea pe țaran să dea orașului până la jumătate din recoltă fără a primi nimic în schimb²⁾.

Așa încât putem spune că în 1913 orașul scotea din cele două elevatoare 50% din mărfuri, punând în schimb o simplă relație juridică. D-l Manoilescu nu a stabilit pentru acel an decât cifrele pentru elevatorul indirect, sat-străinătate. Nu știm cât a reținut atunci orașul din elevatorul direct, sat-oraș. Dacă admitem proporțiile cifrelor găsite de D-l Manoilescu pentru anul 1935, ar reeși că în 1913 orașul a reținut 59% din mărfurile transportate din ambele elevatoare. Scăzând cei 50% luați pe baza relației juridice, rămâne că *pe bază de relații economice orașul nu lua nici 10% din valoarea mărlurilor plecate dela sat.*

Prin reforma agrară a dispărut relația juridică. Se producea deci un gol în mijloacele de alimentare a orașelor. Acest gol a fost simțit în primii ani după încheerea păcii, când banii aproape nu mai aveau valoare în ochii țăranilor. Prin articolele scrise de noi pe vremuri găsim de exemplu cum țăranii spuneau „bani am să-ți dau și dumitale”³⁾.

Se puna deci o problemă foarte gravă, pe care am ridicat-o de atunci atât în presa de specialitate cât și în cea zilnică, se pune acut problema alimentării orașelor. Dispărând relația juridică, puteau oare orașele să-și restrângă standardul de viață numai la ceiace le permitea 10% din recoltă, adică la o șesime din cel de mai înainte? Mai ales că orașele concentrau și viața țării (autorități și datoria publică). Este evident că nu. *Trebuia prin urmare ca în locul relației juridice să punem una economică.* Și aceasta nu se putea face decât intensificând la orașe în proporții mari de tot producția de mărfuri pentru îndestularea satelor.

Vom arăta cum s'a rezolvat această problemă. Deocamdată, ne vom mărgini să spunem că, dacă unele persoane își dădeau seama de existența ei și că ea nu se putea înlătura, marea mulțime a intelectualilor noștri nici măcar nu si-a dat osteneala să vadă ce se petrece. În orice caz, toată lumea, în frunte cu cei dela conducerea Statului, a fost mul-

1) Atunci când proprietarul cultiva moșia prin arendaș, se introducea în relația juridică o nouă persoană, aceia a arendașului. Arendașul trecea proprietarului partea din dîjmă corespunzând arenzii, iar restul, pentru nevoile lui, negustorilor din oraș.

2) În realitate prin rușeturile ce se impuneau, zile de muncă gratuite, contribuții în produse etc. proporția dată prin relația juridică era și mai mare. Așa că, admitînd un procent mediu de 50%, nu se poate spune că suntem deasupra adevărului.

3) Prin 1923 una din băncile din provincie în urma propunerii noastre a strâns sume foarte importante cultivând depunerile țăranilor.

țumită când șmecherii au găsit mijlocul să o înlăture, chiar dacă aceasta putea aduce mai târziu adevărate catastrofe.

Și acum, să lăsăm pe D-I Manoilescu să vorbească:

„Predominarea micii proprietăți punea capăt, în parte, exploatării satului de către oraș și funcționării în felul descris mai sus a triunghiului elevator. Dar orașele nu voiau să scape prada din mâini. Și atunci, s'a produs o reacțiune foarte caracteristică pentru inerția socială a claselor exploatoare. Orașul a inventat și a dezvoltat un alt mijloc, tot atât de important ca și marea proprietate, spre a continua să tragă profituri considerabile din partea satului. Acest mijloc era cămăta. Dobânzile la datoriile agricole au ajuns la 500 de lei de hectar. A plăti o dobândă de 500 lei la hectar înseamnă a apăsa proprietatea țărănească cu o sarcină tot atât de grea ca și cum ar mai fi existat încă marea proprietate. Deci întoarcerea la vechiul regim completă”.

Să căutăm să găsim cum au putut orașele face această minune nu numai de a-și păstra standardul de viață, de și dispăruse relația juridică sătean-proprietar, dar și de a îngloba pe țărani în câțiva ani în astfel de datorii încât noua relație juridică debitor-creditor să echivaleze cu cea dispărută. Și această când, după cum am amintit, în primii ani țărani aveau parale.

O primă influență covârșitoare a avut-o de sigur inflația de bilete ale Băncii Naționale. Această operație a fost făcută de oraș și pentru beneficiul orașului. Nu am avut numai inflația pentru nevoile Statului, ci și cea pentru așa zisa „finanțare” a întreprinderilor particulare, însă numai a celor aparținând clasei orășenești⁴⁾.

Găsim inutil să dăm aci mecanismul prin care s'a dat satelor hârtie în loc de mărfuri. El este analog cu acela, cu care a fost comparat încă de atunci, prin care vechii regi luând monedele în circulație le înmulțeau prin adăogire de metale neprețioase.

Însă inflația nu a servit de cât ca o amorsare a celorlalte operațiuni. Căci dela o vreme inflația s'a oprit.

Am văzut că elevatorul indirect, care în 1913 consuma 77% din produsele transportate de el, a ajuns să consume 81% în 1935 și 88% în 1937. Însăși comparația cu elevatorul ne pune pe cale să ne dăm seama că ceva trebuie să se consume în această circulație de mărfuri sat-oraș-streinătate-oraș-sat. În cazul nostru consumul provine din cheltuielile provocate de însăși funcționarea elevatorului precum și din drepiturile ce și le iau acei ce-l pun la îndemână.

4) Pe vremuri răposatul Vintilă Brătianu susținea că numai tipărirea de bilete de bancă pentru nevoile Statului constituie o inflație.

Vom socoti printre cheltuielile de funcționare pe acelea ce provin din strângerea produselor, din transportul lor, precum și pe cele necesare funcționării întregului aparat (cheltuieli generale). Cheltuielile de transport dela graniță a produselor importate, precum și cele de distribuire la cumpărător nu sânt cuprinse în socotelile D-lui Manoilescu, întrucât D-sa a pornit dela valoarea importului, care are la bază prețul produselor la intrarea lor în țară ⁵⁾.

În ce privește drepturile percepute de acei ce pun la îndemână aparatul de circulație, vom avea de o parte beneficiile negusturilor, ale băncilor (finanțare) și șperțurile date unor funcționari ai Statului, iar de alta impozitele directe sau indirecte percepute de Stat și alte autorități.

Ne vom servi de la început de socotelile făcute de D-l Manoilescu după cari elevatorul direct în 1935 a consumat 53,5% din produsele transportate dela sate la orașe, pentru a constata că în acel an chetuielile pe distanța oraș-streinătate au fost de 27,5% din valoare. Dacă ne gândim că în 1913 cheltuielile funcționării întreg elevatorului indirect, adică și acelea pe distanța sat-oraș, nu treceau de 27%, începem să găsim una din relațiile juridice introduse pentru a înlocui pe cea dispărută. Renta pământului a fost înlocuită în parte prin impozitele și taxele puse de Stat și alte autorități (taxe de export, de contingentare, prime valutare, etc.).

Trecând la porțiunea sat-oraș credem că nu se îndoiește nimeni de ceia ce noi inginerii am numi *slabul ei randament*. Atunci când în primii ani după război problema nu se punea de cât de a găsi marfă și de a o transporta la locul de desfășurare, nimeni nu s'a uitat la cheltuielile aferente acestor operațiuni. S'a plătit în toate părțile, numai marfă să fie. Cine a trăit acele vremuri știe foarte bine acest lucru.

Partea rea este că organizarea comercială defectuoasă s'a menținut și se menține și azi. Raționalizarea din industrie nu a găsit ecoul corespondent în comerț. Prin socotelile sale D-l Manoilescu ne face să vedem o mare bubă a economiei noastre naționale, *organizarea defectuoasă a comerțului*. Tratarea acestei chestiuni cere însă un studiu cu totul separat. Ne vom mărgini să atingem chestiunea cheltuielilor generale.

Aceste cheltuieli, mai ales în comerț, intră cu un foarte mare procent în totalul cheltuielilor. Orice reducere sau sporire a lor dă o sumă importantă ca economie sau apor rezultat. După războiul trecut biurocrația Statului a început să, se ipertrofieze în proporții fantastice. Autoritățile noastre sânt pline de oameni, cari își găsesc de lucru dând altora

5) Dacă am adăoga ș aceste cheltuieli am găsi o și mai mică porțiune din produsele satului care i se întoarce sub formă de produse importate.

de lucru, ba chiar împiedicându-i delă lucru. Pentru a înflori, birocrația noastră a creiat pe spinarea industriei și comerțului formalități peste formalități.

D-l Manoilescu, pe când era președinte al Uniunii Camerilor de Comerț, s'a ocupat și D-sa de această plagă a democrației. D'sa a constatat că, *pentru a ajunge să cheltuiești cu eficacitate socială un singur leu, trebuie să cheltuiești mai întâi 3 sau 9 lei pentru birocrație.*

Singure aceste cifre arată cât a ajuns să încarce cheltuielile generale ale întreprinderilor birocrația română. Adunând cheltuielile generale ale întreprinderilor ce-și publică bilanțul, am ajuns pentru anul 1928 la cifra de 12.223 milioane lei⁶⁾. O economie numai de 10% la aceste cheltuieli ar da un miliard și un sfert anual.

Așa încât găsim alte două cauze permanente de sporire a valorilor mâncate de cele două elevatoare, alte două mijloace prin cari s'a înlocuit relația juridică sătean-proprietar: organizarea neeconomică a comerțului în sine și birocrația Statului. Acestea au fost alte două mijloace prin cari orașele au isbutit să pompeze o bună parte din produsele satelor, atunci când relația juridică a marelui proprietăți a dispărut.

Trecând la drepturile percepute de cei ce pun la îndemână elevatorul impozitele și taxele speciale instituite după război apar mai mult ca provocate de noi nevoi în special cele provocate de sporirea datoriei publice. Este și aceasta o chestiune ce merită a fi tratată separat. Deocamdată să ne mulțumim a constata că ele nu pot fi reduse atâta vreme cât datorile în streinătate rămân și mai ales că ele explică un spor important al valorilor mâncate de elevatorul indirect.

Rămân însă sporurile cerute de plata birocrației ipertrofiate, cari provin din absorbirea în funcțiile de Stat a surplusului de populație rurală (sau cel puțin o parte din acest surplus).

Mai avem câștigurile celor ce participă la comerțul dintre sate și orașe, precum și șperțurile unor funcționari de Stat, cari am spus că sânt drepturi percepute de cei ce pun la dispoziție aparatul de circulație. Este foarte natural ca aceștia să ceară pentru astfel de drepturi cât mai mult, după cum este natural ca colectivitatea să aibă interes ca ele să fie cât mai reduse. Negreșit șperțurile unor funcționari publici, oricât ar fi constituit unul din mijloacele de pompă delă sate, trebuiesc suprimate și nu ne îndoim că vor fi suprimate.

Nu trebuie însă să pierdem din vedere și câștigurile, de cari am vorbit. Ele au rămas cele de pe vremea când plăteau

⁶⁾ Pagubele aduse economiei naționale de birocrație. Comunicare făcută la Camera de Comerț și industrie din Arad la 24 Martie 1930.

orice preț pe marfă, dacă nu prin înființarea de carteluri fățișe sau de fapt ai sporit. Orice s'ar spune, blocurile din București nu sânt numai ale funcționarilor de Stat, drumul pe Valea Prahovei nu e împânzit numai de luxoasele automobile ale funcționarilor publici, nici localurile în cari banul se aruncă pe fereastră nu sânt pline numai cu funcționari publici. *Să comparăm standardul de viață al diferitelor categorii de negustori înainte și după război și vom da peste un alt mijloc prin care orașele au putut pompa de sate mărturiile, pe cari înainte le aducea marea proprietate.*

Putem acum să răspundem și la întrebarea: cum s'au petrecut lucrurile pentru ca țărani, cari aveau bani din belșug, să se îndatoreze, așa cum s'au îndatorat?

Mai întâi cele petrecute în timpul inflației au făcut pe țaran să nu puie preț pe ban. Când inflația s'a oprit, țaranul a continuat printr'un fenomen cunoscut de inerție să nu se gândească la ban, a continuat să cheltuiască, împrumutându-se pentru a plăti diferențele, mici la început.

Însă ceia ce a trebuit să aibă o influență covârșitoare au fost cheltuielile necesitate de reforma agrară. S'a vorbit pe vremuri de averile fabuloase făcute de anumiți funcționari de pe la autoritățile în legătură cu această reformă. Chiar dacă n'ar fi fost tributul pentru constituirea acestor averi, avem cheltuielile de avocat, procese etc. Pentru acestea țărani au trebuit să dea poliți și s'au înglodat în datorii.

Cifrele de mai sus arată însă că, de și prin conversiune renta lor poate fi considerată ca nulă, celelalte elemente s'au sporit în așa măsură încât procentul absorbit de elevator nu numai că e în scădere, dar chiar în creștere (81% în 1935, 88% în 1937⁷⁾.

Reiese prin urmare că principalele mijloace prin cari orașul a pompat dela sat chiar mai mult decât atunci când exista relația juridică țaran-proprietar, au fost:

- a) Organizarea defectuoasă a comerțului între sat și oraș;
- b) Câștigurile exagerate ale celor ce participă la acest comerț;
- c) Biurocrația, care mai întâi absoarbe ea însăși ca salarii directe sume importante, al doilea își sporește indirect salariile prin sume ce i se plătesc sub diferite forme de particulari și în fine prin formalități din ce în ce mai complicate încarcă cheltuielile generale ale industriei și comerțului.

7) Este adevărat că în acești 81—88% ai elevatorului indirect intră și serviciile reale aduse de oraș satului, așa cum a arătat D-l Manolescu. Este adevărat că aceste servicii au crescut cu timpul. De exemplu s'a amplificat serviciul sănătății, al instrucției publice etc. Aceste amplificări însă nu au urmat un ritm care să justifice trecerea procentului în doi ani dela 81 la 88%.

Poporul nostru a simțit de multă vreme aceste lucruri, de aceia a pus de la început vina pe cele două elemente Evreii și șperțarii, cari direct sau indirect au venituri prea mari. Iată de ce înainte de războiu mișcarea antisemită nu a putut prinde rădăcinile, pe cari le-a prins acum mișcarea legionară. Ceia ce era foarte slab înainte de război a devenit din ce în ce mai tare după război.

Ce se poate face din punctul de vedere practic ?

Negreșit rezolvarea problemei ar intra în cadrul unui plan general economic. Am văzut că toate aceste rele îndeplinesc o cerință, aceia de a pompa dela sate ce nu se mai poate pompa de când nu mai există marea proprietate. *A le suprima, fără a pune nimic în schimb, ar fi să provocăm o criză a orașelor, care nu putem ști unde va duce.*

De sigur planul general va trebui să țină seama de ceia ce spune D-1 Manoilescu: industria să fie integrată cu adevărat în interesele vitale ale națiunii și să fie obligată a lucra pentru masse și pentru ridicarea lor; industria să producă mult și eftin în loc să producă puțin și scump. Dar aceasta cere timp.

Sânt unele măsuri, ce se pot lua imediat. Avem astfel reducerea beneficiilor exagerate și a unora din cheltuielile din comerț. A existat un comerț legionar e drept numai ca început, care a dat rezultate excelente. Negreșit nu ar fi vorba de înlocui comerțianții actuali prin legionari, *ci de a face ca COMERȚUL să devie legionar.* Legionarii ar putea servi ca exemplu și control.

În studiul ce am făcut asupra lui Napoleon ca reorganizator ⁸⁾ am arătat cum el nu a desființat nimic, ci alături de organizația existentă a pus să funcționeze cum trebuie o alta, care apoi a absorbit pe cea dintâi. *Din comerțianții actuali mulți se vor integra în comerțul legionar, iar cei ce nu o vor face vor dispărea. Căci comerțul legionar va exercita și un control real al prețurilor.* Nu va mai fi vorba la stabilirea prețurilor ca cineva să prezinte socoteli, din cari de multe ori reiese că vinde în pagubă. Legionarul care a vândut cu un anumit preț va ști de ce se poate vinde cu acel preț și nu cu altul.

Iată o funcțiune pe care legionarii și-o pot asuma imediat și cu mari sorți de izbândă.

Pe de altă parte reducerea câștigurilor exagerate, dacă va produce o oarecare contracție în consumație, va produce și o reducere a prețurilor, ceia ce poate fi folosit pentru sporirea activității în țară (Cum spunea D-1 Manoilescu să producem mult și eftin).

8) Revista Lumea Nouă No. 10 și 12 din 1933 și No. 1 din 1934.

Negreșit va trebui urmărită în paralel acea *raționalizare a comerțului*, de care am vorbit, și în care vedem intervenind în primul rând cooperativele adânc schimbate în spiritul lor prin spiritul legionar.

Un alt tărîm, pe care-l pot ataca legionarii, este acela al *reducerii biurocrației*. Singură schimbarea mentalității funcționarului român în sensul că el este dator să facă tot ce poate pentru a ușura și chiar provoca munca celorlalți, va da rezultate enorme. Autoritățile noastre posedă în birourile lor destui legionari pentru ca prin exemplul lor, ba chiar prin presiunea lor, să determine această schimbare de mentalitate. Nu ne îndoim că o vor face.

Aceste prefaceri vor fi fatal urmate de o disponibilizare, ca să zicem așa, a unei bune părți din personalul întrebuițat atât la Stat cât și la particulari. Acest personal nu trebuie lăsat fără lucru, între altele și fiindcă un om care nu mai are de lucru, prin faptul că i se reduce puterea de cumpărare, face și pe alții să nu mai aibă de lucru. Ar trebui deci să intervie mijlocul de efect imediat indicat și de D-l Manolescu, *al lucrărilor publice*, destinate să creeze un utilaj național complet de autostrade și canale, de ameliorare de pământuri, etc.

Le genie latin dans le nouveau regime portugais

par MIHAIL MANOILESCO

I. — *Les traits essentiels et les dimensions permanentes de la latinité.*

Il y a dans l'histoire peu d'entités et de notions moins claires que celle de latinité et de génie latin.

Ceci n'empêche pas que la latinité soit encore de nos jours une réalité vivante, voire même un grand mythe. Car un vrai mythe doit, par sa nature, manquer de clarté.

Les notions les plus claires sont aussi les plus froides. On ne se fait pas tuer pour un théorème de géométrie, mais on se sacrifie volontiers pour l'idée de nation, qui n'est même pas susceptible d'une définition scientifique !

Pareillement, on se jette allégrement dans la fournaise révolutionnaire pour obtenir une Constitution, même quand on ne sait pas au juste ce que cela veut dire... C'est parce que les notions nébuleuses sont aussi les plus élastiques et les plus larges; l'homme peut y mettre toutes ses aspirations; il peut y encadrer tous ses rêves...

---

1) Toute parallèle historique est une source de dangers. Car elle peut s'en tenir aux identités de formes et d'institutions qui sont souvent non significatives pour les dispositions permanentes de l'esprit d'un peuple.

Par exemple, une même institution peut représenter chez un peuple à l'époque où elle est née; *l'esprit d'invention*, et chez un autre peuple, à une autre époque: *l'esprit d'imitation*.

De même, la qualité que nous appelons *réalisme politique* peut conduire un peuple à adopter au cours de son histoire des institutions différentes: féodalité, monarchie absolue, démocratie, toutes ces formes ayant en commun de représenter un optimum politique par rapport aux impératifs (différents) de chaque époque.

C'est pourquoi, dans la comparaison de deux époques, il ne faut pas s'en tenir exclusivement aux aspects *institutionnels*, mais plutôt aux aspects *psychologiques*; il faut moins regarder qu'interpréter.

Pour définir la latinité il y a beaucoup de... poèmes, mais très peu d'essais scientifiques et de synthèses qui aboutissent à en fixer ses traits essentiels et ses dimensions permanentes. Si en remontant dans l'histoire, on veut aboutir à une pareille synthèse, il faut d'abord se garder de confondre la latinité avec l'État romain. Car la latinité a eu au moins deux incarnations différentes; l'État romain et le Christianisme. Or, malgré l'abîme qui sépare ces deux mondes, il y a entre eux quelques points communs. *C'est justement ce peu de chose qui constitue l'essence de la latinité.*

Qu'est-ce que la latinité ?

Est-ce une race ? Rien moins que cela, car „s'il est un peuple auquel fasse défaut l'unité d'origine et dont on ne puisse vraiment saisir la substance ethnique, c'est bien le peuple romain" (Albert Grenier).

La latinité est-elle une création artificielle et livresque ou bien une notion naturelle, éprouvée comme telle instinctivement par tous les latins ? Est-ce un simple héritage linguistique ou bien un patrimoine de culture et de conception philosophique de la vie ?

Malgré l'heure difficile que la latinité traverse et malgré certaines répudiations solennelles de la solidarité des peuples latins, il existe encore une latinité vivante. La latinité est un sentiment de grandeur; c'est un blason qui console de certains avatars du présent et qui impose à chaque peuple latin une certaine „tenue". Mais ce sentiment vague ne se trouve affermi, ni par les contributions des savants — qui sont excessivement avares en synthèses et définitions de la latinité —, ni par les poètes (voir par exemple la revue franco-italienne: *La Phalange*) qui, comme il convient, ne descendent jamais des nuages.

Essayons donc d'esquisser quelques traits du génie latin, tout en nous excusant de notre audace et — plus encore — de nos... banalités.

Les Romains furent, avant tout, un *peuple politique* — on peut dire même — *le premier grand peuple politique de l'histoire.*

De ce monde, la Grèce a eu une vision artistique, Carthage une vision mercantile, les despotismes asiatiques une vision guerrière. Il n'y a que Rome qui en ait eu une vision entièrement politique.

Le Romain avait un idéal unique: la grandeur de l'État. C'était une conception *moniste* et *absolue* des aspirations de l'homme.

L'État romain n'était jamais neutre et amoral vis-à-vis de ses fils; il était le type de l'État éthique, le l'État porteur d'idéaux — pour employer les expressions de nos jours.

Vis-à-vis de l'absolu représenté par l'État, tout était re-

latif, secondaire, instrumental. La famille, la religion, la richesse, l'art même n'étaient que des fonctions politiques et de simples moyens, dirigés d'une manière convergente vers le seul but légitime, qui était la *puissance de Rome*. Selon le mot charmant d'Henry Berr: „En Grèce l'utile était beau; en Italie le beau même était utile”.

La religion notamment était une institution au service de l'État; „L'État suivant la doctrine de Varron, était plus ancien que les dieux de l'État, de même que le peintre est plus ancien que la peinture” (Mommsen).

Dans le monde romain l'homme ne fut jamais entièrement libre; il était dominé par l'idée civique; il était subjugué à l'État par son serment.

Il trouvait dans cet impératif même un excellent support contre les doutes, car tout le ramenait à l'intérêt de l'État et on le poussait au sacrifice de son être pour cet idéal unique.

Le corollaire de cette conception était le mépris du matérialisme, car selon la parole de Montesquieu; „à Rome la pauvreté était une vertu publique”.

Les vertus politiques des Romains trouvaient leurs expressions dans deux composantes: le *réalisme politique* et la *compréhension psychologique*.

Le génie politique romain était fait d'abord de la connaissance exacte des circonstances réelles, en dehors de toute illusion dangereuse; il comportait un mépris constant pour toute théorie, pour tout schématisme et rationalisme. La politique romaine était empirique et pragmatique. (Elle rappelle de nos jours plutôt la politique anglaise !).

Toutes les institutions politiques de Rome, en commençant par la famille, constituaient un système naturel et sincère, à l'exclusion de toute construction artificielle du pur esprit.

Quant à la compréhension des hommes et des peuples, Rome fut insurpassable. Elle possédait au plus haut degré l'art d'*employer les forces morales pour soumettre les hommes*, tant à l'intérieur qu'à l'extérieur de son enceinte. Rome connaissait l'homme et les secrets de son âme, comme les militaires connaissent le terrain qu'ils veulent conquérir. Elle utilisait une technique psychologique unique et une stratégie des forces morales collectives, qui lui assurait toutes les conquêtes.

À l'intérieur, Rome était dominée par une *élite de la cité*; à l'extérieur elle constituait dans son entier, aux yeux de tous les peuples, l'*élite du monde*.

L'élite romaine avait la compréhension des foules; elle savait les maîtriser et garder ainsi l'unité de la cité. Le peuple romain dans son ensemble avait la compréhension des

peuples étrangers; il savait les capter et les assimiler et garder ainsi l'unité de l'empire.

L'élite de la cité fut, pendant des siècles, un modèle. Comme toute élite de ce nom, elle était exigeante vis-à-vis d'elle même, généreuse et tolérante vis-à-vis des autres. Sa rigidité, sa discipline et sa dureté envers les siens — envers soi même — étaient légendaires. Sa sévérité et son austérité touchaient à l'héroïsme moral.

C'est pourquoi elle sut imposer à la cité une *hierarchie naturelle* dont le sommet et la quintessence était le Sénat. Et le Sénat fut pendant des siècles l'axe moral de Rome et la garantie de sa continuité historique.

C'est pourquoi l'histoire de Rome est l'*histoire d'une élite née pour gouverner le monde*.

L'aboutissement suprême de l'histoire romaine fut l'*Empire fédéral*. C'est cette „fédération de plus en plus vaste de patries, de plus en plus étroitement unies entre elles” (Carpino), que l'Empereur Claudius vantait dans son fameux discours, conservé sur la table de Lyon, où il célébrait la fraternisation du peuple vainqueur avec les peuples vaincus.

Car les Romains ne connaissaient pas le sentiment non politique de la rancune, vis-à-vis des anciens ennemis. „Plus ils eurent de peine à les vaincre, plus ils les jugèrent propres à les incorporer dans leur république” (Montesquieu).

Rome fut ainsi un immense creuset où l'on coula à tour de rôle l'âme de tout les peuples de l'antiquité en leur donnant une *forma mentis romaine*. Tous les métaux du monde, depuis les plus nobles jusqu'aux plus vils, y ont été fondus. Mais aucun n'a brisé le creuset...

Le génie romain s'est ainsi incorporé dans des *institutions* qui ont pu survivre à l'Empire même, tel que le Droit Romain... Il a pu dans les siècles suivants, renaître et fleurir avec chaque printemps de l'humanité...

La première preuve de sa pérennité, le génie romain l'a donné en s'incorporant, à travers le hiatus de la décadence, dans le Christianisme et en faisant du monde latin l'axe de l'Église nouvelle.

Malgré l'abîme qui sépare le Christianisme de la Rome classique et malgré la crise des vertus romaines qui survint entre les deux, il y a quelques *constantes de l'esprit* que l'on peut retrouver et dans l'un et dans l'autre et qui *constituent l'essence du génie latin*.

Avec le Christianisme l'idéal terrestre de l'État — auquel les Dieux mêmes étaient subordonnés — a été remplacé par l'idéal céleste de Dieu, auquel les États mêmes étaient soumis.

Mais en changeant d'idéal, un fait essentiel est resté:

l'homme demeura, comme auparavant, au service d'une entité qui le dépassait, il continua à mettre sa vie en fonction d'un absolu, à la „polariser“ toujours vers un seul impératif, à subir le même monisme moral, à être toujours l'esclave de son serment — de son nouveau serment prêté à Dieu. Il continua à concevoir la vie comme un devoir, à se dégager encore plus de tout matérialisme.

Il changea — pour employer la terminologie contemporaine — *d'axe idéologique, mais il continua à tourner toujours autour d'un axe.*

L'homme continua de croire et de servir; il resta persuadé de l'insignifiance de son être. S'il lui était permis de s'élever par la pensée vers Dieu et d'avoir, dans l'intimité de son être, des „tête à tête“ avec lui, ce n'était pas pour relever son orgueil, mais pour mieux sentir son humilité.

Le chrétien ressuscita aussi l'habitude qu'avaient connue les anciens Romains, du contrôle de soi-même et de sévérité implacable vis-à-vis de ses propres fautes. L'élite chrétienne composée des apôtres, des martyrs et des anachorètes aimait souffrir, pour donner aux masses l'exemple de la foi par le sacrifice. Saint Pierre sur sa croix renversée renouvelait le miracle de Mucius Scaevola avec son poing sur le brasier ardent.

Enfin, le Romain christianisé garda, comme avant, le même sens de l'ordre et de la hiérarchie, qu'il transposa maintenant de la terre au ciel et qui se réalisaient aussi dans l'organisation de l'Église même.

Car l'empire politique de Rome une fois détruit, l'Empire ecclésiastique de Rome s'éleva sur les mêmes fondements, avec la même capitale et avec les mêmes divisions administratives traditionnelles. Le Pape Boniface entreprit une véritable reconquête romaine, avançant sur les traces des anciennes légions.

La fixité de la loi fut comme la manifestation du même esprit qui avait garanti la fixité des douze tables.

L'empire romain, reconstitué ainsi dans son unité morale, continua l'oeuvre d'assimilation des barbares, sous l'égide de l'Évangile.

La conquête romaine s'était accomplie en *grande partie* appuyée sur des forces morales. Avec le christianisme elle continua, *rien qu'avec ces forces*. Car Grégoire le Grand recommandait aux missionnaires, envoyés en Grande Bretagne, de ne pas détruire les temples païens, mais de *les bénir*.

L'esprit latin apparaît ainsi dans ses dimensions permanentes — vérifiées comme telles à travers deux phases de l'humanité, l'antiquité et l'époque chrétienne — comme la *négation de l'égoïsme, de l'égoïsme et du matérialisme. Il conçoit la vie individuelle et collective comme axée sur des forces morales, surindividuelles.*

II. — *L'Esprit latin dans l'oeuvre de la Révolution portugaise*¹⁾

Toute révolution est d'abord une réaction. Pour comprendre la révolution portugaise il faut partir du régime qu'elle a aboli.

Si la „*forma mentis*” romaine avait duré indéfiniment chez les peuples latins, il n'y aurait pas eu de révolution portugaise, parce que le Portugal n'aurait jamais abandonné les „éternels principes” de la hiérarchie, de l'ordre et de l'organicité de l'État (c'est à dire les véritables éternels principes et non ceux de 1789).

Mais les nations latines — comme toutes les autres d'ailleurs — avaient subi au XIX-ème siècle une influence profonde de la spiritualité océanique et anglo-saxonne. Or, comme il est bien connu, l'individualisme, l'égoïsme et l'égoïsme qui sont à la base de l'État libéral sont une invention océanique, qui n'a rien à voir avec les constantes psychiques de la latinité.

L'individu et son bonheur personnel au dessus de tout, le droit passant avant le devoir, voilà des principes qui auraient fait frémir et la Rome classique et la Rome chrétienne.

La Révolution de 1789, qui a accapré les esprits de tout un siècle, n'a rien de romain. Elle est l'expression de la mentalité anglaise, façonnée par le rationalisme cartésien français.

Cette révolution subit de nos jours, chez les peuples les plus vivants du monde, la réaction de l'esprit éthique et historiciste, le retour aux bases naturelles de toute société humaine. L'artificialité des théories abstraites y est remplacée par la compréhension psychologique de chaque peuple et de ses conceptions sur le gouvernement.

Toutes les révolutions nouvelles: fasciste, portugaise, nationale-socialiste ne sont en somme que la revanche victorieuse que la *psychologie* a prise sur la *logique*, trop longtemps seule maîtresse de la pensée politique.

Or, il s'est avéré que l'individualisme logique qui voulait expliquer et organiser les sociétés nationales sur la base d'une *mécanique rationnelle des egoïsmes* n'a pu assurer ni la puissance des nations, ni même le confort des individus qu'il poursuivait comme un idéal suprême.

Voilà pourquoi la Révolution portugaise balaya tout cet héritage idéologique factice et — guidée par le sens des réalités et par la connaissance de son peuple — *entreprit, sans le vouloir, une oeuvre qui rappelle étrangement les constantes de l'esprit latin.* Si cette oeuvre signifie en même temps un retour aux „éternels principes” de toutes les sociétés historiques normales et saines, c'est une preuve de plus que Rome a réalisé ces principes de la manière la plus éclatante.

Le nouveau régime lusitanien donna d'abord à l'État un axe idéologique en répudiant le principe de l'État neutre et amoral. Il guérit les sceptiques et les sans-foi. „Aux âmes déchirées par le doute et le négativisme du siècle, nous avons tenté de restituer le réconfort des grandes certitudes” dit Salazar. Voilà un langage bien romain.

La Révolution proclama ensuite que l'État est au-dessus des individus et des groupements, elle fit de la patrie et de sa puissance, l'idéal commun de tous les Portugais.

Le régime concrétisa enfin la subordination de toutes les forces nationales à cette puissance, dans le *Statut du travail national* où le but de l'organisation économique est proclamé être: „une vie collective d'où résulte la *puissance pour l'État* et la justice pour tous les citoyens”.

Ainsi, d'un coup, l'État fut remis à sa hauteur millénaire — donc romaine — dans la vie nationale et le matérialisme océanique fut banni, de la doctrine politique. Malgré l'importance du commerce pour le Portugal, la vision de l'État nouveau reste purement *politique*, comme à Rome, et ne revêt rien du caractère *mercantile*.

Enfin, par une préoccupation où perce toujours l'esprit de la Rome antique, le régime poursuit d'une manière obsédante la réalisation de l'unité entre l'État et la nation.

Mais la Révolution portugaise ne retourna pas entièrement aux conceptions romaines. Si elle l'avait fait, elle aurait supposé que l'humanité n'a pas avancé d'un pas dans l'éducation de l'esprit humain, que l'individu ne mérite pas plus de confiance aujourd'hui qu'il y a vingt siècles et que l'ère individualiste du XIX-ème siècle n'a pas enrichi les hommes de nouvelles qualités. Or, il n'est pas permis de négliger ce que les derniers siècles ont apporté comme transformations définitives et permanentes dans la nature humaine et dans ses exigences. Il n'est donc plus possible de réaliser le monisme politique romain d'un État tout puissant, vis-à-vis duquel l'individu ne compte pas. C'est toujours une vertu politique romaine, le réalisme, qui impose de nos jours de ne pas revenir entièrement à la conception romaine de l'État, mais — au contraire — de concilier les deux entités fondamentales de la politique: *L'individu et l'État, qui ne sont pas réductibles l'un à l'autre*.

Il en ressort que ni le monisme romain de l'État, ni le monisme anglo-saxon de l'individu ne peuvent dominer la philosophie politique contemporaine. La formule du siècle semble être un certain *dualisme*: État — Individu, où chacun est respecté dans ce qu'il a d'irréductible, d'absolu et de sacré et où la *puissance illimitée* de l'État est remplacée par sa *priorité*.

C'est cette formule qui a été préconisée par la „Révo-

lution dans la paix" que fut la révolution portugaise. Et nous avons la ferme conviction que les autres révolutions contemporaines, qui — à cause de leurs soucis accablants — sont encore à leur phase tumultueuse, *recouvreront un jour le même calme que la Révolution portugaise et revêteront alors leurs doctrines de plus de considération et d'indulgence pour l'individualité humaine.*

Mais ce n'est pas seulement l'équilibre et la mesure — qualités toutes romaines — dans la controverse État-Individu, qui mettent en évidence le réalisme romain. C'est aussi l'esprit même du nouveau régime.

La Révolution portugaise n'a rien de dogmatique et de livresque. Elle a commencé son oeuvre même par une sorte de „*désintoxicação geral*" des idées, selon l'heureuse expression de Petro Teotónio Pereira. Elle se développe et elle construit en avançant. Elle est empirique, dans le meilleur sens du mot.

Le droit nouveau est aussi un droit révolutionnaire. Il est, selon la formule de Marcello Caetano: „*o instrumento de uma transformação metade imposta pelas circunstancias, metade conduzida por vontade dos governantes*" et selon Luis da Cunha Gonçalves: „*nosso corporativismo... é um sistema adequado à psicologia do povo português, às características da nossa economia e às possibilidades da nossa política*".

La Révolution fut à ses débuts une réaction — toute romaine — contre le désordre et marcha — par les chemins du bon sens — vers l'Ordre, l'ordre dans la rue, dans l'administration, dans les finances et dans les esprits.

L'originalité de cette Révolution fut d'être „*pensée*" sur le vif, sur les circonstances portugaises, sur le caractère portugais. Salazar lui même a dit: „*nous désirons que le plus grand mérite de nos institutions soit de porter la marque de leur origine portugaise*". C'est pourquoi le nouveau Régime retourna bien naturellement vers certains caractères qui évoquent la propre grandeur du Portugal, *lorsqu'il fut lui-même et non l'imitateur des autres.* Il retourna à l'époque de sa plus grande gloire — à l'Ère des découvertes — et rappela la fonction universelle que le Portugal exerça à travers les siècles.

L'idée de „*naturalité*" est dominante dans la Révolution. Car son but est, selon Salazar, de „*construire l'État Social et corporatif en rapport étroit avec la constitution naturelle de la Société et d'organiser la Nation autant que possible sur son plan naturel*".

C'est par cette méthode, aussi, que la Révolution est romaine. Car tout ce qui est naturel dans la construction d'un État est en même temps romain.

Il suffit d'examiner les bases naturelles du nouveau Ré-

gime pour retomber — mutatis mutandis — sur la Rome antique.

Le Régime signifie d'abord la résurrection de la Famille comme élément social fondamental. (Articles 11 et suivants de la Constitution). La famille „est, par nature, le premier des éléments politiques organiques de l'État constitutionnel” (Salazar). Il est inutile de développer ce point. L'analogie avec la société romaine n'est que trop évidente.

Le Régime s'est donné ensuite une représentation du peuple auprès du gouvernement (qui n'est pas un Parlement) selon la tradition portugaise. Sans chercher à tout prix les analogies, on constate qu'à Rome aussi il y avait des organes collectifs de l'élite nationale, qui n'étaient pas non plus „une émanation de la volonté nationale”.

Ne pourrait-on pas faire, en particulier, un rapprochement entre le Conseil d'État portugais et le Sénat romain ?

Une autre institution fondamentale du Régime est la Corporation. Nous n'évoquerons pas ici les corporations romaines, pour en faire un rapprochement superficiel et simpliste. Mais nous constaterons que le sens du réel — le bon sens latin — a induit les dirigeants de la Révolution à reconnaître la faillite de l'automatisme concurrentiel dans la vie économique contemporaine et à le remplacer par une forme organique de l'économie, où l'État n'est plus ni absent ni indifférent.

De même, l'Union nationale est l'expression de cette tendance à l'Unité entre l'État et le peuple, qui était un des traits fondamentaux de la Rome antique. Elle représente aussi un moyen de réaliser la convergence et la discipline des citoyens dans le cadre de la liberté.

Enfin, dans les préoccupations concrètes de son gouvernement, le nouveau Régime rappelle étrangement Rome par son souci de l'agriculture, des voies de communications et de la défense du territoire.

La devise: *la glèbe, la route et l'armure* pourrait appartenir tout aussi bien au nouveau Portugal qu'à l'ancienne Rome.

Mais où le rapprochement entre l'esprit de la Révolution portugaise et l'esprit latin est le plus frappant, c'est sans doute dans l'importance que le premier, comme le second, accordent aux forces morales dans l'État.

L'État limité et dirigé par la morale, tel est le mot d'ordre de cette Renaissance politique où „la Constitution commence par établir la morale et le droit *comme limites à sa propre souveraineté*” (Salazar). Et si l'oeuvre du Régime peut quelquesfois présenter certaines lenteurs, c'est que, comme Freppel Cotta le remarque avec justesse: „The disorder of

which Dr. Salazar was complaining was no less moral than material, *and moral reform is a slow business*".

Le nouveau Régime n'est donc pas un nouveau mécanisme de l'État, remplaçant un autre *mécanisme*.

Il ne consiste pas seulement dans le remplacement du suffrage universel égal par le suffrage universel spécialisé (corporatif). Ce serait une grande injustice de ramener la Révolution portugaise — comme tant d'autres révolutions dans le monde! — à un changement de *formes*, voire même de personnes... Il s'agit, au contraire, d'un déclanchement surprenant de forces morales latentes, qui restaient inutilisées ou annihilées et qui toutes sont venues affermir le Régime et l'anoblir.

L'État nouveau place le devoir avant le droit et dirige toute la jeunesse dans cet esprit. Le premier corollaire en est — par un renversement radical des habitudes du XIX-ème siècle — la priorité de l'éducation sur l'instruction.

Ensuite le Régime nouveau est pénétré du sentiment de la *justice* qui revient — obsédent — dans tous ses oeuvres. Ce sentiment met la légitimité (morale) de chaque mesure d'État au dessus de sa légalité (juridique). Il trouve son expression dans l'éducation des jeunes et dans celle des adultes, car le point culminant du caractère éthique du régime est la reconnaissance constitutionnelle de l'opinion publique comme une force fondamentale du Régime. (Article 20 de la Constitution).

Enfin l'hommage rendu par la Révolution aux forces morales est souligné par le rôle réservé à la Religion. Cet esprit succède à l'antichristianisme et au laïcisme ostentatif des régimes libéraux et marque un retour idéaliste dans l'âme du peuple.

L'idée chrétienne se manifeste dans la législation positive, comme dans l'article 7 du Statut du Travail National dirigé contre le parasitisme ou dans l'article 24 du même Statut qui proclame le minimum de salaire, de même que dans les oeuvres sociales concrètes du Régime.

Mais le caractère foncièrement éthique du régime apparaît non seulement dans son activité, mais aussi dans ce qu'on pourrait appeller *son style*.

Ce style rappelle étrangement les plus belles époques de la Rome antique. L'homme d'État portugais de nos jours est un mélange de sérieux, de sobre et même de grave. „La Révolution ne doit pas seulement être profonde dans ses objectifs mais sérieuse dans ses procédés“, a dit Salazar.

Loin de la nervosité trépidante des *caciques* d'hier — qui rappelait si bien celle des „clients“ de Rome — l'homme politique portugais d'aujourd'hui est calme comme un patricien.

Les hommes qui s'agitaient ont disparu pour faire place

aux hommes qui agissent. „L'ambiance slave de révolte et de sang" qui était, selon Arthur Lopes, celle de l'ancien régime libéral a été supplantée par une ambiance romaine d'ordre et de paix.

La transformation s'est accomplie par ce pouvoir magnifique de se redresser au bord de l'abîme qui constitue la grande vertu des peuples latins. Et l'ère nouvelle portugaise vient de s'ouvrir, peut être pour des siècles, par la même puissance morale magique, qui, après la première défaillance politique de l'Empire romain, porta sur l'écran de l'Histoire, les Antonins.

Chaque fois qu'un pays reprend son chemin traditionnel, oubliant les suggestions folles des rationalistes et des amoralistes, il retrouve *parmi les constantes de son histoire, invariablement, la nécessité d'une élite.*

Loin du mensonge conventinell et hypocrite de l'égalité et loin de la *sélection des plus mauvais*, qui réalisait la démagogie, la Révolution portugaise a introduit la *sélection des meilleurs par les meilleurs*, c'est à dire la sélection corporative, en dehors de toute préoccupation de parti ou de faction.

Le nouveau Régime a eu le courage de proclamer la fonction nationale de l'élite et son droit à la direction de l'État. Tous ceux qui par leurs fonctions officielles passagères, gouvernent l'État ne constituent pas, par définition, une élite. Ils deviennent une élite seulement *s'ils acquièrent une autorité morale indépendante de leur fonction caduque* et si — au lieu de subir placidement les caprices des foules dans l'espoir de garder leur faveur — ils apparaissent devant ces foules comme une force autonome, ayant d'autres racines que leur confiance passagère. Il n'y a qu'une pareille élite qui puisse entreprendre l'éducation de la masse et résister aux foules quand les intérêts éternels de la nation — dont elle est le meilleur interprète — le commandent.

C'est la fonction classique que l'élite romaine a accompli pendant des siècles... C'est la fonction que doivent remplir tous ceux qui veulent être dignes de Rome.

Ce même rôle éducateur, le nouveau Régime l'attendu — exactement comme la Rome antique — aux peuples de ses Colonies.

Le peuple de la métropole constitue l'élite de l'empire. Sa „fonction historique" est selon l'Acte Colonial „d'en civiliser les peuples indigènes". Toutes les mesures administratives concrètes s'inspirent de cette mission et réalisent la plus rigoureuse protection des peuples des colonies.

Enfin, de même que la Rome antique, le Portugal contemporain respecte les moeurs et les coutumes des indigènes

et s'abstient de toute conversion forcée aux croyances de la métropole.

En un mot, la vision impériale du nouveau Régime est entièrement semblable à celle de la Rome antique.

Ce sont ces brèves pensées que le Portugal inspire à un fils de cette Roumanie qui „engendrara pela colaboração hispânica perdura hoje no xadrez balcânico como célula latina” (Sardinha) et qui marque — tout comme le Portugal — un bout d'aile de la latinité vivante.

Et nos pensées sont fortifiées par le sentiment qui — à notre premier contact avec le Portugal nouveau — nous avait dit *que la grandeur même de ce nouveau régime portugais prouve et confirme sa romanité profonde.*

Car :

„tutto che al mondo é civile,
„grande, augusto, egli e romano ancora”

(Carducci)

Simple propuneri

Mijloace pentru redresarea economică a muncitorimii în Statul Național-Legionar

de SEVER CĂRPINIȘANU

În politica socială a României, a cărei nouă era începe acum, trei vor fi problemele principale cărora trebuie să li se dea o urgentă soluțiune:

1. *Adaptarea statutului juridic al relațiunilor dintre salariați, patroni și stat*, potrivit nouilor principii totalitare ale acestuia;

2. *Recalcularea remunerațiunei muncii* potrivit noiei pozițiuni dată muncitorimii în economia națională; rolului preponderent ce i se rezervă în reconstrucțiua și înălțarea națiunei; ca și necesității urgente a armonizării acestei remunerațiuni cu scumpetea vieții.

3. *Reforma radicală a serviciului de asistență socială.*

1. *Adaptarea juridică a legilor muncitorești la noua ordine în Stat.*

1. Avem o legislație muncitorească și nu contestăm că este foarte bogată. Privită din punctul de vedere al principiilor călăuzitoare în Statul de ieri, am putea spune chiar că această legislație este foarte avansată. Oficină slugarnică a Biroului Internațional al Muncii dela Geneva, Bucureștiul nostru politic a adoptat, cu foarte multă grabă, dar și cu foarte puțin control, mai toate ante-proiectele zise de apărare muncitorească, chiar și atunci când se dăduse statului român fațada totalitară, fără să se țină seamă că cel puțin din punctul de vedere al noiei forme de stat, se continua adoptarea unor contradicții.

Astfel toate legile noastre muncitorești pornesc dela următoarele decăzute principii:

a) Au convergență individualistă;

b) Pornesc și se sprijină pe antagonismul, socotit natural, dintre capital și muncă;

c) Socotesc toate contractele de muncă și relațiile dintre salariați și patroni, de interes privat;

d) Mărginesc rolul statului la acela al gardianului de noapte, păzind, prin arbitraj, un așa zis echilibru de justiție.

În acest chip, contractul de ucenicie, contractul individual de muncă, ca și contractul de echipă chiar, consfințesc rolul individualist și privat în stat, al intereselor ce se sbat între capital și muncă;

Contractul colectiv de muncă, Legea sindicatelor profesionale, întăresc pe acela de luptă de clasă dintre salariați și patroni, căutând fie și numai juridic, să echilibreze raportul de forță dintre aceștia, întărind cu noi arme legale, pozițiunea inferioară a salariaților;

Arbitrajul și judecătoriile de muncă, ca și toate atribuțiile de supraveghere date statului, mărginesc acestuia rolul la acela de păzitor al liniștii publice și al „bunei concordanței sociale”.

În noul stat românesc, totalitar legionar, aceste principii dominante în România de ieri, trebuiesc înlăturate dela baza raporturilor dintre muncitori și patroni.

În noul stat, raporturile dintre capital și muncă nu sunt de interes individualist și privat, ci sunt de esență națională și de interes public;

Statul nu este numai un arbitru, ci un conducător al destinului muncitorilor săi, fie ei patroni sau salariați;

Munca nu este un drept, ci o datorie;

În noul stat totalitar legionar românesc, munca leapădă rolul de cenușereasă, avut ieri, pentru a-l dobândi pe acela de regină, potrivit schimbării importanței factorilor economici la reconstruirea unei țări, verificată de revoluția naționalistă germană: munca socotită ieri, în raport cu capitalul ca având o valoare simplă, se dovedește a avea o valoare superioară acestuia; o dublă valoare: aceea privată, care dă dreptul la un câștig, și aceea națională care reconstruește și înalță o țară, — valoare care impune conducătorului de stat clar-văzător ridicarea acestei munci pe pozițiunea proprie să-i îngăduie dobândirea forței de construcție a țării. În noul circuit de forțe naționale și de potențializare a energiilor popoarelor, ridicarea aceasta în putere a factorului muncă, este suprema lege.

Statul vechi nu poate supraviețui în statul nou românesc, decât prin această readaptare.

Primenirea principiilor călăuzitoare în domeniul politicii sociale este în această privință și urgentă și esențială.

2. Remunerațiunea muncii.

Odată statutul juridic care reglementează raporturile dintre capital și muncă și dintre acestea și stat, restabilit, potrivit principiilor totalitare ale statului național-legionar, se va impune luarea în studiu și soluționarea problemei remunerațiunii muncii, urmând altor criterii decât a celor tolerate până azi.

La fixarea acestei remunerațiuni va trebui să se țină seamă deci:

a) *De rolul pe care această muncă este chemată să-l aibă în reconstrucțiunea României și în dinamizarea energiei naționale — munca fiind singurul dintre factorii economici care posedă virtual puțința acestei dinamizări optime, fiind, în opoziție cu ceilalți factori, un element vital, complex.*

b) *De necesitatea ridicării standardului de viață al muncitorului, prin această remunerațiune, nu numai potrivit obligațiunii morale de a-i asigura o viață demnă, dar mai ales potrivit nevoiei de a o face potențială.*

c) *De necesitatea de a îngădi astfel această remunerațiune încât acest standard de viață și această potențializare națională a muncii realizată prin el, să nu fie lăsate la liberul joc al scumpetei vieții și fluctuațiunii prețurilor.*

Ce s'a încercat până azi, de vechile regimuri românești în această privință?

Două mijloace:

- a) Urcarea pur și simplu, a unor salarii;
- b) Legiferarea salariului minim.

Ambele aceste mijloace au fost simple paliative.

1. Urcarea salariilor, așa cum a fost făcută, neangrenată de un sistem întreg de măsuri menit s'o apare, a dus de fapt la intrarea într'un circuit vicios: *urcarea salariilor — urcarea costului vieții*, prin transferarea sporului de salariu asupra prețului de cost al fabricatelor (sau la quantumul impozitelor care și el a fost raportat asupra aceluiași preț de cost rescumpind viața); urcarea prețului de cost al produselor și fabricatelor, a anihilat sporirea de salariu, iar o reurcare în aceleași condițiuni ar angrena circuitul dela capăt.

2. Minimul de salariu legiferat de vechiul regim n'a asigurat nici standardul demn de viață pe care a fost justificat, pentru că în realitate a consfințit o stare de fapt, și n'a asigurat o nouă înfăptuire; n'a potențializat munca, pentru că scumpetea crescândă, față de care nu s'a creiat nici o rezistență, a anihilat efectul legii, chiar dacă acest efect ar fi fost real.

3. *Un minim de salariu potrivit rolului național destinat muncii. Garantarea puterii sale de achiziție.*

Trebuiește desigur, legiferat de urgență, un minim de salariu, care să nu fie numai potrivit necesității de a asigura o viață demnă muncitorului, ci cum am mai arătat să fie inspirat și dela nevoia mai mare de a da puțință muncitorului, de a răspunde prin el la obligațiunea nouă ce i se impune de a fi un pion — principalul pion al reconstrucției naționale.

Pentru aceasta nu este însă suficient un Decret-Lege.

Înainte de a se ajunge la acest Decret, trebuie să se avizeze:

a) *La mijlocul de plată al acestui spor care să nu încarce contul de fabricație al întreprinderilor;*

b) *La luarea concomitentă a măsurilor necesare garantării puterii sale de achiziție, împotriva scumpetei existente sau eventuale.*

c) *Angrenarea muncitorului într'un circuit economic care să-i înlesnească viața sa de familie, și să-i asigure puțința sa de creație și sacrificiu.*

Cum se poate ajunge aci? Prin următoarele mijloace:

1. Trecând pe seama muncitorului și salariului său tot beneficiul rezultat din controlarea minuțioasă și înlăturarea parazitismului politic din industrie și trusturi comerciale, parazitism existent azi pe o scară întinsă, sub forma participațiilor la beneficii prin loturi de acțiuni acordate fără acoperiri de capital; sub aceia a cooptării cu beneficii grase în consilii de administrație, în contencioase, etc. ale foștilor politicieni.

2. Trecând pe seama aceluiaș muncitor și în beneficiul salariului său o parte din efectul protecțiunii industriale acordată de stat industriilor, căutându-se în acelaș timp să se revizuiască toate protecțiunile acordate acestor industrii în sensul lichidării aceloră provocate de fosta influență politicianistă.

3. Să se înlătore cartelurile și trusturile odată cu legea care le protejează — carteluri și trusturi care la noi au avut și au unicul scop al dictării prețurilor, al monopolizării fabricației și al materiei prime în vederea suprimării concurenței.

Odată acestea înlăturate și prețul de vânzare reajustat, să se controleze realitatea capitalurilor investite în industrii ca și beneficiile ce i se cuvin.

4. Industriile țării să li se impună, la nevoie prin constrângere — prin jocul tarifelor vamale sau prin protecțiile acordate — o orientare reală, nu spre speculă, ci spre raționalizarea produsului, orientare care va duce în chip necesar la diminuarea prețului de cost.

5. Să se întreprindă în mod real și metodic, o acțiune

pentru schimbarea stării de spirit existentă astăzi între patroni și muncitori, stare de spirit potrivit căreia lucrătorul limitează producția patronului, iar patronul limitează salariul muncitorului.

6. *În fine toată lumea trebuie să ajungă la ideea că activitatea ca și gestiunea unei întreprinderi nu mai poate fi lăsată în libertatea și lipsa de control de până ieri; nici o întreprindere nu mai poate invoca în lavoarea sa, exclusiv interesul privat; toate iac parte din acțiunea publică de redresare a țării, și vor trebui să slujească deopotrivă interesele superioare ale națiunii.*

Din întreagă această acțiune de control și de limitare a egoismelor particulare, va rezulta fără îndoială, o marje însemnată de beneficiu, care va putea fi afectată cu succes ridicării standardului de viață al muncitorului.

Deci, concomitent cu coordonarea acestor măsuri, se va putea legifera cu succes, un minim de salariu corespunzător noului rol social și național al muncii.

Totodată și sprijinit pe rezultatul acelorasi măsuri, va trebui să se avizeze la alocațiuni de familie pentru cele cu mulți membri, distingându-se din punct de vedere al tratamentului între:

celibatari și
căsătoriți cu copii

acordându-se o atențiune specială pentru muncitorii din această din urmă categorie.

4. *Noui instituiiri pentru garantarea minimului de salariu.*

Dar acțiunea de redresare economică a muncitorului și a familiei sale nu va fi suficient întreprinsă și garantarea standardului său de viață nu va fi destul de eficace dacă nu se va porni dela ideea că trebuie creiată o economie muncitorească deosebit de organizată care să se sprijine pe:

a) Intemeierea, cu concursul statului și cu participarea obligatorie a clasei patronale, de consumuri muncitorești pentru articolele de strictă necesitate.

Atât pentru stat cât și pentru patron investirea de capital în aceste consumuri, nu este o pagubă, ci o simplă alocare dat fiind că ambii pot păstra dreptul de administrațiune și control.

Aceste consumuri să se aprovizioneze en gros, direct dela sursă, suprimând beneficiul intermediarilor scăzând în acelaș timp defirența la prețul de vânzare.

Să fie obligate să nu perceapă alt venit decât acela strict de regie, astfel încât marfa vândută să nu fie grevată de așa zisul beneficiu comercial.

Să fie scutite în acelaș scop de impozite și taxe.

Să nu poată beneficia de ele decât exclusiv muncitorii, care ar cumpăra pe baza unei cărți atestându-le calitatea.

b) Economia muncitorească trebuie să se mai sprijine apoi pe creierea unor articole manufacturate, *tip*, cu componență invariabilă și preț de cost verificat, articole care datorită faptului că vor putea fi produse în serie și vor avea de bușeu asigurat, vor avea un preț minim de vânzare.

c) În fine, să se acorde muncitorilor o seamă de degravări, de exemplu:

Asupra salariului;

Asupra locuințelor.

Să se asigure copiilor lor, gratuitatea învățământului secundar și în special a celuiia tehnic, acordându-se chiar burse cât mai multe pentru acești copii.

Astfel, numai printr'o acțiune de ansamblu, și printr'o definită organizare în adâncime a unei economii muncitorești cu scopul redresării economice a acestei clase, se va putea ajunge să se dea muncitorimii stardardul de viață necesar rolului ce îi este rezervat în viitoarea redresare națională.

Un capitol tot pe atât de important pentru fixarea acestui rol, este și acela al asigurărilor sociale.

Dar despre acesta, într'un număr viitor.

Petre Carp ¹⁾

de M. M.

Se vor întreba desigur cetitorii noștri, văzând acest titlu, de ce vorbim astăzi de Petre Carp.

Pentru ca să fim cu totul sinceri, le vom spune că este vorba de o simplă întâmplare. Abia acum am citit cele două mari volume publicate de d. Constantin Gane, în 1936, sub titlul: „P. Carp și locul său în istoria politică a Țării”.

Este drept că după ce întâmplarea ne-a făcut să citim aceste volume, am găsit în viața lui Petre Carp multe, foarte multe elemente care merită reținute și care se colorează deosebit de viu în lumina actualității.

Ce viață extraordinară și ce „destin în afară de serie” reprezintă Petre Carp! Să trăiești 82 de ani — dela 1837 la 1919 — și din tinerețea ta să fii veșnic prezent pe ecranul politicii românești, totdeauna lucid, totdeauna sigur de sine și totdeauna linear în atitudinea ta politică, iată ceea ce, în termeni vulgari moderni, s'ar putea numi un adevărat „record”.

Tragedia lui Carp — căci tragedie a fost viața lui întreagă — constă în *disproporția dintre ceea ce i-a dat Dumnezeu când s'a născut și ceea ce i-a dat după aceea*. Norocul l'a ajutat așa de puțin în viață încât ceea ce a putut dărui el țării lui a fost infinit de puțin față de ceea ce ar fi fost în stare să-i ofere.

În vremea noastră când vedem atâtea cariere politice mari — mari, cel puțin sub aspectul situațiilor oficiale pe care le îmbracă — realizate de oameni mediocri și sub-mediocri, ne apare și mai ingrată soarta acestui om care a însemnat incontestabil nu numai un caracter și o mare ascuțime critică, *dar și o capacitate de realizare pe care țara nu a înțeles-o.*

---

1) Acest articol trebuia să apară în Februar, dar a fost cenzurat în întregime.

Il publicăm fără nici o schimbare.

Petre Carp înseamnă întâiu — ceea ce va părea desigur banal — *falimentul caracterului în politică*. Este într'adevăr banal să constăți că oamenii de caracter sunt incozoi, inadptabili și indezirabili și că în jurul lor se formează totdeauna coaliția mediocrităților și a lichelelor pentru a-i opri în expansiunea lor.

Dar cariera lui Carp înseamnă nu numai falimentul caracterului în politică, ci, un lucru și mai grav, *falimentul rațiunii în politică*. Carp n'a făcut niciodată vre-o transacțiune morală cu nimeni și, mai ales, niciodată cu cei mai mari decât el. Dar și în ordinea ideilor n'a făcut nici o transacțiune cu convingerile lui, rămânând de o consecvență dusă până la absurd.

În politica externă a fost cel mai neîmpăcat și constatat dușman al Rusiei și teama lui de Rusia, ca o amenințare asupra viitorului românesc, i-a dictat atitudinea politică până în clipa supremă dela 1916.

Când la 1805 s'a întâlnit întâmplător în tren cu prințul Lwow, ministrul Rusiei la București, acesta l'a întrebat: „Mi se pare, domnule Carp, că sunteți germanofil?” la care Carp a răspuns drastic: „Nu, sunt ruso-fob”.

Carp — și aici este unul din meritele lui cele mai mari — a fost, împotriva decepțiilor sale personale, *un mare sprijinitor al Dinastiei*. Tăiat din aceeași piatră ca și Lascăr Catargiu, care la 1870 a împiedicat abdicarea Domnitorului Carol I, Carp nu și-a schimbat niciodată atitudinea față de Rege.

Pe când liberalii, cu o metooă ticăloasă pe care istoria nu ar putea-o îndeajuns condamna, adulau pe Rege când erau la Guvern, pentru ca să-l numească, cum făcea bătrânul Mărzescu, „spion prusac” când erau în opoziție (ceea ce n'a împiedicat — ba! desigur chiar a ajutat — ca Gh. Mărzescu să devină după aceea ministru), pe când Dimitrie Sturdza (aceiaș Sturdza care a făcut ignobilul act de a denunța la 1892 pe Tache Ionescu pentru că plătea subvenții secrete școlilor românești dela Brașov!) scria articole insultătoare împotriva Regelui în ziare austriace pentru a le reproduce în cele românești, pe când colonelul Candiano era astăzi republican la Ploești pentru ca mâine să devină aghiotant regal, Carp singur, veșnic nedreptățit, rămânea lângă Dinastie ca un stâlp de granit, gata să ofere rezim când ar fi fost nevoie de dânsul.

Carp înțelese că pe vremea lui țara era a liberalilor și numai a liberalilor și că Regele Carol I — din motive pe care istoria nu le-a descifrat încă sau n'a voit să le descifreze — înclina totdeauna balanța obiectivității sale în favoarea acestui partid. Nimic nu zdruncina poziția liberală. Iar sectarismul liberal și-a putut îngădui să ostracizeze perso-

nalitățile — adevăratele personalități — pe care numai conservatorii le aveau.

Astfel, după ce Ion Brătianu la Livadia în 1876 fixa cu Rusia o convenție nenorocită și neclară care a îngăduit în mare măsură Rusiei să săvârșească ticăloșia care a fost răpirea Basarabiei, atunci când a fost să plece la Berlin, la Conferința Păcii, nu a luat — cum ar fi fost firesc — alături de dânsul pe Petre Carp, care avea relații admirabile în imperiul lui Wilhelm I-ului.

Exact aceiași greșeală a făcut 50 de ani mai târziu fiul său, Ionel Brătianu, care a plecat la Versailles fără Tache Ionescu, al cărui prestigiu în lumea aliaților era într'adevăr extraordinar!

Carp, în afară de scurte intermitențe, a fost toată viața în opoziție. Bărbații de stat străini nu puteau să înțeleagă acest lucru. Fostul Cancelar al Germaniei Bülrow, scria despre dânsul: „Carp era o natură de elită în care puteai pune cea mai mare încredere, un om curajos, deschis și cinstit. Inșă Regelui Carol I nu-i era simpatic pentrucă omul acesta avea față de toată lumea și chiar față de monarhul său o natură independentă (Denkwürdigkeiten IV p. 622)“.

Ba, în 1899, când Regele a adus la guvern pe decorativul Gh. Cantacuzino, în loc să-l cheme pe dânsul, Carp i-a spus Regelui în față: „Majestatea Voastră să încerce întâi toate mediocritățile; rândul meu va veni după aceea, dacă nu mor înainte de asta“.

Punctul cel mai semnificativ din cariera lui Carp, în ceea ce privește intransigența, îl constituie „chestiunea tranwaelor“.

Desigur, afacerea tranwaelor a fost o afacere cum s'au făcut atâtea altele, sub scutul Statului de către partidul liberal dela fundarea Băncii Naționale incoace. S'a creiat o instituție românească, dar s'a profitat de aceasta pentru a se constitui o citadelă liberală și a se îmbogăți un mare număr de partizani liberali. Este aceeași politică care ne-a făcut pe noi, în primul nostru discurs în Cameră, la 1927, să-i citim lui Vintilă Brătianu versurile lui Plaut, în care negustorul de sclavi exclamă: „Cât de bine este să poți servi în acelaș timp interesele patriei și pe ale tale proprii!“. După cum este bine cunoscut, acest discurs, ne-a costat pe noi adversitatea de o viață întreagă a fostului partid liberal.

În afacerea tranwaelor, Carp s'a ridicat dărz și agresiv și i-a aruncat în fața lui Ionel Brătianu acele cuvinte bine cunoscute: „În viața ta privată să fii totdeauna corect; în viața ta publică să fii totdeauna desinteresat“.

Un alt cuvânt mai frumos lansat de el, dar care nu a avut norocul să fie tot așa de popular, este acela pe care Carp l'a spus opoziției liberale, în momentul când aceasta,

cu aere revoluționare, părăsea Camera pentru aceiași chestiune a tranvaelor. Este un cuvânt minunat care merită să rămână în antologia politică a țării: „*Pe principii se fac revoluții; pe ataceri nu*”.

Carp era împotriva politice permanente a liberalilor de a-și crea partizani pe socoteala Statului, cum socotea că este inadmisibilă și ineleganța morală de a lovi în starea materială a unui adversar, fiindcă este adversar. El nu admitea, nici în sens pozitiv, nici în sens negativ, amestecul politicii în viața privată și în viața patrimonială a cuiva. Într'un discurs dela 1881 spunea: „Dacă este ceva care constituie o deosebire între o stare civilizată și o stare barbară este că în țările barbare atitudinea politică a unui om poate să atragă consecințe rele asupra intereselor sale civile, pe când într'o țară civilizată starea materială a unui om este pusă la adăpostul prigonirilor politice”.

Fapt este că Petre Carp a eșit până la sfârșit învins și din chestia tranvaelor, ca și din toate celelalte, și a trebuit să părăsească puterea la 1912, trădat de Maiorescu.

Iar, ca extremă ironie a istoriei, atunci când în Consiliul de Coroană de la 1914 Regele Carol I a cerut tuturor bărbaților politici să-l urmeze în politica sa alături de Germania și Austria, Carp — *cel persecutat o viață întreagă* — a fost singurul care s'a alăturat părerii Regelui. Ba, a ținut chiar — desigur nu din cruzime, ci din nevoia de a concretiza în formule lapidare o situație — să spuie în fața tuturor: „Sire, țin să se constate că în ceasurile cele mai grave ale Țării și la sfârșitul unei lungi domnii închinată propășirii Țării, Majestatea Voastră a fost părăsită de toate partidele și de toți sfinții ei”.

Carp a crezut, în mod aproape naiv, în puterea de a convinge pe oameni prin rațiune, iar disprețul său pentru oameni n'a mers așa de departe încât să-i socotească incapabili de a judeca și de a se lăsa convinși. Este, aceasta, nenorocirea tuturor acelor care în loc să întrebuințeze mijloace demagogice, recurg în politică numai la mijloacele rațiunii superioare, pe care le desfășoară în sisteme și doctrine.

Ei riscă să găsească prea puțini care să-i înțeleagă. Ei trebuie de atâtea ori să cedeze pasul acelor oportuniști vulgari, care fac apel veșnic la sentimentele de o clipă ale mulțimilor și care își clădesc o carieră, efemeră dar fructuoasă, pe ceea ce este mai inferior în sufletul oamenilor.

Increderea lui în rațiune l'a făcut ca până la urmă să ceară ca România să ia o atitudine împotriva Rusiei.

Principial, Carp avea poate dreptate. Dacă Rusia era învingătoare, România, cu sau fără Ardeal, s'ar fi găsit într'o situație îngrozitoare. Dar norocul României a voit altfel și

întâmplarea a realizat ceea ce nici un om de Stat din lume nu prevăzuse și nu putuse să prevadă: căderea Rusiei și realizarea tuturor aspirațiilor noastre teritoriale.

Și atunci Carp a putut să incheie viața sa cu cea mai frumoasă și cea mai plină de adevăr din toate „butadele” lui. Văzând cum — pe deasupra atâtor greșeli cumplite — România s'a întregit în toate hotarele ei firești, clădindu-se pe sfărâăturile amânduror imperiilor beligerante vecine nouă a exclamat: „România are atâta noroc, încât nu îi trebuie oameni de Stat”.

Probabil că norocul României continuă și astăzi..

Formarea auxiliarilor

de Prof. NICOLAE MANAROVICI

Una din nevoile cele mai simțite ale învățământului nostru în general și ale învățământului practic în special, o formează școlile de pregătire practică și mai ales școlile pentru formarea auxiliarilor.

Învățământul nostru s'a resimțit și se resimte încă de două mari lipsuri:

a) nu a știut să formeze elemente cari să aibe cunoștințe pe teren;

b) nu a știut să formeze auxiliarii atât de necesari în toate profesiunile.

Țara noastră a fost condusă de un număr restrâns de intelectuali de înaltă factură și de o înaltă pregătire. Toate generațiile celor dela 1848 și după aceia au fost generații de intelectuali cu studii superioare în școlile Occidentului. Acești intelectuali nu au fost ajutați de nimeni, pentru că *nu au avut alături de ei oameni cu o pregătire intermediară, formați în diferite specialități*. De pildă avocații n'au avut secretari pricepuți și rutinați, inginerii n'au avut sub-ingineri, medicii n'au avut sub-chirurși etc. etc.

Mai târziu când au apărut licențiații Academilor Comerciale aceștia nu au avut elementele ajutătoare pregătite, care să-i secondeze.

De unde s'au recrutat totuși auxiliarii ?

Dintre acele elemente cari din diferite motive au rămas la „jumătatea drumului” în pregătirea lor intelectuală. În marea lor majoritate ele se recrutau din absolvenții a 2—3 clase de liceu sau o expresie rebarbativă din „deraiiații liceului”.

Liceul în genere dă oameni cu pretențiuni, cu o pregătire intelectuală generală care dacă nu este completată cu studii universitare nu valorează decât foarte puțin.

Liceul este o jumătate de drum.

Absolvenții lui sunt poate oameni cu o cultură generală dar nu pot fi considerați ca formați pentru practicarea unei profesiuni.

Pentru viața economică avem școlile comerciale de diferite grade. Aceste școli în realitate au fost un fel de licee cu un principiu de universalitate.

Un elev eșit de acolo nu era pregătit pentru conducerea contabilității, nici pentru corespondență sau pentru stenografie. *El nu avea o pregătire de specialitate astfel ca să poată fi utilizat imediat cu folos la intrarea lui într'o întreprindere.* În orice caz destul de rar corespundea așteptărilor aceluia care aveau nevoie de serviciile lui. Cunoștea pe Smith și pe Ricardo dar adesea nu știa să facă o chitanță sau o factură; avea idei despre organizarea unui biurou dar nu putea fi utilizabil decât după o perioadă de ucenicie.

În comerț, în special, ne trebuiau elemente bine pregătite și dotate cu calități cari nu se puteau căpăta decât printr'un învățământ adecvat acestui scop.

Un astfel de învățământ trebuia să formeze:

a) *Elemente care să creadă în meseria lor.* Cu alte cuvinte elemente care să aibă acea dispoziție sufletească și acea dragoste pentru specialitatea pe care și-a ales-o.

Să știe că dacă s'a înscris la școala de meserii este pentru a se face meșteșugar și mai ales pentru că îi place să fie meșteșugar; că dacă s'a înscris la școala comercială se va face negustor iar dacă s'a înscris la școala de panificație îi place să facă pâine și se va face brutar.

b) *Elemente care atunci când au intrat în meserie să se considere că au atins un ideal.* Să nu fie niște desamăgiți.

Și aceasta este dispoziția sufletească a multor popoare care prin munca și puterea lor creatoare ocupă primele locuri în cernelul statelor lumii.

Un măturător de stradă este un om care nu se rușinează de meseria lui. El este convins că măturatul străzilor este o funcțiune socială de o mare importanță, se integrează în breasla respectivă, poartă cu mândrie uniforma clasei lui și nu se sfiește să se afirme ca atare în toate împrejurările.

La noi lucrurile se petrec invers. Nu suntem destul de mulțumiți cu ceea ce suntem și de aceea tot ceea ce facem, facem din obligație, atunci când munca are nevoie să fie dinamizată de forța divină, atotputernică, a sufletului omenesc.

Această situație trebuie să dispară și locul ei să fie ocupat de oameni harnici, energici cari să știe ce vor și încotro își îndreaptă pașii.

c) *Elementele cât mai complect isprăvite, cari să poată fi utilizabile imediat la intrarea lor în întreprindere.* Să nu mai fie nevoie ca patronul să facă școală cu ei.

Și una din lipsurile cele mai mult simțite în această direcție este că noi românii nu cunoaștem limbi străine. Și în

acelaș timp aceasta este și explicația pentru care majoritatea „reprezentanțelor” străine sunt date altora decât românilor.

Cu un cuvânt ne trebuesc buni specialiști. Ideea de specializare este salvarea noastră.

De modul cum vom ști să ne specializăm în diferitele domenii de activitate va depinde propășirea Țării noastre și locul pe care îl merităm în concurnul Țărilor lumii.

În acelaș timp va trebui să învingem prejudecățile în care ne sbatem și să ne îndreptăm pașii dela funcționarismul steril care ne-a dus la mentalitatea actuală de „desamăgiți” spre îndeletnicirile practice, cu imediată aplicabilitate pe teren, singurele care ne pot aduce acea încredere în noi înșine necesară pentru a lupta și mai ales pentru a învinge.

PE LINIA VREMII NOASTRE

Mihail Polihroniade

Țara nu-și poate măsura — nu-și va putea niciodată măsura — pierderile ei în lupta legionară...

Și nici fiecare dintre noi nu am putea vreodată cuprinde cu gândul toate ravagiile aduse în propriul nostru suflet de pustietoarele masacre din anii prigoanei.

Dar, cum este omenesc, în evocarea atâtor figuri azi intrate în legendă tot chipurile familiare cu care am avut legături sufletești mai îndelungate, se trag vecinic pe cel din-tăiu plan.

Între ele nu îl cuprindem pe Căpitan...

Despre el și despre toate amintirile care mă leagă de dânsul nu cred că voi putea vorbi mulți ani de acum înainte — poate niciodată...

Nu poți scrie memorii despre Sfinți...

Dar gândul mă poartă spre ceilalți... spre Moța, Banea, Totu, Tell, Valeriu Cărdu, Virgil Rădulescu, Constantin Goga, Antoniu, Ionică, Herghelegiu și spre atâția alții pe care i-am socotit între prietenii mei de-aproape.

Sunt unii ca Antoniu sau Goga pe care i-am cunoscut întâiu ca studenți, în neuitatele congrese în care autoritățile se lăsau intimidat de președinția unui „fost ministru” pentru ca să îngăduie apariția, altfel prohibită, a cămășii verzi.

Sunt alții ca Moța cu care m'a înfrățit potrivirea de gânduri și bucuria schimbului lor pe un plan de înaltă spiritualitate.

Sunt, în sfârșit, alții cum e Cărdu, la care m'a cucerit puritatea de suflet transpusă pe canavaua unui mare talent literar sau — cum sunt Banea, Tell, Totu și Herghelegiu — la care m'au captivat și *umilit* dimensiunea și stilul lor eroic.

Dar între atâția care îmi trec așa de des în minte, de ce pășește care desprins de ceilalți călcând aparte, cu pasul alunecător și fin, Mihail Polihroniade ?

De ce el îmi tulbură mai mult gândurile și îmi sfredelește mai adânc durerile anilor grei care s'au scurs ?

Poate fiindcă prietenul meu Poly — pe care nu-l mai puteam chema altfel de când îi găsisem acest nume rotund și cald ca însăși ființa lui — întrunea cea mai întinsă și cea mai uimitoare gamă de calități pe care o poate cuprinde un om...

Insușiri care sunt în general contradictorii și antinomice, își găseau în sufletul lui rar, concilierea.

Serios și conștiincios până la pedantism în chestiuni de datorie, era copilăros ca un ștregar de stradă în orele lui de „relâche”...

În scrisul lui, adâncimea gândirii nu împiedeca expresia sclipitoare, nouă, și colorată a unui „causeur” de salon.

Admirabila lui autoviziune pentru evenimentele ce aveau să se petreacă peste ani se învecina fără contrazicere cu o lipsă de grijă de bohem pentru ceia ce era să se întâmple a doua zi.

Eroismul lui constant, persistent, îndărătnic era o învingere de flecare clipă a firei lui bucuroase de viață și aproape epicuriane.

Pe când alții trăiau intens jertfa *tragică*, Poly singur poate dintre toți camarazii lui își trăia jertfa în spirit *filosofic*.

Ceia ce uimea la dânsul era caracterul enciclopedic al unei culturi care nu părea „acumulată”, ci născută odată cu dânsul.

Poly era omul care știa cele mai multe lucruri fără să le fi învățat niciodată și care putea circula cu o siguranță de vechiu navigator între toate stâncile cunoștințelor omenești...

În orice domeniu era original, nou, personal; oriunde deosebea liniile esențiale de cele lăaturalnice și le proiecta clar și reliefat pe ecranul luminoasei lui inteligențe.

Pentru mintea lui nu existau pe lume pete de întunec. Unde își așeza el privirea, se îndrepta un proiector care făcea vizibil terenul și pentru cei mai mediocri.

În politica externă, în istorie, în domeniul inaccesibil pentru mulți al doctnelor politice, în drept ca și în economie Poly era pretutindeni sclipitor.

Cultura, ascuțimea lui, talentul lui oratoric ca și mobilitatea unică a spiritului mi-l aminteau pe Goebbels.

De câte ori îi spuneam că destinul îl menise să fie în guvernul Căpitanului, Goebbels al României !

Dar destinul l-a merit altfel... Iar gândul meu care începe să lăcrămeze se sbuciumă între părerea de rău pentru ce a pierdut țara și între durerea vecinic vie pentru ce am pierdut personal ca prieten.

Și totuși amândouă aceste păreri de rău trebuie să se

dea la o parte. Căci undeva ard pentru vecinicie două suferințe mai mari decât tot ce poate cuprinde mintea...

Undeva două ființe, cea care i-a dat viață și cea care i-a înfrumusețat-o, sufăr atât de cumplit încât parcă ar voi să strângă numai pentru sufletul lor tot dreptul pe care îl au ceilalți oameni de a plânge pentru dânsul.

M. M.

Refugiații

După mai bine de 20 ani cuvântul acesta trist, evocator al durerilor celui alt război, este la noi din nou în actualitate. Avem refugiați din Basarabia, din Cadrilater și din Transilvania.

Basarabenii sunt cei mai mulți, cei mai necăjiți, cei mai fără adăpost și îngrijire. Este pentru noi o enigmă cum de s'a făcut atât de puțin pentru dânsii. Sub Guvernul Gigurtu am cerut energic măsuri din prima zi, dar toată problema Basarabenilor s'a înămolit în birocrația noastră, incapabilă și fără suflet.

Am ajuns mai târziu să-i adresez o scrisoare-protest Ministrului președinte pentru lipsa de atenție arătată basarabenilor! Totul a fost în zadar.

Nici astăzi după două luni dela plecarea Guvernului Gigurtu lucrurile nu stau mai bine și în special intelectualii nu și-au găsit nici un căpătâi. Noi am făcut și atunci și acum toți pașii pentru a face să se trezească insensibilitatea unora și inerția altora. Acum am desnădăjduit.

Nimeni nu înțelege că intelectualii basarabeni, începând cu membrii Sfatului Țării, care cu multe riscuri au votat acum 22 ani *Unirea*, nu pot fi ajutați decât în forma unor mese gratuite oferite la un cazan comun! Nimeni nu ține în seamă ravigiile sufletești fără vindecare pe care această indiferență a Vechiului Regat le-a produs în inima unor frați nenorociți!

Fără nădejde, mai spun încă odată cât mai e vreme: *Nu lăsați ca însăși marile recuperări care vor veni într'o zi să fie întunecate de amintirea acestui teribil episod al neglijării basarabenilor! Nu lăsați să se poată spune mai târziu că am fost mai generoși cu Polonezii decât cu basarabenii și ceilalți frați ai noștri bătuți de același nenoroc.*

M. M.

Nimbul gestului firesc

La câteva zile după ce în lungul și în latul țării răsună cântecul biruinței legionare, profesorul Petre Andrei s'a sinucis. Corpul lui a îmbrăcat haina morții înainte de ziua când trebuia să trăiască ispășirea; sufletul său o trăește însă și is-

pășirea lui este cu atât mai grea. Gestul său, firesc în aparență, a desvelit taina unei tragedii care merită truda unor discuții mai largi și atenția unor tratări mai ample. Noi aici notăm doar fapte.

În 1936 apărea un amplu studiu de Sociologie Generală, în a cărui introducere, de peste 30 de pagini, profesorul Andrei își arăta puțina prețuire ce o dădea tineretului țării sale. Era o poziție delicată aceea în care se așezase profesorul ieșan, dar trebuie să recunoaștem că și-o explica cu o erudiție mai presus de orice critică.

Cu un lux imens de citate și teorii filozofice, Petre Andrei prezenta tineretul român lipsit de orice dorință de cunoaștere și ros numai de „pretenții”. Iar ca suprem argument, al tezei sale, aducea comparația cu tineretul din Rusia. Cităm textual: „...apariția unei conștiințe politice în tineret nu a mers paralel cu pregătirea intelectuală și științifică, ba încă la noi s'a afirmat aspectul negativ al luptei generației noi. Nu vedem la tineri munca titanică a komsomolianilor...” (Tinerii comuniști).

N'a trecut multă vreme și mișcarea tineretului român a devenit incomodă pentru o anumită parte din cei care aveau conducerea țării. Gândurile criminale s'au transformat în instrumente de guvernare și opera de distrugere a tineretului a devenit țel de viață politică.

Profesorul Andrei a fost solicitat, a fost adulat și îndemnat să participe la hora criminalilor; dar a rezistat. O știm personal. Am auzit-o din gura lui într'un moment când trebuia să ia o decizie de refuz. Alături de profesorul Costăchescu el întruchipa, atunci, rezistența celor chemați, căci despre rezistența celor nechemăți să nu mai vorbim.

Dar nu i-a fost dat să poarte aureola. În cel mai prost moment, atunci când tineretul legionar își arăta, din nou, dărzenia rezistenței, profesorul Andrei se prindea în dansul crimei și cu o furie, bine cunoscută, se năpustea asupra școlărilor și a profesorilor. Nimbul ce se părea că-l poartă a căzut. Petre Andrei a devenit un nume pe o listă.

În ziua când a văzut clar înșelarea Petre Andrei s'a snucis, ducând cu el o lungă serie de enigme; dar lăsând în urmă un șir de largi concluzii.

N'a înțeles tineretul, profesorul care i-a căutat calapodul în bibliotecă. Nu l'a găsit și a crezut că poate da verdicte.

A rezistat intelectualul care a înțeles că un regim bazat pe crimă nu poate dăinui.

A capitulat omul politic dornic de a juca un rol în orice împrejurare.

Cine a murit ?

Au murit toți aceștia, căci mort este profesorul care se bazează pe erudiție și ignorează viața; mort este intelectualul

care nu crede până la sfârșit în ideea lui și mort este omul politic care confundă politica cu situația ierarhică în stat.

Otrava înghițită n'a făcut decât să restabilească lucrurile și să dea, pentru ultima oară, primatul intelectualului. Asta ca o înfierare pentru morții care continuă să mănânce, să doarmă, să se scoale, să primească citații și să-și organizeze apărarea. Față de aceștia Petre Andrei și-a recăpătat nimbul gestului firesc.

M. V. P.

Afacerea Blank

Cine își mai aduce aminte de această celebră afacere care a turburat la vremea ei adânc nu numai piața financiară, ci mai ales conștiințele românești?

Cine mai păstrează în minte toată vâlva pe care a făcut-o la vremea ei prăbușirea Băncii Blank și scandalul moral legat de dânsa?

După trecerea atâtor ani, contemporanii au uitat iar cei tineri nu au despre această chestiune decât o noțiune confuză și adesea cu totul greșită.

Ei nu cunosc sensul adânc al acestei mari panamale financiare care a desvelit la un moment dat toată turpitudinea vieții politice românești.

Pentru cititorii noștri, vrem să rezumăm în câteva puncte clare, din care unele au fost chiar la vremea aceea lămurite în conștiința publică iar alele pot fi dovedite și astăzi cu dosarele și ziarele vremii.

1. Jidanul Aristide Blank gira o bancă *absolut falimentară și fără nici un fel de importanță pentru viața economică*, întrucât așa zisele industrii ale ei erau niște întreprinderi fictive sau complet ruinate.

2. Vreme de ani de zile Banca Blank dăduse beneficii fictive *prin falsificarea bilanțurilor sale*, falsificare pentru care la o descindere a Băncii Naționale s'au găsit *documente concrete* semnate de către însăși jidanul Blank.

3. Aceiași bancă vânduse Băncii Naționale *cecuri false* asupra Londrei, în valoare de 300 milioane lei iar descoperirea falsificării *nu provocase nici cea mai mică sancțiune împotriva escrocilor conducători ai Băncii*.

4. Din beneficiile bilanțurilor sale falsificate Banca Blank întreținea o lume întreagă de politicieni care figurau în consiliul său de administrație sau primeau milioane sub formă de conturi debitoare nerambursabile niciodată!

În fruntea tuturor stătea vicepreședintele Consiliului de administrație, Const. Argetoianu care era și membru al Comitetului de direcție împreună cu jidanii Aristide Blank, Ricard Soepckez și Rosenthal.

În fruntea debitorilor cu datorii escamotate stăteau Nicolae Titulescu cu 14 milioane, Grigore Filipescu cu alte milioane și atâția alți matadori ai lumii dispărute.

5. Îndată după întoarcerea Regelui Carol, Blank a început să se bucure de o protecție excepțională. Cel dintâi act de protecție a fost cumpărarea de către Stat pentru multe sute de milioane a tipografiei Băncii Blank numită „Cultura Națională” și a întregii maculatură tipărită de aceasta.

6. Când în Iulie și August 1931 Banca Blank începuse — cu tot sprijinul continuu care i se dăduse — să se clatine serios s'a depus din partea vicepreședintelui Băncii Blank devenit ministru al finanțelor, Constantin Argetoianu, o mare presiune asupra Băncii Naționale pentru salvarea acestei bănci putrede.

Sacrificiile au continuat până când într'o zi s'a cerut Guvernatorului Băncii Naționale d-lui Profesor Mihail Manoilescu să consimtă ca Statul și cu Banca Națională să acorde un ajutor de peste două miliarde lei Băncii Naționale în timp ce salariile funcționarilor de stat erau neplătite cu lunile.

7. D. Manoilescu a refuzat categoric toate injoncțiunile ce i se făceau, oricât de înalt era locul din care veneau.

Banca Blank s'a prăbușit în noaptea în care Guvernatorul Manoilescu și-a anunțat demisia pentru că nu era de acord cu acordarea celor două miliarde cerute de banca Blank.

8. Ministrul de finanțe n'a îndrăznit să-i primească demisiunea pe o asemenea chestiune dar o lună mai târziu când o jurisprudență a Casației decreta că Guvernatorul poate fi înlocuit „ad nutum” i-a cerut din nou demisia. D. Manoilescu a refuzat-o, declarând că preferă să fie revocat pe o chestiune ca aceasta.

9. La 24 Noembrie 1931 d. Manoilescu a fost revocat. În aceeași zi dădea un interviu ziarului *Universul* în care spunea, între altele, următoarele:

„Cred că pentru a se pune în acord cu adevărul, motivarea Decretului Regal trebuie schimbată în sensul următor:

„D. Mihail Manoilescu în calitatea sa de Guvernator al Băncii Naționale apărând în mod hotărît alături de Consiliul Băncii interesele Statului și ale aceste Instituții, împotriva încercărilor mele de a impune noui sacrificii pentru salvarea Băncii Blank subsemnatul Constantin Argetoianu, vice-președinte și membru al Comitetului de Direcție a Băncii Marmorosch Blank, astăzi Ministru de Finanțe, am onoarea a propune ca sancțiune pentru trecut și măsură de precauțiune pentru viitor înlocuirea domnului Mihail Manoilescu din demnitatea de Guvernator al Băncii Naționale”.

10. Epilogul ?

Epilogul este cunoscut. D. Mihail Manoilescu a fost sin

gurul om politic și singurul demnitar al Statului care s'a opus în țara aceasta unei încercări de jaf în averea publică.

Era cea dintâi și cea din urmă rezistență care se opusesese unei asemenea încercări.

D. Mihail Manoilescu a stat din cauza aceasta nouă ani în afară de treburile publice înlăturat, ostracizat, persecutat în toate felurile imaginable.

D. Mihail Manoilescu a fost atacat de jidanul Blank cu presa lui și cu politicienii slugi ale lui în chipul cel mai ignobil.

D. Mihail Manoilescu n'a mai fost folosit în această țară în timp ce toate lichelele politicianiste învățaseră destul de mult din exemplul său ca să știe să se ferească vreodată de orice atitudine de rezistență bărbătească în fața încercărilor de jaf!

De aceia, dacă din toți oamenii cari au avut o carieră politică mai veche este vreunul care are drept să vorbească astăzi fărăi, acela este desigur d. Mihail Manoilescu.

Este singurul om politic care a căzut luptând pentru apărarea patrimoniului public.

Este singurul om care și-a jertfit și și-a sacrificat cariera sa personală, care se anunța strălucită.

Este singurul care a renunțat la onoruri pentru că a preferat drumul onoarei.

Astăzi, în acest ceas al recapitulărilor și al socotelilor acest lucru trebuie spus.

Ne pare rău că trebuie să-l spunem noi în paginile acestei reviste. Dar, la urma urmei, lăsând la o parte discrețiunea, credem că adevărul are tot atâta drept de a fi înfățișat lumii, cât a avut atâția ani de zile colomniia.

L. N.

Mihail Manoilescu vorbește despre Spania și Europa viitoare

Ziarul „Arriba” din Madrid, în numărul din 25 August 1940 publică următoarele:

MIHAIL MANOILESCU, MINISTRUL AFACERILOR STRĂINE AL ROMÂNIEI, VORBEȘTE DESPRE SPANIA ȘI DESPRE EUROPA VIITORE

Spania a realizat în mod mareșt destinul latinității.

(Dela trimisul special al agenției E. F. E. d-l Gimenex Arnau).

București 24. — Nici Mihail Manoilescu nu a fost profet în țara sa. Cîrcula în lume, tradus în alte limbi, volumul „Partidul Unic”, iar librăriile române erau închise pentru

cartea sa pe care cu o simplitate puțin inteligentă mulți o descriau ca „fascistă”. Numai acum, după ce s'a simțit în fotoliul Ministerului Afacerilor Străine, a apărut în vitrinele românești un volum cunoscut și apreciat în toată Europa.

E inutil, așa dar, pentru mine ca, înainte de a intra în material care formează obiectul conversației ce am avut, să prezint pe profesorul Manoilescu. Este proaspătă excelența amintire produsă recent de cartea sa cea mai cunoscută — vorbesc tot de „Partidul Unic”, fără a uita mărețele aporturi ce în ordine economică noi datorăm acestei mari personalități române — după cum sunt proaspete acele conferințe despre „Iluzia Economiei Clasice” și „O eroare funestă a lui Ricardo” ce ni le-a adus la cunoștință profesorul la Madrid într-o zi din Martie 1936, care prevedea deja deslușit evenimentele tragice ce urmau să se producă.

Cu ospitalitatea latină, cu camaraderia aceluia care se împărtășește în idei analoge, cu acea simplitate compatibilă cu proeminența sa poziție în România de azi, Mihail Manoilescu a acceptat a răspunde la unele întrebări pe cari i le-am pus. Știa că nu era expus riscului indiscreției mele. Știa că cu toată ocupația ministerială și cu toate că se țineau lanț z bârnăiturile telefoanelor, eu nu vedeam în el pe Ministrul Afacerilor Străine, ocupat în soluțiunile Cadrilaterului sau în problema Transilvaniei, ci pe omul care a știut să vadă, în niște momente mai puțin clare decât cele de azi, că epoca liberală și cea democratică se închea dând locul uneia pe care el o concepea legată de Partidul Unic.

Numai două întrebări i-am pus: Ca Latin l-am întrebat despre Spania; ca European, despre viitorul continentului.

Iată cum mi-a răspuns:

Vorbind despre Spania declară: „Intr'adevăr am cunoscut Spania nouă chiar înainte de înflorirea ei. Am fost la Madrid în Martie 1936 în momentul când revoluția era în efervescentă și când marile transformări, cari după atâtea suferințe au dus la regimul actual, erau în curs de preparare”.

„Conferințele ce le-am ținut în Madrid m'au pus în contact cu floarea inteligenței spaniole. Am putut să-mi dau seama atunci cât de tare și dinamică este rasa spaniolă: chiar în timp de controverse interne, ea își afirmă vitalitatea. Mai târziu, în timpul războiului civil, profesorul Jordana de Pozas a tradus în limba spaniolă lucrarea mea „Partidul Unic” care a fost prefațată de Fernandez Cuesta și care a meritat distincția onoare de a fi prezentată falagiștilor Spanioli ca o carte special recomandabilă”.

„Nu cunosc nimic mai admirabil de cât preocupările falangei în plin război civil de-a strânge toate documentele asupra gândirii contemporane relative la noile instituții al căror exemplu măreț era ea însăși. Pot spune că nu a fost

nevoie de o altă dovadă a frumuseții ideii falangiste de cât calmul ei măreț în mijlocul luptei. Iată cum am avut ocazia de a presimți, a cunoaște și a iubi Spania Nouă”.

„Nu am nevoie de a-ți spune că din toate ordinele străine ce port nu este niciunul de care să mă simt atât de mândru ca de melodia comemorativă a glorioasei Înălțări Naționale ce-mi a fost oferită după război de guvernul spaniol. Sunt atât de mulțumit de ea ca un tânăr voluntar al măreței armate spaniole”.

Din Spania trecem în Europa, iar el, înainte de a intra realmente în chestiune, clarifică personalitatea aceluia care răspunde:

„Nu vă voi vrbi ca Ministru al Afacerilor Străine ci ca profesor și scriitor. Chiar cred că cea de-a doua calitate ajută mai mult de cât prima pentru înțelegerea mai bine a Europei de mâine. Europa în plin război este dominată de preocupări *militare*. Măine când s'ar pute problema păcii, va fi dominată de chestiunile *politice și diplomatice*. Inșă, odată ce vor fi trecute aceste epoci transitorii, factorul dominant al situației europene va fi *ideologia*. În timpul războiului se pot face oarecari concesiuni cu spirit de oportunitate și se pot trece peste afinitățile sau incomparabilitățile ideologice. Inșă, odată pacea restabilită, tendințele ideologice își recapătă drepturile iar gândirea oamenilor de Stat sboară din nou până la înălțimea pe care au trebuit să o părăsească pentru un moment”.

„Popoarele cari au făcut revoluția lor națională — în ordinea cronologică, italian, german, spaniol — fac să se coloreze cerul Europei cu splendoarea gândirii lor politice. Sacrificiul lor va constitui izvorul din care va țâșni sănătatea Europei. Sângele lor va servi în sensul că el a plătit pentru toate celelalte popoare. Se va repeta un fenomen destul de cunoscut în istoria omenirii. Unele popoare vor fi da naștere la instituțiuni de o valoare universală, spre exemplu Partidul unic. Celelalte popoare ale lumii vor veni să imprumute modelul și se vor servi de el spre a edifica unele instituțiuni fără să fi cheltuit nimic pentru dobândirea acestui drept. Inșă gloria va fi privilegiul exclusiv al celor dintâi. Imprejurul Statelor cari sunt avantgărzile noiei ideologii europene, celelalte State se vor grupa părăsind vechile lor credințe. Inclnându-se înaintea acestei dovezi supreme a întregului sistem politic care este victoria militară, Spania și-a asumat această suferință și această onoare”.

„Cu Italia s'a înălțat în mod măreț prestigiul latinității care părea pentru un moment amenințat a se prăbuși sub povara unor instituții politice perimate. Mulțumită Italiei și Spaniei, pe al cărei teatru de război tineretului naționalist român a dat și el ceva din cel mai bun sânge al său, latini-

tatea din nou vie poate să retrăiască o nouă splendoare; iar în colaborare cu ceea ce este mai mareț în rasa germană, va reconstrui o Europă care va întrece visele cele mai optimiste”.

„Nu se poate evoca imaginea acestei Europe fericite și a acestui peisagiu politic minunat fără a vedea pe cerul său raza mistică care pornește dela Alcazar”.

Așa a terminat Mihail Manoilescu, iar eu mărturisesc că nu am putut găsi un mai bun sfârșit pentru această întrevedere de cât înseși cuvintele lui.

Un erou ignorat: Cedillo¹⁾

În ziua în care întreaga presă anunța represaliile provocate în Germania din cauza atentatului dela Paris, „Semnalul” se consola, printre atâtea vești proaste, cu agonia unui erou de dreapta care — bineînțeles — este un „crud rebel răsculat împotriva ordinii publice”.

Este vorba de generalul mexican *Cedillo*.

Puțină lume a urmărit trista poveste a acestui erou. Noi însă am făcut-o. Și azi, cu adâncă mâhnire constatăm că dispăre poate singurul reprezentant al dreptei în America Centrală.

Sub influența nefastă a refugiatului Trozki, Mexicul devenise o sucursală a Moscovei sub călcăiul unei cete de aventurieri, în frunte cu actualul președinte de republică.

Aceasta însă nu putea s'o admită Cedillo și, în fruntea câtorva bărbați viteji, — care se găesc la nevoie în orice țară ca să-i apere onoarea — el începe o vie propagandă de sabotare a regimului. El merge pe câmpii și pe munți, ca revoluționarii din timpul împăratului Maximilian, arătând populației primejdia comunismului.

Ca împotriva oricărui partizan al dreptei, presa iudeo-internațională începe să-l înconjoare și pe Cedillo cu calomniile; este învinuit că ar fi luat bani dela societățile petrolifere expropriate, lucru imposibil, căci dacă ar fi fost așa își putea procura un armament mai puternic decât al guvernului.

De vreo două ori înfruntă miliția guvernamentală Prima oară rezistă, dar a doua oară este învins de număr.

Astăzi este retras în munți, rănit. Iar prietenii care l-au adăpostit așteaptă din ceas în ceas să-și dea sufletul. Guvernul vrea însă să-l prindă viu ca să aibă satisfacția de a-l executa.

Dacă moare, ideia naționalistă va pierde un mare spri-

1) Această notă care trebuia să apară în Octombrie 1939 a fost suprimată de Cenzură. Cititorii vor înțelege de ce.

jin, căci el este singurul care o reprezintă în Mexic. Iar dacă în Mexic nimeni nu va mai avea curajul să se ridice împotriva guvernului bolșevizant, rând pe rând multe din Statele din America de Sud, — formate în așa de largă măsură din urmașii refugiaților politici și a certărilor cu justiția din secolele precedente — vor urma pilda Mexicului. Și aceasta ar însemna un real pericol pentru Europa, tocmai în clipa când a pornit pe drumul cel bun.

ALEXANDRU M. MANOILESCU

Răul cărților oprite

Toate țările, dela cele mai mici până la marile puteri, sunt zeloase de reputația pe care o au peste hotare și fac tot ce le stă în putință ca să se cunoască ceace le avantajează și să înlătura ceace nu este drept să li se impute. Serviciile de propagandă cunosc teroarea știrilor false recente a ponegri o nație în fața celorlalte și lupta grea ce trebuie dusă pentru triumful adevărului. Cu atât mai grea este lupta când ponegririle sunt fondate pe aparențe care le îndreptățesc și este o crimă, contra neamului tău, să dai prilejuri de ponegrire. Ultimii zece ani, de viață politică românească, n'au fost lipsiți de astfel de prilejuri. Conducerea țării a alimentat până și literatura de senzații și cronică de scandal a străinătății. Revistele și cărțile care colportau știrile despre noi erau însă cu grijă oprite la granițe; dar reputația rămânea și se cristaliza în axiome pe care va trebui să le dărâmam, dovădindu-le netemenicia.

În anul 1939 a apărut în englezește și s'a tradus imediat în franțuzește, o lucrare de aproape 300 pagini, semnată S. Berkson și intitulată „Regii în papuci”. România ocupa 30 de pagini de cronică scandaluoasă, prezentate sub titlul: „La Pompadour de Roumanie”.

Nu ne vom opri asupra faptelor descrise, câte odată cu o exactitate care te scoate din fire și nici nu vom discuta comentariile politice pe care le face acest domn „Berkson”, care pare să fie „fiul lui Berku” plecat poate depe meleagurile noastre. Ne mărginim să semnalăm câteva aprecieri, pe care le face autorul, despre țara noastră și care ne arată într'o lumină pe cât de departe de adevăr pe atât de urâtă.

Domnul S. Berkson își începe studiul cu următoarea afirmațiune: „Bucureștii este capitala României? Este deosemena sediul curții regale cea mai pervertită, precum și un centru de intrigi, de asasinat politice și de extrem desmă”. Băgați în aceiaș oală, bucureștenii trebuie să suporte insulta primului venit, care se crede îndreptățit să ne batjocorească și conducătorii se ascund spre a nu putea răspunde.

După o largă expunere a metodelor politice folosite în

România, în ultima vreme, cu lux de amănunte, ca de pildă: „Sunt în prezent 560 feluri diferite de uniforme, care sunt toate în cea mai bună tradiție a operei comice”, autorul se crede în drept a face această afirmațiune: „Și trebuie să credem că acest regim place românilor, deoarece țara este acum (1939) calmă cum n'a fost de mulți ani”. Cele petrecute de curând arată înțelesul „calmului” din 1939 și dovedește temeinicia constatărilor pe care le făcea „fiul lui Berku”; dar asta nu ajunge. Trebuesc spulberate calomniile printr'o contra propagandă; căci altfel se va crede mai departe, așa cum scrie „englezul Berku” că: „nici un guvern nu poate dura mult timp în Balcani, fără a desfășura un oarecare terorism”.

Ne oprim aci. Alegând aceste câteva citate — dintre cele mai blânde ce s'ar putea face — am voit să arătăm ce putem scrie despre țara noastră, „fiul lui Berku”, în limba franceză și engleză, într'o carte răspândită în țările pe care le consideram protecoarele micii noastre țări și dela care credeam că ne putem împărtăși de lumină.

În acelaș timp voim să se vadă ce se credea despre neamul nostru într'o vreme în care floarea tineretului zăcea în închisori sau cădea lovită de mâna călăilor mercenari și a tiranilor pervertiți. Pe atunci erau și țări în care cei asupriți erau primiți și ajutați. Despre acestea însă ni-se interzicea să vorbim; iar cărțile batjocoritoare ni se ascundeau. Așa se menținea întunericul prielnic crimei. Lumina însă se face și la ea am crezut de folos să adaug și acest strop care deschide o perspectivă.

M. V. P.

O scrisoare a d-lui Mihail Manoilescu adresată d-lui Gigurtu

La data de 21 August 1940 d. Profesor Mihail Manoilescu, pe atunci Ministru de externe, a adresat d-lui Gigurtu, pe atunci Prim-ministru, scrisoarea de mai jos pe care o reproducem ca un document caracteristic pentru România birocratică de eri.

Domnule Prim-Ministru,

A doua zi după constituirea Cabinetului nostru am avut onoarea să vă vorbesc în chestiunea soartei refugiaților din Basarabia și Bucovina de Nord și să vă fac sugestia precisă ca Guvernul să aibă o grijă deosebită de acești frați nenorociți ai noștri, înființându-se în acest scop un comisariat al refugiaților condus cu puteri întinse de către o personalitate energică și cu autoritate.

Din nenorocire, cu toate repetatele mele rugăminti asu-

pra acestei chestiuni, nu s'a luat altă măsură decât creerea unui oarecare oficiu al refugiaților condus de fostul Rezydent Regal Cazacliu, oficiu care dă naștere la cele mai mari plângeri din partea basarabenilor și bucovinenilor.

Maximul ce se face pentru acești români rămași fără căminuri este de a li se acorda ajutoare umilitoare între 50 și 100 lei pe zi pentru adulți și 20 lei pentru copii, fără a se ține seama de clasa socială căreia a aparținut fiecare.

În timpul acesta nu s'a făcut aproape nimic pentru integrarea în viața Vechiului Regat a basarabenilor și bucovinenilor de diferite profesioni ca avocați ingineri, medici, etc.

Astăzi nemulțumirea între ei este imensă și la durerea ocupării Basarabiei și Bucovinei se adaugă și durerea tratamentului vitreg la care au fost supuși de către Guvernul țării.

Am impresia că pentru refugiații polonezi s'a făcut înfin mai mult decât pentru refugiații români.

Vă spun aceste lucruri cu durere, D-le Prim-Ministru, fiindcă cunosc sentimentele D-Voastră de adâncă înțelegere pentru nevoile românești, dar sunt nevoit să recurg la această cale pentru a vă atrage atențiunea cel puțin acum că această chestiune nu mai poate rămâne în forma de indiferență și lăncezeală birocratică în care se găsește și că este momentul ca Guvernul nostru să facă un efort într'adevăr binevoitor și energic pentru a da acestor refugiați o altă soartă.

În momentul când prin cedarea Cadrilaterului se creiază o altă categorie de refugiați români, exemplul neglijariei Românilor din Basarabia și Bucovina produce un efect deprimant și aducător de panică.

Odată mai mult Statul se arată inexistent și incapabil de a înțelege imperativul de solidaritate românească.

Supunându-Vă aprecierii D-Voastre aceste rânduri, Vă rog să credeți Domnule Prim-Ministru, în sentimentele mele de înaltă prețuire și afecțiune.

Oratoria a murit ?

(Câteva mărturisiri mai vechi ale d-lui Profesor Manoilescu)

Ce cred despre oratoria românească de astăzi? E greu de spus înainte de a ne pune de acord asupra ce este oratoria.

Dacă ași vorbi despre oratorie la Iași într'un mediu moldovenesc, n'ași crede necesar să fac vreo precizare.

Ideia despre oratorie este o noțiune universală, care totuși variază în conceptul ei după diferitele țări și chiar după diferitele regiuni sufletești în fiecare țară.

Oratoria devine astfel un concept curat local. Ce este

oratorie la București, poate fi cu greu oratorie la Iași și ceea ce este oratorie la Cluj poate fi cu greu considerat ca atare la București.

Cu moldovenii mei m'ași înțelege fără cuvinte, tocmai asupra artei cuvântului; acolo arta vorbirii are înțelesul hotărât al lucrurilor cari purced din profunzimea sufletului.

Acolo aspectul superficial al cascadei cuvintelor nu interesează și nu cucerește pe nimeni.

Oratoria este o exteriorizare artistică în forme directe și limpezi a unui suflet individual față de sufletul colectiv.

Cât de multe și grele condiții presupune o asemenea definiție, fie și în forma desigur incompletă pe care am dat-o!

Întâi oratoria cere un suflet și în al doilea rând ea cere dimensiuni din acelea care dau oratorului valoare reprezentativă și îl pun în putința de a comunica nemijlocit cu sufletul mulțimilor.

Cine zice orator zice dar întâi personalitate și nu o personalitate făcută din juxtapunerea unor calități de inteligență.

Sunt doar atâția oameni care prin cunoștințele pe care le-au adunat, prin oarecare metodă și claritate pot face totdeauna o expunere interesantă. O asemenea transmitere de informații pe calea vorbirii nu are nimic comun cu oratoria.

Oratoria nu este o tehnică și nici chiar o tehnică superioară.

Oratoria e un ansamblu de calități sufletești. Cine posedă acest ansamblu de calități, acela are darul de a putea să se destăinuiească mulțimilor, să se transmită pe el însuși ascultătorilor în elanuri supreme.

După curs muzica e altceva decât notele înșirate una după alta, tot așa oratoria e altceva decât frazele cari se succed fie și într'un tot coordonat.

Fiecare frază poate spune ceva, poate evoca ceva... Dar când oratorul a ajuns prin concentrarea tuturor mijloacelor sale la clipele de supremă elocință, atunci frazele dispar; se topesc, și pânza pe care ele o constitue, pânza pe care oratorul își proiectă în chip măritor gândul său în fața mulțimei, dispare.

Mulțimea nu mai percepe fraza însăși — în chip lucid, analitic... Gândul oratorului se transmite nemijlocit, parcă fără cuvinte.

Oratorul este atunci în posesiunea unui mijloc nou de exprimare, care nu mai e pe planul vorbelor, nici pe planul impresiilor fizice dar pe un plan nou — care ia naștere atunci, în cursul vorbirii — și pe care se întâlnesc înțelegându-se și contopindu-se sufletele tuturor.

Oratoria apare astfel între mijloacele de exteriorizare, ca o nouă dimensiune. Cea dintâi dimensiune e privirea ochilor, a doua e muzica, a treia este cuvântul. Oratoria este mai

mult decât ansamblul lor. *E dimensiunea a patra, dimensiunea intelectualizată, produs suprem și ultim al spiritului.* Prin ea spiritul caută să se răspândească pe sine însuși dealungul spațiului gândirei.

Cine poate fi orator ?

Veți înțelege acum cine poate fi orator... cât de rar se întâlnește un orator.

Un suflet care să se poată din larg cheltui și care să-și creeze singur din puterile lui proprii mijlocul suprem de a se da mulțimilor, *supunându-le.* Acesta e oratorul.

Un orator adevărat trebuie să aibă și pasiunea lucrului public... Sunt doar oameni atât de complecți, atât de bogați sufletește, cu atâtea mijloace de a-și proiecta în afară gândul și care totuși nu sunt oratori. De ce ? Fiindcă nu au pasiunea problemelor publice generale.

Numai această pasiune este în stare să dea oratorului însuși conștiința că este reprezentativ, să-l facă să simtă în clipele mari, fiorul sentimentelor unanime care îi sunt date să le exprime... să-i dea timiditatea aceia delicioasă pentru el însuși, în fața unui rol pe care îl deține pentru o clipă în virtutea unui mandat misterios dar imperativ...

Oratorul — așa cum îl înțeleg eu — nu are specialitate. Nu există după mine orator didactic, orator parlamentar, orator de întruniri publice.

Acel căruia Jupiter i-a dat menirea și darul de a fi orator — este orator oriunde sufletul lui ia contactul cu un suflet colectiv.

...Oriunde, descărcarea electrică, se produce — pe aceleași linii, după aceleași legi...

Oratorii noștri ?

Căutați-i între oamenii care au suflet, care au pasiunea înăscută a lucrului public, care au sentimentul unei misiuni de îndeplinit. Și nu-i căutați în altă parte. Nu veți întâlni nici un adevărat orator în lumea oportunistilor tineri sau bătrâni în lumea intriganților parlamentului, în lumea personagiilor menite să rămână în viața politică totdeauna accesorii.

Nu există oratori fără crednță — nu există oratori fără personalitate — nu există oratori fără ideal.

Cei cari n'au nimic din toate acestea, parodiază trist cea mai nobilă dintre arte... Pot fi avocați închiriați ai unor cauze. Ei nu pot înscrie nimic în sufletul țării lor... Ei nu pot domina. Cine nu domină, nu merită numele de orator.

Constantin Goga

Intre cei mulți și buni pe care i-am pierdut pe urma prigoanei legionare, unul a cărui amintire mă va cutremura

vecinic este Constantin Goga. Purtând un nume de mare poet menit să-l adumbrească, Constantin Goga este și el cântărețul unei pătimiri: Pătimirea Legionară.

În paginile „Lumei Noui”, l-am evocat pe Goga în Septembrie 1936. De atunci și dela neuitatul congres al studențimei legionare ținut sub președinția mea la T-Severin, Goga mi-a rămas prieten.

Atâtea prietenii tinere, am avut în rândurile celor verzi și cele mai multe din ele s'au închis cu câte un mormânt venit prea devreme!

Dar între ele acest copil al pământului oltean își are locul lui unic.

Purtat din închisori în închisori, ajunsese la urmă să-l văd nespus de rar, dar cârticica lui de cântece „Inscripții pe veac”, nu înceta să-și poarte cadența și să mă întovărășască oriunde. În ziua când prigoana s'a sfârșit, Goga istovit de suferințe s'a stins în colțul lui de Gorj unde ochii lui abia avuseseră prilejul să strălucească la bucuria vestei izbăvitoare.

Dar tinerii de azi nu trebuie să-l uite. E între cei mai buni ailor.

El s'a dus cu chipul Legiunii lui, într'o lume fără desamăgiri, fără vrajbe și fără invidii pustiitoare. El a plecat în suflet cu imaginea Legiunii ideale, făurită de vis și întărită de crez. El lasă acest crez camarazilor care vor avea să seceră mâine și de pe urma sufletului pe care el și l-a semănat darnic pe toate brazdele, până la brazda adâncă a mormântului.

Căci, cum spune propriul lui vers:

„Iar crezul meu, câmpie 'nfloritoare
„Va da flăcăilor la secerișuri
„Puteri de muncă, rouă și răcoare.

M. M.

Românizare

În cadrul acțiunii de „românizare” a economiei naționale am înregistrat, în cursul lunii Octombrie, numirea unui mare număr de „comisari de românizare”, pe lângă marile întreprinderi din țară.

Asemenea metodă s'a folosit și în alte țări și a dat rezultate bune. Ea nu înseamnă altceva decât o generalizare a sistemului comisarilor guvernului, căci ce poate fi un „comisar de românizare” decât un delegat al guvernului care urmărește românizarea și un guvern, în statul național-legionar, urmărește aceasta în primul loc.

Greutatea mare vine însă la definirea noțiunii de „românizare” în raport de viața economică. Dacă până acuma

lipsa unei clare înțelegeri trecea fără urmări și deci se putea da curs formulelor de ziar și întrunire publică, de astăzi înainte „românizarea” trebuie să fie clar precizată căci poate duce la cele mai funeste rezultate.

Dar precizarea noțiunii de „românizare” ține de analiza, fenomenului economic însăși. Nu poate fi făcută într'o notă scurtă decât ca să atragă luarea aminte că „românizarea” nu se definește prin formule simple ca: „Nu cumpărați de la Jidani”. Este ceva mai adânc. Ar putea românizare — în anumite cazuri — tocmai contrariu.

M. V. P.

Revoluția în România

(După declarațiile d-lui Manoilescu făcute pentru „Popolo d'Italia” la 20 Oct. 1940)

Profesorul Manoilescu, fost Ministru al Afacerilor Străine în România, una din personalitățile române de cea mai clară notorietate prin activitatea sa politică și prin operele sale în materie economică-socială, a făcut lui „Popolo d'Italia” câteva declarațiuni de un interes deosebit, asupra revoluției legionare, arătând sensul și orientarea acesteia.

„Pentru prima dată a spus D-sa, România vrea să fie ea însăși pe toate planurile și este liberă de a fi ea însăși. În trecut ea s'a manifestat în interior și în exterior într'un mod artificial, într'o lumină care nu corespundea situației ei și adevăratului ei suflet.

Pe planul social intern.

„Pe planul social noi am fost numai o țară de țărani. După marele războiu am realizat reforma agrară care reprezintă gloria noastră socială. Suntem foarte mândri de această reformă pentru că am transformat pe toți țărani inclusiv pe cei germani, unguri și de alte naționalități, în mici proprietari.

„Am făcut prin aceasta o politică romană. Căci a fost totdeauna principiul politicei Romei antice de a trata cu mărînimie și cu înțelegere toate popoarele.

România devenită astfel o țară de mici proprietari, nu a avut însă un Stat țărănesc. Orașele noastre s'au arătat puțin indiferente față de sate.

Astăzi, revoluția legionară se reintoarce la realitatea socială românească care înseamnă, înainte de toate, un naționalism țărănesc, iar legiunea după exemplul fascismului, nu este altceva decât partea cea mai aleasă a națiunii care cu propriul ei sacrificiu se integrează în interesele națiunii. *Această elită trăește numai pentru a servi massa, pentru a o instrui și pentru a o ridica.*

Ceea ce este mai caracteristic în revoluția legionară e faptul că ea se desfășoară nu numai pe un plan politico-combatant ci și pe un plan mistico-religios.

Se poate spune că sufletul legionar este format din două componente diferite: *din atitudinea vitejească care descinde din moștenirea romană și din forța de sacrificiu născută din profunziunea sentimentului creștin.*

Astfel România va avea de aici înainte cu un stil de viață socială plin de modestie, în contrast cu anumite aspecte de lux și de sfidare care nu erau compatibile cu o țară de țărani.

Pe planul extern.

Unui regim de sinceritate și de întoarcere la realitate în interiorul țării îi corespunde un regim de adevăr și sinceritate în exterior.

România a fost oprită de a fi „ea însăși” în politica externă. Ideologii absurde au dominat un mic număr de conducători. De exemplu *Societatea Națiunilor a fost pentru România o aventură purtătoare de nenoroc.* Pentru aceasta eu am fost fericit, în calitate de Ministru de Externe, arz făcut să se retragă România din Ligă.

Căci nefasta Societate a Națiunilor, a fost aceia care a creat conflictul artificial între Italia și România oficială de la 1935.

Adevărata Românie era însă de partea Italiei.

În adunările publice și în parlament s'a protestat împotriva acțiunii oficiale a României de atunci.

Eu însumi am ținut câteva discursuri în Senat împotriva acestei politici.

Noi am adresat Ducelui un memoriu de protest și de urări pentru victoria italiană în Abisinia, memoriu care a fost semnat de către cele mai înalte personalități române, printre cari Goga și Generalul Averescu.

România adevărată a fost reprezentată mai ales de garda de fier care a protestat cu accente de săntăoasă violență împotriva politicii duse de un Ministru de Externe de tristă amintire.

Adevărata României a fost aceia care s'a manifestat cu ocazia pelerinajului celor două mii de români, veniți în Ianuarie 1938, sub conducerea mea, pentru a se închina înaintea columnei lui Traian și înaintea operei Ducelui.

Aceasta se petrecea câteva zile după alegerile generale din România, în cari Garda de fier triumfase.

Eu care fusesem ales Senator al gărzii de fier în două județe am venit atunci cu mulți deputați legionari pentru a-i prezenta Ducelui. Era pentru prima oară când Roma a văzut cămășile verzi.

Prioritatea Italiei între națiunile latine.

Este deosebit de semnificativ faptul că primul act făcut de către noii aleși ai Gărzii de fier a fost de a veni să se inspire din măreția Romei Fasciste. Dar — ce tragic fapt! — toți acești deputați pe cari i-am prezentat Ducelui la Palatul Venezia au fost uciși apoi în cursul luptei revoluționare, în afară de doi care sunt încă în viață și anume: D-l Constant care este astăzi Subsecretar de Stat al Presei și — ca un detaliu deosebit de simbolic pentru situația de astăzi — d-l avocat Dr. Ion Victor Vojen, sosit ieri la Roma în calitate de Ministru Plenipotențiar, trimis al României legionare în Italia fascistă.

Azi România a devenit, însfârșit, și în politica externă ea însăși. După aderarea la Axă care s'a produs la 4 Iulie când eu am luat conducerea politică externă a României, această adeziune s'a consolidat astăzi și este garantată de un regim a cărui soliditate nu se mai poate pune în discuție.

Opera „Conducătorului” Statului român, Generalul Antonescu și a Comandantului Gărzii de Horia Sima, este una dintre acele care se înscriu în veac ca fermitate, continuitate și profunzime.

În momentul în care România redevine ea însăși, ea se integrează în mod definitiv în romantitatea a cărei conducere spirituală aparține indiscutabil numai Ducelui.

Războiul a convins în mod definitiv chiar și pe ultimii sceptici care dintre națiunile latine are dreptul la întâietate.

Este Italia care a dat exemplul revoluției și a reconstrucției naționale și sociale tuturor popoarelor din lume, chiar acelora din afara latinității.

Nu numai relațiunile noastre solidare cu Axa, ci și acelea cu Italia, au intrat azi într'o nouă fază. Peste greșelile trecutului am pus o piatră de mormânt. S'au făcut mari jertfe românești.

În situația în care se află astăzi România cu frontierele sale micșorate, eu cred, după ce am văzut pe Duce și pe conducătorii regimului, că noi putem să găsim motive bine întemeiate de mângâiere, de încredere și de nădejde.

De mai bine de 15 ani de când personal sunt în contact intim cu regimul fascist, nu am găsit niciodată în ce privește România, o dispoziție sultetească atât de plină înțelegere și de frăție.

Din partea noastră îi vom să răspundem cu o egală căldură.

Cum înțeleg alții

Revista germană *Mitteilungsblatt* în numărul său din Sept. crt. scrie următoarele în legătură cu Arbitrajul dela Viena, povestind scena petrecută în Palatul Belvedere:

„În timpul ședinței, profesorului Manoilescu, ministrul de externe al României i se face rău. I se aduce un pahar de apă și este condus în camera alăturată.

Este o clipă grea pentru acest prieten vechiu, și încercat al Germaniei și Italiei care de atâtea ori înainte a luptat pentru schimbarea politicii externe românești.

Cei doi miniștri de externe ai Axei, Ribentrop și Ciano iau parte la această emoțiune a sa. Ei au toată înțelegerea și își dau seama că pentru un om ca Manoilescu este mai amar să lichideze moștenirea unui trecut a cărui vină o poartă alții”.

Să mai adăogăm ceva ?

L. N.

Stabilizare în spiritul specific românesc

E vorba de endemia reformelor școlare românești post-belice și în specie, a structurii programelor analitice pentru gimnaziile și liceele teoretice,

Fără îndoială, programul astăzi în vigoare analitic al li ceelor și gimnaziilor teoretice va suferi curând o adâncă prefacere în Statul român legionar. Școala aceasta, cu țel definit de a selecționa valori de elită în conducere, cată să devină cu adevărat activă în înțelesul real și larg al cuvântului, vânturat teoretic de către exponenții pedagogiei românești. Contactul tineretului cu realitățile în fața căroră va avea de luptat, când vor trebui să contribuie la consolidarea Statului român, va fi centrul de greutate cu lature practică în licee teoretice n'a avut prea mari scăderi în concepție și intenție, încă

Dar prefacerile vor fi radicale în adâncirea unor principii de ordin etic. Spiritul tineretului de astăzi a fost supus până în prezent unor variate experimentări neizbutite. Orice s'ar crede aparent, un lucru e sigur: desorientarea și nelcrederea încă domnește în sufletul acestor cobai de varii și nesfârșite experiențe. Se impune a li se înrădăcina acestor tineri încrederea într'o statornicire de durată a metodei educative, a unei culturi morale și naționale, ca scop. Dar pentru realizarea acestui scop se impune alegerea în spirit curat românesc a unui anumit soi de instrucție, ca mijloc.

Nici până acum programele analitice ale liceelor teoretice n'a avut prea mari scăderi în concepție și intensie, încă provizoratul în care erau aplicate, slăbeau încrederea în se

rizitatea și stabilizarea lor. Nu treceau 2—3 ani alte programe, alte legiuiri, spre deosebire de anii anteriori războiului de întregire, când durata experimentării unei reforme era suficientă pentru corectare și punere la punct. Atunci, rezultatele calitative ale instrucției erau mult superioare celor din prezent.

Iată de ce se impune pe viitor stabilizarea unei reforme până la limita unei depline și convingătoare experiențe. Chiar și din punctul de vedere educativ al respectului legii, a unui început serios de respect al legilor și regulamentelor din partea tineretului se impune statornicirea. Provizoratul desorientază, anarhizează.

Cel ce scrie aceste rânduri a fost martor, amărit conducător și direct răspunzător al executării unui lung lanț de reforme școlare dela 1918 până în prezent. Câtă trudă și tact la punerea lor efectivă în aplicare din pricina lipsei de continuitate între reforme. Era un fir conducător de electricitate, întrerupt de numeroase izolări. Dar mai ales aveau toate o mare lacună: *reformele nu cadrau în totul spiritului specific românesc.*

Conducătorul fiecărei școli era nevoit să modeleze în spațiu și în timp aceste reforme spre a le adapta, însă nu izbutea decât într'o adaptare forțată, artificială și deci neizbutită. Prefacerile și lipsa lor de adaptare în spiritul și mediul românesc constituiau cauze și efecte ale altor prefaceri neizbutite.

Rezultatele au fost cele cunoscute la examenele de bacalaureat. Liceele teoretice, înzestrate cu elemente didactice prețioase într'un mare procent, nu și-au atins menirea. Provizoratul legiuirilor au contribuit mult la destrămarea elanului unui corp didactic select.

Ne vom da osteneala la timp să facem propuneri pentru stabilizarea în spirit românesc și evitarea imitațiilor sarbede și pripite.

I. V. L.

Colonelul Cojocaru

A murit zilele trecute bunul nostru prieten și mare basarabean, Colonelul Cojocaru.

Fost Primar al Chișinăului, om de mare vază în orașul lui și în toată Basarabia, Colonelul Cojocaru s'a pus în fruntea mișcării corporatiste basarabene.

Nu voi uita niciodată splendida întrunire corporatistă pe care am ținut-o la Chișinău în 1936 și în care, în prezența întregii intelectualități a Capitalei Basarabiei, ne-am expus programul nostru, într'o atmosferă de înaltă tensiune intelectuală.

Toată elita oraşului era acolo şi la toţi se observa aceeaşi reacţiune adâncă a oamenilor de cugetare ponderată împotriva demagogiei eftine care infecta pe atunci viaţa publică basarabeană.

În cuvântarea sa de deschidere a întrunirii, Colonelul Cojocaru a fost admirabil ca pătrunzătoare înţelegere a ideii corporatiste, ca tinereţe şi entuziasm şi ca vehemenţă în lupta cu doctrinele de destrămare ale comuniştilor şi ale comunistoizilor.

Colonelul Cojocaru a murit în mijlocul dezastrelor noastre naţionale, nemângâiat de tot ceea ce a trebuit să trăiască la sfârşitul unei cariere pline de probitate şi de curăţenie, închinată neamului lui.

El nu va vedea ziua cea mare a reînvierii Basarabiei.

Dar noi, cei care o vom trăi, nu vom putea să nu ne aducem aminte atunci de el. În marea bucurie din ziua aceea vom lăsa să cadă pe pământul Basarabiei o lacrimă şi pentru dânsul.

M. M.

O telegramă

La moartea lui Ion Inculeţ fost Preşedinte al Sfatului Ţării d. Profesor Mihail Manoilescu a dat următoarea telegramă familiei :

„Ion Inculeţ dispăre în zilele cele mai triste ale Basarabiei.

„Dar în zilele de bucurie care vor veni mâine, va trăi din nou viu în inima tuturor.

„Şi aceasta va fi mângâerea D-voastră.

Mihail Manoilescu”.

Naţionalizarea comerţului românesc

cu absolenţii învăţământului comercial

Câteva propuneri din partea d-lui A. Daniel, fost profesor şi director în Banca Naţională a României, pentru o reformă a Învăţământului Comercial.

A fost o epocă frumoasă, în trecutul nu prea îndepărtat al ţării, când Comerţul era în mâinile elementului nostru etnic majoritar. De vreo cincizeci de ani încoace, însă, am pierdut mereu din această poziţie, românii cedând locurile lor

elementelor de infiltrație streină. Pericolul s'a văzut și alarma a fost dată la timp.

Naționalizarea comerțului devenise, astfel, în perioada imediat înainte și după ultimul război, una din problemele esențiale care s'a impus tuturor oamenilor de stat.

Fiindcă s'a făcut dovada și s'a constatat că nici o nație nu poate fi stăpână pe dirijarea destinului ei național, dacă nu are în deplină stăpânire a elementului etnic majoritar nervurile principale ale vieții sale economice. Din această cauză problema românizării comerțului a figurat, permanent, pe ordinea de zi a tuturor partidelor și organizațiilor noastre politice naționaliste. Deși s'a recunoscut, astfel, seriozitatea și gravitatea acestei probleme, din nenorocire, nu s'a ajuns până acum să se treacă la rezolvarea ei practică. S'a discutat mult, din punct de vedere teoretic, și s'au vânturat fel de fel de formule.

Un punct de întrebare îl prezintă faptul acesta și anume: cum se explică că Invățământul nostru Comercial n'a reușit să creeze pătura de comercianți români care să lupte cu elementele streine infiltrate în economia noastră națională. Fiindcă scopul pentru care a fost creat acest Invățământ Comercial, acesta a fost. Răspunsul este simplu. Invățământul nostru Comercial este mai mult teoretic și pregătește pe viitorii săi absolvenți mai mult pentru funcționărie decât pentru negoț. Practica care se cere să o facă elevii în cursul anilor de școală nu-și ajunge scopul intenționat de legiuitor. Cele câteva ore de practică la comercianți și birouri încurcă și elev și pe patron. Din această cauză se ajunge la rezultate tocmai contrarii celor dorite. Pornind dela această realitate și însuflețit de dorința de a vedea ca Invățământul nostru să devie o pepinieră de viitori comercianți, d-l Anghel Daniel, fost director de sediu în Banca Națională a României și fost, însăși d-sa, profesor și director de Școală Comercială, se ocupă într'un studiu special de această problemă a naționalizării comerțului nostru cu absolvenții ai Invățământului Comercial. Propunerile d-sale au un caracter aproape revoluționar față de felul cum se prezintă acum lucrurile și felul cum este organizat Invățământul nostru Comercial. Astfel, după ce face o critică serioasă și obiectivă a racilelor de care suferă Invățământul nostru Comercial, în actuala lui organizare, pentru ca absolvenții Școalelor Comerciale să poată deveni comercianți, d-sa face următoarele propuneri:

1) Să se simplifice programul analitic actual, păstrând din el numai ce poate fi cu adevărat de folos unui negustor, fără a neglija o cultură generală și predat numai în timpul orelor de dimineață și cu o condițiune imperioasă, ca școala să caute să creeze elevilor o atmosferă de entuziasm, care să le facă plăcută negustoria.

2) Să se introducă biroul comercial în orele de după amiază cu predarea limbilor moderne și cu *obligatia conversațiilor în tot acest timp*. Aceste limbi vor trebui selecționate, în strânsă legătură cu relațiunile noastre economice, iar nu pe motive sentimentale, care nu ne pot aduce nici un folos real.

3) Să se introducă *obligativitatea* pentru elevi, ca după absolvire, să îmbrățișeze cariera negustorească.

4) Să se desființeze complet actuala practică comercială, practică care s'a dovedit fără nici un folos real, deși legiuitorul pune atâta temelie pe aceasta.

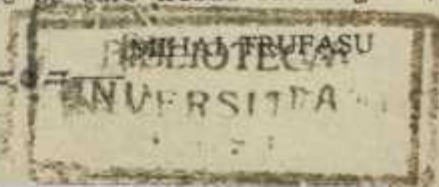
După părerile d-lui Anghel Daniel practica care se face acum, să fie înlocuită cu o alta pe care absolvenții să fie obligați a o face după terminarea școlii. „Această practică va trebui făcută prin mijlocirea unei cooperative, puse sau sub directa conducere și supraveghere a Ministerului Educației Naționale sau a unor sucursale ale Centralei Cooperative create anume în acest scop, în capitalele de județe unde există un gimnaziu sau un liceu comercial“. În aceasta rezidă elementul nou și hotărîtor în schimbarea rostului învățămîntului comercial.

În timpul celor doi ani de practică, în aceste cooperative, absolvenții Școlilor Comerciale vor fi inițiați în toate tainele și subtilitățile practicii comerciale, care reclamă multe și variate cunoștințe. În timpul celor doi ani de practică absolvenții vor primi salariu. Din acest salariu li se vor face rețineri care se vor capitaliza și, care, la terminarea practicii le va servi ca prim fond pentru înființarea negoțului pe cont propriu.

În același timp vor fi ajutați cu credite ieftine și pe termen lung de către Banca Națională. În forma aceasta se poate nădăjdi, cu mulți șorți de izbândă, să reușim a repune elementul nostru românesc în rândurile negustorilor care au făcut altă dată fala și cinstea comerțului nostru neaoș românesc.

Recomandăm călduros broșura d-lui Anghel Daniel, atențiunii celor care au răspunderea îndrumării și românilizării vieții noastre economice, fiindcă soluțiunile date de d-sa sunt rezultatul unei practice izvorită din realitățile vieții și reflecțiuni serioase și adânci asupra acestei importante probleme.

Conducătorii actului regim legionar sunt cei mai în măsură să aprecieze eficacitatea și oportunitatea aplicării acestei reforme, fiindcă mișcarea legionară a făcut deja dovada, prin organizarea dată de Căpitan comerțului legionar, că se poate da viață unui comerț, adevărat românesc. Trebuie numai știute drumurile pe care trebuie să mergem și de unde să începem lucrul.

BCU (IAS) / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBLIOTECA „LUMEA NOUA”
REVISTEI DE STUDII

Director MIHAIL MANOIILESCU

Tel. 213/26 ■ Administrația: Str. Viitor Nr. 44 ■ Tel. 213/26

- No. 1 MIHAIL MANOIILESCU. — Revizuire și anticipări (epuizat).
Discurs la mesaj în Senat.
- No. 2 MIHAIL MANOIILESCU. — O lege economică reacționară.
- No. 3 MIHAIL ȘI GRIGORE MANOIILESCU. — Sindicalizarea legală a industriilor (epuizat).
Expunere de motive și anteproiect de lege.
- No. 4 MIHAIL MANOIILESCU. — O activitate parlamentară corporativă.
Patru discursuri în Senat din Decembrie 1932.
- No. 5 MIHAIL MANOIILESCU. — România, Stat Corporativ (epuizat).
- No. 6 MIHAIL MANOIILESCU. — Lupta Ortodoxist împotriva materialismului (epuizat).
- No. 7 MIHAIL MANOIILESCU. — În zodia organizării (epuizat).
- No. 8 MIHAIL MANOIILESCU. — Regimul nostru fiscal.
Asigurările sociale.
- No. 9 MIHAIL MANOIILESCU. — Spațiul economic corporativ.
- No. 10 MIHAIL MANOIILESCU. — Profesiunile libere în Statul Corporativ.
- No. 11 MIHAIL MANOIILESCU. — Filosofia și doctrina corporatistă.
- No. 12 MIHAIL MANOIILESCU. — Preoții și Profesorii în Statul Corporativ.
- No. 13 MIHAIL MANOIILESCU. — În apărarea industriei și comerțului.
- No. 14 MIRCEA VULCĂNESCU și MIHAIL MANOIILESCU. — Tendințele tinerei generații.
- No. 15 MIHAIL MANOIILESCU. — „Românismul și dreptul său”.
Discurs ținut în Senat la 3 Decembrie 1935.
- No. 16 CHRISTIAN PETRESCU. — Procesul valorii și salariul într-o economie național-corporativă.
- No. 17 CHRISTIAN PETRESCU. — Considerațiuni pentru o nouă știință economică.
- No. 18 MIHAIL MANOIILESCU. — Portugalia lui Salazar (epuizat).
- No. 19 MIHAIL MANOIILESCU. — Generația nouă și politica veche.
- No. 20 MIHAIL MANOIILESCU. — După reforme aparente.
- No. 21 CHRISTIAN PETRESCU. — Instituționalism și spiritualitate.
- No. 22 MIHAIL MANOIILESCU. — Legea împotriva muncii și a jefiei.
- No. 23 CHRISTIAN PETRESCU. — Concepția mișcării de dreapta asupra burgheziei și proletariatului.

A apărut, de asemenea:

MIHAIL MANOIILESCU. — România Stat Național-Corporativ

L. E. TOROUIU

Prețul Lei 20.-